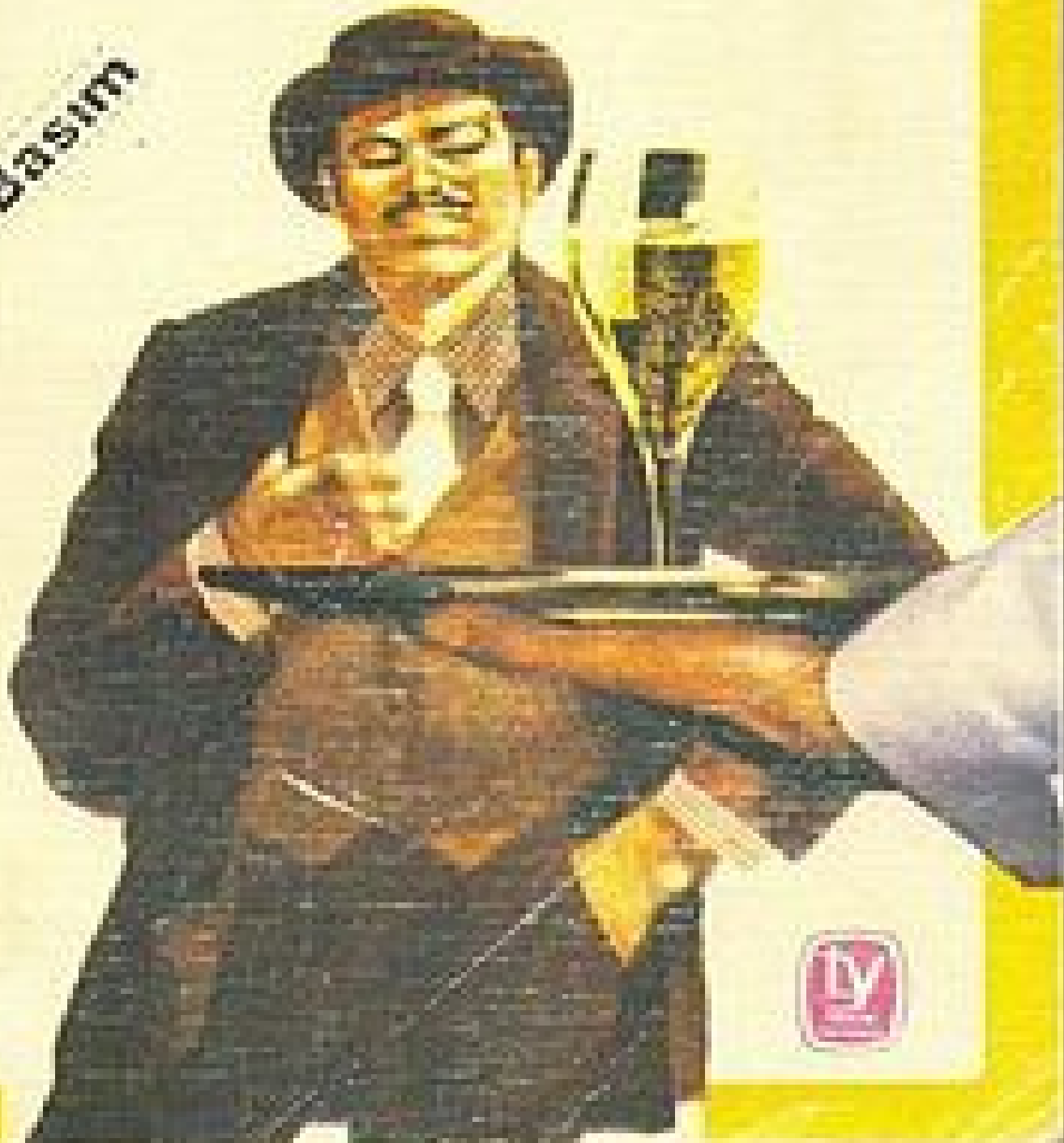

ORHAN KEMAL

müfettisler
müfettisi

5. Basım

Küçücük şaraphane gecenin dokuz buçuk sarhoşluğundan ayılıp, içeri girene baktı; bakmasıyla da elinde olmıyarak toparlandı: Vay anasını!... Kimdi vali, milletvekili, parti başkanı, belki de bakan yapılı bu adam? Kahverengi rölöve şapkası, siyah çizgili kahverengi kostümü, kolalı yakasına irice bağlı, siyah siyah damarlı kırmızı kravatı, gömlekle bile ılık ılık terlenen sıcak ağustos gecesinde ceketi, yeleş, içinde kimbilir ne türlü evraklar bulunan şişkin çantası...

Yalnız garson değil, dar gelmekten patlamış gri pantolonu, dirseklere kadar sıvalı kıllı, kalın kollarıyla meyhaneci de koştu:

— Buyurun beyefendi!

"Beyefendi" değil bu şaraphane, değil bu şaraphanedekiler, bu şehrin valisi, emniyet müdürü, candarma kumandanını, boy boy, çegit çeşit avukatları, hâkimleri, lise, öğretmen okulu, sanat enstitüleri öğretmen ve müdürlerini, iş adamlarını falan hiçe sayabileceğini belirten bir çalımla, bakmadı bile.

Kocaman ayaklı, kabakıyım biriydi. Ablak yüzü, kalın kapkara kaşları, ağız kıyılarında derlenip toparlanmış kapkara bıyığı, kemerli iri burnu...

Çift kösele sarı iskarpinleriyle şaraphane betonunda zıt zınt zmt. diye, hiç ama hiç kimseye bakmadan, oradakileri adamdan saymadan, tâ dibe, dipteki peykenin yanına gitti. Durdu. Rölöve şapkasını çıkardı. Tepe saçları dökülmüş, iri bir baş, şaraphanenin tozlu ufacık ampulü altında yağlı yağlı parlamaya başladı. Sonra sağa baktı, sola baktı... çevresinde şapkasını asacak port manto'dan geçtim, alelade bir askı aradı, bulamadı. Tam karşısındaki badanasız duvara kakılmış paslı katır mihına asacak değildi ya!

Şaraphane sahibi emretti:

— Beyefendinin şapkasını alsana! "Beyefendi" değil şapkasını vermek, bakmadı bile. Şapkasını, çanta tutan sağ elins geçirdi, boş sol elinin üzeri kıllı, kaim şahadet parmağını peykenin yağlı bir donukluk içindeki muşambasına sürdü, garsonla patronun yüzlerine bakmadan, kir bulaşmış parmağını omuzu üzerinden göstererek, kalın kalın sordu:

— Bu ne pislik?

Sonra çevik bir davranışla döndü, kirli duvarları işaret etti:

— Bu ne rezalet? Şu duvarların suratsızlığına bak! Müşteriye karşı bu ne lâubalilik? Buraya sağlık ekipleri gelmiyor mu? Kontrol etmiyorlar mı? Ediyorlarsa neden kapatmıyorlar?

Akları hafifçe kanlı iri gözlerinin soran, sorusuna karşılık bekliyen hırslı bakışlarını garsondan çok şaraphane sahibine dehşetle çevirmişti. Şaraphane sahibi, müşterilerin artık şaraplarını tezgâh ardında hiç kimseye çaktırmadan şipşak içiverdiği için, hayli sarhoştı. Yutkundu. Yanlışlıkla gülümsedi, sonra durumun önemini idrâk ederek bir şeyler söylemeyi, belki de birtakım mazeretler ileri sürmeyi deniyecek olduysa da, "Beyefendi" :

— Şuna bak! diye, tam karşısındaki paslı katır mihını basıyla işaret etti:

— Ne bu? Sözüm ona askı mı?

Çok iri bir patatesi hatırlatan şarapçıyı süzdü, süzdü, süzdü.

Şarapçı gözlerini korkuyla yere indirmişti. Kim olduğunu henüz bilmiyordu ama, kim olursa olsun, "Herif", yerden göğe kadar haklıydı. Haklıydı, çünkü gerçekten de pisti şaraphanesi; duvarların badanası döküktü, ayıp resimler çizilmişti kurşun, ya da boyalı kalemlerle, ayıp ayıp yazılar yazılmıştı; şapka, palto, pardesü asacak port-manto'dan geçtim, alelade bir askı bile yoktu. Yoktu ama, yıllar yılı kış, yaz, bahar, şaraphanenin sıvaları dökük bu kirli duvarları, ayıp resimlerle yazılar dolu pis duvarları, yağlı peykeler arasında kendilerini yerli filmlerin ünlü jönlere, ya da İstanbul'un büyük kulüplerinin yüzbinlik forvetleri sanıp, şaraphanenin sigara dumanı yüklü havasında salladıkları palavralarla, tepe saçları dökülmüş, çoluk çocuğa karışmış orta yaşlı esnaf müşterileri sinirlendirdiklerinden habersiz müşterileri ona, duvarların badanasızlığı, peykelerin kirliliği, hele hele şaraphanenin askısızlığını hatırlatmamışlardı ki!

— Bir bardak şarap ver bakim bana!

Kıçı patlak pantolonuyla koca göbekli şarapçı, tezgâhına beceriksizce koştu. Titreyen elleriyle şaşkın, lâmpasa, bir bardak kırmızı şarapla geldi:

— Buyurun efendim... "Beyefendi" unutmuştu âdeta. Şarapçıya sırtını çevirdi. Duvarda, tâ yukarda, iktidar partisi büyüklerinin belki de çirişle yanyana yapıştırılmış kirli taş basma resimlerine bakıyordu. Ardından elleri, elinde çantası şapkası...

Bakmadan sordu:

— Hangi partidensin?

Kimliği üzerinde kesin hiçbir yargıya varamadığı, ama sağlama dişli bir "Kodaman" olduğuna zerrece şüphesi kalmıyan şarapçının elindeki şarap dolu bardak titriyordu, iktidar partisinin adını kekeledi.

"Kodaman" âni, sert, öfkeli, hattâ heyecanlı bir dönüşle burun buruna geliverdi şarapçıyla, başladı:

— Pekiyi.. bu muhterem, bu çok muhterem zevatın manevî huzurunda utanmıyor musun kii, bir muhalif partili mecburiyeti içinde, partinin aziz liderlerinin resimlerini şu müstekreh duvarlara lâyük görüyorsun?

Safi kulak kesilmiş şaraphanedekîlere döndü:

— Sorarım size muhterem yurttaşlar: Haksız mıyım? Bu çok sayın zevata, şu pis, şu müstekreh meyhanenin kasvetli duvarlarında azap çektirmeğe bu partili vatandaşın hakkı var mı?

Şaraphanedekiler içinde muhalif partililer de vardı ama, adamın öylesine etkisi altında kalmışlardı ki, hemen hemen bütün müşteriler, bir ağızdan:

— Yoook! dediler. Olamaaz

— Elbette yok, elbette olamaz. Çünkü onlarr, bu aziz yurdun terakki ve tealisi için gece demiyor, gündüz demiyor, okuyor, yazıyor, kafa patlatıyorlar. Bu yurttaş, evet bu yurttaşaa şaşılacak bir vurdumduymazlığın kahrolası lâkaydisi içinde.. Üst yanını yitirdiği için:

— Efendim? diye sordu.

Başta şarapçıyla garsonu, kalıpsız, kirlî fötr ya da kasketlerini ellerine alıp gözlerini önlerine süt dökmüşlkle indirmiş şaraphanedekilerden tek lâf çıkmıyacaktı ki, şarapçının kapıya yakın tezgâhı yanında ayakta demlenen, zom olmak üzere çatlak bir ses:

— Biz adam olamayız! dedi.

"Kodaman", sesin geldiği yana sertçe baktı. Öyle bir bakıştı ki, zom olmak üzere olan sesin sahibi yanlış anlaşılmaktan korkarak, ekledi:

— Allah sizin gibi büyüklerimizi başımızdan eksik etmesin. Şerefsizim altın gibi, elmas gibi, pırlanta gibi lâflar. Lâkin... lâftan anlıyan nerde?

"Kodaman", şarapçının elinde titreyip duran bardağa uzandı:

— Ver bakalım!

Aldı. Şaraphane tavanındaki tozlu, ufacık ampule doğru kaldırıp evirdi, çevirdi., evirip çevirirken de yüzü buruşuyordu: Pisti, pis! Duvarlar, peykeler, tavan, tozu ampul, beton döşeme, şarap bardağı... Herşey bulantı verici bir pislik içindeydi.

Etli dudaklarının ucuyla, kalın dudaklarını pis bardağa değdirmemeğe çalışarak, bir yudum aldı. Yüzü allak bullak oldu. Ağzındaki küçük yudumu şaraphane betonuna püskürttükten sonra, bardağı nefretle uzattı:

— Al, al, al!

Dudaklarını kocaman elinin kıllı tersiyle sildi:

— Şarap değil, rezalet!

Pantolon cebinden beyaz mendilini çıkardı, ağzını uzun uzun sildi, sordu:

— Demek, bu gayrı sıhî pis yerde, müstekreh şaraplarla yurttaşları zehirlemek bahasına para kazanıyorsun ? Bu mu yurttaş sevgisi ? Vatanperverlik bu mu?

Şaraphane büsbütün sus-pus olmuştu. O, başını önüne eğip sus-pus olmuş insanları kalın kaşları, akları az daha kızarmış bakışlarıyla ezdi, ezdi, ezdi.

Sonra gene şarapçıya sertçe döndü:

— Belediye Sağlık Ekibi uğramıyor mu buraya?

Şarapçı garsonuna baktı, gülümsedi, ciddileşti:

— Arasına uğrarlar efendim.

— Görmezler mi bu pisliği, mendeburluğu? Bu, şaraptan başka herşeye benzeyen şarabı?

Şarapçı içini çekti, gözlerini çaresizlikle önüne indirdi.

"Kodaman" bir şeyler sezmişti:

— Anlıyorum, dedi, anlıyorum. Pekâlâ!.. Ceketinin mendil cebinden, büyük bankalardan birinin reklâm olarak yılbaşı dolayısıyê verdiği kırmızı kaplı küçük defterle, İstanbul'da, Mısırçarşısı kapısındaki bir işportacıda görüp beş liraya satın aldığı, ama görünüşü çok cafcacı tükenmeziyle dükkân içinde şaraphane tabelâsını arandı. Bulamadı. Büyük ayaklarının rahat adımlarıyla dükkândan zıt zıt zıt çıkarken, ellerinde fötr şapka, ya da kasketleriyle müşteriler, "Kodaman"ı eğilerek selâmladılar. O, arkasında elleri, ellerinde çanta, şapka, kırmızı kaplı defter, tükenmez... dışarı çıktı.

İçerde kalanlar bu adamın kim olabileceğini kaşla gözle birbirlerine soruyorlardı ki o, dükkân kapısında kırmızıyla boyanmış, rastgele bir kontrplâk parçasına çirkin beyaz bir yazıyla yazılmış şaraphanenin adıyla sahibinin adı, soyadını deftere geçirir gibi yaptıktan sonra ,gene znt zıt zıt... uzaklaşmağa başladı.

Köşe başlarında ufacık ampullerin aydınlatmağa çalıştığı sıcak bir gece vardı.

Şaraphanedekilerinse dilleri çözülmüştü:

— Herif sağlama esaslı biri, arkadaş!

— Kodaman!

— Sağlama!...

— Sağlama ya, nerenin kodamanı?

— Nerenin olursa olsun. Kodaman ya!

— Belki de Belediyenin yeni sağlık müfettişi!

— Yok canım...

— Niye?

— Kalıbını görmüyor musun? Vekil, vükelâ kalıbı!

— Particiliği ya?

— Herif sapına kadar partici!

— Belki de partici bir müfettiştir?..

— Sağlık ekibi mağlık ekibi karıştırdı. Demek sağlık ekiplerinin üstünde bir müfettiş?

— Ya milletvekiliyse ?

— Olur olur...

— Durun hele! Bakan makansa ya?

— Ağzının havına bakarsan vallaha Başvekil bile olabilir!

Az önce "Kodaman"ı haklı çıkaran zom ses, az daha zomlaştı:

— Piyango, dedi. Anam avradım olsun, piyango akşam akşam...

Bir başkası şarapçıyı omuzlarından itti:

— Gidiyor lan, koş!

— Koş ki koş!

— Sonra vallaha.. Çakıyorsun ya?

— Çakmaz olur mu? Kaçın kurrası o?

— Eski kulağı kesik!

Şarapçı ne yapacağını, ne yapması gerektiğini şaşırılmış, çevresine bön bön bakıyordu.

— Bakınma ulan, dedi komşu bakkal, bakınma!

— Ne yapayım?

— Ne yapacağını bilmiyor musun? Esnaflığa yeni mi başladın?

— Ya Milletvekili'yse? Bakan'sa?

— Kadere kırk beş! Sağdan soldan:

— Öyle ya..

— Madem insan, madem ağzı var...

— O kadar!

Şarapçının da aklına yatmıştı. Tezgâhına koştu, çekmeceyi çekti. Aksi gibi bütün bir ellilik, bir yüzlük yoktu. Onluklar, beşlikler, iki buçukluklar.. Rastgele avuçladı. Avucunda kiril paraların, tomarı seğirtti. Ya devlet başa, ya da kuzgun leşeydi.

Milletvekili, Bakan falan değil de işi yokuşa vurmazsa, kırk elliyle geçiştirir, şaraphaneyi belki de kapanmaktan kurtarırdı.

"Kodaman", sıcak Anadolu gecesinin zayıf elektrikle aydınlatılmağa çalışılmış tozlu yolunda, caddeye çıkmak üzereydi. Ardından seğirterek gelenin lâmpasa şarapçı olduğunu dönüp bakmadan anlamıştı.

Az sonra şarapçının yanık sesi:

— Beyefendi! diye yetişti. Bir dakika beyefendi!...

Durdu. Şaraphanedeki çalımla yarım döndü:

— Ne var?

— Sağlığımız beyefendi!

— Sana ne benim sağlığımdan?

Şarapçı gene yanlışıklıkla güldü, sonra ciddileşti:

— Deminki teftişinizden yüzümüzün akıyla çıkamadık beyefendi.. Biliyorum, şaraphane çok pis. Duvarlar badanasız, şarap... ama ne yapayım? Küçükten kusur, büyükten af, beyefendi!..

Hınçla:

— Ya! dedi, öyle mi? Pis şarapla vatandaşı zehirle, parti büyüklerine saygısızlığın daniskasını göster, sonra da af, ha?

Şarapçı donmuş kalmıştı.

— Cevap ver!

Verecek cevabı yoktu ki.. Yutkunup duruyor, arada yanlışıklıkla güümsese bile hemen ciddileşiyor,kendine geliyordu."Kodaman"haklıydı ama, Belediyenin sağlık ekibi gelmez, doktor uğramaz, müşteriler daha temiz, daha iyisini istemezlerse, suç şarapçının mıydı? Bunca yıllık esnafta da üstelik. Şimdiye kadar böyle piyangoya benzeyen hiçbir "Kodaman" da gelmemişti. Boynunu büktü:

— Beş çocuğum var, beyefendi. Kaynana, valide, kocası sizlere ömür, baldız, iki çocuğu..

— Kısa kes!

—.....benimkilerle yedi çocuk.. Benim hanım sekiz, kayınvalide dokuz, valde on...

— Kısa kes dedim ya!

— Bir daha seferki teftişinizde duvarları badanalanmış bulacaksınız. Büyüklerimizin resimlerini çerçeveleteceğim. Şarabın da...

— Ulan kısa kessene!

Şarapçı da kısa kesmekten yanaydı ama, paraları uzatsa, altından bir çapanoğlu çıkar mıydı? Ya herro, ya merro, uzattı:

— Zâtı âlinize lâyük değil ama... "Kodaman", şarapçının uzattığı para tomarına hayretle baktı. Sanki şimdiye kadar böyle şeyle karşılaşmamış, gezip dolaştığı yerlerin esnafından bu biçim paralar almamıştı!

— Nedir o?

— Biraz kirli ama beyim, kusura kalma!

— Ne parası yani ?

— Bütün ellilik, yüzlük yoktu da..

Baltayı taşa vurduğunu sanan şarapçı, mahvolmuştu:

— Beyefendi, diye kekeledi, beyefendi. Bir cahilliktir ettim, Allah belâmı vereydi de... beyefendi, küçükten kusur, büyükten af. Şerefsizim ki bilemedim. Hani böyle ufak tefek memurları, âmirleri...

— idare eder, sonra da yedirdim enayiye derdin, değil mi?

— Hâşâ beyefendi, zâtınıza karşı hâşâ!

— Bilirim bilirim, ben sizi avucumun içi gibi bilirim. Sekiz on nüfusluk ailenin geçim yükü altında olduğunu öğrenmeseydin, bırakmazdım yakarı ama, neyse... Fakat size iyilik yaramaz! Şimdi hemen dükkâna döner, pis şaraplarla kafayı bulmuş cahil, dedikoducu ayak takımı müşterilerine öğünürsün!..

— Ben mi beyefendi? Ben mi?

— Sen, o, öteki.. Hepiniz birbirinize benzersiniz. Âmir, memur lekelemekte, habbeyi kubbe, pireyi deve yapmakta yektasınızdır. Ne namussuz gevezellersiniz...

— Vallaha ben o biçim sütsüzlerden değilim, beyefendi. Sen surda tut, halime acı benim, bana bir iyilik yap, meyhanemi kapatmaktan vazgeç, ben gidip,... gözüme dizime durur şerefsizim. Yılan bile su vereni sokmazmış. Nerde öyle iyiliğe kötülükle karşılık veren var Çenabı-ı Allah kahhar ismiyle kahretsin!

"Kodaman"ı gözden geçirdi.. Yumuşamıscasma, kuzu kuzu dinliyordu. Cesaretleterek »özlerinin ardını getirdi:

— ... ben öyle bir takımları gibi, sağda solda öğünmekten, âmir memurun ardından atmaktan hoşlanmam. Neden? Çünkü biz yolcuysak, sizler hancısınız! Bugün sana bir sütsüzlük yapsam, yerine gelecek olan mimler beni. Yaa der, demek benden öncekine böyle böyle yapmış? Kancayı takar, zâtınızın intikamını alıverir benden! Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkâmıdır beyefendi. Kan tükürürüm de, sordular mı, kızılılık şerbeti içtim derim:

Şarapçının elinden paraların kirli tomarını çekti aldı

— Vallaha dilediğin gibi hareket etmekte serbestsin. Benim hiç, ama hiç kimseden korkum yok! Kaç para bu?

— Vallaha saymadım beyefendi. Çekmecede ne varsa...

— İyi ama, ben dilenci miyim?

— Estağfurullah beyefendi. Hazırlıksızdım da.. çekmecede ne varsa toplayıp... Malûm, işlerin kesat zamanı. Zâtınızca da bilinen bir şey. İnşallah bir daha sefere... hem duvarları badanalanmış bulacaksınız, hem de parti büyüklerimizin resimlerini...

Paraların yıpranmış, kirli tomarını pantolon cebine indirmişti bile:

— Bulsam da olur, dedi. Yalnız, dikkat et, ağzından tek kelime..

— Çıkmaz beyefendi, deli miyim?

— Hem hiçbir şey elde edemezsin, hem de...

— Şaraphanemi kapattırırsınız, bilmiyor muyum?

— Artık orası belli olmaz. Kapattırır mıyım, hakkında başka işlemler uygulayıp seni esnafıktan men mi ederim?

— Eliniz uzun, kolunuz uzun beyefendi. Her ne isterseniz yapabilirsiniz. Hiç merak etmeyin, ben kahpe karı kasığında yatmadım! Bunca yıllık esnafım, âmir, memurlarla bunca aksatamız oldu, şükür bugüne kadar ne kimsenin başını ağrıttım, ne de kendi başım ağrıdı. Rahmetli babamdan nasihatlıyım: Hıfzillisan, selâmetilinsan, derdi...

— Pekâlâ, haydi bakalım..

— Güle güle beyefendi, Allah işinizi rast getirsin. Sağ olun, var olun...

"Kodaman" ondan önce, gene zııt zııt zııt uzaklaştı. Sonra, istasyonu şehire bağlayan parke döşeli yolun kaldırımına çıktı, durdu. Çok geçmeden, bir fayton şakır şakır geldi. Geçip gidecekti ki,

"Kodaman":

— Arabacı!

Çakır keyif, kupkuru arabacı kendi kendine bir türkü tutturmuştu.

— Evet!

Gemleri toparladı fayton gaak, durdu.

— Boşum beyim, buyurun!

Şarapçıyı çoktan unutmuştu. Faytona adımını atmadan önce, ardındaki elinde tuttuğu çantasıyla şapkasını sol eline geçirdi, boşalan sağ eliyle arabaya tutundu, adımını atmasıyla ağır bedeninin altında faytonun paslı paslı gıcırdaması, esnemesi, devrilecek gibi eğilmesi bir oldu.. Hattâ arabacı düşmemek için tutunmak zorunda kalarak, "Vay anasını" diye iç geçirdi ". . . herif sağlama var bir yüz yirmi kilo!"

Şarapçı, şaraphanedekilere gerçekten de yüz vermedi:

— Size ne?

— Canım anladık, aranızda bir şey.. Peki, neciymiş ?

— Neci olursa olsun! Tezgâha ciddî ciddî geçti.

Az sonra garson, kurnazca sokuldu:

— Yarın duvarları badanalayacak mıyız? Bakmadı bile:

— Hele yarın olsun...

Bakımsız beygirlerin zorla çektiği, cıvataların» dan laçka fayton, yarı aydınlık parkelerde şakırtıyla gidiyordu, "Kodaman", pantolon cebinden, az önce şarapçının verdiği paraları çıkarıp saymaya başladı: ". . . On, yirmi, otuz, kırk.. Şu onluk da lime lime, kumarcı parası gibi, neyse.. Kırk mıydı? Elli, altmış,altmış beş, yetmiş.. Hayır, beş değil iki buçukluk bu. Demek altmış yedi buçuk. Eh, fena değil. Altmış yedi buçuk bu, dört yüz seksen daha, beş yüz kırk yedi elli. Daha bir sürü yer dolaşacağım.." Bir istasyon evvelki ilçeden bindiği trenden yarım saat önce inmiş, şehrin kıyısındaki bu küçük şaraphaneye yaya gelmişti. Gerçi tekniği buydu ama, gene de güldü kendi kendine: Tren istasyona tam girerken abdest bozası tutmuştu. Trenlerin istasyonlara girerken, kondüktörlerin tuvaletleri kilitlemelerine oldu bitti içerlerdi. Bir sefer de gene böyle, Doğu Anadolu'da "teftiş ve tahsilâf'a çıktığı sıra, tren tam istasyona mı, gara mı girerken büyük abdest bozması gelmiş, koşmuş, kondüktörün tuvaleti kilitlemekte olduğunu görmüştü. Yapılacak şey basitti: İstasyon, ya da garın tuvaletine koşmak: Koşmasına koşmuştu ama, kendinden önce aynı şeyi yapmaya gelenler tuvalet kabinelerini doldurduktan başka, yaşlı, genç, çocuk bir sürü aday da kuyruğa girmişlerdi. Gene böyle. Bakmıştı ki olmayacak, istasyon dışındaki karanlık tarlalara vurmuş, koşarken de bel kayışını, pantolon düğmelerini çözmüş, belâdan zar-zor kurtulmuştu. Tabî tren de çekip gitmişti. Onun için

şehire yayan gidiyordu. Şehir kıyısındaki şaraphaneye ellerini sabunlamak, yüzünü yıkamak için girmiş, her zamanki gibi talihi gülmüş, altmış yedi buçuk vurmıştu işte. Bu, yüz de olabilirdi, iki yüz de. "Teftiş"e girdiği yerin sağlık kurallarına uygunsuzluğundan geçtim, müessesenin gizli kapaklı işlerinin, alavere dalaverelerinin büyüklüğü, genişliği, derinliği, bulaşıklığına bağlıydı.

İçini çekti. Hey gidi günler hey! Ne günlerdi,. Millet parayla oynuyordu. Radyolarda "Büyükler" in bangır bangır bağırtısı, Kıbrıs'taki haklarımızı çiğneyenlere karşı millî hamasî şahlanışlarımız, mitingler...

Böyle günlerde dalınan içkili lokantalar, çekilen kafalar, kaldırılan kadehler, sızdırılan paralar...

Hele birinde, hiç unutmaz, üç arkadaş..

— Teşrif Ankara'dan mı, beyefendi?

Üç arkadaşla yaptıkları anî baskın ve teftişi unutarak kendine geldi. Arabacı, şoför, esnaf makule insanlarla lâubalileşmekten kaçınırdı ama, gecenin bu saatinde, geceyi zorla aydınlatmaya çalışan elektrikleriyle bin dokuz yüz otuzlardan önceyi hatırlatan şu tenha, şu yarı karanlık Anadolu şehrinde yârenlik etmekten ne çıkacaktı? Bugün buradaysa, yarın olmayabilirdi.

Küçümseyerek:

— Ankara'dan teşrif ettiğimi nereden anladın? dedi.

Kara, kuru arabacı altmışa yakındı ama, saçlarını değirmende ağartmamıştı. En azından kırk yıl, evet kırk yıldır müşteri taşıyordu bu uzak istasyondan şehre. Müşteriye şöyle bir baksın, müşteriye şöyle bir koklasın, tamamdı. Kaçın kur'asıydı o? Bu kalıp, bu kıyafet, arabasını gıcır gıcır gıcırdatan bu gövde... vekil vükelâydı! En azından umum müdür, müfettiş. Sağlama Ankara besisiydi. Kodaman, kalantor. Lâkin nesine gerek? Geçinmeye gelmişti bu dünyaya. Giden ağam, gelen paşam!

— Ha? Nereden anladın Ankara'dan teşrif ettiğimi?

Arabacı siyasi bir kıntıgla:

— Bilirim ben, dedi.

— Bilirsin demek?

— Bilirim. Bu saçları değirmende ağartmadık beyim!

Herif çakır keyiften de aşırıydı. Alkolle karışık pis bir sarımsak kokusu yayıyordu konuşurken,

— Nerde ağarttın ya?

— Benim adım Mıstık, Kel Mıstık derler burda bana. Bu kelle var ya bu kelle?

— Evet?

— Sır yoluna kurban! Senin gibi nice nice beyler, beyefendilerin sırrı saklı bu fakir Mıstık'ta. Ölüm Allanın emri, canım sağken bendeki sırrı değil kulu, Allah bile söküp alamaz!

— Aferîn. İnsan böyle olmalı işte.

Mıstık bacak bacak üstüne atıp, arabanın içine doğru az daha döndü:

— İstersen olma. Zor vazife altındayız. Arabacılık der geçerler.. Bir arabacıda, ama akli başında, siyasî bir arabacıda çok iş vardır. Zatiniz tabiî daha iyisini bilirsiniz ya, istasyon, tren, otel, lokanta... Bir trenden her cins insan iner. Hırlısı da, hırsızı da; arabama hırlısı da biner, hırsızı da, beşinci kolu da. Arabacı tetikte olacak, safi kulak kesilecek, gözlerini de dört açacak!

— Biraz parlatmışsın galiba? Derin bir iç geçirdi:

— Parlatmaz da ne yaparsın, beyim? Bende avrat, çoluk, çocuk, torun... ürkütmeden sayılmaz;

Deheeyyy,,, Leş gibi kokan ağızıyla "Kodaman"a yeni bîr yarım solla az daha eğildi:

— İlkin Vali beyi mi göreceksin, Polis Müdürünü mü?

"Kodaman" besmele görmüş şeytan gibi:

— Ne onu, ne de onu! dedi. Kel Mıstık yemedi:

— Sana ne dedim bey? Arabacı Kel Mıstık ser verir, sır vermez!

— Ne demek istiyorsun, yahu ?

— Yorma beni beyefendi, ben kaçın kur'asıyım? Buraya senin gibi nice nice âmirler, memurlar, müfettişler gelir de, bana açılırlar!

Karanlıkta göz kırparak sordu:

— Sen nerenin müfettişisin? Yani nereyi teftişe geldin?

"Kodaman" kurtuluş olmadığını anlamıştı.

— Bil bakalım nereyi teftişe geldim! dedi. Arabacı "tamam," diye geçirdi, ". . . Ben kaçın kur'asıyım be? Bunca âmir, memur, müfettiş, şu bu gelir Ankara'dan hiçbirini sekitmem de bunu mu sekiteceğim?"

Kırbacını keyifle şaklattı:

— Deheey!...

"Kodaman" sorusunu yeniledi:

— Ha? Nereyi teftiş edeceğim? Üst yanına Rufailer karışırdı.

— O kadar incesini bilsem, ben de boynuma medeniyet yuları takar, elime bir çanta uydurur, çıkardım teftişe. Sen şimdi büyük bir zatsın, Ankara'dan da buraya gezmeye gelmedin ya?

-Öyle,

-Öğle değil beyim, şimdi akşam!

Kendi kendine güldü. Ne olursa olsun, söktürmüştü ya! Oturduğu yerden, arabasının altından akıp giden parke taşlarına afili bir tükürük attıktan sonra:

— Bir tarihte, diye başladı, zatınız gibi bir müfettiş beyi istasyondan aldım ama, o, zatınız gibi maşallah yüz yirmi kiloluk değil, Amasya bamyası gibi kupkuruydu. Müfettiş demeye bin şahit ister. Müfettiş, âmir mâmir dedin mi, yüz kiloyu aşmalı. Amasya bamyası gibi oldu mu, seni kimsenin gözü tutmaz. Polis, cenderme, çarşı ağası, esnaf, âmirin etli butlu, göbekli, alımı çalımı yerindesinden ürker.

Doğru mu, eğri mi?

— Doğru.

— Bir karış boylunun çalımından ne olacak? Bağırır, çağırır, eser gürler, hırsını alamaz; ayaklarını yere vur ha vur. Niye? Esnaf böylelerinden korkacağına, gülesi tutar: Esgerlikte bir başçavuşumuz vardı, hırslı, çalımlı, sıkı mı sıkı. Lâkin fukarada boy bir karış. Bağırır, çağırır, milleti ürkütecek güya. Uşaklar korkacaklarına gülüverirlerdi. öyle ki birinde Lömen (Nûman) deriz, bir yarma vardı, güldü diye kızdı, tokat keskendi...

O anı hatırlayarak güldü, kırbacını gene keyifle hayvanlarının yeşelleri üzerinde şaklattı:

— ... Keskendi ya, Lömen de minare kırığı. Başfendidir Lömen'e tokat atacağım diye bir zıpladı yetişemedi, bir daha, gene. Eh gayri gülmekten kimde can kaldı...

Külüstür fayton bu arada birkaç köşe dönüp sokak geçtikten sonra, şehrin en büyük çarşısına girmişti. Boydan boya, sıra sıra inik kepenkler, arada elektrik direkleri, elektrik direklerinde fersiz ampuller...

Hayvanlarının gemini kasıp arabayı yavaşlatan arabacı, gene çok önemli bir yarım sağla, sır verircesine

— Seni Kristal lokantasına götüreceğim! dedi. Hemen de ekledi:

— Oraya şehrimizin teknil alavere dalaverecileri avratlarıyla filân gelir. Binbir dalavere orada döner.Çok büyük, çok esaslı lokantadır. Sahibine gelince, sorma. Zamanında o da benim gibi çulsuzun biriydi ya, bakma. Şimdi hatırı gönülü dört yüz dirhem. Bütün büyük memurlar ahababı. Hattâ şu sıra Vali bey bile oradadır belki avradıyla!

"Kodaman"ın hiç işine gelmezdi. Arabacı:

— Yemeler, içmeler, hızını alamayıp çiftetelli oynamalar. Rezaleti kendi gözünle görürsün. Tanımazlar seni. Ben de demem.

Önemle sordu:

— Sen tabii Valiyi bile teftiş edebilirsin, değil mi?

"Kodaman" sıkılmağa başlamıştı. — Sen beni, daha çok halkın kendi aralarında içip eğlendiği bir lokantaya götür!

Arabacıda yeni bir şafak attı: Doğru Herifi Ankara'dan belki de vali, polis müdürü hakkında soruşturma yapmak için göndermişlerdi! Böyle olunca, ne diye heriflerle pat diye yüzyüze gelsin?

— Doğru beyim, dedi. Haklısın. Ben orasını akledemedim.

Arabaya gene yarım sağla eğildi, sesini kıstı:

— Buranın bazı memurları hakkında en iyi bilgiyi sana.. (Göz kırptı) Neşe lokantasındaki esnaf verir. Oraya hem esnaf, hem de ufak memurlar gelir, çoğu kafayı beleş tutar. İyi mi ? "Kodaman"ın vereceği karşılığı beklemeden hayvanlarını kamçıladi. Külüstür fayton lâstik tekerlekleriyle bozuk, hemen hemen karanlık bir başka ara sokaktan, daha küçük, az aydınlık bir meydanlığa çıktı. Meydanlığın hemen sağında, aydınlık, camları tül perdelerle kapalı büyükçe bir lokantanın önünde durdu. Arabacı atladi, lokantaya koştu. Alkol kokusu, sigara dumanı içindeki lokantada millet vur patlasın çal oynasın gidiyordu. Bilmem nere belediye seçimlerini kazanmış muhalefet partisinin ileri gelenleriyle, şehrin orta halli esnafı, bir kısım küçük memurlar, Amerikan traktörleri acentaları memurları...

Lokantanın iriyarı sahibi, lokantasının tam ortasında göbek atıyordu. Arabacı Kel Mıstık, hemen oracıkta, patronuna elleriyle tempo tutmakta olan şef garsona şip-şak haber verdi:

— Benden duymuş olmayın, demin Ankara'dan gelen bir müfettişi getirdim. Dışarda arabada. Buraya girecek. Validen, en küçük memura kadar tekmil memleketi teftiş edip, Ankara'ya rapor verecekmiş. Söyle patrona, çakıyorsun ya? Geldiği gibi dışarı koştu.

Şef garson, hâlâ kendini kaybetmişcesine göbek atmakta olan patronuna durumu haber verdi. Herif kavriyamadı birden. Şef garson önemle anlatmağa çalışırken, Kel Mıstık, lokanta kapısını açmış, çift kösele sarı iskarpinlerini cızırdada cızırdada lokantaya giren "Kodaman"a, usulcacık haber verdi:

— Senin için tüccar dedim. Müfettiş falan diye karıştırmadım. O değilden sor soruştur gayri, bozma!

"Kodaman" üzerinde durmadı. Paldır küldür eğlenirlerken, şef garsonun verdiği haberle aralarına sanki bomba düşmüşse dönüveren iktidar, ya da muhalif partili, partisiz esnaf, nüfus, adliye, tapu, kadastro, çeşitli bankaların küçük memurları, büyük büyük açılmış gözleriyle, lokantadan içeri Milletvekili, belki de düpedüz Bakan çalımı içinde giren adama baktılar. Bu kelle, bu kulak, bu alım çalım, hele hele yürürken zııt zııt zııt.. eden büyük sarı ayakkaplarıyla bu adam basit bir müfettiş olamazdı. "Kodaman"dı bu, sağlama kodaman, kalantor! Aldığı aşırı alkolle ayakta zor duran lokanta

sahibi, Şef garson, garsonlarını falan itip bizzat koşmuştu.

Geğirmesini tutmağa çalışarak:

— Buyurun, dedi, hık. Buyurun, hık hık, Allah kahretsın, kahretsindi bu biraz kaçırınca gırtladına yapıŐan "Hık hık"ları! Sanki faydası varmış gibi, boyuna hıkırıp duran ağzını eliyle kapıyarak tâ dipteki masaya koştu. Allah kahretsın, masa örtüsü yer yer kurumuŐ yağ ve Şarap lekeleri içindeydi. Tabaklar, atlak, peçetelerin uçları salkımsaak...

— Örtüleri, dedi, hık, örtüleri falan çabuk deđiŐtirin, hık!

Lokanta sahibinin az önce paldır küldür kafa çekip, sonra da kendini alamayarak ortalarında göbekatmağa başladığı arkadaşlarından başka hemen hemen bütün lokanta ona bakıyor, fikir yürütüyorlardı :

— Kim acaba?

— Şef garson, müfettiş demiş amma...

— Kalıba kıyafete bakarsan müfettişten filân büyük...

— Doğru.

— En azından Mebus, Vekil gibi...

— Yahut iktidar partisinin esaslı bir kodamanı!

— Olabilir.

Lokanta kapısı yanında durmuş, ağırlanarak tâ karşı masalardan birine buyur edilmekte olan "Kodaman"a memnunlukla bakan arabacı Kel MıŐık'a seslendiler. Baktı, gördü, biraz geç gitti masaya. oğunun ağzları altın kaplama, beş kiŐiydiler. İçlerinde esnaf da vardı, ifti de, banka memuru da.

Sordular:

— Kim lan bu iri herif?

"İri herif" sözüne bıyık altından gülen arabacı:

— Umum müfettişler müfettişi! dedi.

Bir masa önden kulak kabartan Adliye Başkâtibi gözlüğünü sinirli sinirli düzelterek:

— Yok böyle bir memuriyet, dedi.

Kel MıŐık boş iskemlelerden birine çökmüştü bile. önünde duran, yarısı içilmiş rakı kadehini,

kendisininmişcesine aldı, tepesine dikti. Yağları donmuş taskebebından çatalıyla bir parça. Sonra:

— Sizin anlayacağınız, herif buraya Vali'den en küçük memura teftişe gelmiş!

Haber kulaktan kulağa lokantaya yayılıvermişti. Küçük esnaf, bir kısım çiftçiler memnun, ama memurlarla bankalarda çalışan çeşitli müstahdemler, daha doğrusu yarası olanlar, gocunmağa başlamışlardı.

Adliye Başkâtibi sordu:

— Nerden duydun ? Tapu - Kadastro kâtibi:

— Kendi mi söyledi?

"Kendi söylemedi, ben yakıştırdım. Yüz kiloluk adam müfettişler müfettişi değilse, başka ne olabilir?" dese, önemi azalacak, belki de, "Ulan serseri. Senin de bir bok bildiğin yok!" diyeceklerdi.

— Kendi söyledi tabiî, dedi.

Boş kadehine yeniden rakı koydu, susuz musuz dikti.

— Daha doğrusu, ben ağzından aldım. Ona kalsa saklıyordu. Lâf aramızda, çok gizli tutuyor. Sakın, dedi, büyüklerin kulağına gitmesin ki, yolda gezdiklerini belleyip... Göz kırptı:

— Çakıyorsun ya? Herif bildiğiniz gibi değil, anasının gözü, siyasî!

Adliye Başkâtibi başta olmak üzere, bütün bu sözler pek de yerinde değil gibiyse de, arabacı Kel Mıstık gene de bazı doğruları belirtiyordu. İlk defa gördükleri bu adam tüccar olamazdı, çiftçi hiç, alelade bir memur asla. Olsa olsa, en azından müfettiş!

Kadastro memuru:

— Ya Kel'in dedikleri doğru da, herif el altından halkı dinleyip..

Nüfus kâtibi:

— Yukarıya bildirecekse?

Olabilirdi, herşey olabilirdi, Gerçi çiğ yememişlerdi, karınları ağırmıyordu ama, gene de ne şeytanı görmek, ne de selevat getirmekten yanaydılar. Onlara değmiyen yılan bin yaşasındı. Hazır rakılarını içmişler, karınlarını doyummuşlardı. Eğlenmeye gelince, eh eğlenecekleri kadar da eğlenmişlerdi. Daha ne duracaklardı ? Adliye Başkâtibi, geçen yıllar içinde gene böyle kelle kulak yerinde bir müfettişin Adliye'ye verdiği tepeden inme baskını hatırlayarak gözlüğünü düzeltti. Tapu-kadastro kâtibi, içperlere çökmüş gözlerini oğuşturup iskemlesinden kalktı. Nüfus kâtibi, göbeğini pantolonuna yerleştirmek istercesine bastırıp, pantolonunu yukarı çekti. Bütün kâtiplerin kafasında, "Belki de bizim daireyle ilgili bir teftiştir?" fikri, tam kalkmışlardı ki, hâlâ boyuna hık hık edip duran lokanta sahibi, önemle geldi:

— Ulan, dedi, baltayı taşa vurduk biz, hık...

Hepsi her yandan merakla, ne olduğunu sordular.

Anlattı:

— Masa örtüsü, hık, peçete, hık hık, tabaklar, mabaklar hık, berbattı. Üstelik de hık, yemek listesini istedi, hık, yok, dedim hık, hık!

Dişleri altın kaplama bir çiftçi:

— Kızdı mı ?

Arabacı Kel Mıstık bu arada Adliye Başkâtibinden artakalmış yarım bardak sulu rakıyı da usullacık almış, dikmişti. Yeni bir çatal pencesiyle, yeni bir taskebabı parçası.

Bu arada konuşulanlara da kulak vermiyor değildi.

— Kızmadı, hık, bu lokanta hık hık, bu örtü, bu peçetelerin hık, her zaman böyle mi olduğunu, hık, sordu hık.

— Ne cevap verdin?

— Hayır, dedim hık, ama, yuttu mu hık, yutmadı mı?

Lokantanın öteki masalarını doldurmuş banka memurlarıyla, bankalardan kredi alan küçük esnaf, çiftçiler de bu masa kadar ilgilenmişlerdi. Umursamıyanlar da yok değildi. Böyleleri daha çok kendi yağıyla kavrulan, devlet, hükümet, banka, Tapu, Adliye madliyeyle ilgisi olmayanlardı. Nelerine gerekti herifin kimliği, şehire ne için geldiğinden. Arabacı Kel Mıstık birden parladı:

— Aha aha., defterini çıkardı, kalemini de... Demedim mi ben size müfettişler müfettişi diye? Bir şeyler yazıyor!

Memurlar üzerinde durmadılar. Yalnız, birbiri ardısına lokantadan çıktılar.

Lokanta sahibi, Kel Mıstık'ın tam karşısına geçip, hıkırtıyla oturdu:

— Ne yazıyor acaba, hık ?

Kel Mıstık bıyıkaltından gülerek:

— Ne yazacak, dedi. Lokantada gördüğü yolsuzlukları !

— Yani uzun lâfin kızası, hık, bu adam, hık, sence yani hık hık, belediye müfettişi mi, hık?

— Daha büyük!

— Daha mı büyük, hık ?

— Tabî daha büyük. Bedeni görmüyor musun?

Birden dikkat etti ki, "Kodaman", tâ karşıki masadan kendisine el ediyordu. Toparlandı:

— Beni çağırıyor! Masadan fırlarken:

— Geliyorum beyefendi! dedi. Son aldığı rakıların etkisiyle iskemleleri falan devirerek koştı. "Kodaman"ın masası donatılmış, ancak çekinilen, ya da çok hatırlı müşteriler için kullanılan yeni, gıcır gıcır örtü, peçete, tabak, çatal ikram edilmiş, küçük bir Yeni Rakı açılmıştı. Arabacıya göre, helâl olsundu herife. Doğrusu masaya yakışıyordu. Yalnız masaya mı ? örtülere, peçete, çatal, bıçak, kıyıları yaldızlı tabaklara da, Hele üzeri kıllı tombul eliyle sulandırılmış raki kadehini alışı, kadehi ağzına götürüşü, yudumlayışı, sonra kadehi yerine bırakışı, ekmeği koparışı, önce dudaklarına bastırışı, daha sonra da çatalına takışı...

— Buyur beyefendi!

"Kodaman" gülümseyerek, hep o büyük adam haliyle iltifat etti:

— Yahu Mıstık efendi, ben senin araba ücretini vermeyi de unuttum. Ha ?

Pantolonunun cebinden çıkardığı, eski, kirli iki buçukluğu, çevreye göstermeden, uzattı. Mıstık, böyle önemli birini taşımış olmanın gururu içinde, uzatılan parayı elinin tersiyle itti:

— Sok cebine. Bir daha da para lâfi etme!

— Neden?

— Kırk yılın başı senin gibi bir beyefendiyi arabamıza aldıysak ne oldu yani?

— İyi ama evlâdım, bu senin hakkın!

— Hak değirmende, Sen onu, dokuzu bırak da.. Eğildi, her zamanki sır verirmişliğiyle:

— Seninkiler fitili aldı, dedi.

— Kim benimkiler?

— Lokantacı, Adliye Başkâtibi, Nüfus, Tapu-Kadastro kâtipleri falan ama, enayiler. Kendi başlarından korkuyorlar. Halbuki senin derdin Vali'de, Polis Müdürü'nde, değil mi? Cahiller işte. Tabî hiç bozmadım. Bırak korksunlar. Öyle değil mi amma? Yarası olmayan gocunmaz! Arabacı Kel Mıstık'ın "Kodaman"la uzun uzun konuşması az önce kendilerini ilgilendirmeyen esnafın bile dikkatini çekmişti şimdi. Kel Mıstık da farkındaydı bunun. Bir yandan, "Kodaman"la konuşuyor, öte yandan çevreyi kontrol ediyordu. Görsünlerdi, herkesin çekindiği bir "Kodaman"la nasıl senli benli konuştuğunu!

— Hepsinin yarası var beyim, dedi, hepsi gocunuyor. Şu masalardakilerin tümü esnaf. Tümü de gaza su karıştırır, kömüre işer, yağ bile şunu bunu ona keza, milletin zararına berbat ederler!

"Kodaman", gerçekten bir müfettiş gibi önemle sordu:

— Peki, Belediyenin sağlık ekipleri uyuyor mu?

— İlahi beyim., sen neyin nesini soruyorsun? Esnaf bunlar esnaf, ayaklı canavar herbiri. Fıkara çarşı ağaları da ev bark sahibi, onlar da çoluk çocuk besliyor. Sonra, isterse zabıt mabıt tutsunlar. Heriflerin bir ayağı Belediye'de, bir ayağı Vilâyet'te, surda burda. Bu memlekette partili demek ne demek?

Lâf olsun diye sordu: — Ne demek?

— Orasını kendin daha iyi bilirsin!

Lokanta sahibi, şef garsona:

— Bu Kel'de çok iş var, hık! dedi.

Upuzun boyuyla maşayı hatırlatan şef garson:

— Doğru, diye başını salladı.

— Bu herif, bu adamın kim olduğunu biliyor, hık hık...

— Bilmez olur mu patron? Göz kırptı, sesini alçaltarak:

— O gün Birinci Şube'den Ali efendinin anlattıklarını unuttun mu?

— Unutur muyum, hık? Ha, sahi sen de yanımızdaydın o gün...

— Emniyet Müdürüne falan bilgi verirmiş...

— Sen hık, bir küçük Yeni Rakı hık, aç getir, hık, içirip içirip hık, ağzından lâf alalım, hık hık...

Şef garson rakıyı getirmek üzere tezgâha giderken, yan masalardan birindeki çiftçiler çağırdılar:
Gitti:

— Buyrun ağalar!

"Ağalar" içinde en kalınları, lokantanın baş köşesindeki masaya kurulmuş kendi kendine demlenirken oradakileri zerrece adam yerine koymadığını belirtmek istermiş benzeyen "Kodaman" üzerine bilgi almak istedi:

— Neyin nesi, kimin fesi bu, oğlum? Şef garson kısa kesmek için:

— Valla ağa, çok gizli tutuyor, amma, biz yerinden öğrendik, bu şehirde Vali'den çöpçüye kadar herkesi teftiş edecek, yukarıya rapor verecekmiş! Zoma yaklaşan ağalarda bu sözler heyecan yarattı. Hemen hepsi bankalardan, daha çok da Ziraat Bankasından yakınmaktaydı. Gerçi banka, yetkisi

dahilinde çiftçilere gerekli krediyi açmıştı ama, yetmemişti aldıkları kredi. Çoğu paraları ev, apartman yaptırmaya, pek çoğu da içkiye, kumara, büyük Şehirlerdeki bar karılarına yatırmışlardı. Bankaydı bu. Versindi efendim! Ne diye vermiyordu? Tükenecek miydi? Vermiyordu, çünkü paraları geceleri valinin evindeki briçlere, pokerlere, konkenlere yatırıyorlardı.

Ağalar sevinç içindeydiler:

- Ulan bu müfettişi buraya Allah mı gönderdi dersiniz ?
- Tabî yahu.
- Ona ne şüphe?
- Deveden büyük fil var oğlum..
- Devlet, Ziraat Bankasını niye açtı?
- Çiftçi vatandaşlarıma kana kana avans, kredi açsın diye!
- Bitti.
- O kadar..
- Vali bey şimdi ayıklasın pirincin taşını bakalım.

Arabacı Kel Mıstık tuvalete giderken çağırdılar. Kendisini adam yerine koymayan bu adamlara oldu bitti içerleyen Mıstık, hafif bir yalpayla yanlarına gitti:

— Buyur ağa!

İskemle ikram ettiler, oturmadı. "Kodaman"ı sordular. Bugüne kadar adam yerine konulmamanın hıncıyla:

— Umum Türkiye Başmüfettişler Müdürü! dedi.

Türkiye'de böyle bir unvanın olup olmadığını bilmek değil, böyle bir unvanın yeryüzünde olamayacağından habersiz cahil ama, zengin çiftçiler, üzerinde durmadılar.

En ağaları:

— Yani buraya niye gelmiş? diye sordu. Kel Mıstık gevezelik etmemek için:

— Vallahi orasını bilmem, dedi.

Ağalar da sarhoştular, ağalar da tıpkı Mıstık gibi atıp tutmayı severlerdi, içlerinden biri:

— Biz biliyoruz, dedi. Mıstık merakla:

— Nedir bildiğin?

— Vali'den çöpçüye kadar herkesi teftiş edip yukarıya rapor verecek!

Mıstık elini önemle uzattı:

— Pardon. Ben saklıyordum... demek sizde biliyormuşsunuz!

Mıstık'ın da katıldığı karmakarışık bir konuşma başladı:

— Bilmeyen mi var?

— O banka müdürleri, Savcı, Hâkim makim görürler...

— Demek, arkadaş bunların yaptıkları tâ Ankara'lara kadar gitmiş de büyüklerimiz... hı?

— Tabî yahu.

— Lâkin herifin oturuşuna bak, oturuşuna! — Halis müfettiş.. - .:

— Müfettiş dediğin dağ gibi olacak, gözünü budaktan sakınmayacak!

— Top'nan bile devrilmeyecek be!

— Lâkin aşkolsun. Herif masaya yakışıyor..

— Rakı koyuşu, sulandırıcı, dikişi...

— Çatalıyla meze alışı ya ?

— Her yanından asalet akıyor!

Mıstık dayanamadı. İşte böyle, her cihetçe yüzde yüz müfettiş birinin sıkı ağzından lâf almıştı lâf!

— Arabama binerken anladım işi efendi. Bak, size böyle böyle demişler. Ben bir bakışta anladım. Dedim kendi kendime, bu Ankara besisi sağlama, esaslı bir kodaman ya, nerenin kodamanı ? Neyin kodamanı?.. Ee, kırk yıldır patriğin eşeğini... ha? Ağzından girdim, burnundan çıktım...

Şef garson yanına geldi:

— Mıstık efendi, patron çağırıyor! "Efendi" lâfi da ayrıca gururunu okşamıştı.

— Geliyorum, dedi.

Kalktı, hayatından belki de ilk, adam yerine konulmanın sevinci, kendini önemli sayısıyla:

— Gayri bundan ötesinin taşını ayıklasın Vali mali! dedi.

Tuvalete girip çıktı, birbirine dolaşan bacaklarıyla az önce artık rakılarla artık mezelerle idare ettiği masaya oturdu. Patron ona özel olarak bir küçük Yeni Rakı açtırmış, cacık, salata, sıcak bir taskebabı hazırlatmıştı. Bu, gururunu büsbütün okşadı. Demek, gerçekten önemli insandı; daha doğrusu, önemliliği yeni anlaşılmıştı!

— Herifin Umum Türkiye Başmüfettişler Müdürü olduğunu herkes biliyor, dedi.

Patronun korkusu az daha arttı:

— Nereden duymuşlar?

— Yerin kulağı var, ama, bana öyle geliyor ki, o ağzı teknil altın kaplama ağa var ya ağa?

Patron o masaya doğru baktı:

— Hâşim ağa mı?

— Hâşim ağa, Ankara'dan hususî bildirmişler ona. Neden dersen, o banka müdürleri, ille de Ziraat Bankası müdürü görecek, dedi. Herife kredi açıp, bol avans vereceğine, hergün Vali'nin evinde, Polis Müdürünün evinde briçler, pokerler, konkenler.. Vallaha benim de haberim var. Bana sorarsa söylerim. Yazık değil mi millete?

Patron hem dinliyor, hem de boyuna hık, hık, hık.

Merakla sordu:

— Demin seninle uzun uzun konuştu. Ne sordu? Hık!

Gene atmaya başladı:

— Buranın valisi, polis müdürü, banka müdürleri, teknil memurlarından başka, esnafı da bozukmuş, doğru mu? dedi..

— Sen ne cevap verdin? Hık!

— Ben mi? Hiç canım.. Memleketin engin yerini verir miyim? Ama biliyor o. Sen istediğin kadar sakla, dedi. Esnafın gaza su kattığını, kömürler ağır çeksin diye kömürçülerin kömürlerine işediğini, yanlış dirhem kullandıklarını biliyorum. Sonra, buranın banka müdürleri de, en çok Ziraat Bankası müdürünün, çiftçiye bol kredi vereceğine Valiyle, Polis müdürüyle akşamları toplanıp kumar oynadıklarından da haberim var, dedi. Dondum kaldım arkadaş. Herif kurt! Sonra, Belediyenin sağlık ekibi de esnafı hiç kontrol etmiyormuş, dedi. Yalan mı? Ediyor mu?

Lokanta sahibi tâ karşıda kendi kendine demlenmekte olan "Umum Türkiye Müfettişler Müdürü" ne korkuyla baktı. Sonra üstüste hık hık etti:

— Yandık, dedi. Şap gibi yandık! Bizim örtüler, peçeteler de berbattı. Tabaklar çatlaktı, hık. Üstelik, yemek listesi istedi, onu bile veremedik. Demek; sağlık ekipleri, hık, böyle böyleymiş dedi?

— Dedi şerefsizim!

— Sen ne dedin o öyle deyince, hık ? Kel Mıstık'm kafasında şimşek çaktı:

— Sağlık ekipleri Allahlık beyim, dedim. Kime kancayı takarlarsa yandılar. Canlarının istediği cennetlik, istemediği cehennemlik, dedim.

— O ne dedi, hık? Gene attı:

— Defterine yazdı dediklerimi!..

— Yazdı hı? Bak bak, hık, ne o? Hık, ne yapıyor öyle, hık?

Kel Mıstık da "Kodaman"ın ne yaptığını anlayamamış, hattâ elindeki kalemle lokanta kapısına doğru bir şeyler ölçüp biçmesinden hiçbir anlam çıkaramamıştı. — Nereyi ölçüp biçiyor? Hık! Bir şeyler, kötü, çok kötü bir şeyler sezerek arabacı Kel Mıstık'ın masasından kalktı, "Kodaman"ın masasına heyecanla gitti, durdu, ellerini göbeği üzerine koydu. "Kodaman", lokanta kapısına dikkatle bakarak kalemle sanki uzaktan uzağa santimliyormuş gibi, hâlâ ölçüp biçiyor, bu işi mahsustan uzatıyordu.. Sonra küçük defterine bir şeyler çizdi, birtakım hesaplar yaptı, daha sonra başını lokanta sahibine birden kaldırdı:

— Belediye Fen İşleri'nden herhangi bir tebligat yapılmadı mı sana?

Bunu sorarken, göz ucuyla da çevreyi kontrol ediyordu,. Lokantanın hemen bütün müşterileri yemeyi, içmeyi bırakmış ona bakıyorlardı. Lokanta sahibi tam hık'layacaktı ki, "Kodamanın sorusuyla sanki kuvvetli bir yumruk yedi ve hıkırtısı geçti.

— Anlıyamadım, efendim?..

— Belediye Fen İşleri'nden diyorum, herhangi bir tebligat yapılmadı mı sana?

İki yanına şaşkınlıkla baktı, sonra:

— Hayır, dedi.

— O halde..

Çantasını masaya aldı, açtı, bir tabaka beyaz kâğıt çıkardı, lokanta sahibinin adını soyadını, lokantanın adını falan yazdıktan sonra, küçük defterine çizdiği krokilerin daha büyük, daha mufassalını kâğıda çizdi. Kâğıdı çantasına kaldırmadan önce:

—Bu lokanta kapısı, dar! dedi.

Hiçbir şey anlamayan lokanta sahibi, sanki yeni bir yumruk yemişti.

— Dar mı? Hık!

— Evet, dar. Bu kapı, iki yana, en azı kırkar santim genişletilmeli!

Artık bu konu üzerinde durmayacaktı. Tükenmezini cebine soktu, dükkân kapısıyla ilgili kroki çizip birtakım hesaplar yaptığı kâğıdı çantasına soktu, çantayı yanındaki iskemlesine indirdi. Rakısına, mezelerine döndü. Alın kırışıyor, kaşları çatılıp açılıyordu. Rakısını üzeri tüylü elinin biçimli parmaklarıyla kibarca aldı, zarif bir yudum, üstüne gene aynı zariflikte bir yudum su, şık bir çatalla salatadan alış, ağzına atış, asîl çiğneyişler... O, bir "Umum Türkiye Müfettişler Müdürü"ydü. Gelir, kontrolünü tepeden inme yapar, notlarını alır, içkisini içer, karnını doyurur, kalkar giderdi. Masası yanında, göbeği üzerinde birleşmiş elleriyle dikilip duran lokanta sahibiyle mi uğraşacaktı? Sağlık kurallarına önem vermeyen, fennî gereklere sırtını dönmüş, üstelik mecbur olduğu halde bir liste, evet bir yemek listesi bile bulundurmayan bu ilkel lokantanın ilkel insanlarıyla... Hafifçe öksürdü. Tabakasından bir Yaka sigarası alıp yakacaktı ki, lokanta sahibi hıkırtısını zor tutarak çakmağınaya davranıp çaktı, beyefendinin sigarasını saygıyla yaktı. Sonra ağzını peçeteye sildi, sertçe:

— Hesap! dedi.

Lokanta sahibi yeni bir yumruktan sonra kendini toparlayarak kırıtı. Hesap almamak önemli değildi. Önemli olan, "Kodamanın aldığı notlar ve lokanta üzerinde edindiği kanaatla yarın Belediyeye giderek Fen ve Sağlık İşlerinde bağırıp çağırarak mahvına yürümesini önlemektir,

"Kodaman" âdeta gürlledi:

— Hesap dedim!

Patron, şef garson, garsonlar falan bir an karıştılar. Ne yapacaklardı? Gerçekten hesap puslası mı götüreceklerdi? Götürmeleri mi doğrudu? Götürmemeleri mi? O, bütün bu çekimserliğin şaşkınlığıyla zerrece ilgilenmeden kalkmış, rölöve şapkasını başına geçirmiş, sarı çantasını almış, pantolon cebinden de, yediği yemeklerle içtiği rakının hesabını ödemek için, bundan önceki yerlerden "tahsil ettiği" dört yüz küsurla, küçük şaraphaneden kestiği altmışyedi buçuğun tomarını çıkarmıştı: Bekliyordu, hesap bekliyordu! Peki ama nerdeydi hesap? Bu herifler Fen Sağlık kurallarına uymamakla kalmıyor, bir de müşteriyi bekletiyorlardı! Avazı çıktığıınca bağırmağa başladı:

— Nedir bu müşteriye karşı saygısızlık? Nedir bu lâubalilik? Bir saattir hesap istiyorum, hâlâ hesap gelecek! Allahümme sâbirin!

Lokanta halkı gerçekten müfettişler müfettişine benzeyen, sapına kadar büyük, büyükler büyüğü bu adamın çalımına hayran olmuş, birbirlerine bakışları, kaş, göz, çene, dudak, gerdan hareketleriyle:

"— Helâl olsun!" demek istiyorlardı.

"— Helâl olsun şerefsizim..."

"— Müfettiş dediğin böyle olur!"

"— Milletvekili, Bakan olacak adam be!"

"— Helâl olsun!"

Şef garson, lokanta sahibinin çaresiz bir baş işaretiyle hesabı masaya şipşak getirip, bir tabak içinde bıraktı. "Kodaman", yarısından çoğu şişesinde duran rakıyla yediği yemeklerin tutarı olan on altı küsura yüzde on eklenmemiş olduğunu görerek sordu:

— Niçin garsoniye eklemediniz?

Şef garson patronuna baktı. Patron gene hafif kırıtı:

— Zâtîâliniz için...

Sözü aldı:

— İltimas geçtiniz, öyle mi?

Eliyle lokantanın öteki müşterilerini şööyle bir tarıyarak:

— Bütün bu sevgili vatandaşlar yurttaş değil mi? Onlardan aldığınız yüzde onu niçin benden de almıyor, bana iltimas geçiyorsunuz? Bu yaptığınız hak mı? Adalet mi? Namus kurallarına sığar mı?

Müşterilere döndü:

— Sorarım aziz vatandaşlar, yurttaşlık hukukuna sığar mı?

Sarhoş, yarı sarhoş, zom "Aziz vatandaşlar" gürredek cevapladılar:

— Sığmaaaaaz! O da coşmuştu:

— Elbette sığmaz muhterem vatandaşlar. Ya benden de alacak, yahut sizden de almayacak!

— Almyacaaaaak!!!

Derken iş cıvıdı, millet zıvanadan çıktı:

— Helâl olsun beyefendi, helâl olsun sana emdiğin süt!

— Helâl olsuuuun!

— Allah seni, senin gibileri başımızdan eksik etmesiiiiin!!!

— Etmesiiiiin!!!

— Allah seni çoluğuna, çocuğuna bağışlasın!!

— Bağışlasın!!!

— Âmiiiiin!

O, üzeri tüylü, ağır elini kalabalığın yaygarası üzerine kaldırdı. Gürültü, nümayiş şııp, kesildi.

Olabilirdi ki, müşteriler arasında polisle ilgili, durumu emniyete haber verebilecekler de bulunuyordu.

— Bana gösterdiğiniz samimeyete çok teşekkür ederim muhterem vatandaşlarım ama, ben, bu nâçiz ben, bu büyük iltifata kat'iiyen lâıyk olmıyan...

Kalabalık gene bir deniz gibi şahlanıp kabardı âdeta:

— Hâşaaaaa!

— Lâyıksıııın

— Senden daha lâıyğı olamaaazzz!

O gene elini kaldırdı, kalabalık yatıştı:

— Asıl lâıyk olanlar, bu aziz vatanın terakki ve tealisi için gece gündüz göznuru döküp, sabahlara kadar dirsek çürüten muhterem büyüklerimizdir vatandaşlarım!

— Büyüklerimizdiiiiir!

— Ne mutlu Türk'üm diyene, arkadaşlaaaaar! Alkış, "Yaşa, varol!" dan lokanta zangır zangır titriyordu ki, o, yüzde onu da hesaba koydurup, ön yedi küsür'a karşılık üç tane onluk attı. Garson üstünü vermeğe davranıyordu, elinin tersiyle tabağı itti:

— Kalsın!

Sarı çantası elinde, lokanta halkını selâmladığı şapkasıyla zıt zıt zıt... lokanta kapısına doğru ilerlerken, ortalık alkıştan kırılıyordu. Tam kapıda, gürültüyü işitip gelmiş bir bekçiyle karşılaştı. Fakat bu âni karşılaşış sanki bekçiyi yıldırımla çarptı: Derhal askerde öğrendiği sert bir esas vaziyetle put kesilerek, bu hiç tanımadığı "Kodaman"ı gözleriyle takip etti. Arabacı Kel Mıstık da bütün bunlar olurken, beyefendiyi avuçları patlarcasına alkışlamış, sonra da ağzını peçetesiyle silip, üç parmak içilmiş, rakısını kara şalvarının geniş cebinden içeri sokmuştu. Beyefendi'nin ardından tam çıkarken, şef garson yetişti, fısıldadı:

— Beyefendi'yi otele bıraktıktan sonra gel!

— Niye?

— Patron öyle istiyor...

Kaybedecek vakti yoktu. "Peki" anlamına bir baş işaretiyle lokantadan, beyefendinin ardından fırladı.

— Tabiî bir otele teşrif edeceksiniz, değil mi? beyefendi ?

"Kodaman" unutmuştu Kel Mıstık'ı Şöyle bir baktı, hatırladı:

— Haa.. Sen misin? " . |

— Evet beyefendi. Bir otele gideceksiniz tabiî? :

Arabaya ilerlerken:

— Ee, tabiî., dedi. Vakit hayli ilerledi, Geceyi otelde geçirmem lâzım!

Yolda, arabanın içine gene laubali bir yarım sağla eğilen Kel Mıstık:

— Helâl olsun beyefendi,, dedi. Kırk yıllık arabacıyım şurda, lâkin sapına kadar müfettişsin. Hem de müfettişler müfettişi...

"Kodaman" memnun, güldü, gene de:

— Kaldır şu müfettiş lâfını! dedi.

— Boşver beyefendi. Herkes kurt be.. Anam avradım olsun, yedisinden yetmişine kadar herkes biliyor seni!

— Neyimi biliyor?

— Ankara'dan buraya niye geldiğini!

Önemsizlikle:

— Niye gelmişim?

— Ha haaa.. En çok da o Ziraat Bankası müdürü var ya Ziraat Bankası müdürü?

— E?

— Çiftçilerin yüreği ille de ondan pek göyünük!

— Neden? Çiftçiye gerekli krediyi vermiyor mu?.

— Orasını bilmem gayri ya, benim anladığım, az veriyormuş. Hani lâf aramızda, bizim çiftçilerimizde de iş yoktur haa!

— Niye?..

— Niyesi var mı bre beyim? Bilmez gibi benden soruyorsun. Aldıkları krediyi çiftlik işlerinde kullansalar dağ taş mahsul olur. Hayır, kullanmazlar...

— Ne yaparlar ya?

—Beyim ağzımdan lâf alıp da sonra bunları Mıstık diyor deme!

— Merak etme.

Eğildi, fısıldadı:

—İçki bunlarda, kumar bunlarda, Ankara'ya, İstanbul'a gidip bar karılarıyla har vurup harman savurma bunlarda. Ee, para mı dayanır buna? Bir de ev, apartman yaptırıyorlar mı sana? Bir değil beş, on, yüz Ziraat Bankası olsa, fos!

Sonra birden hatırlayarak:

— Ha. dedi. Lokantada ne diye hesabı gördün beyim?

"Kodaman" merakla:

— Ya ne yapacaktım?

— Ya ne yapacaktım'ı var mı? Senin gibi ağırlığınca altın değer bir beyefendi, külüstür lokantasına gelmiş, iki kadeh rakısını içmiş, ne çıkar?.

Kesti attı:

— Ben dilenci değilim!

— Hâşa beyim, hâşa amma...

Kırbacını beygirlerinin yelelerinde şaklattı. Sonra, midesinde daha şimdiden sasımış pis yağ kokusuyla geçirip oturduğu yerde dimdik doğruldu. Ulan sahiden de müfettişler müfettişi değil, ağırlığınca altın ederdi bu adam. Müfettiş olsa, herifin de engin yerini yakaladığına göre, niye hesap ödesindi? Tamam tamam... Umum Türkiye Müfettişler Müdürü değil, Umum Türkiye'nin bilcümle valiler, emniyet müdürleri, mebusları, vekil vükelâsı üzerinde Müfettişti. Alımından, çalımından, kadeh bardak, çatal bıçak tutuşundan, lokmayı koparışı, çatalına takışı, salatanın, yemeğin suyuna batırışı, zıt zııt zııt yürüyüşü, masaya oturuşu, konuşuşu, hattâ sekize katlı beyaz, kar gibi mendiline sümkürüşüne kadar belliydi bu. İsteddiği kadar saklasın, o değilden gelsin. Kırk yıllık arabacı, insan sarrafı Kel Mıstık yer miydi ? Sonra, akıl var, yakın vardı. Herif bu kadar büyük adam olmasa, cebinde, hem de pantolon cebinde o kadar çok, öyle desteyle para mı olurdu? Ee, olunca da tabii tenezzül etmezdi külüstür lokantacının yirmi, yirmi beş liralık hesabına.

— Haklısın beyim, diye mırıldandı. Yerden göğe kadar haklısın!

"Kodaman"sa, hiç istemediği halde lokantada kopan nümeyiş yüzünden ödemek zorunda kaldığı hesabı düşünüyordu. Hiç sevmiyordu şu arada hem kendi coşup, hem de milleti coşturmasını. Altından çapanoğlu filân çıkmazdı çıkmaya ama, ne lüzum vardı? Zararı gene kendisine dokunuyordu. Şayet o ala ala hey olmasaydı, hesabı ödemez, otuz liradan çıkmazdı. İki buçuk lira da şu kılkuayruk arabacıya bayılmıştı. Demek ki, şarapçıdan aldığı altmış küsur liranın yarısını bayılmıştı? Sonraa... "— Eşegin büyüğü ahırdan çıkıyor. Bırak otuz lira bayılmayı, herif anasının gözü müdür ne, lokanta kapısının kırkar santim yanlara genişlemesi işinde bile telâşlanmadı. Deyyus. Halbuki ben bu numarayı İstanbul'da bile yedirmiştim!" Aklından, İstanbul'daki lokanta sahibinden aldığı iki gıcır gıcır yüzlük

geçti. Bu arada arabacının az önce, "— Haklısın beyim, yerden göğe kadar haklısın" ını hatırladı.

— Neden haklıyım?

— Haklısın tabî beyefendi. O kadar insanın içinde yemek parasına tenezzül edecek değilsin ya!

Bu heriften de huylanmağa başlamıştı. Sanki bir şeyler sezmişçesine soruyor, eşeliyor, lâf almağa çalışıyordu. Belki de lâf almak falan değil, huyu buydu. Çünkü gayet iyi biliyordu ki, Anadolu kasaba ve şehirlerinin gar, istasyonlarıyla şehir arasında çalışan, daha çok faytoncuların hemen hepsinde vardı bu eşeleyicilik. Sonra gene biliyordu ki, bunlardan pek çoğu, şüphelendikleri müşterilerini bağlı oldukları polise haber verirlerdi. Bu haberler arasında bazan çok önemlileri de bulunurdu. Polis üzerinde durur, eşeler, inceler, arada çok, ama çok önemli sonuçlar da elde ederdi.

Arabacıyı tersledi:

— Sen, üstüne vazife olmayan işlere karışma! Arabacıya yeni bir tokattı bu. Yıllara varan tecrübesine dayanarak biliyordu ki, böyle herhangi bir müfettiş titizlenip azarladı mı, üstüne düşmemeliydi. Bırakmalıydı yakasını. Altından çapanoğlu çıkabilirdi. .,

— Beni şu otele bırak!

Yol üzerinde, yarı kapalı kapısı, pencere pencere sönük ışıklarıyla derme çatma bir oteldi, ki, Mıstık "Müfettişler Müfettişi"ni bu otele yakıştıramadı:

— Daha büyük, daha löküsleri var beyefendi!

— Sana ne söyledimse onu yap!

— Başüstüne.

Gemleri kıstı, arabayı tam otelin önünde durdurdu. Sonra da, arabanın sağ ön tekerleğine basarak yere atladı, bir koşuda otelin yarı açık cümle kapısından içeri girdi. Yarı karanlık merdiveni bir solukta çıktı. Sağdaki "Kâtip" odasının penceresinden içeri baktı: Gencecik kâtip, önündeki masaya koyduğu kollarına kapanmış, uyuyordu.

Telâşla camı vurdu:

— Heey!

Kâtip tınmadı bile. Gene vurdu, sonra gene:

-----Heey kâtip efendi, kâtip efendi, heey!

Kâtip kollarının üstünden başını uykulu uykulu kaldırdı:

— Hıh? Ne var be?

Birden arabacı Kel Mıstık'ı tanıyarak, camı açtı.

Kel Mıstık önemle:

— Bir müfettiş getirdim, dedi. Herif bildiğin gibi değil. Şehrimizi vali'sinden çöpçüsüne kadar teftişe gelmiş. Anam avradım olsun şap gibi yanarsınız ha!

Otel kâtibî karayağız, kuru bir delikanlı, "Müfettiş" sözüyle, otel müşterilerinin emanet olarak otel kasasına bıraktıkları paralar içinden, yerine tekrar koymak üzere alarak dostuna yedirdiği paranın kasa açığını hatırladı, bir titreme geçirdi. Merdiveni zıtt zıtt zıtt çıkmakta olan "Kodaman"a korkuyla baktı. Herif, şimdiye kadar gördüğü belediye, fen işleri, ya da emniyet müfettişlerinden çok daha kalıplı, onlardan çok daha çalımlıydı. Yalnız kasa açığı değil, yataklar, yorganlar, yastıklar, yatak yüzleri, yorgan kılıfları da temizlik kurallarına uymuyordu. Birçoğu pire, tahtakurusu kan lekeleri içindeydi. Sonra, beyannamesiz, kaçak birtakım insanlar da yatırıyorlardı. Ah, bu patron, ah bu patronu! Köylüsüymüş, bildiği tanıdığıymış... Bin kere söylemişti, âbi bu kanunsuzluklara son verelim diye. Merdivendeki "Kodaman"a yeniden korkuyla baktı. "Herif" belediye mi, yoksa emniyet müfettişi miydi? Gecenin bu saatinde teftiş olur muydu? Koştı. Adamı merdivenin yarısında karşıladı:

— Buyurun beyefendi. Çantanızı verin lütfen! Vermedi. Merdiven muşambasının çivisinden kurtulup kalkmış yerini parmağıyla işaret etti:

— Çak orayı!

Otel kâtibî, cızırtılı ayakkaplarıyla merdivenin çürük tahtalarını esneterek ağır ağır çıkmakta olan bu adamın, herhangi bir müfettişten de önemli, büyük biri olabileceğine çoktan inanmıştı, kaşla göz arasında, otel sahibine nereden, nasıl bir telefon edip, ya da ettirip durumu bildirebileceğini düşünüyordu. Aklına geldi, ardından merdivenleri ağır ağır çıkmakta olan arabacı Kel Mıstık bu işi yapabilirdi. Yavaşladı, fısıltıyla:

— Bizim patrona telefon et, acele gelsin! dedi.

Arabacı Mıstık geri döndü, merdivenleri koşarak indi, otelden fırladı. Telefon, telefon... gecenin bu saatinde, nereden bulacaktı? Az önce arabayla gelirken önünden geçtikleri nöbetçi eczane aklına geldi. Uzak da sayılmazdı. Bir koşu. Daldı içeriye. "Manyak" kalfa, tezgâh başında, birtakım ilâçlar hazırlarken, kendi kendine konuşuyordu. Sarhoştı da. İçeriye birinin telâşla girdiğini görmüş, aldırmanmıştı: "— Hergeleler., işleri düştü mü şimşek kesilirler. Düşmedi mi? Bakmazlar bile yüzüme. Boş ver!"

Kel Mıstık belli bir heyecanla tezgâha sokuldu:

— Kardaş be, şurdan bir telefon edebilir miyiz?

Neden sonra başını kaldırıp arabacının yüzüne aptal aptal bakan kalfa:

— Ha? dedi.

— Müsaaden olursa, bir telefon! Anlamamış davrandı:

— Ne telefonu?

Mıstık'ın tepesi attı, adamı kocaman kulaklarıyla birden fareye benzettiye de, uzatmadı. İşi düşmüştü sarhoş bulaşığa!

— Surdan, ücreti neyse verelim de bir telefon...

— Kime?

— Otel sahibine. Senin anlayacağın, Ankara'dan müfettiş geldi. Şehri valisinden çöpçüsüne kadar teftiş edip Ankara'ya rapor verecekmiş...

— Ne müfettişi?

— İncesini bilmiyorum. Otel kâtibi rica etti, bizim patronu arayiver dedi...

— Sizin patron kim?

— Benim değil, otel kâtibinin patronu!

— Hangi otel?

Kel Mıstık dalga geçildiğini anlamıştı, patladı:

— Ananın dini! Dalganın sırası mı lan? Ettireceksen ettir, ettirmiyeceksen yok, de!

"Manyak" kalfa gerçekten de fareyi hatırlatan sivri çeneli, ince yüzü, kalbur kulaklarıyla bir kahkaha attı:

— İlâhi Mıstık., et bakalım., numarası kaç?

— Ne bileyim ben?

— Katalogta var mı?

— Ettin bir hayır, kendin ara bari...

Kalfa telefon katalogunda numarayı buldu, çevirdi :

— Aloo...

Sonra dinledi, kulaklığın ağız yanını avucuyla kapadıktan sonra:

— Ohoo... dedi. Herifin evinde gene kavga var! -Kel Mıstık:

— Ne kavgası?

— Yazın sazlı bahçeye bir karı gelmişti, İstanbullu. Onu kapattı ya!

Sahi, memleket çalkalanmıştı.

— Ee?

— Aynı mahallede otururuz. Eski karısıyla kapatması her Allahm günü birbirlerini yerler!... Alooo,

Gene tam Mıstık'a bir şeyler anlatacaktı ki, karşıdan ses geldi. Kalfa kendini tanıttı, sonra da kısaca bildirdi:

— Otelinize Ankara'dan büyük bir müfettiş gelmiş. Anlıyorsun ya? Ani baskın. Kâtibin acele gelsin demiş. Hemen şimdi. Tamam!

Arabacıya:

— Başka bir emriniz Bay Mıstık Kel? Mıstık ciddî ciddî:

— Borcum? dedi.

Kalfa, dudağında tebessüm, ilâçlarının başına geçti. Mıstık, kara şalvarının cebinden çıkardığı bir avuç bazuk parayla tezgâha sokuldu:

— Borcum ne? Kalfa bakmadan:

— Bir dahaya ikisini bir verirsin, dedi.

— Olur mu?

— Olmazsa yontarız! Karşılıklı gülüştüler.

Kel Mıstık eczaneden çıktıktan sonra kaldırımında bir an durdu. Şimdi ne yapmalıydı? Otele gidip, otel önünde bıraktığı arabasına atlayıp eve mi gitseydi? Yoksa... "— Yoksa, ne yoksası? Gece epeyce ilerledi. Çekip gitmez de ne yaparsın? Başım gene sersem gibi. Bundan sonra gelecek ne tren var, ne bir şey. Kenef karı gene yolumu gözlüyordur..." Havaya baktı, aya karşı sarhoş sarhoş esnedi. Gerinecekti ki, aklına lokanta sahibi geldi. Şef garson lokantaya gelmesini söylemişti! Kafasında şimşek çaktı: "Sakin Kodaman'la el altından görüşmek istemesin? Vallaha olur ha! Dur bakalım, gidip bir bakayım, öyle bir şeyse, beni de görmesi lâzım!" Otel önüne bıraktığı arabasına koştu. Geç kalmışcasına atladı, dizginleri toparlayıp kamçısını hayvanların yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheeeeey ..

Kaburgaları çıkık beygirler hayli dinlenmişlerdi,yekindiler. Boş fayton, şehrin yarı karanlık sokaklarından şakırtıyla geçip, lokantanın, artık bir hayli sönükleşmiş tül perdeli camları önünde durdu. Atladı arabadan. Kara şalvarının cebinde, yarısına yakını içilmiş Yeni Rakı şişesini yoklayarak, lokantadan içeri girdi. Lokanta iyice tenhalaşmıştı. Patron kasası başında, gene o bitmez

tükenmez "Hık hık"larıyla, o günkü kasanın hesabını yapıyordu.Kel Mıstık'ı görünce, paraları kasa çekmecesine itip kalktı:

— Gel!

Boş masalardan birine geçtiler.

— Ee, anlat bakalım, hık!

Kel Mıstık ne anlatacaktı? "Herifin yolda, "— Sen üstüne vazife olmayan işlere karışma!" dediğini mi ? Yoksa otel üzerine konuşurlarken, "— Daha büyük, daha löküsleri var beyefendi" deyişine karşılık, "— Sana ne dedimse onu yap!" diye azarladığını mı? Bunları söylemek belki fena kaçmaz. "Herifin çalım, kendinden eminliği üzerine lokanta sahibine fikir verebilirdi ama, lokanta sahibi zaten varacağı fikre varmış, hattâ korkuya kapılmıştı. Büsbütün korkutmak neye yarayacaktı?

"— Ee, anlat bakalım!"a karşılık;

— Ne anlatayım? dedi. Otelleri motelleri de teftişe başladı.. Beni halkın yatıp kalktığı otellerden birine götür, dedi. Şöyle bir düşündüm, aklıma bizim Cafer geldi, onun oteline götürdüm.

Lokanta sahibinin korkusu daha da artmıştı:

— Demek hık otelleri de teftişe başladı hık?

— Tabî yahu. Lokantalar, oteller, kahveler, işyerleri miş yerlerini teknil gezip hem teftiş edecek, hem de vali mali hakkında milletten tahkikat geçecek!

— Sana hık, öyle mi dedi hık?

— Bana demedi.

— Ya, hık?

— Ağzından aldım bütün bunları. Ona kalsa, ben müfettiş filân değilim diyor. Diyor a, gülüyor da bıyık altından. Ankara'dan hususî gönderilmiş. Bunu ben söylemiyorum, demin şoo masada oturanlardan kurumsak biri vardı, o da söyledi!

— O nerden hık, biliyormuş, hık? Attı:

— Ankara'da büyük bir akrabası mı, adamı mı ne varmış, o yazmış mektupla!

— Ne demiş hık?

— Böyle böyle, çok büyük bir müfettişi buradan oraya gönderiyoruz. Kendinize mukayyet olun. Yalnız, sakın dallandırmayın, demiş..

Lokanta sahibi iyice fitili aldı:

— Desene şehircek yandık şap gibi, hık?

— Niye? Sana göre ne var?

— Hık, ne var'ı var mı? Herif, hık, benim lokantada, hık, bir yemek listesi bile hık, bulamadı. O masa örtüleri hık, peçeteler hık, çatlak tabaklar... Derken hık, lokanta kapısının yanlara hık, kırkar santim genişletilmesi hık. En çok da hık, bu. En azından bir hafta hık, on günlük hık, iş!

— Peki ne yapacaksın?

Lokantacı, Kel Mıstık'a uzun uzun baktı, sonra:

— Böyleleri, dedi, paraya maraya da yanaşmaz hık!

Kel Mıstık toparlandı:

— Kim demiş?

— Kim mi demiş, hık? Sakın...

— Sakını makını yok. Madem ağzı var, korkma. Ağzı olanın yememesi gayrikaabil!

Çökük avurtları, içerlere gömülmüş kara, ışıltılı, sarhoş gözleriyle lokanta sahibine dikkatle baktı:

— Amma, tabî ağızdan ağıza fark var!

— Nasıl? Hık!

— Kimi ağız ufak lokma yutar, kimi ağız da büyük!

— Yani? Hık!

— Yani, Vasil, Dimitri...

— Sana hık, açıldı mı?

— Nene lâzım senin? Benim adım Mıstık, Kel Mıstık. Kırk yıldır bu şehirde patriğin eşeğini... anla! Herifi geriden şöyle bir gördüm, dedim tamam. Bu Ankara besisi buraya boşuna gelmiyor! Gir sakalının altına, o değilden.., tabî öğreneceğimi öğrendim, kendi bile şaştı!

— Şaştı hı?

şaştı, beni sen gezdir! dedi.

Birden her şeyi anlayıveren lokanta sahibi:

— Öyleyse hık, ocağına düştük Mıstık. Sen bilirsin gayri, hık...

Mıstık'tı o, arabacı Kel Mıstık, ötesini de, berisini de elbette bilirdi. Dinsizin hakkından imansız gelir, zaman zaman "Kör bıçakla enselerinden kesmeli bu deyyusları!" dediği lokanta sahibiyle, ona yüzvermeyen esnaftan pek çoğunun iliğini sömürdükten başka, o kendini beğenmiş valiye de ne adam olduğunu göstermeliydi.

— Açıkçası, iş bende biter arkadaş, dedi. Lokanta sahibi bir hayli ayılmış, hık hık'lar da azalmıştı:

— Hık, herifle anlaştın mı?

— Nene lâzım senin?

— Yok, yani şey... hık...

— Uzun lâfin kıyası arkadaş: Ceza yememek, dükkân kapısının olduğu gibi kalmasını istiyor musun, istemiyor musun?

— İstemez olur muyum Mıstık? Hık!

— Ver bana temiz bir beş yüzlük. Atalım ağzına, mesele kapanıp gitsin!

Mıstık'ın hesabı basitti: Lokantacıdan beş yüzü alacak, sonra da her zamanki gibi, durumu gidip Emniyet Müdürüne fısıldayacaktı. Tabî lokantacıdan beş yüz aldım falan diye karıştırmayacaktı. Bu arada Emniyet Müdürü, adamın durumunu inceletecek, gerekirse kendisi inceliyecek, "Herif" anlayacaktı Ankara'dan buraya ne için geldiğinin, ya da gönderildiğinin çakıldığını. O zaman ya çekip gidecekti, ya da gitmeyecek, soruşturmasını açıktan açığa yapacaktı ki, o zaman da Mıstık pek pek "— Al parayı arkadaş. Kahpe dölünün biri işimizi bozdu, arabamızın tekerine taş koydu!" diyecek, lokantacıdan aldığı beş yüzü geri verecekti. Lokanta sahibi kalktı, kasaya gitti, üç tane bütün yüzlükle döndü.

Kel Mıstık paralara şöyle bir baktı:

— Ne kadar?

— Üç yüz.

— Ne olacak?

— Herife. ; Küçümseyerek güldü:

— Herif dilenci mi be?

— Az mı?

— Dişinin kovuğunu bile doldurmaz! Yüz yirmi kiloluk herif. O biçim adam, iki yüzle, üç yüzle doyar mı? Başkaları gibi, yediği yemeğin, içtiği rakının paralarına tav olmadı, çıkardı cart diye gördü hesabı. Hem de fazlasıyla. Sen ver ordan iki yüzlük daha:

— Ne söylüyorsun Mıstık? Beş yüz?? Mıstık yapma bir öfkeyle kalktı:

— Öyleyse yatar bu iş. Haydi bana eyvallah... Lokanta kapısına yürüdü.

Lokantacı koştu:

— Yahu hemen de darılma be Mıstık

— Darılması darılmaması yok. Parayı kendime istemiyorum. Bana göre hava hoş. Böyle dedi, sen dedi, açık göz birine benziyorsun, beni şehrinizde dolaştır, girdiyi çıktığı, gizli kapaklıyı, kirliyi temizi göster bana. Uyuştuk uyuştuk, uyuşmadık mı, bir rapor, beyinlerini patlatayım, dedi. Mesele bu...

Lokanta sahibi gitti, bütün iki tane yüzük daha alıp geldi:

— Senin hakkın bunların içinde tabî?

Kel Mıstık paraları kara şalvarının cebine indirirken :

— Bana kulağasma, dedi. Benimki hemşerilerime hizmet. Maksat ne? Arada rakınızı içiyoruz,yemeğinizi yiyoruz. Ekmek, su hatırı var. Sizin canınızın yanması benim canımın, ciğerimin yanması demektir. Sizin canınız yanmazsa benim istifade-medir bu. Haydi hoşça kal, düşünme! Kara donunun cebinde beş tane yüzük, lokantadan çıktı. Arabasına atladı, kırbacını beygirlerinin yeleleri üzerinde keyifle şaklattı:

— Deheey!..

Saatler gece yarısına doğru bir hayli ilerlemiş, evlerin aydınlık pencereleri az daha seyrekleşmişti. Kaldırımlarda bekçiler, arada elektrik direkleri, ya da yıkık, harap duvarların diplerine kusarken,düşmemek için tutunmağa çalışan, ya da elektrik direğine bitmez tükenmez dertlerinden kimbilir hangisini döken sarhoş, sarhoşlar... Aklına birden karısı geldi. Gece bir hayli ilerlediği halde eve dönmeyen kocasının gene kimbilir. nerde,kimlerle kafayı çekip sızdığını sanacak, ondan sonra da sabaha kadar dır dır dır.. Arabasını ara sokaklardan birine sürdü, kamçısını şaklattı. Zayıf beygirler ara sokağın toprak yolunda tırısa kalkarak külüstür faytonu Kel Mıstık'ın evine doğru sürüklediler. Ev, bu ara sokağın ta sonunda, biri ahır, iki gözden ibaretti ki, Mıstık ahırda hayvanlarını barındırıyordu; berikinde de kör karısıyla oturuyorlardı. Kadın uzaktan akrabasıydı. Sol gözü sanki bir bıçakla oyularak çıkarılmıştı da, bu iş yapılırken kadın korkunç çığlıklar atmıştı, bu çığlıklar sanki yüzünde öylece kuruyup kalmıştı! Erkeği hatırlatan, sert çizgili, çok çirkin bir yüzdü. Bütün isteklerine rağmen arabacı Mıstık'a çocuk doğuramamış, bu kısırlığını sırası geldikçe kocasına yüklemekten çekinmemişti:

"— Hadi hadi pis cenabet! Erkek olaydın da gebe bırakaydın. Uğursuz!"

Kel Mıstık yılmıştı bu kadından. Adam ak dese mutlaka kara diye çıkardı karşısına. Günlerden salı mı? İlle de karşı koyacaktı:

"— Hayır, çarşamba!" "— Etme avrat, salı bugün. Bak, takvime!" "— Hadi hadi., beni

kandıramazsın,okumam yok diye!" Komşunun ilkokula giden kızını çağırır, ona okuturdu da kadın gene dayatırdı: "— Kızı tenbihledin değil mi?" O gün canı et yemeği çekse de, sabahleyin yataktan kalkarken etli bir yemek pişirmeyi kursa, tam bu sırada da Kel Mıstık:

"— Yahu karı, canım bir et yemeği çekti bugün!" dese, hemen cayardı:

"— Amaaan, eti batsın. Başka gün yaparız!"

Kerpiç evinin toprak yola bakan penceresinde kocasını bekliyordu. Bu saate kadar gene neye kalmıştı ? Trenler gelip gideli saatler olmuştu. Bir yerlerde, birileriyle içip sızmasına razıydı. Ya içip sızmadı da, bir yerlerde, bir karıya tutulduysa? Bütün kaygısı buydu. Kocasını, çocuk doğurmuyor diye kendisini atar, doğuracak bir başka kadına kapılır mıydı? Böyle bir şey olsa ne yapacağını yıllar yılı, gecelerce düşünmüş; aralarında hükümet nikâhı olmadığına göre, herifi eve nasıl getirir, o karıdan nasıl koparırdı? Bıçak bileycisi komşunun karısı Hediye:

"— Başını boş bırakma Dursun abla!" demişti. "Neden dersen, benim emmim tamam yetmiş yaşındaydı, karısı çocuk doğurmuyor diye bir göçmen karısına kaptırdı kendini; ondan da bir çocuğu oldu mu sana? Tamam. İzinnamesiz eski avradı küplere bindi ya, neye yarar? Muhaciri nikahladı. Eski avrat muhacirin evine kavgaya gelip de eve zorla girince cünhalı düştü. Mahkeme, muhakeme, derken bizim eski yenge hapse atıldı. Onun için, sen sen ol, Mıstık emmiye göz açtırma!" Bileycinin karısına hak veriyordu. Çocuk çocuk diye taşa saplanıyordu herif. Bir gün o da şu Hediye'nin amcası gibi muhacir olmazsa yerli, yerli olmazsa aptal avradına dolanıp, Hediye'nin amcası gibi çocuk sahibi olmasın? Karıya bir de nikâh yaptırdı mı, ondan sonra ayıkla artık pirincin taşını! Birden arabalarının yaklaşmakta olan sesi. Bu sesi ezberlemişti. İsterse bin tane araba içinde olsun, gene ayırdeder, gene tanırdı. Tanırdı, tanıyordu, tanımıştı işte. Geliyordu herif ama, bu saat hangi saatti? Bu saate kadar nerelerde sürtmüştü? Soracaktı ona, zindan edecekti dünyayı! Kapıya indi, eşikte, beline dayalı yumruklan ile, bekledi. Araba az sonra tam kapı önünde durdu, Mıstık epeyce sarhoş, arabadan atladı, karısının yanına sevinçle geldi. Elinde bir demet para, keyifli keyifli sallıyordu:

— Bak lan bak, kör cenabet, paralara bak! Kadın "para" lâfını duyunca, kocasını haşlamayı unutarak, para destesini elinden çekti aldı:

— Ne parası bu?

— Ne parası mı? Anayı kızından ayıran... deli soyka!

Kadın yaşantısı boyunca hiç bütün yüzlük görmemişti. Hemen saydı. Beş taneydi.

— Beş tane. Yani kaç lira şimdi bunlar?

— Beş yüz!

— Beş yüüüz? Aboo.. bizim mi bunlar, Mıstık?

— Belle ki bizim! Durumu kısaca anlattı. Kadın paraları koynuna soktu:

— Gece vakti yanında durmasın, yitirir mitirirsin, Bende dursun, Lâzım olunca...

— Deli misin karı? Her an lâzım olur. Ver şunları

— Vermem!

— Ulan ver diyorum, karı!

— Vermem Mıstık, gece vakti vermem. Emniyet Müdürünün evine gidip haber vereceğim diyorsun. Git. Paralara ne lüzum var? Bir çekişmedir bağladı. Gece yarısına yaklaşmış, vaktin hafif ay ışığında o ona, o ona. Kadın bir fırsatını düşürüp odaya kaçtı, kapının tahta sürgüsünü sürüverdi. Arabacı Mıstık dışarıda bağırip çağırıyor, kapıyı yumrukluyordu ama, nafile. O kadar ki, kadın buz gibi, geçmiş pencereye oturmuş, kocasının kapıyı öfkeyle yumruklayışına bakıyor, aldırmıyordu. Adam baktı ki olmayacak, "Allah belânı versin kör cenabet!" diye arabaya atladı, dizginlere hırsla sarıldı, kırbacını hırsla şaklattı:

— Deheey!..

Araba şakırtıyla uzaklaşınca kadın pencereden çekildi. Koynundan beş tane yüzlüğün ılık destesini çıkardı. Küçük gaz lâmbasının sarı ışığında bir bir saydı, sonra tersinden bir daha saydı, daha sonra da yüzlükleri yere yaydı, karşılarına geçip oturdu. Bu paralar onun için bir kuvvetti. İsterse Mıstık, bundan böyle eve hiç uğramasın. Beş tane yüzlük! Ye ye bitmez, ye ye tükenmezdi! Emniyet Müdürünün evi önünde arabasını öfkeyle durdurdu. Yere atlamadan önce karısına içinden okkalı bir küfür savurdu. Ulan ne lanet kadındı bu be! Lanet, Allahın belâsı, pis, aksi... nasıl da bunun böyle olacağını hesap etmeden kaptırmıştı paraları! Bir şey değil, dünya dünyaya, yer yere geçse, kıyametler kopsa geri vermezdi beş yüzü. İnanmazdı ki bu paranın kendi parası olmadığına! Emniyet Müdürünün evine aşağıdan yukarı baktı: Anadolu'nun ikinci derece illerinde çokluk "Konak" denilen, eski biçim, kafesli, şahnişli evlerden biriydi. İl'in en gösterişli yapılarından. Ne var ki, son yıllarda yapılmış zarif stil yapıların yanında çok modası geçmiş, çok sönük kalıyordu. Buysa, bütün il'liğine rağmen, çok büyük bir köyü hatırlatan şehirde yerinilecek bir şey değildi. Emniyet Müdürünün oturduğu ev, validen sonra, şehrin en gösterişli yapısıydı. Modern, stil yapılarca ünlü fabrikatörlerle, büyük bir çiftçiye aitti ki, ne Emniyet Müdürü, ne de Vali onlarla yarışamazlardı.

Emniyet Müdürünün evinin üst kat pencerelerinde ışık vardı. Demek henüz misafirler dağılmamışlardı. Belki de gene kumar oynuyorlardı, kimbilir? Orası hiç önemli değildi Kel Mıstık için. Koskoca bir Emniyet Müdürü, koskoca bir Vali, boş zamanlarında eşi, dostuyla kumar da oynar, içki da içer, görüşür, konuşur da, içinden geleni, içinden geldiği gibi yapardı. Yapardı ya, tuhaftı bu şehir işte. Emniyet Müdürü, vali olmakla sanki insanlıktan çıkmışlarmış gibi, makamlarında put gibi oturmalı, eşiyle dostuyla briç, poker oynamamalı, karşılıklı iki kadeh bir şeyler içmemeliydiler. Hemen pis bir dedikodudur tutturuyorlardı: Vay efendim, Emniyet Müdürüyle Vali birleşmişler, şehrin para babası tüccar, fabrikatör, ya da hazır yeyicilerini poker, briç partilerine düşürüp, dayanıyorlar içkiyi, ondan sonra da, söğüşle Allah söğüşle! Niçin? Kerli ferli fabrikatörler, tüccar, iş adamları çocuk muydular ki, Emniyet Müdürü, Vali onları kandırsın. Her biri şeytana pabucu ters giydirirlerdi dürzülerin Kanmasınlar. Sonra, kâğıt oyunuydu bu, şans işi. Yarısı şanssa, yarısı da fentbazlık. Açsınlar gözlerini. Hayır, hem koşar adamların sofrasında içkilerini içer, çuhalı masaları başında çatır çatır kumar oynar, kazandıkları zaman bir şey yok, kaybettiler mi, ertesi gün başlardı kumarda boğulduklarını yaymağa.

Arabadan yavaşça indi.

"Her zaman böyle, "Beyefendi"ye fısıldanacak bir haber varsa gelir, gecenin saat kaç olursa olsun, çat kapı, beyefendiyi uyandırır, haberi verirdi. Onun için pervasızdı. Bir zamanlar öyle enti-püften gibi gözüken haberler yetiştirmişti ki, Emniyet Müdürü üzerinde durmuş, inceleyip eşelemiş, altından büyük casusluklar, beşinci kolluklar çıkmıştı.

Kapıya giderken, içinden karısı gene küfür gibi geçti.

O sırada Emniyet Müdürü, Vali, şehrin bazı hatırlı tüccarlarıyla müteahhit ve fabrikatörleri toplanmış, bundan önceleri olduğunca, briç oynuyorlar, hanımlar da bir kıyıda kendi aralarında, kendilerini ilgilendiren meseleler üzerinde konuşuyorlardı. Sokak kapısının çınlayan zili, konağa yayılınca, Emniyet Müdürü elindeki kâğıtları dizlerine indirip, önemle kulak kabarttı: Gecenin bu saatinde kim olabilirdi? Gözleri, geniş omuzlu, iri yarı valiye gitti. Bakışlarıyla konuşmağa başladılar.

"— Kim?"

"— Bilmiyorum beyefendi..."

"— Gecenin bu saatinde?"

"— Evet, garip. Belki de şehrin âsâyişiyle ilgili bir..."

"— Öyle olsa telefon yok mu? Her kimse, neden bizzat geliyor? Bu sakın şu senin laubali arabacı olmasın?"

Emniyet Müdürünün aklına yatmıştı. Olabilirdi. Hem de evet evet, oydu, mutlaka. Nitekim az sonra hizmetçi kız, beyaz, zarif önlüğü, uyku dolu gözleriyle geldi, beyefendinin kulağına arabacı Kel Mıstık'ı fısıldayınca, tahmininde yanılmadığını anlayarak baktı valiye. Vali de anlamıştı bu bakıştan gelenin kim olduğunu. Üzerinde durmadı. Evet, münasebetsizlikti beş paralık arabacının, gecenin bu ileri saatinde koskoca bir Emniyet Müdürünün evine kadar gelip rahatsız etmesi ama, gene de bunu münasebetsizlik saymamak lâzımdı. Kanun dışı davranışların haber verilmesinde münasebet, ya da münasebetsizlik aranmazdı. Kendisi sevmiyordu o arabacı parçasını. Ayak takımıyla "hemhal olmayı" sevmezdi oldu bitti ama, şehrin asayişiyile ilk plânda ilgili sorumlu bir görevli...

Gırtlığını temizleyip beyaz mendiline tükürdükten sonra, esnemesini tutarak:

— Efendim, dedi. Bu gece hiç şansım yok! Briç kâğıtlarını masanın yeşil çuhasına ters çevirip bıraktı.

Gecenin en şanslı adamı genç bir fabrikatör, beylik bir espri yaptı.

— Kumarda kaybeden aşkta kazanır, beyefendi!

Bütün geniş omuzluluğu, iri yanlığı, güçlü kuvvetliliğine rağmen, ufak tefek karısından ödü kopan Vali, yan gözle bir kıyıdaki hanımlar arasında sık sık esneyerek, anlatılanları dinler gözüken karısına

baktı. Kadının kulağı bu yandıydı. Bakmaz, ilgilenmez görünmesine karşılık, kocasının bilhassa çapkınlık konusundaki tutumunu yakından izler, ya da izlediğini sanırdı.

Vali bey:

— Aman efendim, dedi. Bu yaştan sonra, bu kalıp kıyafet, bilhassa bu göbekte mi?

Oysa ne yaşı, ne de kalıbı kıyafetiyle göbeği bu işlere zerrece engel teşkil etmedikten başka, tam tersi, ilde adamakıllı yakışıklı sayılırdı. Hanımı, kocasının verdiği karşılığı beğenmişti. Ne fabrikatörün esprisi, ne de kocasının karşılığıyla ilgili değilmişcesine, o sıra fabrikatörün şık, zarif hanımının anlattıklarını dinler gözükiyordu. Genç kadın Fransız okullarından birinde öğrenimini yaptığı için, gayet güzel Fransızca biliyordu. Her ay çiftler gelen moda, ya da bol resimli magazinlerden derlediği çeşitli yazıları okur, toplantılarda hemen hemen hep o konuşurdu. Bu yüzden şehrin belki de en bilgili kadınıydı. Başta Valininki olmak üzere, Emniyet Müdürününki, öteki memur, tüccar, müteahhit, fabrikatör hanımları çok içerliyorlardı ona. İçerliyorlardı ama, o kadar. Duruşları, anlattığı şeyleri hiç de ilginç bulmamışlar gibi başka yana bakışları, ya da ona göstermeden birbirlerine dudak büküşleriyle onu alçaltıp, küçümsemişcesine, alçaltıp küçümseyince de aşağılık duygularından kurtulmuşcasına ferahlarlardı.

Bir ara Emniyet Müdürü belli bir telâsla geldi. Vali beyi vilâyetteki makamında ziyaret ettiği sıraların ciddiliğiyle kulağına eğildi. Arabacı Kel Mıstık'tan aldığı haberi önem taşıyan birkaç resmi kelimeyle anlatıverdi.

Vali bey de resmî bir hayretle:

— Yaa! dedi.

Emniyet Müdürü aynı resmî edayla başını salladı:

— Evet ;

— Peki ne yapmayı düşünüyorsun?

— Uygun bulursanız alâkalı memurlara telefon edip...

Vali şöyle bir düşündükten sonra:

— Fakat... dedi.

Emniyet Müdürü leb'den, leblebi'yi çıkararak, Vali beyin sözünü kesti:

— Merak buyurmayın efendim, ne onun, ne de hiç kimsenin ruhu bile duymaz!

— Çünkü, malûm a!

— Malûm beyefendi. Vatandaşın yurt içinde dilediği gezip dolaşma esenliği...

— Değil mi ya?

— Hakk-ı âliniz var. Hiç merak buyurmayın!

Vali, hızla uzaklaşan Emniyet Müdürünün ardından kaygıyla baktı. Neşesi kaçmıştı birdenbire. Gerçi çiy yememişti, karnı ağrımazdı, her şeyler mevzuat gereğinceydi ama, gene de... Demek ortalarda aşağı tabakanın bilgisinden toplanılacak, belki de köklü bir soruşturmaya esas teşkil edecek bir "Mesele" vardı? Ne olabilirdi? Aklından yığınla taahhüt işleri, ihaleler, banka kredileri geçti. Hiçbirinde bir Valinin yetkisini kötüye kullandığını belirtecek en küçük bir formalite eksikliği, ya da "keyfi"lik yoktu ama, gene da belli olmazdı. İçişleri Bakanlığındaki can düşmanlarından kalın kaşlı, kısa boylu, son derece riyakâr birini hatırlayarak, sesli sesli:

— Küllü kasirün fitne! dedi.

Kadınlar da dahil, davetlilerden hiç kimse Vali beyin ne demek istediğini anlamamıştı. Bakıyorlardı, sadece bakıyorlardı yüzüne. O, başını iki yana salladıktan sonra:

— Efendim, dedi, burada yabancı yok. Ankara'dan bir... herhalde mülkiye müfettişi olacak, göndermişler...

Bütün bakışlardaki dikkat bir anda şahlandı âdetâ.

— Yaa!

— Niçin acaba?

— Niçin acaba?

— Müfettişler bir il'in en büyük mülkiye memurundan habersiz niçin gelir bir vilâyete?

Bunu Vali bayın hanımı söylemişti ki, meselenin ruhu buradaydı. Onun da, başkalarının da bildiklerine göre, Ankara'dan müfettişler çokluk, o vilâyetin resmî dairelerinde incelemeler yapmak için gelirler, gelmeden önce, geldikten sonra durumu Valiye bildirirlerdi. Demek bu safer Vali bey hakkında da soruşturma yapılacaktı! Oradakilerden pek çoğu belki bunu düşünmemişlerdi ama, Vali bey düşünmüşler farzederek sinirlendi:

— Gelebilir, dedi. Gerekirse bir vilâyetin en büyük mülkiye âmiri de, hiç haberi olmadan izlenir, hakkında rapor tanzim edilir!

Aynı şeyleri, "merkez"e telefon etmekte olan Emniyet Müdürü de düşünüyor, o da yukardaki düşmanlarını hatırlamaya çalışıyordu. Demek ki halktan, yahut da, şehrin "Mer'iyyül-hâtır" kimselerinden Ankara'ya bir takım şikâyetler uçmuştu ki, şehrin en büyük mülki âmirinden habersiz, belki de çok yetkili bir müfettiş göndermişlerdi. Bu müfettiş şayet olgun, tecrübelerle pişmiş biri değil de, ham ahlatsa, cahil halktan dinlediği şeyleri gerekli makama rapor eder, günün birinde de bir tepeden inme...

— Aloo... sen misin Ferit?

Masası başında uykulu bir sıkıntıyla kravatını düzelden nöbetçi görevli, müdürünün sesini tanımıştı :

— Evet beyefendi, dedi.

Sonra müdürün anlattıkları şeylerden heyecanlanarak uykusunun içinden sıyrılıp çıktı, müdürünün beklediği resmî ilgiyle:

— Yaa! dedi

Dinledikçe heyecanlanıyordu:

— Öyle mi beyefendi? Olabilir, olabilir efendim. Anlıyorum, gayet iyi anlıyorum. Tabiî efendim, emredersiniz, emredersiniz, hemen şimdi. Neticeyi derhal bildiririm beyefendi. Merak buyurmayın efendim...

Uyku, yorgunluk, şu, bu'dan eser kalmamış, o her zamanki üstün enerjisiyle masasında ayağa fırlamıştı. Sonra ayağa fırlamaya lüzum olmadığını idrâk ederek oturdu. Zile bastı. İçeri giren bekçiye, o sıra nöbetçi sivil görevlilerden birini çağırmasını söyledi. Bekçi koşara benzeyen bir hızlı yürüyüşle odadan çıktı. Az sonra istenen sivil geldi, âmirini usulünce selâmladı. Âmir üzerinde durmadı, üstünden aldığı emri tebliğ etti:

— Şimdi arabacı Mıstık gelecek, birlikte Güzel İzmir Oteline git. Fakat katiyen renk verme. Ne adama, ne de etrafa!

— Başüstüne efendim.

— Dur, ne başüstüne? Otele hiç renk vermeden gidecek, kerli ferli beyefendinin kimliğini tesbit edeceksin. Açıkçası, adamın Ankara'dan geldiği anlaşılıyor. Belki de müdür beyin söylediği gibi, burada idarî makamlar etrafında geniş bir soruşturma yapmağa gelmiştir. Fakat biz bu tarafını bilmiyoruz. Anlıyorsun ya? O, buraya vazife görmeğe geldiyse, biz de kendi vazifemizi görmek zorundayız!

— Elbette efendim..

— Haydi, marş.!..

Sivil, şefini selâmlayıp çıkarken, şef:

— Bir dakika, dedi. Ne sen, ne de başkası, adamın Ankara'dan geldiğini, belki de adlî yahut idarî makamlar nezdinde halktan bilgi toplamak isteyeceğini bilmiyorsunuz., Biz, bu şehrin emniyetini sağlamakla mükellef olduğumuzdan, vevlev yüksek müfettiş de olsalar, şehrimiz otellerine gelen herkesle yakından ilgileniyoruz.. Mesele bu. Onun müfettişliği, susu busu bizi hiç, ama hiç ilgilendirmez! Anladın, değil mi?

— Anladım efendim.

Dışarda bir faytonun şakırtıyla gelip duruşu. Sivil az önce bekçi tarafından çağırıldığı odaya şırpınışı uğrayıverdi. Arakadaşlarına:

— Şimdilik eyvallah bana! dedi. Arkadaşları iki acar genç, merakla sordular:

— Hayrola yahu?

O, bir an şöyle bir çıtlatmayı aklından geçirdiyse de, hayır, yakışık almazdı.

— Şimdilik sır! dedi.

İki acar arkadaş ilkin bakiştılar: Sır ne olabilirdi?

Sarışını:

— Tuhaf, dedi. Esmeri de aynı kanıdaydı:

— Bizden bile saklı bir sır ne olabilir?

Gözleri bekçiye takıldı. Gülümsüyordu. Bir şeyler biliyordu sanki. Sarışın:

— Neymiş bunun sırrı? diye sordu.

Bekçi için önemli olmayabilirdi saklamak. Ona "Sakın kimseye söyleme!" denmemişti ki! Şefin az önce sivile anlattıklarından aklında kalanı anladığı biçimde, bir çırpıda saydı döktü:

— Benden duymuş olmayın, Ankara'dan yüksek bir müfettiş gelmiş, buradaki bütün memurlar hakkında halktan bilgi toplayacakmış! İki arkadaş önemle bakiştılar. Demek, memlekette bütün memurları topun ağzına verecek çapta bir yolsuzluk vardı ki, Vilâyet ve Emniyet'ten habersiz, Ankara'dan müfettiş gönderiliyordu?

Esmer:

— Tamam, dedi. Gene kimbilir ne biçim bir şikâyet oldu yukarıya!

— Muhakkak.

Az önce bu işle ilgilenmesi istenerek vazifelendirilen arkadaşlarından ötürü:

— İyi ama, Faik nasıl tahkik edecek bunu? Sarışın:

— Edemez, dedi. Pek pek adamın kimliğini ister alır, o kadar.

— İyi ama, kimlikte herifin görevi yazılı değildir ki...

Kel Mıstık'ın arabasına girmekte olan görevli de aynı şeyi düşünüyordu: "— Herifin kimliğini öğrendim. Diyelim ki, Maraş'lı, Adana'lı, yahut da İstanbul'lu, falan oğlu falan. Ne çıkar bundan? Kendisine buraya ne için geldiğini sorsam bile teftiş için der mi ? Vali ve öteki memurlar hakkındaki şikâyet dolayısıyla tahkikat yapacağım... demez. Gezmeğe geldim, der. Seyahat hürriyeti kısıtlı değil ki!"

Arabacıya, biraz da "âmirane" gelir tarzda, sordu:

— Nereye gideceğimizi biliyor musun?

Kel Mıstık, kırk yıllık arabacı Kel Mıstık bilmezdi de kendi mi bilirdi?

— Tabiî biliyorum, dedi.

Sivil de bu "tabiî"ye tutuluvermişti birden:

— Neden tabiî oluyormuş ?

Kel Mıstık'ın tepesi attı. Elbette "tabiî"ydi. Koskoca Emniyet Müdürüne yalnız bu değil, bundan önce de çeşitli bilgiler vermiş bir insan, Emniyetin bir yardımcısıdır. Hem de en candan bir yardımcı. Şimdiye kadar kim onun kadar önemli bilgiler vermiş, kim casus, beşinci kolları yakalatmıştı? "— Neden tabiî oluyormuş ?"un karşılığını vermemeyi uygun buldu. Çünkü tepesi adamakıllı atmıştı. Bir yandan "kenef karı"nın beş yüzü iç edivermesi, öte yandan Emniyete bunca yardımı dokunmuş bir insanın gene bir Emniyetçi tarafından tanınmaması...

Kırbacını öfkeyle şaklattı gene:

— Deheeeey!

Kırbacın saklayışı, hınçla sarfedilen, "Deheeeey!!!" de sivili küplere bindirmişti. Alt tarafı bir arabacıydı yani!

— Ha? dedi. Neye tabiî oluyormuş?

Kel Mıstık hâlâ çakırkeyif, her zamanki alışkanlığıyla arabaya yarım sağla hafif eğildi:

— Beni iyi tanı!

— Neyini tanıyacaktım senin ben?

Kel kafası kızdı birden. Neyini tanıyacaktı ha? Vay anasını! Demek bu koca şehirde kırk yıldır arabacılık yapması, trenden şehire gelenler arasındaki şüphelileri şehrin en büyüklerine haber vermesi, o en büyüklerin de zaman zaman, "— Aferin Mıstık efendi, sağ ol, var ol!" demeleri götü boklu sivilin yanında fostu ha?

Az daha artan bir sertlikle:

— Sana, dedi, o kadar söylüyorum. Beni iyi tanı!

Sivil bir an tokat atacak kadar hırslandı. Gerçi bu memlekete yeni tâyin olmuştu ama, her önüne geleni, hele hele alt tarafı bir fayton sürücüsünü, "iyi tanımak" zorunda mıydı?

— Demek iyi tanıyayım seni ha?

— İyi tanı!

— Bakan, Başbakan falan olmıyasm?

Güzel İzmir Otelinin önüne gelmişlerdi. Kel Mıstık arabayı durdurdu. "Bakan, Başbakan" değildi ama, gene de Emniyet Müdürünün itibar ettiği bir insandı. Güneş dururken yıldızlarla mı uğraşacaktı? Sivil inince dizginleri topladı, az daha hınçlı, kırbacını beygirlerin yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheeeeyü!

Sivil, pek de ciddiye almadığı, hele arabasından da inince önemini büsbütün yitiren arabacının üzerinde durmadı. Otelin açık kapısından içeri girdi. Merdiveni ağır ağır çıkarken, otel kâtibinin merdiven muşambasını çakmakta olduğunu gördü, sordu. Kâtip de zaten işini bitirmişti. Elinde çekiç, doğruldu. Karşısında gayet iyi tanıdığı sivil görüncü, saygıyla:

— Buyur âbi! dedi. Sivil göz kırptı:

— Ne var, ne yok? — Sağlığın âbi!

Yukarı çıktılar. Kâtip, odasının kapısında durdu. Sivilin dilinin altında bir şeyler saklı olduğunu anlamıştı ama, anlamamazlıktan geliyordu, istiyordu ki, o sorsun. Sivil çevresini gözden geçirdikten sonra, kâtime bir sır verircesine sokuldu:

— Bırak sağlığımı. Asayiş berkemâl mi?

Otel kâtibinde hoşafın yağı kesiliverdi. Yani ne demek istiyordu ? Sakın az önce otelden ayrılan kelle kulak yerinde "Kodaman" üzerinde bir şeyler öğrenmek istemesindi? Şayet böyleyse, hava alırdı. Arabacı Kel Mıstık, sıkı sıkı tenbihlemişti: "Herifi Ankara'dan hususî surette göndermişler buraya. Tekmil vilâyeti teftiş, halkın şikâyetlerini tesbit edecek. Benden duymuş olma, sonra başım belâyaya girer. Bu, Vali'den Emniyet Müdürü'nden gizli bir şey. Bana bakma, ben ağzından kaptım. Bunu bir memlekette bir ben biliyorum, bir de büyük çiftçi Kemal ağa. Bir de sen öğreniyorsun

şimdi!"

Sivilin "Asayiş berkemâl mi?"sini cevapladı:

— Evel Allah, sonra sayenizde... elbette âbi!

Anlamıştı sivilin bir şeyler öğrenmek istediğini. Nesine gerekti, deli miydi ki, Validen bile saklı bir şeyi tutsun da, bir sivile açsın ? Sivil her zamanki teftiş gibi, elleri arkasında, otel içlerine yürürken, kâtibin aklından az öncesi geçti. Otel sahibi soluk soluğa gelmiş, "Kodaman"ı oteli teftiş ederken bulmuştu. Bulmuştu ama, adamın bağırıp çağırması karşısında ne diyebilmişti? Hiiç. Süt dökmüş kedi gibi sinivermişti. Canım, adam haksız değildi gerçekten de. Otel, otelden başka herşeye benziyordu bir sefer. Yapı eski yapı, eğri, yataklar, yorganlar, yorgan çarşafı, yastık örtüleri pisin pisiydi. Ayağının tozu, çamuruyla gelen bir müşteri kendini pire tersleri, tahtakurusu kanlarıyla zaten kirli yataklardan birine atar, bir de o kirletir, ertesi gün ardına bile bakmadan çeker giderdi. "Herif", yorganları kaldırıp da bu pire, tahtakurusu, düpedüz ayak kiriyle alacalanmış yatakları görünce avazı çıktığı kadar bağırmağa bağlamıştı: "— Bu ne pislik, bu ne rezalet? Siz temizlik ve nezafete riayet etmiyorsanız, Belediye'nin temizlik işleri de mi görmüyor bunları? Avuç dolusu para ödeyen vatandaşların sağlığına suikasttir bu suikast!" Patron bir kıyıda titremeğe başlamıştı. Korkuyla kâtime bakıyor, "Aman sen gir şunun sakalının altına. Üç, beş atalım ağzına da sussun. Belediye melediye, sağlık işleri, mağlık işleri karıştırdı. Başımız adamakıllı belâya girer!" demek istemişti ama, ne yapabilirdi böylesine öfkeli müfettişe? Üstelik herif onları bir kıyıya çekerek pislik üzerinde usul usul, pazarlığa yanaşmak maksadiyle durmamış, avazı çıktığı kadar bağırarak bir çuval inciri barbat etmişti. Sonra daha önemlisi, Allahtan olacak, otel kasasını kontrol etmek gelmemişti aklına. Bir gelse de eşelesen, şap gibi yandığının resmiydi! Sonra asıl önemlisi... ama burasını kaabil değil, kellesini kesseler hiç kimsaye söyleyemezdi. Suçtu bu! Mazallah adamı tuttıkları gibi içeri atıverirlerdi.

"Herif" tam avaz avaz bağırıp çağırırken gelivermişti otel sahibi. Zaten ödle, tabansız, hôt desen korkup kaçacak biriydi. Âmir, memur kim gelirse gelsin, bağırıp çağırmaya başlamazlar mı, hemen eli ayağı çözülür, kâtibinin eline yüzlükleri tutuşturur, "Aman konuş şu herifle, bunları da ağzına atıver. Benim haberim olmasın!" derdi. Kâtip de paraları alır, ya anlaşır verir, ya da gerekmezse para konusunu açmazdı bile. Açmazdı ama, kendisinde kalan paraları "Buyur patron. Paraya hacet kalmadan hallettim!" diyecek kadar da saf değildi. Gene öyle, herif otel odalarında bağıra dursun, patron, kâtibine iki tane yüzlüğü sıkıştırıvermişti. Kâtip de... akıl işte. öyle adama, deve gibi adama iki tane yüzlük rüşvet verilir miydi? Nitekim yüzlükleri görünce gözleri iri iri açılmıştı:

— Ne parası bu?

— Hiç beyefendi, öyle...

— Nasıl öyle?...

— Öyle işte..

Paraları elinden çekip almış, sesini yükseltmiş,

— Yani rüşvet ha?

— Estafurullah beyefendi..

— Vatandaşa karşı olan aslî vazifelerinizi yerine getirmeyin, yurttaş sağlığıyla oynayın. Sonra da bu alçakça hareketinize beni de âlet etmeğe kalkışın... Peki, peki ben bilirim yapacağımı. Avucunda yüzükler, otel sofasının, sonra da merdivenlerinin paslı çivileri laçka olmuş eski tahtalarında zııt zııt zııt, çekip gitmişti. Gitmişti ama, "Herif", otelin sağlık kurallarına zerrece uymadıktan başka, gene patronun ısrarıyla kimlik cüzdansız kaçak yatırıp polise beyanname vermedikleri iki kişiyi de görmüştü. Belki farkına varmayacak, belki de sormayacaktı ama, herifler, "Müfettiş"i görünce, elbiselerini koltuklarına alıp otelden paldır küldür kaçmışlardı. Kaçanların ardından anlamlı anlamlı baktıktan sonra sormuştu!

— Kim bunlar?

— Hiç efendim..

— Nasıl hiç? Beni görünce neden don paça kaçtılar?

— Bilmiyorum efendim.

— Ben biliyorum, otelinizi mezbele halinde idare ettiğiniz yetmezmiş gibi, öte yandan beyannamesiz, kaçak adam yatırıyor, sonra da bana rüşvet vermeğe kalkıyorsunuz. Peki peki...

Gerçi patron da, ödlek patron da sanki işi idare ettirecek, sanki şimdiye kadar ettirmiş, sanki elinden böyle işler gelirmişcesine "Herifin ardından koşmuştu. Sivil, otel kâtibinin bütün bunları hatırlamaktan gelen düşünceli halinden anlamlar çıkararak yanına geldi, göz kırptı:

— Yattı mı?

Otel kâtibi anlamamış göründü:

— Kim?

— Beyefendi...

— Hangi beyefendi?

— Canım müfettiş bey?

Sonra birden ayılarak kırdığı potun farkına vardı: "Şefi "herifin Ankara'dan geldiğini, belki de yüksek bir müfettiş olduğunu bilmediklerini, sırf şehrin asayişi bakımından otelleri kontrol ederken, çaktırmadan öğrenivermesini istemişti. Şimdiyse iş işten geçmişti. Kırdığı potu düzeltmek için, kaşlarını hemen resmî bir ciddililikle çattı:

— Bana bak, ne sen, ne ben, ne de başkası, beyefendinin Ankara'dan habersizce gelmiş, burada birtakım teftişler yapmakta olduğunu asla bilmiyoruz, anladın mı? Nesine gerekti kâtibin?

— Anladım efendim, dedi.

— Benim şu anda buraya gelişim, sırf emniyet olarak, şehrin asayişî bakımından normal teftiş görevimizi yapmak için. Bu arada, hususî surette sana sormuş olabilirim. Bütün mesele, hususiyeti resmiyete.... efendim?

Otel kâtibinin bin kere nesine gerekti?

— Çok doğru âbi. Çay, kahve bir şey emretmezsiniz?

Sivil rahatlamıştı:

— Hayır, mersi... dedi. Yattı mı? Kâtip başka dallardaydı:

— Demek Ankara'dan geliyor? Sivil kızdı:

— Evlâdım bırak Ankara'yı, alma ağzına. Ne diyorum? Müdür beyin çok sıkı emri var, herifin, pardon müfettiş beyin Ankara'dan geldiğini, Valiyi, Emniyet Müdürü beyi telâşa verecek kadar önemli bir zat olduğunu bilmiyoruz!

Kâtibî uzun uzun gözden geçirdi. Sonra:

— Şey yayılırsa, hakkında hayırlı olmaz! Kâtip anlamadı bile, "Hakkında hayırlı olmaz"ı.

— Abi, dedi. Sana bir şey soracağım... Sivil iyice huzursuzlanmıştı:

— Sen sormayı bırak da, cevap ver! dedi. Beyefendi kaç numarada kalıyorlar? Yattılar mı?

Oturuyorlar mı?

— Beyefendi mi?

Yutkundu. Kızmış gitmişti adam. Niçin kızdığını sorarsa ne diyecekti? "Yatakları, çarşafı beğenmedi, beyannamesiz kaçak adam yatırdığımızı gördü, üstelik rüşvet de verdik... Bütün bunlara kızıp gitti!" mi diyecekti?

— Ha? Yattı mı, oturuyor mu?

Verecek başka karşılığı yoktu:

— Yatmıyor.

— Oturuyor mu?

— Ne yatıyor, ne de oturuyor. Yok burada! Sivil inanmadı:

— Nasıl yok? Güzel İzmir Oteli burası değil mi?

— Burası.

— Pekii?

— Senin anlayacağın âbi, oteli beğenmedi, kızdı gitti! Sen şimdi eşelemeyi bırak da, beni düşündüren.. Birden akli başına gelerek kendini tuttu. Tutması, otelin sağlık kurallarına uymayacak kadar pis olması dolayısıyla "Herifin bağırp çağırması, otel sahibinin de kâtibi aracılığıyla verdiği, beyefendiyi alabildiğine kızdıran iki yüz liradan dolayı bir biçimsizlik çıkarsa, otel sahibinin mi, yoksa kâtibin mi suçlu görüleceğini öğrenmeğe kalkmak istemesiydi. Öyle ya, yediği yoktu, içtiği yok. Patron: "Götür, usulüyle ver!" demişti, Çok vermişti böyle. Nereden bilecekti, "Herifin nâmus-u mücessem" olduğunu? Sonra, bilse bile, patronu madem emretmişti, emri yerine getirmek zorundaydı. Getirmese patronu kızar, kasayı masayı teslim et, bas git diyebilirdi. Kasa açığı olmasa vız gelirdi ama, kasa açığı vardı!

— Sonra? dedi sivil.

— Sonra patron geldi o bağırp çağırırken, ödü koptu enayinin...

Sivil, patronu hatırlayarak güldü: ;

— Demek ödü koptu?

— Kopmaz mı? Bin kere söyledim, bu yataklar ve yorganlar, bu çarşaflar berbat, değiştirelim. Bir âmir, bir memur geliverirse yanarız, dedim kulak ardına attı. Herif de, pardon müfettiş bey de geliverdi işte.. Gördü, öfkeleni, çektı gitti. Haksız mı? Sen müfettiş olsan meselâ âbi? Ha?

— Patron nerde?

— Ne bileyim? Arkasından o da çıktı gitti.

— Beyefendinin nereye gittiğini biliyor musun?

Kâtip omuz silkti:

— Nereden bileceğim?

— Demek şimdi burada yoklar?

— Çıkalı yarım saat olmadı...

Sivil, birdenbire önemini yitiriveren kâtibin yanından hızla ayrılarak, Şefine durumu bildirmeğe koşmadan önce yarı tehdit, yarı kurusıkı:

— Bana bak, dedi. Tekrar ediyorum: Beyefendinin Ankara'dan geldiğini, yüksek müfettiş olduğunu ne sen biliyorsun, ne de ben. Ağzından sakın kaçırma. Sonra vallahi şap gibi yanarsın, anladın mı?

Koşarak otelden çıktı. Durumu şefine hemen bildirmek için bir telefon aranmağa başladı. Birden

gözüne semtin nöbetçi eczanesi ilişti. Gitti, Yarı aydınlık camekânında "NÖBETÇİ" yazıyordu ama, kapı kapanmış, görünürlerde de kimseler yoktu. Zile bastı. Tekrar bastı, sonra tekrar. Neden sonra tâ gerilerdeki paravananın ardından don paça kalfa çıktı, isteksizlikle, homurtuyla kapıyı açtı, sertçe sordu:

— Ne var? Ne istiyorsun?

Sivil kendini tanıtıp, telefon başına gitti, alışkın parmaklarla numaraları çevirdi:

— Alooo..

Masası başında, gelecek telefonu uykulu uykulu beklemekte olan Şef:

— Eweet? dedi. Sonra birden ilgisi arttı:

— Yaa! Demek oteli çok kirli bulmuş? Peki şimdi neredelermiş? Bilmiyor musun? Kâtibe uslüyle soraydın. O da mı bilmiyormuş? Peki ne yapacaksın şimdi? İyi ya, Bütün otelleri gez. Herhalde birinden birindedir. Neticeyi telefon başında bekliyorum. Güle güle!

Kulaklığı yerine koydu, kaldırdı, numaralan çevirdi:

— Aloo, beyefendi... Evet efendim bendenizim. İlk istihbar, Güzel İzmir Oteline gitmişler. Teftiş neticesi maalesef kötü. Evet efendim kötü, maalesef...

Emniyet Müdürü ferahlıkla Valiye döndü: Vali bey hâlâ orada, "Adam"ın kimliği üzerine bilgi edinebilmek için sonucu gerekirse sabaha kadar bekliyecekti. Hanımını falan yollamış, misafirler de dağılmışlardı. Elleri arkasında, demindenberi salonda yukarı aşağı dolaşıyor. "Adam" üzerine çeşitli yorumlar yapıyordu ki, Emniyet Müdürü'nün telefon konuşmasından adamın kimliğini anlar gibi olmuştu:

— Şeyyy dedi. Durum anlaşılıyor..

Emniyet Müdürü telefonu kapatıp, yanına geldi:

— Evet beyefendi. Otelleri teftiş ettiğine göre... efendim?

— Bir belediye müfettişi!..

— Evet, belediye müfettişi!

— Ben de başka şey sanmıştım..

— Ya bendeniz beyefendi?

— Üzerinde durup izam etmeğe gelmez. Bana Belediye Reisini bulun lütfen...

Emniyet Müdürü, Belediye Reisinin evini buldu. Belediye Reisi, kısa boylu, tıknefes, şeker, damar

sertliği, kalb yetersizliği, arteryoskleroz gibi daha bir sürü hastalıktan Őikâyetçi çekingen biri, gecenin bu saatinde Vali bey tarafından aranılması ödünü koparmıŐ, hemen tansiyonu yükselmekle kalmamış, eli ayağı da titremeğe başlamıştı. Bunca yıllık Belediye Reisiydi, Şimdiye kadar hiçbir Vali, kendisini gecenin böyle ileri saatinde aramamıŐtı. Telefona koştu:

— Estağfurullah beyefendi. Emri âlileri beyefendiciğim? Yaaa! Teftiş mi etmiŐler? Hangi otel? Güzel izmir Otelı... ben böyle bir otel hatırlamıyorum,. Haa, bildim bildim. Demek beđenmemiŐler? Bağırıp çađırmıŐlar demek? Demek,,,.

Sıcak Anadolu gecesı derinleşerek sürüp gidiyordu.

Arkasında elleri, arkasındaki ellerinde çantası, rölöve Şapkası, zııt zat zııt... bir ara sokağa saptı. Uygun,karanlık bir köşede küçük aptes bozmak tı maksadı ki, birden ardında ayak sesleri. Aptes bozmaktan vazgeçti. Gelen, herhangi bir görevli olabilirdi: Bekçi, polis gibi. Otel kâtibinden öfkeyle alıp pantolon cebine çalımla soktuğu iki yüz lirayı hatırladı. Hakkında herhangi bir ihbar da olabilirdi. Numaraları tesbit edilmiş, paraları vermiŐlerdi belki, Şimdi de... Fakat, hayır, o yıllara dayanan tecrübesinin verdiği sezgiyle kimbilir kaçınıcı sefer anlamıştı ki, gelen, herhangi bir görevli değil, olsa olsa az önce iki yüz lirayı veren kâtipti. Adımlar korkaktı çünkü, adımlar iradesiz, adımlar çekingen, beceriksiz...

— Beyefendi, beyefendiciğim...

Durdu, yarım solla hafif döndü, azametle:

— Efendim? dedi.

Kimbilir nereden vuran hafif ıŐıkta adama baktı, hayır, az önceki kâtip değildi bu. Bir an ŐaŐalar gibi olduysa da, çekinecek bir Şey yoktu. Deminki korkak, çekingen, beceriksiz adımların sahibi herhangi bir görevli olamazdı, hiçbir görevli böylesine zayıf, iradesiz, korkak adımlarla yaklaŐmazdı Őikârına. Kendini topladı. Yeniden baktı: Uzun boylu, kuru, efendiden biri. Ellerini ovalayıŐı, çekingenliği, paldır küldür konuŐmayıŐı, yutkunuŐu hoşuna giderek:

— Kimsiniz? dedi. Ne istiyorsunuz? Adam hep o mahcupluk içinde kekeledi:

— Ben, bendeniz...

— Evet?

— Demin teftiş buyurduğunuz...

— Evet?

— O, otelin...

— Eveet?

— Sa, sahibiyim efendim!

"Kodaman" her ihtimale karşı kendini topladı bir an:

— Ben demin herhangi bir müfettiş sıfatıyla otel falan teftiş etmedim, dedi. Sadece bir yurttaş! Memleketinize gelmiş, geceyi sizin otelinizde geçirmek isterken, herşeyi pis, kirli, bulantı verici bulmaktan gelen bir sinirlilikle bağırıp çağıran bir yurttaş! Anladın mı? Kuru otelcinin kafasında bir fikir yanıp söndü: Öyle ya, elbette böyle konuşacaktı. Müfettişim, buranın Valisi başta olmak üzere çöpçüsüne kadar herkesi, herşeyi teftiş edeceğim, demezdi ya!

— Biliyorum beyefendi. Yalnız...

— Ne yalnızı?

— Otelimizin pisliği hakkında...

— Evet?

— Belediye'ye falan..

— Falan

— Herhangi bir şikayette...

— Evet?

— Bulunmazsınız elbette ama... Güya tepesi attı:

— Ne demek o? Neden şikâyette bulunmıyacak mışım? Neden elbette oluyor? Bu biçare, bu bağıryanık, bu fedakâr milleti pis lokantalarda avuç dolusu para karşılığı sözümona doyurmağa, itlerin bile yatmadan önce düşüneceği palasparelerin arasında yatırmağa ne hakkınız var?

Otel sahibi kurdukça kurmuştu bir an. Ulan ne ağızdı bu be? Tam tamamına, seçmen tavlamağa çıkmış milletvekili adayı ağız! Herif sağlama partili bir müfettişti, belki de müfettişler müfettişi. Ne lâflardı onlar be! Sonra yakışıyordu da. Yıllar yılı milletvekili adaylarından çok, millî bayramlarda falan biçimine getirip kaptığı kürsüde dinliyecilerin iflahını kesene kadar bas bas bağırarak partililerle, memleketin büyüklerinden çokluk işittiği sözlerdendi ama, bu onlardan çok daha etkin olmuştu. Biliyordu, oteli hiçbir sağlık kuralına uymayacak, tümen tümen ceza yiyecek kadar pisti, bu bakımdan suçluydu. Yarın sabah sabah kalkıp Belediye'ye gitse, durumu bildirse, sağlık ekibi yenilmiş, içilmişliğe, dostluğa, ahbaplığa falan aldırış etmeden hemen gereken işlemi yapmağa başlardı ki, ondan sonra artık ayıkla pirincin taşını. Kuyruğun hükümetin eline geçmeğe görsün bir sefer. Geçti mi, artık herşey fazlasıyla sükün ederdi. Ceza, tekrar ceza, cezanın cezası, haftalar, aylarca kapama kararı, hattâ fen işlerinin çeşitli raporları. Çünkü otel olarak kullandığı yerin aslında usulsüz kullanıldığını gayet iyi biliyordu. Bir şikâyet, küçük, küçücük bir şikâyet, sağlık ekibinden geçtim, fen işleri şipşak kancayı takacak, ondan sonra irili ufaklı memurlar hergün gelip gidecektir. Yıktırıp yenisini yaptırmaya kalksa, en azından birkaç yüz binin kapısıydı. Dededen mi, yoksa dedesinin babasından mı ne kalan bu harap konağın bulunduğu yer. Belediyenin imar plânı içindeydi ki, buraya, plân gereğince gösterişli, turist avına yarayacak büyük bir yapı çökertmek zorundaydı. Onun için, beyefendiyle bu gece anlaşıp üçün beşin yolunu buldurup, meseleyi kapatmalıydı. Üstelik kâtibî

eliyle verdiği iki yüz lirayı almadıktan başka, otel de kaçak yatırılanları da görmüştü. Şayet şikâyet ederse, değil para cezası, değil bir hafta, on gün kapamak meslekten bile men edilebilirdi.

— Haklısınız, dedi, yerden göğe kadar haklısınız beyefendi. Biz, yani fakir fıkaraı düşünmeyen biz düşüncesiz esnaf..

— Fakir fıkara ne demek ?

— Yani, şeyy..

— Fakir fıkara diye ayırım yaparak sınıf tezdını belirtir şekilde konuşma arkadaş. Buna hakkın yok!.

— Beyefendi, bir dakika beyefendi...

— Kesme sözümü! Zengin sınıfı, fakir sınıfı diye iki ayrı sınıf yok bu memlekette! Memleketimizdeki kanunlar nazarında birbirine tamamiyle eşit, kaynaşmış bir kütle var. Ve bu kütle, topyekûn Türk milletini teşkil eder, anladın mı?

Otelcinin kanı büsbütün kurumuştı

— Anladım efendim.

— Partiler arasındaki ayrılığa bakıp da, cennet yurdumuzda vatandaşların birbirine karşı olduğunu da sanma!

— Sanmıyorum efendim, gayet doğru, yerden göğe kadar...

— Hakkım var, değil mi?

— Elbette beyefendi.

— O halde yarın, ilgililer nezdinde bir soruşturma yapıp...

Otelci mahvolduğunu sandı..

— . . . yapıp, şu otel adı altındaki pislik, murdarlık ve ne idüğü belirsizleri barındırma yatağının mevcudiyetinden haberdar olup olmadıklarını sormak...

— Allah... yandım!

— Müsaade et; sormak, şayet haberleri yoksa, onlar hakkında da gereken kovuşturmayı yapıp....

— Beyefendi!

— ... yapıp, deveden büyük fil vardır fetvasınca onları da tecziye etmek, yahut ettirmek de bir vatandaş olarak benim hakkımdır, değil mi?

Otelci neredeyse yıkılacaktı. Kendini zor tutarak:

— Beyefendi, diye inledi, mahvederler beni beyefendiciğim!

Adamı göğsünden eliyle itti:

— Müsaade et... kâtibinin avucuma sıkıştırdığı iki yüz liraya gelinceee.. |

Otelcide hayır kalmamıştı, bayılacaktı nerdeyse.Beriki her şeyin farkında olduğu halde, son darbeyi olanca insafsızlığıyla indirdi:

— Ben dilenci miyim, ulan ?

Her zaman en kızdığı sözlerin başında gelen "ulan"a şu sıra kızmak değil, adamın anlaşma kapısını açmak istemiş olacağı kanısına vararak sevinmişti bile. öyle ya, "Ben dilenci miyim ulan? İki yüz lira benim gibi kerli ferli adamın dışının kovuğuna bile yeter mi? Sonra düşün, bir şikâyet eder de hakkında kovuşturma yaptırırsam, binler, on binlerce lira zarara girersin. İki yüz liracıkla olur mu bu kadar iş?" demekte, demek istemekte haksız mıydı?

Pırıl pırıl bir umutla:

— Estafurullah beyefendi, dedi. O nasıl söz? Zâti-âlinizin dilenciliğinizi kim iddia edebilir? Kimin ne haddine ?

— Ne haddine ama, kâtibin midir, nedir, o maymun suratlı utanmadan buna cür'et etti. İnsan bunu-

— Bir cahillik etmiş beyefendi, zâti-âlinizi tanıyamamış...

— Hem tut yurttaşları yurttaşlık haysiyyetiyle kaabil-i telif olamıyacak pis yataklarda yatır, hem de karşındakini dilenci farzet! Olmaz, olmaz efendim olmaaaz!

Zııt zııt zııt, yürümeğe başladı. Köşeyi döndü. Otel sahibi de ardında. Hep o pırıl pırıl umutla yürüyor, iki yüz lirayı dilenciye lâyük gören bu "sınıfsız", "kaynaşmış kütleçî yurttaşı dilenci olmaktan çıkaracak ne miktar bir para verirse uygun düşeceğini tasarlamağa çalışıyordu ki, adam yeni, karanlık, iyice karanlık bir başka köşeyi dönmüş, durmuştu. Otel sahibi gene çekinerek yaklaştı. Dikkatle baktı beyefendinin baktığı yere: Bir bekçi, Evet evet, bir bekçi, koyu karanlığa kendini uydurmuş, horlayıp duruyordu.

Beyefendi homurdandı:

— Rezalet, kepezelik. Nedir bu memleketin hali ? Bu ne başıbozukluk ? Bu ne vazife sınırlarını tanımamak? Bu ne lâubalilik?

Otelci soruyu kendine sanarak:

— Hakkı âliniz var beyefendi, dedi.

— Efendim anlaşıyor, bu memlekette bey belirsiz, meydan ıssız. Demek ki halk bir yanda, esnaf öte yanda, idarî ve adlî makamlar da daha öte yanda.... ooh... Allah afiyet versin, işler yolunda, gidiyor!

Emretti:

— Uyandır şunu!

Yıllar yılı alabildiğine şımarmış cebi dolu otelci, isterse memleketin en büyüğü tarafından verilsin, ne bu, ne de buna benzer hiçbir emri telâkki etmez, bunu kendine hakaret sayardı ama, şimdi pabuç pahalıydı.

Fındık kabuğuna gir dese girecek, giremese bile girmeğe çalışacaktı.

Bekçiye sokuldu, omuzunu dürttü:

— Hemşerim, heey hemşerim!

Bir hayli yaşlı kaba saba bekçi hemen uyanmadı, önce horultusu dindi, bir süre dinledi âdeta uyku içinde, sonra:

— Hıh, dedi.

— Heeey hemşerim, uyan artık, uyan! Silkinip kalktı:

— Uyumirdim...

Suçüstü yakalanmışların kaygısıyla ayakta durmağa çalışırken, ceketinin iki yanlarını çekiştiriyordu.

— Gözlerim eyle bi bulanmış. Volla uymirdim ho!

Kocaman bıyığı, kalın çatık kaslarıyla yiyecek gibi bakan adamın karşısında ufalıp duruyor, boyuna tekrarlıyordu:

— Volla. Gözlerim eyle bulanmış.. "Kodaman":

— Ne tuhaf memleket, diye söylendi. Evet, evet, belli bu memlekette bey belirsiz, meydan ıssız olduğu. Ne âmir belli, ne memur. Şöyle bir dolaşınca insan anlıyor ki, lokantaları pis, berbat, oteller hakeza, yurttaşın mal, can emniyetini korumakla mükellef bekçiler karanlıklara tamsiper yapıp horlaladıkları halde, uyumadıkları iddiasındalar. Âlâ, çok âlâ doğrusu...

Bekçi gene şaşkın şaşkın:

— Uyumirdim, dedi. Eyle bulanmış gözlerim.. Karşısındakinin ısrarlı inkârı karşısında söyleyecek söz bulamayanların öfkesiyle sertçe baktıktan sonra, onu yutkunmaları içinde bırakıp, sarı iskarpinleriyle, zııt zııt zııt uzaklaştı.

Bekçi, karşısındaki uzun boylu, zayıf adama sokuldu:

— Bu kimdi kurban? Otelci:

— Müfettiş, dedi, müfettişten de büyük: Sonra "Kodaman"ın ardından âdeta seğirtti. "Kodaman", koşarcasına yaklaşmakta olan ayak seslerinden geleni tanıyarak, canı sıkıldı. Ne geliyordu gene bu herif? Küçük aptes fena sıkıştırmıştı, işeyecek uygun bir yer bulmak için bu karanlık, pis sokaklara sapıp duruyordu. Herif ardından böyle gölgesiymişcesine gelmekte devam ederse, ne lezzetle küçük su dökebilir, ne de keyfince düşünebilirdi.

Durdu.

Otelci de ellerini ovalıyarak durdu.

— Efendim ? dedi "Kodaman".

Beriki, anlaşılmayan bir şeyler mırıldandı.

— Anlamıyorum, yüksek söyle! Toparlandı:

— Horluyordu, dedi.

— Kim?

— Bekçi.

— Onun horlaması, sizlerin horlamalarınızın yanında çok masum kalır. Sen, söyle bakalım, peşimde ne dolaşıyorsun gölgem gibi?

Otelci yutkundu. Sonra kendini topladı:

— Affedersiniz, bir istirhamda bulunacaktım...

— Neymiş, bulun bakalım.

— Vakit epeyce ilerledi. Herhalde yatıp dinlenmek istersiniz diye düşünmüştüm de...

Gerçekten de, vakit hayli geç olmuştu.

— Beni leş gibi yataklarında mı ağırlayacaksın pis otelinin?

— Aman efendim, rica ederim.

— Pekiy?

— Tenezzül buyurulursa bendenizin fakirhanede bu geceyi geçirmek şerefini bendenize verseniz diyecektim...

Hemen ekledi:

— Kaabilse tabî.

Haa, bak buna diyeceği yoktu. Ev yatağında rahat bir uyku çeker, sabahleyin ağırlanır, asıl önemlisi, belki de iki yüzün gerisi gelirdi.

Gene de:

— Buranın bütün otelleri seninki gibi iç açıcı, temiz, ferah mı?

Otelci sözdeki alayı farkedecek kadar zekiymiş. Güldü:

— İnanın beyefendi, benimkinden çok daha pistirler!

— Allah Allah...

— Sizi temin ederim ki.

— Demek burda... Sözünü kesti:

— Bütün gece gözümüzü bir an olsun kırpmıyacağınızı bildiğim için, başka otel tavsiye etmem!

Küçük aptes, ayakta duramayacak kadar sıkıştırdığı için, kısa kesti:

— Yaa...

— Evet beyefendi.

— Evin uzak mı?

— Değil beyefendi. Buyurun, gidelim!

"Müfettiş", "Müfettişler Müfettişi", ne sanırsa sansın. Kendisi buna dair hiçbir şey kaçırmamıştı ya ağzından! Baltayı taşa vursa da iş resmiyete dökülürse, ne çıkardı? Nihayet bir yurttaştı. Ağzında dili dönen, kafası çalışan, bir bakışta iyiyi kötüden ayırt eden, edebilen her medenî insan gibi, ilk geldiği bu şehirde yığınla sağlık, fen kurallarına aykırılık görmüş, başkaları gibi susacağına açıklamıştı. Bu açıklama "Ankara'dan gelen herhangi bir kodaman" havasını taşıyorsa, bu yüzden de çevresindekiler ürüyor, korkuyorlarsa suç onun muydu? Otelci yanında bir adım sol gerisinde, konuşup duruyordu. Bütün bu konuşmalardan anlıyordu ki, bu şehir de, yurdun hemen hemen bütün öteki şehirleri gibi "A" dan "Z" ye kadar bozuktu. Bir sokak daha geçtikten sonra, otelcinin ikinci plân bir caddedeki konağı görüldü. Gecenin içinde, yıldız dolu, hafifçe aydınlık göğe kapkara yaslanmıştı sanki. Otelci, konağını işaret etmeden önce:

— Yerden göğe kadar haklısınız beyefendi, dedi. Burada da herşey, işaret buyurduğunuz gibi, A dan Z ye kadar bozuk!

— Bütün mesele, bozukluğu görüp, kabul edip, düzeltmekte!

— Doğru.

— Herkes kendi evinin kapısını süpürse, şehir temiz olurdu.

— Çok doğru beyefendi...

Aklından "Herkes" geçti. Evet, herkes... Yani, kendisinin de içlerinde bulunduğu, şehrin lokantacı, otelci, bakkal, kasap, manav gibi esnafı. Sağlık kontrolleri ciddilikle yapılırsa, cezalar hiç acımadan verilse, parayı verene düdük çaldırılmasa, elbette işler tıklarında giderdi ama, dinleyen kim?

— İşte bizim fakirhane beyefendi! "Beyefendi" durdu, kapıya aşağıdan yukarı şöyle bir baktı: Saçakları dantelâlar gibi işli, beş katlı, ahşap, bir eski zaman konağıydı. Aşağıdan yukarı bakarken nerdeyse rölöve şapkası düşecekti.

— Bu bina da, dedi, senin otel gibi, mâil-i inhidam!

Otelcinin bir hayli ferahlamış yüreği hop etti Evet, öyleydi. Hele otel! "Mâil-i inhidamdır. Otel olarak kullanılamaz..." diye Fen İşlerinden verilmiş bir rapor vardı. Vardı ya, bir kolayımı bulmuş, şimdilik hasıraltı ettirmişti. "Bu bina da senin otel gibi mâil-i inhidam"ın karşılığını alamayan "Kodaman", hemen hile sezerek:

— Ha? dedi.

Otelci yine anlayamamışçasma toparlandı:

— Efendim beyim... ne buyurdunuz?

Bu arada cebinden de anahtarını çıkarmış, kilide sokmuştu.

— Bu bina diyorum, senin otel gibi mâil-i inhidam!

Otelci kapıyı açmıştı:

— Buyurun beyefendi...

"Beyefendi"nin girmekte hafif bir tereddüt geçirmesi karşısında, çaresiz:

— Az önce çok güzel izah buyurduğunuz gibi, dedi. şehrimizde herşey A dan Z ye kadar bozuk. Takdir buyurursunuz ki, bir çiçekle yaz gelmez. Bendeniz... buyurun efendim!

Buyurdu. İşler adamakıllı tıklarında gidiyordu.

Otelci kapıyı ardından yavaşça kapadı. O da kendi işinin tıklarında gitmekte olduğu kanısındaydı. Yukarı çıkılan merdivenin en alt katında temizliğini açıklıyordu. Demek ki "Herif", otelinde ne kadar pisse, evinde inadına o kadar temizdi.

— Evin, oteline hiç benzemiyor!

Merdiven basamağından idare lâmbasını almış, açmış, ışığı çoğaltmış, otelci, merdiven yanında durmuştu. Güldü:

— Benzemez beyefendi... Buyurun!

— Aslan yatağından belli olur derler malûm a?

— Haklısınız.

— Unutma ki, otel de evin kadar yatağın sayılır!

Otelci tam, "Hakk-ı âliniz var!" diyecekti ki, caddenin parkelerinde, çok iyi tanıdığı bir külüstür çift atlı arabanın beygir nallarından geceye yayılan şakırtıyı işiterek, Kel Mıstık'ı hatırladı. Bunu otelci de hatırlamıştı.

— Kel Mıstık gene faaliyette! dedi.

Gayet iyi tanıdığı halde, tanımamış davranmayı uygun bularak sordu:

— Kim o?

— Arabacı beyefendi. Zâtı-âlinizi bizim otele getiren altmışlık sarhoş, geveze arabacı.

Anadolu'lu şehir kadınlarının inatla, hırsla, öfkeyle, hattâ âdeta kazıyarak silip kehribar sarısına çevirdikleri cinsten tertemiz basamakları zııt zııt zııt... çıkarken, durdu:

— Haa, şu, evet. Lüzumundan fazla geveze adam. İnsanı âdeta şüpheye düşürecek şekilde ıvıt ıvıt soruyor, eşeliyor...

Elinde idare lâmbasıyla otelci, sır verircesine:

— Maksadı var da ondan, dedi.

— Maksadı mı var? Ne maksadı?

— Siz daha iyi bilirsiniz tabî... İstasyondan şehire taşıdığı müşterilerinin hüviyetini tesbit edip bunu Emniyete haber verir!

"Kodaman"ın içinde bir şey küt ettiyse de, üzerinde durmadı. Önemli değildi. Hiçbir ipucu vermemişti. Sağda solda cart-curt edişi de önemli değildi. Aldığı paralara gelince... Evet ama, şarapçı mı ? Şu otelci mi gidip haber vereceklerdi ? Sanmıyordu. Kaldı ki, aldığı paralan kaşla göz arasında, tek tanıksız alıvermişti. İkinci kat. Sonra üçüncü kat En alt kattan bu üçüncü kata kadar her yan tertemizdi. Aklından annesi geçti: Etili, butlu, eskilerin "Hamurlu" dedikleri, "Osmanlı karı" diye mertliğini övdükleri bir kadın. Annesi de tıpkı böyle kazıyarak silerdi merdivenleri, sofayı, odaları... Böyle olduğu halde karısı... Yüzü nefretle buruştu. Ufacık gözleri burun köklerine akmışa benzeyen

şası, kupkuru, cırcır karısını hatırlamıştı istemiyerek. Şu saatte gene kimbilir, anacığıyla gırtlak gırtlığa kavgada mı, yoksa çoluğu çocuğu, evi barkı tepip, kendi gibi züppelerle poker, briç partisinde mi, otomobil gezintisinde miydi ? Belki de aziz ahbabı ebe hanımla birlikteydi... Yüzünün bir tikiyle sanki onu, onun hayalini gerilere attı, unuttu. Zaten tam bu sırada bir kapı gıcırtyla açılmış, darmadağın saçlarıyla dekolte bir genç kadın uyku dolu gözleriyle peydahlanmıştı.

— Geldin mi?

Fakat, otelciden başka biri de vardı yanında. Hiç tanımadığı, enine, boyuna, kara bıyıklı, çok yakışıklı bir beyefendi. Bayılırdı böylelerine. Bunlar kocaman elleri, kalın, güçlü kollarıyla erkeksi erkeksi kokarlar, iyi sarıp, insanın suyunu çıkarırlardı tatlı tatlı.

Otelci, kadını tanıttı:

— Benim ikinci hanım! Sonra da "Kodaman"ı:

— Beyefendi Ankara'dan geliyorlar. Kendileri yüksek müfettiş!

"Kodaman"ın canı sıkıldı:

— Hayır hayır. Müfettiş falan değilim. Sadece şehrinize uğrak vermiş bir yolcu!

Ne olursa olsun, otelcinin "Benim ikinci hanım" dediği metresi sevmişti adamı birden. Sevmek de değil, galiba sadece beğenmişti. İster müfettiş, ister yolcu. Erkekti, sapına kadar erkek!

Otelcinin elinden idare lâmbasını aldı.

— Bana ver şekerim.. Verdi. Bu arada fısıldadı:

— Beyefendiye misafir odasını açalım! Genç kadın döndü:

— Buyurun beyefendi! Merdivene yürüdü.

"Kodaman", gecenin bu hiç ummadığı saatinde bembeyaz, kar gibi bir şimşeği hatırlatarak çakıveren genç kadının yakıcı güzelliği karşısında şaşırılmıştı. Kendini toparlayarak:

— Efendim, dedi. Gecenin bu geç saatinde rahatsız ettim. Özür dilerim..

Kadın gayet güzel bir istanbul şivesiyle:

— Aman efendim, dedi. Reca ederim..

Öne düştü, merdiveni çevik zıplayışlarla, her zıplayışında da etekleri hopluya açıla, hopluya açıldıkça da kar gibi bacaklarını göstere göstere çıkıyordu. "Kodaman" bitmişti. Bir yandan göz kırparcasına açılıp kapanan bacakların harika güzelliği, öte yandan sıcacık yatağının ılık ten kokusunu saçışı... bu koku tahrik edici bir esansın nefis kokusuna karışmıştı.

Otelci daha arkadan geliyordu.

Dördüncü kata çıktılar. Kadın:

— Bir dakika, dedi. Lâmbayı yakayım.

Misafir odasına hızla geçti. Ağır cevizden konsolun üzerinde duran karpuzlu, büyük lâmbayı yaktı. Sofada kocasıyla dikilmekte olan "Kodaman"a, adamın içinde yağlar eriterek:

— Buyrun efendim! dedi.

Yol verdi. "Kodaman" girdi. Kadın hızla dışarı çıktı. Kocasını çağırdı. Merdiveni, üçüncü kata indiler. Tam merdivenin alt basamağında durdular. Kadın:

— Kim bu adam? diye sordu.

Otelcinin aklı gitti:

— Şişşşş...

— Niye?

— Duyarsa...

— Ne olur?

— Canım karıcığım, adamın kim olduğunu biliyor musun?

— Yoo...

— Şehrimizi teftişe göndermişler, Ankara'dan. Bekçiden, çöpçüden Valiye kadar herkesi, bütün lokanta,otel, bakkal dükkânlarını, işyerlerini teftiş edecek ama, müfettiş olduğunu saklıyor. Gizliden gelmiş!

— Gizliden gelmiş de sen ne biliyorsun?

— Bakma, bilirim ben!

— Sen bildikten sonra herkes bilir demektir!

— Ulan karı, başlama gene beni yemeğe...

— Neyse, bırak şimdi bunu. Bu saatten sonra sofraya istemeseydin Allah vere!

— Yok canım.

Genç kadının aklına başka bir şey geldi:

— Eve niye getirdin?

— Mecburdum.

Kadın küçümseyerek baktı:

— Mecburmuş. Niçin mecbur oluyorsun?

— Karıcığım, biliyorsun, bütün esnaflar gibi benim de kanuna, nizama aykırı karanlık birtakım işlerim var. Herif pat diye düşmüş bizim otele. Bir teftiş. Tabî hiçbir şeyi beğenmemiş. Üstelik binanın mâil-i

Kadın sözünü kesti:

— Ne ne ne?

— Mâil-i inhidam, yani yıkıldım yıkılacak olduğunu bir görüşte farketmiş. Sordu. Aklım gitti. Belediye'ye böyle böyle diye bir bildirse, herifler zaten Allahtan arıyor, kazma kürek girişecekler. Bereket kâtip akıllılık etmiş, bana bir telefon... Kadın hatırladı:

— Bunun için mi telefon etmiş?

— Tabî ya. Kızmıştın bir de, yalan söylüyorsun falan diye. Kalkıp gittim bereket versin...

— Telefonu arabacı Mıstık etti demiştin ya?

— Mıstık etti, tamam.

— Az önce kâtip dedin ama?

— Efendim, kâtip, Mıstık'a söylemiş, o da koşmuş etmiş. Mesele o değil, senin aklının ermediği işler var ortada!

Genç kadın gene alındı:

— Öyle ya, benim aklım erer mi? Nikâhsızım, metres hayatı yaşıyorum. Nikâhlı karın olsa aklı ererdi!

— Karıcığım, canım kancığım...

— Hadi hadi..

Genç kadını kollan arama almayı denedi. Beriki şiddetle itti:

— Defol, defol kokmuş nikâhlının yanına!

— Ama, kancığım diyorum...

— Demez ol!

— Bırak şakayı da...

— Bana bak: Bana böyle hakaret etmekte devam edersen, vallahi de, billahi de basar giderim İstanbul'a!

Bütün bu konuşma, çekişmeleri yatağında işiten otelcinin nikâhlı karısı her zamanki gibi gene gövdesini ateşler basarak karyoladan yere yavaşça indi, daha iyi işitebilmek için, çıplak ayaklarıyla kapıya geldi, kulağını anahtar deliğine dayadı. Kırka yakın, pelte pelte, kocaman elli ayaklı bir kadındı. Kocasının neredense bulup üstüne "Kuma" getirdiği bıcır bıcır, şeytan karı, gene adamı üzüm üzüm üzüyordu. Ne zaman heriften bir şeyler koparmak istese, hep böyle, işi ağırdan alır, adamı tersler, çekip İstanbul'a gideceğinden dem vururdu.

"— Kafamı kızdırma, vallahi de, billahi de çeker giderim!"

"— Peki ama, niye?"

"— Niyesi miyesi yok. Ben senin nikâhlın mikâhlın değilim. Ben bir el'im şurda. Beni, nikâhlı karını tuttuğun gibi tutamazsın. Bana hükmün geçemez anladsın mı?"

"— Sen gidersen ben ne yaparım sonra sensiz?"

"— Ne yaparsan yap!"

"— Ağlarım.."

"— Nikâhlın gözyaşlarını siler!"

Gene bir domuzluğu olmalıydı ki, adama sert sert, aksi aksi karşılıklar veriyor, kendini dirhem dirhem satmağa çalışıyordu. Terzininkinin dediği gibi, kapatmalar gerçekten de tilki gibi kurnaz oluyorlardı. Ama terzininki de çok ileri gidiyordu. Hükûmete başvur, eve bir baskın, kocanı da, kapatmayı da hapse attır diyordu ki, gelemezdi buna. Yalnız kapatmayı hapse atsalar, yahut daha iyisi ipe çekseler, bir an bile durmazdı. Kocasına gelince... Hayır. Erkeği elinin kınasıydı. Sonra erkek, küçük Tanrı'sıydı kadının. Bundan da geçtim, istanbul mektebinde okuyan oğluyla kocadaki kızının babasıydı bugünden bugüne, adam. Yapmazdı. Şimdiye kadar evinin aşını, ekmeğini, tatlısı tuzlusunu, giyimini kuşamını geri mi komuştu? Hayır. Adama buğz edemezdi.

Onun için...

Birden bir öpüşme, bir şapırtı.

Aklı giderek, düşüncelerinin şeridi koptu. Kocasının geceleri ötekiyle yatması, ona diller dökmesi, şu bu... unuttu, hepsini unuttu. Kapıyı yavaşça açtı, baktı dışarıya: Bir kıyıda yanıp duran idare lâmbasının sarı ışığında kocası ötekini kolları arasına almış, habire öpüyor, bir yandan da diller döküyordu:

— Canım karıcığım, şeker karıcığım, bir tanem.. ne istersen emret, emret bir tanem, alacağım. Altın bilezik, elmaslı taşlı küpe, elbiselik, ne istersen!

Nikâhlının eli ayağı titriyordu. Bunca yıllık helâliydi da yirmi beş yıla yaklaşan evlilik hayatlarında değil böyle diller dökmek, buna benzer tek lâkırdısını işitmemişti. Sevilmek, okşanmak için kapatma mı olmalıydı? Terzinin karısının dediği gibi, bağırp çağırmalı, ikisi de, evet ikisi de hapislere girmeliydiler. Dışarı fırladı, üzerlerine saldırdı, bir yandan da gücünün yettiğince bağırmağa başladı:

— Müfettiş beey, Müfettiş bey, yetiş, Allahını seversen! Ankara'dan mı geldin, nerden geldiysen geldin, seni bu gece bizim eve Allah gönderdi. Şeriatın kestiği parmak acımaz. Bu rezalete el koy. Ya benim cezamı ver, yahut bu utanmaz arlanmazların!

"Kodaman", buyur edildiği misafir odasında, âhu bakışlı genç kadının, bir an beyaz bir şimşek gibi çarpıp geçmiş hayali içindeydi. Otelcinin karısı birdenbire avaz avaz bağırmağa başlayınca, şaşaladı. İşe kendisi de karıştırılıyordu. Ne yapması lâzımdı? Kadın her sözün başı, "Müfettiş beey, Müfettiş bey!.." diyordu. Bu, mahalleye yayılabilir, şehire dağılır, resmî makamların kulağına gidebilirdi ki, hiç, ama hiç istemediği bir şey, bir suç olurdu. Gerçi hiçbir yerde, hiç kimseye ne müfettiş, ne de başka herhangi biri olduğunu söylemek değil, çitlatmamıştı ama, işte gene de başına belâ olmağa doğru gidiyordu. Henüz tanımadığı, sözlerinden otelcinin nikâhlı karısı olduğu anlaşılan kart bir kadın sesi, geceyi sinirli sinirli allak bullak ediyordu:

— ... kanunsa da, amirse de, memursa da yeter artık. Bu rezalete el koyun. Herif aylardır evimde çatır çatır metres besliyor. Revayı hak mı? Boyuyla beraber evlâtları var da, utanmadan, kızı yaşındaki karıyı...

Kadının sesi birden tokat çatırtılarıyla kesildiyse de, ardından gene, hem de öncekinden daha yaygaralı, etinden et koparılmışcasına bağırp çağırmağa başladı:

— Müfettiş beeeey! îmdat Müfettiş beeeey Artık durmaması, duruma el koyması gerekiyordu. Çantasıyla rölöve şapkasını sedire atıp koştu, Ağır bedeni, koşarken zıt zıt zıt eden büyük ayakkaplarıyla merdiveni bir solukta indi, kavgacıların yanına gitti. İki kadın saç saça, baş başaydılar.

Otelci şaşırılmıştı. Daha çok da nikâhlı, öyle terbiyesizce küfürler savuruyordu ki, hemen araya girdi:

— Heey bana bak, bana bakın! Ne oluyor? Ne oluyorsunuz?

Aldıran yoktu. Otelciyse bir kıydan habire:

— Ayıptır, diyordu, çok ayıp beyefendiye karşı!

"Beyefendi" baktı ki ayıba aldıkları yok, sapına kadar erkek, ağır gövdesiyle kadınların arasına girdi.

Yaşlıya dokunmamağa çalışarak, âhu bakışlıyı kaptığı gibi kıyıya çekti, kollarının arasına aldı:

— Gece vakti nedir bu rezalet, otelci? dedi. Beni bunun için mi davet ettin evine?

Otelci bitmiş, mahvolmuştu. Bir şeyler söylemek istedi, olmadı. Yalnız, nikâhlısının yanına gitmek, kadını odasına itmekle yetindi ama, ok yaydan çıkmıştı bir sefer:

— Bırak beni, bıraaak! Adam bırakmıyordu:

— Hanım ayıp, çok ayıp. Allahını seversen vazgeç...

Dinlemiyordu:

— Ayıpsa da, günahsa da, rezaletse de artık yeter olsun. Siz ayıbı, günahı düşünmüyorsunuz da ben mi düşüneceğim? Ayıp, günah, rezalet size değil de bana mı? Aylardır evimde tutuyorsun nikâhsız kapatmayı!

"Kapatma", "Müfettiş bey" in kolları arasından karşılık verdi:

— Oooost, köpek! Kapatmayım, nikâhsızım evet, ama, senin gibi bin tane yağ tulumuna değişilmem!

— Yüzü cam kırığıyla sıyrılmış arsız, utanmaz!

— Kart karı, kart karın... kokmuuş!.. Nikâhlı nerdeyse bayılacaktı. Hâlâ:

— Müfettiş beeeey! diye bağıırıyordu.

Kocası nihayet odasına sokup sesini kesti.

Beyefendi de fırsatı kaçırmadı. Kolları arasındaki âhu bakışlı genç kadını odasına soktu. Bu oda da tıpkı tıpkısına genç kadının harika ten kokusu içindeydi. Gelin odası kadar süslü bir oda. Bir kıyıda gerçekten şahane bir karyola teller, pullar, tüller içinde süzülüyordu. Zarif koltuklar, yerde çok nefis bir halı, duvarlarda çıplak, yarı çıplak kadın tabloları. Genç kadın sert, sinirli bir silkinişle "Beyefendinin kollarından kurtulup koltuklardan birine attı kendini. Kısacık eteği dolgun bacaklarından sıyrılmış, bacaklar olanca çekiciliğiyle "Beyefendi" nin başını döndürmeğe başlamıştı. Koynundan Gelincik paketini çıkarıp bir cigara almağa kalmadı, "Beyefendi" hemen çakmağını çıkararak koştu.

Genç kadın sinirli sinirli yaktı. Sonra:

— Ne duruyorsun? dedi. Kartolozun emrini yerine getirsene!

Çakmağı söndürüp yeleğinin cebine sokan "Kodaman", şaşkınlıkla sordu:

— Ne emri? Ne yapmam lâzım?

— Duymadın mı? Babasının uşağına emreder gibi kanunsa da, memursa da, amirse de yeter artık,

bu rezalete elini koy dedi ya! Koy! Yap cürmü meşhudunu, tevkif ettir. Sanki hapisten, bıçaktan, tabancadan korkan varmış! incecik sigarasından zarif bir duman aldı, dumanı odanın yüksek, yağlıboya tavanın üfledi: Sonra bacağına bacağına üstüne attı:

— O eşek kadın bilmez ama, ben çakarım az buçuk., bani hapse attıramazsın ki!

"Kodaman" bomboş gözlerle bakıyordu.

— Attırabilir misin? Bir adım yaklaştı:

— Attırmam ki!

— Attıramam ki de şuna! Biz de az buçuk kanundan anlarınız oğlum. Attırabilir misin? Ben serbest bir kadını. Nikâhlı olan, bağlı olan otelci. Cümrümeşhut yapsan bile hava benim için! Adamın hâlâ aptal aptal bakışına sinirlenerek, sigarasının külünü yere çırptı:

— Sen sahiden müfettiş misin?

Bir adım daha yaklaştı. Gözleri kadının sımsıkı göğsünde:

— Yoo..

— Değil misin?

— Değilim.

— Ya bizimkinin otelini teftiş etmişsin? Büsbütün benimsemek itibarını kırabilirdi.

— Sen şimdi bırak bunları da anlat bana...

— Neyi?

— Bu iş nasıl oldu?

— Hangi iş?

— Bu eve nasıl geldin yani?

— Bu eve değil de, bu hayata nasıl düştün diye sor asıl. Terbiyen mi müsaade etmiyor?

Sonra birden kendini toparlıyarak ayağa kalktı:

— Afedersiniz, çok afedersiniz. Henüz pek az. tanıdığım bir beyefendiyle "Sen" diye konuşuyorum. Fakat, ah kafa. Böyle insanlarla yaşanır mı? Akıl mı? Akıllı olan bir insan, bir kadın, bu kör şehirde, bu geri insanlarla nasıl yaşar, değil mi?

— Hayat maceranızı çok merak ediyorum.

— Hayat maceram. Pöh... Ne olacak benim hayat maceramdan?

Cigarasmdan yeni bir duman.

Gözleri parlayarak baktı "Beyefendi"ye:

— İstanbulluyum, dedi. Kumkapı'dan...

— Yaa.. hemşeriyiz demek?

— Siz de mi İstanbullusunuz?

— Evet.

— Neresinden?

Az kalsın kaçıracaktı, kendini tuttu:

— Bırak şimdi bunu.

— Ama işiniz Ankara'da, değil mi?

— Ne biliyorsunuz?

— Bilirim ben.Müfettişsiniz, bu kirli, pis şehri dolaşıp Ankara'ya, büyüklere rapor vereceksiniz. Herhalde bu geceki rezaleti de yazarsınız raporunuza, değil mi?

— Canım efendim, bırakın şimdi bunları. Demek Kumkapı'lısınız

Omuz silkti:

— Nereliysem nereli. Siz söylüyor musunuz nereli olduğunuzu?

— Yani bu adama nerede rasladın? — Hiiç, o bana rasladı.

— Nerde?

— İstanbul'da. Senin anlayacağın, babama anama isyan etmiş, ses sanatkârı olmak istemiştim. Oldumdu da ya... neyse, yolum filmcilere uğradı. Figüranlık falan, sonra gene ses sanatkârlığı.Derken bir turne. Yolumuz buraya uğrayacaktı, yolda, trende otelciyle tanıştık. Mesele bu.

Tam bu sırada gene bir kaçma, kovalama oldu. Ardından otelciyle karısı, birbirlerini kovalayarak odaya geldiler. Kadın:

— Müfettiş bey, dedi, kurban olduğum Müfettiş bey.. Bu gece ne olacaksa olsun. Ya beni, ya da şu sürtüğü hapise atın, Allahınızı, peygamberinizi severseniz atın. Çoluk çocuğunuz başı için! Bıktım usandım artık bu rezillikten, dayanamıyacağım. Mahallelinin yüzüne bakamıyorum. Herkes tuh, lanet olsun senin gibi kadına diyor. Kanun madem nikâhlıya haklar tanımış, ne diye bu haklardan

faydalanmıyacakmışım ? Dayanacağıım kalmadı artık! Zarif parmakları arasındaki cıgarasından sinirli dumanlar alıp tavana üfleyen genç kadın da onun gibiydi:

— Benim de tahammülüm kalmadı, dedi. Benim de!

Kart karı, daha çok kaba bir erkeği hatırlatarak bağırdı:

— Tahammülün kalmadıysa git, defol!

— Terbiyeli konuş, âdi kadın!

— Âdi de sensin, arsız, yüzsüz de. Benim terbiyem senden sorulmaz. Sen kendine bak. Nâmahrem karşısında oranı buranı göstererek oturmağa utanmıyorsun değil mi?

— Hah hah haaay! ;

— Arsız, edepsiz. Yüzü cıncık kırığıyla sıyrılmış!

— Cıncık değil, cam kırığıyla...

— Cam, cıncık hepsi bir!

— Öyle ya, senin gibiler için ha hoşafın suyu, ha tanesi!

— Yani ne? Beni eşşek yerine mi koymak istiyorsun aklınca?

— Koymak istemiyorum, sen yerini bulmuşsun...

— Sus haydi sus. Seninle çene yarıştırmaya niyetim yok!

— Öyleyse dırdırı kes!

— Sen kes..

— Kaynanam yerindesin, utan!

"Kodaman" bayılıyordu genç kadının konuşmasına. Konuşurken elini kolunu sinirli sinirli sallayışı, alttan alta alay edişi... birden kendi karısını hatırlamıştı. 'Otelcinin şu karısı bile onun kuru karısından çok daha alımlıydı. Hiç olmazsa etli butluydu. Onun karısı nerdeyse değnek, bir değnekti. Hele burun köklerine akmışa benzeyen şaşş gözleriyle, onu büsbütün acaipleştiren külot pantolon giyip ata binme merakı! İçini dertli dertli çekti. O karı olmasa, şu hani nerdeyse abayı yaktığı karıyı şuradan kaptığı gibi... Ama, belki gene de bir şeyler düşünecekti.

Hâlâ çekişip duran kadınlara yaklaştı:

— Rica ederim, dedi. Bir dakika... Kadınlar sustular.

Otelcinin nikâhlısı, adamdan medet umarak bakıyor, sağ gözü seyirip duruyordu. Sağ gözünün

seyirmesiye çok iyi geliyordu. İnşallah bu gece bu işi burada hallolur da yarına rahat çıkardı. Öyle ya, herif kocaman bir müfettişti, müfettişler müfettişi belki de. Doğrusu yakışıyordu. Tam erkek güzeliydi.

"Müfettişler müfettişi", otelciye gerçekten bir Müfettiş çalımıyla döndü:

— Evin, otelin mâil-i inhidam; yatakların, yorganların pis; kanunen polise vermekle mükellef olduğun beyannamesiz kaçak adam yatırılıyorsun otelinde; evinde, nikâhlı karının yanında İkinci bir kadın bulunduruyorsun...

Demeğe kalmadı, otelcinin nikâhlı karısı heyecanla araya girdi:

— Hay ağzını öpeyim! Seni bu gece buraya Allah gönderdi Allah!

Birden öfkesi taşan genç kadın:

— Tuh, dedi. Ağzını öpeyim diyor!

— Ağzımdan kaçtı. Sözün gelişi. Senin gibi elin yabancı herifinin yanında kapatma değilim ya!

— Kapatmayım, orospuyum, daha başka bir diyeceğin var mı?

— Ne diyeceğim olacak? Yüzün cıncık kırığıyla...

— Cıncık değil, cam!

— Dert!

— Karnına!

Aklına başka bir şey gelmişti. Sahi, şu gerine gerine "Orospu" diyen kadının ne için ağzının payını vermiyordu?

— Bana bak! dedi.

Nikâhlı, kocaman yumruklarını beline dayadı:

— Bakıyorum, ne var?

— Açtırma benim ağzımı, otur oturduğun yerde!

Kart karı hop kalktı hop oturdu:

— Aç kız, aç!

— Açarsam fena olur sonra ama...

— Yaa... ne olur acaba? Yoksa gizli bir işlerimi mi gördün?

Öyle bir baktı ki, kart karı ürktü. Sakın şu iyi su getiren sakayla, geçen günkü mesele... ama, yok canım, nereden görecekti ? Küp en alttaki taşlığın sonunda, karanlık odadaydı. Yarı karanlık bir oda. Sucu geldiği sıra "Şu kancık" odasındaydı!

"— Yaa, ne olur acaba? Yoksa gizli bir işlerimi mi gördün ?"ün karşılığını anlamlı anlamlı verdi:

— Sana, açtırma ağzımı dedim ya!

Korktu birden, kocasına baktı, sonra edepsizlendi:

— İnsanı şüphe altında bırakmasana kız!

— Ben kız değilim!

— Ne cehennem dibi olursan ol. İnsanı ne diye suçluymuş gibi şüphe altında bırakıyorsun?

— Biz o işi apaçık yaparız. Sen, senin gibilerse perde arkasında gizli, kaçamak!

Üstüne yürümek istedi, tuttu kendini sonra:

— Nedir gizli, kaçamak olan? Otelciye dönen genç kadın:

— Sucuyu değiştir, dedi. İyi su getirmiyor! Kart karı her şeyi anlayarak titredi. Sonra kendini topladı:

— Hadi hadi. Biz yıllar yılı sucumuzdan memnunuz!

Ama otelcinin içine şüphe girmişti. O, kapkara bıyıklı, genç irisi, sırım gibi sucudan çoktandır şüphelenip duruyordu. O kadar ki, otelciye alayla bakıyordu hattâ. Birden namus damarı kabardı otelcinin, hiç ama hiç kıskanmadığı halde, gene de karısının karşısına dikildi:

— Doğru mu kız?

Kadın kireç kesilmişti. Yutkundu, gözleri doldu, sonra da sesli sesli ağlamağa başlayarak:

— Yalan, dedi. Vallahi de, billahi de yalan. İftira ediyor bana. Ben beş vakit namazında, niyazında, müslüman mütedeyyin bir kadıyım. Sen beni bilmez misin? Bunca yıllık ayalini ondan bundan yazının sürtüklerinden mi öğreneceksin?

Otelci, "Namusuna dokunan" bu işi incelemek için, karısını odadan çıkardı.

Genç kadın sinirli sinirli:

— İstemezdim ama, mecbur etti., dedi. Müslümanmış da, beş vakit namazındaymış da... Müslümanlık da bir kalkan. Hemen ardına gir, saklanıver. İki ay oluyor şu mahalleye, şu eve geleli, bu kadının da, konuştuğu ahbablarının da ne mal olduklarını öğrendim. Namus paçalarından akıyor! Birden "Beyefendi"nin hayran bakışlarıyla karşılaşarak dikkat etti. Ne o? Adam abayı yakmış mıydı

yoksa? Daha dikkatle baktı: Tamam, kul,, köle bakışı. Hiç de fena değildi. Kerli ferli, boylu boslu, üstelik de erkek güzeliydi. Otelci gibi kabuğuna yapışmışın biri değildi ya! Hem, İstanbullu olduğunu da söylemişti. Kimbilir, belki de alır götürürdü giderken. İstanbul olmazsa Ankara olsun. İkisi de büyük şehir, güzel şehir, medenî şehir. Sonra, şu Müfettiş mi, Milletvekili mi, Tüccar mı, Müteahhit mi, Film prodüktörü mü, nereye çeksen çekilecek adam gibisiyle de yaşamamış değildi. Bir zaman da onu koştururdu bakalım. Yalnız, bir şey... Paralı mıydı acaba? Paralı değilse, dünya güzeli olsun isterse. Otelci paralı olmasa neden kahrını çekecekti?

Gülüverdi.

"Kodaman" sarsıldı. Bu öyle bir gülüştü ki, her şey vardı içinde: İstek, hayranlık, aşk... Sokuldu. Kadın kaçınmadı. Tam tersi, hafifçe şehlâ, ama bu şehlâlık onu büsbütün yakıcı kılarak, olanca kadınlığıyla baktı adama. Adam elini uzattı, genç kadının elini tuttu. Kadın çekmedi. Adam boş eliyle kadının öteki elini de tuttu. Genç kadın gene çekmedi. Adam yanan, titreyen dudaklarıyla elin önce birini öptü. Gene aldırmadı kadın. ötekini öptü, daha sonra da bir onu, bir bunu, sonra gene bir onu, bir bunu... makineli tüfek gibi öptü öptü öptü... Az kalsın dudaklarına uzanacaktı, kadın eliyle göğsünden itti:

— Yoo.. o kadar uzun boylu değil! Kısık, ihtiraslı sesiyle:

— Niçin?

— Adam görüverir!

— Ne çıkar?

— Hiç ama, görmemesi daha iyi!

— Gece? Ha?

— Amma da acelecisin... beni buradan kurtarmaya bakacağına...

"Kodaman" sevinçten çıldıracaktı. Ne, gözleri burun köklerine akmış karısı, ne karısının duyarsa dırdırı, ne çocukları, ne de ?annesi. Hooş annesi: "... seni bu çingene maşası karıyı almağa ben zorlamıştım. Bin pişmanım. İnşallah seni gene ben kutaracağım bu it sürüsünden Kudret'ciğim!" demişti.

— Demek buradan kurtulmak istiyorsun?

— İstiyorum tabî.

— Zor mu?

— Değilse bile, sipsivri kaçmak neye yarar?

— Niçin?

— Eşyalarımı, ötemi berimi birlikte götüremem ki!

— Nelerin var?

— Bileziklerim, elmas taşlı küpelerim, yüzüklerim...

"Kodaman"m gözleri daldı bir an. Kadına dikkatle bakıyordu ama, cinsel iştahından çok, "Zavallıyı şuradan nasıl kurtarmalı da bilezikleri, küpe, yüzükleri de kurtulmuş olsun!" diye.

— Seni kurtarmak istersem... — Evet?

— Bana inanır mısın?

— Anlamadım?

— Yani, seni ve altınlarını falan kurtarmak istesem, bana inanır, öteberini teslim eder misin?

Kadın her şeyi anlayarak:

— İyi ama, dedi, henüz nerede oturduğunu, ne iş yaptığını doğru dürüst bilmiyorum ki!

Pantolonunun arka cebinden çıkardığı cüzdanından bir kart alıp uzattı:

— Bunu iyice sakla. İstanbul'da gelir, bu adreste bulursun beni!

Genç kadın zekice sordu:

— Hani Ankara'dan geliyordun? Hani bu şehri teftiş edip büyüklere rapor hazırlayacaktın?

Üzerinde durmaz görünmeyi uygun bularak:

— Sen şimdi karıştırma, sonra her şeyi öğreneceksin! dedi. Bana itimat et, inan bana. Çok hoşuma gittin. Senin gibi bir genç kadını insan tepesinde taşır. Sen bir hârikasın! Öyle heyecanlandı ki, değil otelci, kim görürse görsündü. Genç kadını kuvvetli kollarının arasına aldı, etli, kalın dudaklarını kadının rujlu, taze dudaklarına yapıştırdı. Derinlerden otelcinin karısına attığı tokatların sesi geliyordu.

Genç kadın telâş, hattâ sevinçle dudaklarını adamın ağzından çekti:

— Dövüyor!

— Dövüyor evet...

— Oh olsun. Ben de bunu istiyordum. Ben bugün varsam yarın yokum...

— Gece, bir kolayını bul, bileziklerini falan getir bana, karşılığında sana bir senet veririm, Sonra karttaki adresime gelir, beni bulursun. Tamam mı?

— Tamam ama... evli değil misin?

— Yok canım, dedi. Allah göstermesin!

— Benimle evlenir misin?

— Sen istedikten sonra...

— İstiyorum, dedi genç kadın.

— Ben de.

Dudaklarını kendiliğinden uzattı:

— Öp beni!

Yeni, yepyeni bir iştahın coşkunu hamlesiyle yapıştırdı dudaklarını. İçerden, nikâhlı kadının sesli sesli ağlayışı, otelcinin küfürleri geliyordu.

Genç kadın teneke bir kutu içindeki altın bilezik, küpe, yüzüklerini getirip verdi:

— Senet menet istemem. Al!

"Kodaman" aldı, tenekeden çıkardı, pantolon ceplerine doldurdu.

Genç kadın boş kutuyu götürdü konsolun çekmecesine tekrardan koydu, gözü itti. Adamın yanına geldi:

— Sen buradan hemen İstanbul'a mı gideceksin?

— Hayır. — Ya?

İlk defa "Suç" sınırını atladı:

— Anadolu içinde teftiş edeceğim başka yerler var!

Kadın elini tuttu adamın:

— Ben de seninle geleceğim!

Adam bir an düşündü. Ne mahzuru vardı?

— İyi ya! Sevinçle:

— Tamam mı?

— Sen istedikten sonra..

— Ben istiyorum. Bırakma beni, n'olursun bırakma. Madem beni seviyorsun., ben de seni seviyorum. Sonra, hemşeriyiz de.. Oldu mu? Bırakmıyorsun, değil mi?

— Bırakmıyacağım.

— Senin karın olmak, seninle dolaşmak istiyorum!

— Ben de.

— Ne iyi, ah ne iyi. Beni senin karın sanırlar, hanımefendi hanımefendi...

— Ama, dedi "Kodaman", bir şartla! — Ne şartı?

— Bana da otelciye taktırdığından taktırmayacaksın!

Genç kadın danlmadıysa da gücenmiş, ya da kırılmıştı, öyle saf, öyle zavallıca baktı ki, "Kodaman" inandı, hattâ bir ara kadının kızıp ona boş vermesinden korktu. Kadın ne kızmıştı, ne de boşvermeyi düşünmüştü :

— Sen otelci misin? dedi. Seni hangi kadın aldatabilir ?

Koltukları kabardı. Şu gözleri şaşkı, mendebur,çiroz karısı işitseydi... İkide birde, "Gemi aslanı!" derdi. "Kalıp, kıyafetini görenler seni bir adam sanarak heves ederler ama, içine girmeyegörsünler. Benden başka her kadın taktırır sana, her kadın, her kadın." Gene yüzünün umursamaz bir tikiyle çiroz karısını kafasından attı.

— Peki, dedi. Önce seni buradan kurtarmak lazım. Ben bu işi tereyağından kıl çeker gibi halledeceğim!

Derinlerden nikâhlının böğüren sesi gelmekteydi..

*

Kel Mıstık'ın şehrin parke döşeli ana caddesiyle ana sokaklarındaki araba şakırtısı gecenin çok geç saatlerine kadar bir türlü dinmedi. Onu kırk yıldır şakırtısından tanıyan halk, uyuyor uyanıyor, tatlı uykudan uyanınca da önce basıyordu küfürü: sonra da aynı yatakta birlikte yattıkları karısına soruyordu:

— Yahu nedir bu gece bu herifin zoru?

— Vallaha ne bileyim? Uyudum uyandım hep bu!

— Yarın ucuzlar ya, hele bu geceyi geçirsek bir...

İl olmasına rağmen bu küçük şehrin insanları hemen hemen hep tanırlardı birbirlerini. Bir yabancı hemen sırtıverirdi. Arabacı Kel Mıstık'ın deyimiyle "Ankara besisi" de hemen sırtıtmış, önce küçük şaraphanedeki küçük esnaf içkililiğin verdiği aşırı etgenlikle, dağıldıkları semtlerde veryansın

etmişlerdi

"— Ne oldu biliyor musunuz bu gece"

Çeşitli lokantalarla içki yerlerinde kafaları çekmiş genç, yaşlı, orta yaşlılar, tavla, altıkollu iskambil, pişti, ya da altmışaltı oynarlarken kulak kabartmışlardı.

Ne olmuştu her geceden başka acaba?

"— Bizim Haydar'ın orda çekiyorduk kafayı, birden bir kodaman girdi şaraphaneden içeri efendi., kelle, kulak tam. Hepimizde şafak attı. Ulan kim bu iri herif? En, azından ya milletvekili, ya bakan, ya müfettiş, ya da parti müfettişi filân. Bir bakıyorsun herif sağ'ama milletvekili diyorsun; sonra bir konuşuyor, diyorsun hayır, bakan; derken sağlık müfettişi belliyorsun, ardından parti müfettişi olması daha yatıyor aklına. Lâkin, herif bir konuşuyor efendi, tatavacı Haydar bile karşısında sustalı maymuna döndü."

Tavlalar, kâğıtlar bırakılıyor, soruluyordu:

"— Peki neciymiş?"

Havadisi veren omuzlarını kaldırıyordu:

"— Valla ne bileyim? Dedim ya, bir bakıyorsun milletvekili, sonra hayır diyorsun bakan, ardından müfettiş, daha ardından parti müfettişi!"

Semtte ukalâlığıyla ün salmış herhangi bir emekli horozlanıyordu:

"— Peki sormadınız mı? O Haydar olacak kakavan sormadı mı? Hüviyetine bakmadı mı?"

Şaşıyordu havadisi veren:

"— Yahu ne diyorum sana baba? öyle iri ki, herkesin birden akı bokuna karıştı. Kim çıkar da böyle böyle, necisiniz beyefendi diyebilir?"

"Baba", eski kulağı kesiklerdendir. Atar tutar ama, aslında hiçbir zaman, hiçbir "İri"ye karşı çıkmamış, dikilmemiştir. Ama o anda içkilidir, karşısında da ne "Kodaman", ne de "Kalantor":

"— Siz işte bunun için adam olmazsınız!"

Bir başka mürekkep yalamış sözünü keser:

"— Sen olsan ne yapardın?"

Aralarında efendilik, mürekkep yalamışlık üzerine geçmiş vardır. Kahve halkı da oyunu, dedikoduyu falan bırakmış, onları dinlemektedir, e, altta kalacak değil ya!

"— Ne mi yapardım?"

"— Ne yapardın?"

"— Bunlar, bu davarlar gibi hû çekmezdim karşısında!"

"— ' Ya? Secdeye mi kapanırdın?"

"— Ne hû çekerdim, ne de secdeye kapanırdım. Ben cesaret-i medeniyyesi olan insanım arkadaş. Sen bilmezsin ama, beni bilen bilir!"

"— Hadi canım sen de... kendini fasulya gibi nimetten sayma!"

Kahve halkının cahil kalabalığına gün doğmuştur. Mürekkep yalamış, eli kalem tutan, kalemi eline aldı mı, kâadı ürküten iki akıldâne alı al, moru mor veriştirmeğe başlamışlardır. Arkası ana avrat küfür, daha arkası da sille tokat girişmektir birbirlerine. Gene gün doğmuştur. İskemlelerini yaklaştırır, gözlerini az daha açarlar.

"— Bana bak!"

"— Ne o?"

"— Cahil halkın önünde yemiyelim birbirimizi!"

"— Yersek ne olur?"

"— Ne mi olur?"

"— Ne olur?"

"— Ne olacak? Foyaların meydana dökülür!"

"— Beniiiiim???"

"— Hayır babanın!"

"— Babamı karıştırma!"

"— Ha baban, ha sen be. Kendinizi fasulya gibi nimetten mi sayıyorsunuz? Ben seni bilirim, babam babanı bilir, dedem de dedeni!"

"— Neyimizi bilirsin?"

"— Ulan nüfus kâtibi değil miydin? Piçlere beşer, onar liraya kafa kâadı vermez miydin?"

"— O zamanın beş, on lirası, şimdinin elli, altmış!"

Eski günlere hasret bir ak sakallı içini çeker:

"— Beş yüzü, de, altı yüzü, de..."

"— Diline sağlık, doğru. Őimdikiler beş altı'dan geçtim, elli, altmış'a verebiliyorlar mı kafa kâadını?"

"— Veren veriyor!"

"— Kim?"

"— Bizim Rıza. Getir gıcır gıcır elliliği, seni nüfusta ölmüş göstereyim, yeniden kafa kâadı versin!"

O gece şehrin birçok semtinde bu, buna benzer tartışmalarla, sille tokat kavgalar gırla giderken, arabacı Kel Mıstık şakır şakır koşarak, birdenbire yitirdiği "Müfettişler müfettişi, Ankara besisi"ni arıyordu. Ulan herif bir dilim ekmek olup çıkmıştı be! Bir şey değil, bir yandan Vali, öte yandan Emniyet Müdürü sıkıştırıp duruyorlardı:

"— Nerede bu adam? Nereye gitti?" Ellerini iki yana açarak sızlanıyordu:

"— Bilmiyorum beyefendi, vallahi billahi bilmiyorum. Biliyor da söylemiyorsam, Allah iki gözümü avuçlarıma akıtsın!"

Daha çok da koca göbekli Vali'nin dinlediği yoktu. Evinin geniş salonunda bir aşağı bir yukarı dolaşırken, arada:

"— Lahavle velâ kuvvete illâ billâ!"

Diyor, sonra Emniyet Müdürünü haşlıyordu:

"— Görüyorsun değil mi? Rezaleti kendi gözlerinde görüyorsun? Koskoca, deve gibi adam geliyor şehrimize, sonra da elini kolunu sallaya sallaya, geçip gidiyor! Geçip gidiyor mu? O da belli değil. Çünkü geçip gidecekti de ne diye geldi?"

Ve iri gözlerini Emniyet Müdürüne yiyecek gibi çevirip soruyordu:

"— Efendim?"

Haklı bile olsa, âmirlerin karşısında, "Hakk-ı âliniz var!"dan başkasının pek de söylenmemesi gerektiğine inanmış Emniyet Müdürü, suçlu suçlu susuyor, ama, gene de düşünüyordu: Hep birlikte briç oynuyorlardı. Gecenin o saatinde, dünyanın hiçbir Emniyet Müdürü, emniyetiyle mükellef olduğu bir şehre pat diye geliveren, herhangi bir âmir veya yurttaştan haberli olamazdı ki! Kaldı ki, Emniyet Müdürü olmak, gapten haberler almak gerektirmezdi. Bu, daha çok küçük memurların, küçük memurların da faydalandığı daha küçük, daha önemsiz uçların göreviydi. İşte arabacı Mıstık da bunlardan, biri. Gelmiş, haber vermişti. Haber verdiği andan itibaren de görevi bitmişti. Adam zaten görevli de değil ya, Vali bey gene de bağırıp çağırmış, hattâ: "Eşek herif!" demişti. Hakkı yoktu. Arabacı Kel Mıstık bunun için sevmiyordu işte Vali'yi! "Vali'den bana ne? Yediğim içtiğim mi var? Amma Emniyet Müdürü, gözümün yağını yesin. Herifin gülyüzü, tatlı dili, hele arada ikram ettiği cigara dünya değer!"

"— Dikilme kazık gibi!"

"__ Ne yapayım beyim?" demek isteyerek bakmış, Vali beyse anlamıştı, arabacının bu anlamda baktığını:

"— Git sor, soruştur, ara, herifin ne cehenneme gittiğini öğren. Marş!"

Bereket imdadına Emniyet Müdürü yetişmişti. Sırtını okşayarak salon kapısına kadar geçirmiş, bir yandan da teselli etmiş, gönlünü almıştı:

"— Vali beye bakma Mıstık efendi. Hırslı bugün çok. Ne dediğini bilmiyor. Çık git, bütün otelleri tekrardan dolaşiver. Yer yarılıp da içine girmedi ya düzü!"

Çıkış, kimbilir kaçınıcı sefer otelleri dolaşmıştı. Dolaşılan irili ufaklı otellerle hanların sahipleri için önemini çabucak kavradıkları için, barındırdıkları bütün kaçakları arka kapılardan savmışlar, kirli çarşafar değiştirilmiş, odalar süpürülmüş, kâtipler ne yapmış yapmış kasa açıklarını kapatmışlardı. "Müfettiş bey" her an gelebilirdi. Gelebilirdi ya, hani, nerdeydi ? İşte Mıstık gene geçiyordu şehrin ana caddesinden şakır şakır! Hem de küfür gibi geçiyordu! Onun telâşı Vali'den falan değil, kör karısına kaptırdığı beş yüzdendi. Kimbilir kaçınıcı sefer hayvanlarının dizginlerini evinin kapısı önünde kısararak arabayı durdurdu, yere atladı. Lokantacının ikramı küçük Yeni Rakı'yı çoktan bitirmiş, yenisini bulamadığı için de krizi tutmuştu. Beş yüz'ün üstüne sağlama yattığı anlaşılın kör karıyı dövecekti eline geçirse ama, geçiremiyordu. Karı kapıyı arkasından sürgülemiş, vurmuştu kafayı. Değil Mıstık'ın avucuyla kapıya vurması, top atsalar, yer yerinden oynasa, kıyametler kopsa vız gelecekti. Aaaah, ah bir şişe rakı olmalıydı şimdi! Bir küçük şişe rakısı olmalıydı da, yumruk mezesiyle dikmeliydi. Sonra da biliyordu yapacağını! Kapıya bir tekme, bir omuz, bir tekme daha. Dalardı içeri, saçlarından yakaladığı gibi...

— Avraaaat! diye seslendi. Ulan avrat, bu gecenin gündüzü de var. Gene yüzyüze bakacağız. Aç şu kapıyı!

Açmıyor açmıyordu. Açmaktan geçtim, ses bile vermiyordu. "Çakal öldü"ye vurmuştu besbelli. Bir şey değil, beş yüz kendisinin olsa, vallahi billahi aramaz, bunca yıllık karısı, üstüne bir bardak su içiverirdi. Lâkin kendisinin değildi!

— Avrat, para bizim değil, yarın Müfettiş beye verilecek. Vermezsen içeri atarlar beni. Yapma, aç şu kapıyı!

Adamın akşamdan beri "Para Müfettiş beye verilecek, vermezsem içeri atarlar beni!" sözleri komşularda, ilgiyi büsbütün çekmişti, önce her komşu kendi ev halkıyla bu meseleyi indirip kaldırmıştı:

"— Bu Kel'in Müfettiş'le ne alâkası var?"

"— Nerden baksan beş kuruşluk bir arabacı parçası!"

"— Müfettiş kim o kim.."

"— Sakın arabacıların üzerine de müfettiş konmuş olmasın?"

Bu daha çok faytoncu, yük arabacılarını değil, fayton ve yük arabaları sahiplerinin karılarını ilgilendirip korkutmuştu. Kocaları zaten kazanamıyorlardı. Bir de üzerlerine müfettiş tâyin edilirse tamamdı. Kel'in gecedan beri: "Beş yüz, ver su beş yüzü, müfettişe verilecek yarın. Vermezsem içeri atarlar!.." deyişi nedendi? "Kel domuz"un müfettişle, hangi müfettişle, kimin, nerenin müfettişiyle ilgisi vardı da, beş yüzü vermezse içeri atılacaktı?

— Avrat inadı bırak da ver şu parayı!

önce komşulardan birinin başı uzandı pencereden :

— Mıstık laan!

Ayın silinip gittiği, yıldızların ışığıyla hafifçe aydınlık gecenin içindeki komşu pencereye baktı:

— Ne var ?

— Ne oluyor gece vakti? Nerdeyse şafak sökecek...

Bir başka komşu hınçla:

— Sökecek ki sökecek! dedi. Bir anda başkaları eklendi:

— Bütün gece dırdırmdan uyuyamadık bre herif!

— Bir beş yüzdür tutturdun...

— Ne beş yüzü bu?

— Sakın arabacılara müfettiş tâyin edilmiş olmasın?

Kel Mıstık deriinin bir ah çektikten sonra:

— Rakınız var mı? diye sordu. Yarım şişe de olsa yeterdi? Hem de öyle bir makbule geçerdi ki... Gecenin bu saatinde, rakı? Yoktu, gerçekten yoktu. Kel Mıstık gibi fakir insanlardı. Ellerine geçen parayla ancak çocuklarının karınlarını doyuruyorlardı, rakıya verecek fazladan paraları olamazdı ki!

— Vazgeç bu saatten sonra rakıyı da vur kafayı yat!

Korkunç bir küfürden sonra:

— Kapıyı açmıyor ki, dedi. Kapıyı açsa, ah bir açsa!

İçerde kadın hepsini duyuyor, kıs kıs gülüyordu. Ne kapıyı açacaktı, ne de bu gece Kel'i eve alacak! Beş yüze gelince, vermiyecekti efendim, zorla mı ? Kime yutturuyordu o müfettiş falan diye ? Kırk yıllık arabacı Kel Mıstık'sa o, kendisi de otuz yıldır karılık ediyordu ona. Şimdiye kadar kaç parasını görmüştü? Kazandığı paraları rakıya, şaraba verir, cennetlik canından başkasını düşünmezdi.

Madem düşünmez, kör Dursun da onun içeri atılmasını düşünmeyecekti. Yarın Allah izin verirse, bu beş yüzü bankaya götürüp yatıracaktı. Başkalarına nasıl çıkıyordu? Allah belki de yüzüne bakar, haline acır, bir apartman katı da ona çıkardı! Apartman katı çıkarsa neler yapacağına gene dalıp gitmişti ki, kocasının mahalleliyle paldır küldür konuşmakta olduğuna dikkat ederek, yatağından usulca kalktı, çıplak, kirli ayaklarıyla pencereye gitti. Ohooo... dışarda hemen hemen yediden yetmiş kadar bütün komşular kapılara, pencerelere dökülmüş, her kafadan bir ses çıkıyordu:

— Kiiim? Ben mi? Tabî, beğenemedin mi? Faytoncu Recep:

— Ulan, dedi, sen kaç paralık adamsın ki Emniyet Müdürü...

Kel Mıstık şahlandı:

— Ne demek kaç paralık? Ben bugüne bugün kırk yıllık arabacıyım arkadaş! Hanginiz benim kadar eskisiniz? Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan'ı denize döktüğü sıra, ben gene arabacıydım. Siz o zaman kuma mühür basıyordunuz!

— Demek müfettiş sana böyle böyle dedi ha ?

— Dedi tabî. Estağfurullah, demedi esasta. Demedi ya, ben kendim anladım. Dedim beyim teşrif Angara'dan mı? Es geçmek istedi. O saat anladım. Besi Angara besisi. Var bir yüz yirmi, yüz otuz kiloluk. Arabaya binerken nerdeyse araba devrilecek!

— Sonra Kel?

— Sonrası sağlık. O kurnazsa, tilkiyse: ben de kuyruğuyum. Onun gibi nice nice müfettişler gördüm ben. Lâkin adamın hakkını yemek de doğru değil, müslümanlığa sığmaz. Gördüm, çok âmir, memur, müfettiş gördüm amma, bunun kadar heybetli, bunun gibi besilisini görmedim doğrusu. Sonra müfettişlerin de üstünde olduğu şundan belli: Herif yemek yedi, rakı içti; parasını fazlasiyle verdi be!

— Tamam, dedi seyis Ömer. Aşk olsun!

— Tabî aşk olsun yahu. Bizim bildiğimiz müfettiş, yer içer, geçer gider. Vermek değil, üste de alır!

Oradakilerin buna hiçbir diyecekleri yoktu. Hiçbiri, hiçbir müfettişin yeyip içip, üste de para aldığını gözleriyle görmüş değildi ama, gene de kalıbını basarlardı ki, müfettişler teftiş sırasında yer içer, üste de alırlardı. Mıstık ne yapmış yapmış, komşulara da yedirmişti şehirlerine yüz yirmi kiloluk, harbi bir müfettişin geldiğini: "Herif yiyor, içiyor. Yeyip içtiğinin parasını bile veriyordu!"

Kupkuru biri gene de:

— Gösteriş, dedi.

Mıstık adama sertçe döndü:

— Ne gösterişi?

— Tabî gösteriş yahu! Daha büyük avanta almak için, yemek, içki parasını vermiştir. Onlar ne hinoğlu hindirler!

Kel Mıstık kızdı:

— Lan çiroz, dedi. Bu senin bildiğin müfettişlerden değil!

— Niye? Kedisiz sıçan mı tutuyor?

— Doğru konuş!

— N'olur?

— Ulan, heriften Vali bile tirtir titriyor be!

— Vali titrer..

— Niye titrer?

— Kendine sor. Ben niye titremiyorum? Mahalleli niye titremiyor? Korkumuz yok da ondan!

Kel Mıstık şöyle bir düşündü, doğruydu. Sapına kadar doğru, kitap gibi lâftı ama, burada kalkıp ona hak mı verecekti? Nerden baksan baş paralık bir "Çiroz"du!

Arabasına atladı, dizginleri kaptı, kamçısını hayvanlarının yeleleri üzerinde saklattıktan sonra:

— Deheeeeey!!!

Araba toprak yolu hızla geçti, ara sokaklardan birinin bozuk parkelerine düşünce bir şakırtıdır başladı gene. Bu şakırtı bu gece evlerdeki uykulara girdikçe uykuların pek çok sahibini uyandırıyor, uyananlarsa basıyorlardı küfürü Kel Mıstık'a,. O, bütün bunlardan habersiz, akşamdanberi kimbilir kaç sefer uğradığı otellere gene şöyle bir uğruyor. "Kodaman"m gelmediğini öğrenip, basıyordu kalayı. Manyak eczacı kalfasının nöbetçi eczanesi önünden şakırtıyla geçip gidecekti ki, kalfa don paça kapıya fırladı:

— Heeey... dur be!

Dizginleri kısıp durdurdu arabayı:

— Çüüüüş.. ne var?

Beriki, eliyle koluyla bas bas bağırmaya başladı:

— Bu ne rezalet be adam? İlk akşamdan bari şakır şakır şakır, şakır şakır şakır... ne bu be? Gece kuşu musun? Yatmaz mısın sen hiç? Sen yatmıyorsun, milleti ne diye rahatsız edersin?

Arabacı Mıstık arabadan kahırlı kahırlı indi, kalfanın yanına gitti:

— Sen de haklısın arkadaş.. dedi. Haklısın amma, ne yapayım? Benim, yerimde sen olsan ne yaparsın? Öyle bir belâya giriftar oldum ki, sorma! Cebinden sigara paketiyle kibritini çıkardı, önce kalfaya ikram etmek istedi. Kalfa herşeye rağmen öfkeliydi. Bir an alıp almamakta çekimser davrandıysa da, aldı sonunda. Mıstık'ın çaktığı kibritten yaktı. Mıstık da yaktı, sordu:

— Evli misin, ergen rai?

Kalfa hiç beklemiyordu böyle bir soruyu:

— Değilim, dedi.

— Evli olsan, avradına bütün bir beş yüzlük göstersen, para da senin olmasa, sende emaneten duruyor olsa, avradın kapsa. Sonra da sana kapıyı açmasa...

Kalfa, Kel Mıstık'ın "Ne yaparsın?" diye sormasına meydan vermeden:

— Doğrarım, dedi. Kıtır kıtır keserim onu!

— Hay yağa, babana rahmet..

Göz kırptı: '.

— Ben do o işi yapacağım amma...

— Ee??

— İslimim yetmiyor! Hiçbir şey anlamayan kalfa:

— Ne islimi?

Sağ elinin baş parmağıyla işaret ederek:

— Anlarsın ya?

— Haa. Rakı yani?

— Sen de akşamcısın hemşerim. Akşamcı akşamcının halinden anlamalı!

— Yok, dedi kalfa. Şerefsizim ki yok. Olsa, ben püzlenirdim. istersen.."Alkol var!" diyecekti, eczacıyı hatırladı. Limonla karıştırıp içtiği için kızmış, bağırıp çağırmıştı. Kel Mıstık, "istersen.."in ardını bırakmadı:

— İstersem şarap mı var?

— Hayır, alkol var ama, pis eczacı dırdır etti geçende. Namussuz herif, kendi dayanır ilâçlara tebeşir tozunu, suyu, boyayı, güllâçlara karbonatı, biz iki parmak alkol uçlansak kışını yırtar!

Kel Mıstık şöyle bir düşündü:

— Onu bizim müfettişe fısıldayalım mı? Kalfa safi dikkat kesildi:

— Ne müfettişi?

— Müfettişler müfettişi. Hem de bu memleket böyle besilisini görmedi. Anam avradım olsun, sağ okka var bir yüz on, yüz yirmi kilo!

— İnsan değil aygır desene...

— Aygır maygır. Senin Vali tir tir titriyorlar. Keyiften mi dolaşıyorum böyle gece vakti, sabaha karşı şakır şakır?

Kalfa merakla sordu:

— Niçin dolaşıyorsun ?

— Herifi arıyorum otellerde, şurda burda...

— Yok mu?

— Yok. Yüz yirmi sağ okkalık koskoca adam bir lokma ekmek oldu kardaş!

*

Dayak yemiş, ağlamakta olan nikâhlının bulunduğu odaya zııt zııt zıt, girdi. Elleri arkasındaydı, durdu. Saçı başı dağılmış otelci, ayakları dibinde hıçkırmakta olan karısının tepesine şahin gibi dikilmişti. "Müfettiş" beyi görünce, şahinliği falan eriyerek davrandı, koştu. Bir şeyler kekeliyecek, durumu belirtmeğe, haklı çıkmağa çalışacaktı. "Müfettişler müfettişi" havaya kalkan elinin ağır bir hareketiyle adamı susturdu, sonra da emretti:

— Çık dışarı!

Otelci süklüm püklüm çıktı. Mâil-i inhidam otel binası, otelin kirli, parça parça sağlık kurallarına uymayan yatak yüzleri, çarşafaları, tuvaletlerinin pisliği, Emniyete beyanname verilmeden kaçak yatırılmış ne idüğü belirsizler, bütün bunlar yetmezmiş gibi, bir de evinde metres bulundurması suç üstüne suçtu. Herif istese de sırf şu metres dalgası mevkiî muameleye koysa, en azından üç ay hapis yatabilirdi. Otelci dışarıda, tırnaklarını kemirerek, işin nereye varabileceğini düşünüyordu.

İçerde "Müfettişler müfettişi" nikâhlıya sertçe emretti:

— Ayağa kalk!

Kadın hıçkırarak ayağa kalktı.

— Ağlamayı da bırak!

Bıraktı.

— Cevap ver bakalım: Kocanın hapislerde çürümesini istiyor musun?

Kadın hiçbir şey anlamadan baktı.

— Yani, diye ardını getirdi, bu meseleyi mev-kiî muameleye koyarsak, zina dâvası açılır. Kocan üç aya mahkûm olur!

Kadının derdi kocası değildi ki:

— Öteki? dedi.

— Ötekine hiçbir şey olmaz!

— Olmaz mı? Niye? Terzininki, ikisi de girer dediydi..

Kızdı:

— Terzininki de kim? O mu bilir, ben mi?

— Tabiî siz beyefendi!

— O halde sözlerime kulak ver: Kadın evli değil. Binaenaleyh, yalnız kocan girer!

Terzininki: "İkisi de girer ama, sen istemezsen kocanı salıverirler.." demişti. Adama çirkin değilse bile, geçkin yüzü, kıyıları burulmuş gözleriyle bakıyordu.

— Senin istediğin kocanın hapse girmesi mi? Telâşla:

— Yoo, hayır... dedi.

— Ne ya? Şahlandı:

— Ötekinin, o sürtüğün içeri girmesi. Girmeyecekse, defolup başımızdan gitmesi!

"Müfettişler müfettişi"nin de istediği, sözün buraya gelmesiydi. Kadını hemen cevaplamadı. Elleri arkasında, odanın içinde zıt zıt zıt dolaşmağa başladı. Kadın büyük bir saygıyla bakıyordu bu iri yarı, alımlı çalımlı adama. Aaah ah, o sürtüğü buralardan defedip bir daha geri dönemiyeceği yollara gönderebilecek miydi acaba? Bu uğurda hacılara hocalara avuç dolusu paralar verip büyüler mi yaptırmamış? Kurbanlar mı adamamış? Kocasına, okunmuş tılsımlı sular mı içirmemişti ? İçini çekti. Öyle fettan, öylesine yedi denizin dışarı attığı arsız, edepsizin biriydi ki, ne büyü kâr ediyordu, ne tılsım!

"Müfettişler müfettişi" tam karşısında durdu:

— Dinle beni! dedi. Meşhur meseldir: Erkeğin elinin kınası, kadının yüzünün karası! Bir erkek evine, barkına, karısı çoluk çocuğuna bakar, onları aç susuz bırakmaz, giyiminde kuşamında kusur etmez, üst yanı helâldir, anladın mı? Bunu kanun da böyle kabul etmiştir. Onun için, ben kadının

ifadesini alıverdim. O da duruculardan değil, çekip gitmek istiyor. Üstelik, kocanı da sevdiği mevdiği yok. Sen ona benim vasıtamla birkaç kuruş ver, çekip gitsin buralardan. Bu mesele de kapansın. Oldu mu?

Kadın dünden razıydı. Sevinçten çılgına dönerek, "Müfettişler müfettişi"nin ellerine sarıldı:

— Aman beyefendi, ocağına düştüm. Tek defolup gitsin buralardan da...

— Gider. Yeter ki sen..

— Kesemin ağzını açarım da, bütün külliyyatımı veririm de öte bile geçerim beyefendi!

Kulaklarındaki altın küpeleri heyecanla çıkarıp adama uzattı:

— Al bunları beyefendi..

Kolundan altın bileziklerini de çıkardı:

— Bunları da al!

— Şimdi oldu.

— Para da vereyim, köşede kıyıda neyim varsa hepsini alsın. Yeter ki defolsun buralardan cehennem dibine kadar yolu var! Sarı demirleri âdeta paslanmış karyolasına paldır küldür koştı, yatağın ucunu kaldırdı, içice yüzüklerin demetiyle geldi:

— Bunları da al. Sen benim dünya ve âhiret kardeşimsin. Seni bu gece buraya Allah gönderdi. Beni bu arsız, bu yırtık, bu utanıp arlanmazın elinden kurtar. Duydun demin ettiği iftirayı değil mi? Yalaan, vallahi de yalan, billahi de. İki yüzü iki cihanda kara olasınca, demek herifime de böyle böyle diyor ki, herif benden yüz çeviriyor..

"Müfettişler müfettişi" küpe, bileziklerle yüzüklerin sıcacık tomarını pantolon ceplerine yerleştirirken, memnundu. Epeyce "Tahsilat" yapmıştı. Bu böyle giderse, bu ölü şehrin yarı ölü gecesi hayli verimli geçmiş sayılabilirdi.

Kaba kaba öksürdükten sonra:

— Sen hiç merak etme, dedi. Sonra, haa, kocana sakın bunlardan söz açma!

— Peki beyim, başüstüne beyim. Yeter ki..

— Gidecek. Hemen gidecek, sen de bu belâdan kurtulacaksın.!

Kadını coşkun sevinci içinde bırakıp dışarı çıktı. Bîr kıyıda yarı kısık yanıp duran bir idare lâmbası ortalığı hafif bir sarıyla aydınlatıyordu. Hep o zıt zıt zıt'larla, döşeme tahtaları, merdiven basamaklarını gıcırdata gıcırdata genç kadının odasına geçti. Otelci oradaydı. Sıkıntılı bir sinirlilik içinde, köşeden köşeye gidip geliyordu. Belliydi ki, genç metresiyle bir tartışma halindeydi.

"Müfettişler müfettişi" odaya cızırtı, gıcırtilarla girince, üstü karşısında hemen toparlanıveren bir er gibi, saygıyla durdu.

"Müfettişler müfettişi" gene emretti:

— Gel buraya bakim!

Genç kadın, otelciyle yalnız kalmak istediğini anlıyarak daha önce dışarı çıktı.

— Buyurun burada konuşun. Benim biraz işim var.

Genç kadının hafifçe Şanuvâr kokulu odasında yalnız kaldılar. Duvarlardaki yarı çıplak resimler, karpuzlu lâmbanın sarı ışığında cıvıl cıvıl, pırıl pırıl karyola, karyolanın rüya mavisî baygın tülleri, zarif bir tekmeyle ayakucuna fırlatılmış kar beyazı yüzüyle mavi ipek yorgan, hâlâ nefis hanımının yumuşacık çizgilerini taşıyan, ya da öyle sandıran gene kar beyaz yatak çarşafı..

"Müfettişler müfettişi" hiçbir başlangıca lüzum görmeden:

— Karın, meseleyi mevkiî muameleye koymamı istiyor! dedi.

Otelci şaşaladı:

— Yani beyefendi?

— Yani, hakkında zina dâvası açılabilir ve sen üç ay yiyip içeriyi boylarsın!

— Semâ?

— Semâ kim?

— Şey., benim şey canım..

— Metresinin adı Semâ mı?

— Evet.

— Ona ne olacak? Evli değil ki! Sen içeriyi boylarsın..

— Hapse girdikten sonra nikâhtan da düşerim ya!

— Kim demiş onu? Yatar, çıkar, nikâhtan da düşemezsin. Üstelik karın yeni bir ihbarla seni gene mahkemeye verirse, cezan çoğalır. Ve bu böyle sürer gider! Otelcinin yüzü karpuzlu lâmbadan vuran sarı ışıktaki bir an karardı. Ne kötüydü, na kötüydü şu dünya, şu dünyanın kanunları, mahkemeleri, adaleti! Deve dişi gibi adamı karı elinde oyuncak yapıyordu. Mal, mülk sahibi, kazancı yerinde, zengin biriydi. Hoşlandığı, hoşlandığı ne kelime, sevdiği, çıldırdığı bir kadınla dilediğince yaşayamıyor, parası puluyla rezil oluyordu. Derin bir iç geçirdikten sonra:

— Peki beyefendi, dedi, bu işin içinden nasıl sıyrılıp çıkacağım?

"Müfettişler müfettişi" bilek saatine baktı, esnedi:

— Yahu, vakit sabaha yaklaşmış! Sonra sinirlendi:

— Bütün bunlardan bana ne be? Beni ne alâkadar eder ? Senin hususiyetinle uğraşmak benim vazifem mi Ne mecburiyetim var birader ? Beni evine bunun için mi davet ettin? Şuna bak, saat üçü geçiyor!

Otelcinin de uykusuzluktan gözleri iyice ağırlaşmıştı :

— Yerden göğe kadar haklısınız beyefendi. Fakat... ocağımıza düştüm. Beni bütün bu belâlardan kurtarın Allah aşkına!

Kesti attı:

— Bir tek yol var: Metresini buradan çıkaracaksınız!

Otelci aklını kaybedecekti:

— Neee? Buradan çıkaracak mıyım?

— Evet, çıkaracaksınız!

— Kaabil değil beyefendi..

— O halde ne halin varsa gör. Mâil-i inhidam otel, kaçak yatırılmış müşteriler, sağlık kurallarına zerrece uymayan yataklar, çarşaf, ötekiler..

Çantasıyla rölöve şapkasını sedirden aldı. Otelci hayretler içinde:

— Nereye beyefendi?

— Canım efendim, gecenin bu saatine kadar aile dırıltısı dinledik. Benim vazifem değil ki!

— Aman beyefendi, ne münasebet? Bir dakika! Fırlayıp odadan çıktı. Üst kattaki misafir odasına bakıp gelecekti. Olabilirdi ki oda, karyola, örtüler falan... Metresiyle karşılaştı. Tuvaletten çıkmış, geliyordu.

— Beyefendiyi yalnız bırakma, dedi.

— Ne yapayım?

— Yanına git..

Elinde olmayarak gülmek geldi içinden. Güldü de ama, otelci farketmedi. Kedinin boğazına ciğer asıyordu telâşeyle. O kalıp, o kıyafet, bir kadını her anlamda mutlu kılabilcek o alım, çalım, güç... Hafifçe titredi. Hırslı bir titreyiş.. "Beyefendi"nin bulunduğu kendi odasına gitti. Adam oda içinde ağır ağır dolaşıyordu. Kadını görünce durdu:

— Nerde o?

— Kim?

— Otelci?

— Bilmem. Yukarı çıktı acele acele..

— Dinle beni: Herifi yumuşattım. Karıyla da konuştum. Senin için yapılacak tek şey; bu evden ayrı bir eve çıkmak. Madem birlikte yaşıyacağız... Genç kadın yüklü göğsüyle bakıyordu:

— Nasıl?

— Canım işlet kafanı biraz. Herif sana fena tutkun. Bundan faydalanmamız lâzım!

— Yani giderken beni birlikte götürmiyecek misin?

— İstesem de götüremem. Sonra dile düşeriz. Müfettiş, otelcinin metresini kaçırmış, derler. Onun için, en doğru yol, herife dayat, seni ayrı bir eve çıkarsın...

— Sonra?

— Sonra atlar İstanbul'a gelirsın. O zamana kadar ben unutulurum. Hiç kimse, bana kaçtığını bilmez. Oldu mu?

— İstanbul'da seni nasıl bulurum?

— Sana bir adres vereceğim, beni orada ararsın. Aklında tut, herif nerdeyse gelir. Hemen bir kenara yaz: İdris İnce - Cağaloğlu... İdris İnce'nin han, yazıhane adı ve numarasını söyledi. Genç, cin gibi zeki kadın, kaşla göz arasında bir kıyıya İdris'le yazıhanesinin adresini tam yazıp işini bitirmişti ki, otelci koşarak geldi:

— Buyurun beyefendi! Birden anlıyamadı:

— Hayrola?

— Odanız hazır.

— Yaa, öyle mi? Demek nihayet yatağımıza kavuşacağız ?

— Özür dilerim beyefendi. Zâtı-âlinizi buraya aile dırdırı dinletmeye getirmemiştim ama, kader, kısmet..

— Ne yapalım, olur..

Sarı çantası, rölöve şapkası, zııt zııt zııt'larıyla odadan çıktı.

Genç kadını hafif bir sinir sarmıştı. Sevincin verdiği bir sinir. Onunla birlikte hemen gitse belki daha iyi olacaktı ama, böylesi daha iyiydi. Önce ayrı bir eve çıkarttırdı kendisini, vaadettiği bilezikleri, elmas taşlı küpeyi, kuyumcуда görüp o gün çok beğendiği yüzüğü falan aldırır, sonra da bir gün pırrr.. Çabucak soyundu, karyolasına girdi, kocaman bir virgül gibi kıvrıldı, yorganın altına. Aklında "Müfettişler müfettişi". Müfettişliği falan umurunda değildi. Erkekti, her anlamıyla erkek. Şu anda, onun kollarında olmak isterdi. Peki niçin değildi? Otelci mi? Hadi canım, pek de umurunda mıydı, otelci ? Olmasa bile, gene de ondan ayrıydı işte! İçini derin derin çekti. "Herife meseleyi nasıl açmalıydı? Hemen mi? Birkaç gün sonra mı ? Herhalde birkaç gün sonra açması daha uygun olacaktı. Hemen açarsa, otelci şüphelenebilirdi. Bütün bunlara lüzum kalmadı. Az sonra sıkıntıyla gelen otelci, üstünü başını soyunmaya kalmadan karyolaya sokuldu, kadını okşamağa başladı. Bunun ne demek olduğunu bilirdi. Genç kadına ne zaman bir fikrini kabul ettirmek istese, soyunup yanına girmeyi beklemez, ayaküstü onu okşamaya başlardı. Sordu:

— Hayrola? Gene ne domuzluğun var? Nikâhlı karısı bu, ya da buna benzer bir şey sorsa, tepesi atar, tersleyiverirdi. Ama bu... bu ne derse desindi! İçini çekti, biraz geç:

— Bu rezalet ne zamana kadar devam edecek diye sordu.

Genç kadın anlamamış davrandı:

— Hangi rezalet?

— Gece yarısı bayrakları açtınız. O sana, sen ona. Elin adamının yanında... üstelik müfettiş de herif.. Tutsa vaziyeti resmiyete dökse, anamı ağlatsa benim... ha?

— Gene iyi adammış.

— Bırak iyiliğini, kötülüğünü., bu rezalet ne zamana kadar devam edecek?

Yorganı atıp yatakta oturuverdi:

— Bana ne soruyorsun be?

— Kızma şekerim. Kime sorayım?

— Rezalete sebep bensem, bırak beni çekip gideyim. İstanbul'a, sen de nikâhlı karınla mesut ol!

Otelcinin aklı gitti:

— Ne münasebet şekerim?

— Daha ne?

Yutkundu, dudaklarını yaladı, sonra:

— Demin yukarda müfettiş beyle de konuştuk., aklıma ne geliyor biliyor musun?

— Ne geliyormuş?

— Hani eskiden de konuşmuştuk.. Sana şehrin bir başka, uzak semtinde güzel bir ev tutsam...

Genç kadın lâf olsun diye itirazı bastı:

— Haa, anlaşıldı. Beni başından atsan da, âdi karın etrafa, "Attırdım!" diye övünüp gezse, değil mi?

— Hele öyle bir şey yapsın...

Çıplak ayaklariyle karyoladan atladı. Yumruklarını beline dayayıp alayla sordu:

— Ne yaparsın?

— Ne mi yaparım?

— Öyle ya, söyle bakalım: Ne yaparsın? Otelci şimşek gibi düşündü bir an: Gerçekten de ne yapardı?

Genç kadın bindirdi:

— Demin açtı ağzını yumdu gözünü müfettiş beyin önünde de ne yaptın? Ne yapabildin?

— Odasına götürüp tokatlamadım mı?

— Tokatladın. Sen vurdukça o böğürdü. Susturabildin mi?

Genç kadını koltuk altlarından tutup karyolaya kaldırdı, oturttu:

— Bırak şimdi bunları..

— Peki, bıraktım. Ayrı eve bir şartla çıkarım.. Otelci umutla baktı:

— Ne şartı?

— Buraya arasıra uğrayacaksın. Her zaman benimle kalacaksın. Oldu mu?

Otelciyse tam tersini düşünürdü oldu bitti. Karşılık alamayan genç kadın, titizlikle, ama yapma bir titizlikle sordu:

— Oldu mu diyorum?

— Valla bilmem ki Semâ'cığım?

— Haa... anlaşıldı. Beni oraya kaldırıp atacaksın, ondan sonra da...

— Gündüzleri akşama kadar senin yanında olacağım !

Genç kadının aklından gece trenleri geçti. Ankara, İstanbul'a geceleri de trenler gelip gidiyordu. Bir gece herif nikâhlısının yanında horlarken atlar bir arabaya, haydi istasyon, ordan da trenle ver elini İstanbul! İçi sevinçle çalkalandığı halde, yastığına kapandı, numaradan hıçkırmağa başladı. Otelci, çabucak soyundu, yanına girdi, başladı okşamağa:

— Semâ, Semâ'cığım, yavrum. Bak bana, bana bak...

— Bana bak diyorum, baksana bana Semâ! Kupkuru gözleriyle sertçe baktı:

— Ne var?

— Seni kaldırıp atmak değil, düşünemem bile bunu. Ama bakıyorum bu karı seni fena üzüyor. Onun için, dinle beni, ayrı bir eve çıkarayım. Dayayıp döşiyeyim... oldu mu?

Hemen "Peki" demedi. Yeniden kapandı yastığına, yeniden, hattâ öncekinden daha şiddetli hıçkırıklardan sonra, gene yatakta oturuverdi:

— Bir şartla!

— Emret...

— Vaadettiğin yüzüğü, küpeyi, bilezikleri taşınmadan önce alırsın. Sonra evi tutarsın, dayar döşersin, ondan sonra...

Otelcinin içinde bir sevinç çırpınmağa başlamıştı :

— Ondan sonra taşınırsın!

— Gündüzleri yanımdan ayrılmazsın!

— Ayrılmam..

— O zaman...

— O zaman şekerim ?

— Rız olabilirim. Ama dediğim gibi, ilk şart yüzük, küpe, bilezikler!

Neşeyle karyoladan atlayan otelci, gitti karpuzlu lâmbayı iyice kısıp, geldi, genç kadının yanına girdi.

Saat sabahın dördüne geliyordu. "Müfettişler müfettişi" koca konağın horultuyla uykuda olduğuna inandığı sıra, karyoladan yere yavaşça indi. Buradan önceki şehirlerden yaptığı Tahsilât'tan başka, bu şehrin şarapçısı, otel kâtibinden aldıklarıyla birlikte iki bin altı yüz altmış yedi lira elli kuruşu vardı. Otelcinin karısı ne kadar vermişti acaba? Ve şimdi bütün parası ne olmuştu ? Kapı arkasında asılı pantolonunun cebinden para tomarını çıkardı saymağa başladı: "... nee? Beşyüz mü? Dehşet be! Yüzlükler de çarktan çıkma gibi, gıcır gıcır. Beşyüz, beşyüzelli, altıyüz, yediyüz, sekizyüz..." Keyifli keyifli güldü. "Karı demek iyice paralı!" Uzun uzun sayarak vakit geçirmeğe lüzum yoktu. Otel kâtibinden aldıklarıyla birlikte iki bin altıyüz altmış yedi lira elliydi; beşyüz de otelcinin nikâhlısından, üç bin yüz altmış, elli! Fakat bunca yıllık Teftiş ve tahsilatlarında böylesine bir kelepire rastlamamıştı. Yani, şimdiye kadar hiçbir eve misafir edilmemiş, hiçbir evde de nikâhlı karı-metres mücadelesine rastlamamıştı! Paraları pantolon cebine tekrardan yerleştirirken, kendi kendine sordu: — Otelciden de bir şeyler almam lâzım. Bir binlik, hiç olmazsa bir beşyüzlük falan..dur dur, deminki paraya küpe, bilezikler dahil değil.. Eee.. Kudret, aferin, işler adamakıllı yolunda gitti. Gitti ama, daha fazla oyalanmadan hızla uzaklaş buradan. Arabacı Kel bilmem neyi hiç beğenmedim. Bunlar Emniyet'le falan alâkalı olabilirler. Otelcinin dediği gibi. İş, polise aksederse... Gerçi hakkımda şikâyet olmazsa, ki yok, hiç kimse bir şey yapamaz. Yurttaşın Anadolu'da dilediğince seyahat hürriyeti tahditli değil ya! Birden aklına gene karısı geldi. Yüzü buruştu, içinden öğürmek geçti. En çok da burun köklerine akmışa benzeyen kirpiksiz, ufacık gözleri! Pantolonunu kapı arkasından aldı, sedirin üzerine yatırıp eliyle ütiledi, şöyle bir, katladı. Asılı durursa çuvala döneceğini sanıyordu. Karyolaya ağır ağır geldi, tam önünde durdu: " —Kenef karıya bir binlik posta etsem? Yahut bankayla... İyi ama, takip ediliyorsam para yolladığım adreste İstanbul'daki evimi bulur, yaptığım işi tesbit eder, müfettiş falan olmadığımı anlarlar. Bu anlaşılınca, başlarlar şehirde soruşturma yapmaya. Şarapçı, otelci, lokantacı derken çorap söküşü gibi..." İstanbul'daki arkadaşlarını düşündü. İri burunlu, uzun, kısa boylu, hepsi de alım-çalım bakımından Kudret Yanardağ gibi değilse de, gene de ayrı ayrı kurt insanlardı. Hiçbiri gerçeği polisin istediğince bildirmezdi ama, olsun, bu "Teftiş"teki "Tahsilât'tan onlara pay vermek niyetinde değildi. "— Kira, sıpalara üst-baş, bakkala, kasaba, manava, taksitçilere borç gırla. Ee, kendi şahsî masrafım, içkim falan? Anca bize göre. Anneme de bir manto yapmak lâzım bu kış. Kadın pek tııllastı. O olmasa, kenef karı, sıpalar, gözümü oyardı alimallah. Hani Allah gecinden versin, ölüverirse diye ödüm

kopuyor. Öldü mü, yandım. Şaşı, kuru, mendebur karı tırnaklarını gırtlığıma iyice geçirir. Hergele oğlanlar, kız..." Paranın her yılki gibi gene çarçur oluvereceğini bilmenin ağırlığı kapkara bir kâbus gibi oturmuştu içine. Bıkmış usanmıştı bu kâbuslardan. Ah şu karı, ah şu mendebur karı., ulan çiroz hâlâ çivi gibi, poker, briç, viski... ". . . inek karı, viski neyine senin? Zıkkımlanacaksan, şarap zıkkımlan bari, rakı zıkkımlan. Hayır. Viski, hem de İskoç olacak. Sanki ingilizce bilirmiş gibi. İskoç değil de Skaç!" Okkalı bir küfür kaçırdı. Sonra da ürkererek çevresine bakındı telâşla. Sanki karısı buralardaydı, duyabilirdi. Sedire ilişti bir ara. İş arkadaşı İdris'i düşündü: Onun da ufacık gözleri burun köklerine akmışa benziyordu ama, hiç de karısı gibi mendebur değildi. O kadar değildi ki, karısının bir gün usullacık yazıhaneye gelip ağzını aramasını bile hemen haber vermişti:

"— Seninki geldi bugün buraya!"

"— Kim?"

"— Karın, Şehvar.."

"— Niye?"

"— Malûm.."

"— Kadın ve para meselesi değil mi ?"

"— Malûm dedim ya!"

"— Sen ne dedin?"

"— Ne diyebileceğimi bilmiyor musun?" "— inandı mı?" ,

"— İstersem, inandırabileceğimi de bilirsin.." "— Yaşa."

"— Sen de yaşa. Hani birtakım parfümler falan almıştı ya?"

"— Haa.. o gün mü?"

"— O gün. Annenden falan attı tuttu.."

"— Ne dedi?"

"— Her zamanki, malûm şeyler.."

Karyolaya gitti, girdi, beyaz örtüyü kalın, kıllı bacaklarına çekti. İdris'e de biraz para ayırmalıydı. Ayırmalıydı, ayıracaktı ama, Semâ'ya İdris'in yazıhane adresini vermesi... gerçi idris'in zamparalığı falan yoktu. Ağzı da sıkıydı ya, gene de korkuyordu bir biçimsizlik oluvermesinden. Bir yandan bir yana döndü. Kadına yarın bir fırsat düşürüp İdris'e fazla açılmamasını tenbih etmeliydi. Etmeliydi ki, sakalı eline vermesin. O kuru banya, o sinir yükü, çirkin, yenilmez yutulmaz karının bu kadar bindirmesi, bütün sırlarını bilmesindendi. Aptallık etmiş, paşa torunudur falan diye herşeyini anlatmış, "Müfettiş"liğini bile gizlememişti. Gene bir yandan bir yana döndü. Allah AHaaaah... uyku

tutmuyordu be. Gözleri uykusuzluktan çöller gibi yanıyordu oysa. Yarın geç vakte kadar uyur, geceki uykusuzluğunun acısını çıkarırdı. Çıkarırdı ama, Semâ, cıvıl cıvıl Semâ, hârîka Semâ şu anda o ciğeri beş para etmez herifin kollan arasında mıydı? "Tabîî" diye geçirdi. "Tabîî ama, neden? Niçin? Ne hakla? Madem anlaştık, bundan sonra, benim sayılır. Deyyus, hakkıma, hakkı sarihime..." öksürdü, kendi kendine güldü. Sanki karşısında İdris, yahut da "Boktan arkadaşlarından kısa boylu, çakır gözlüsü vardı. Sanki, İstanbul'da Meserret kahvesindeydiler, karşı karşıya da, Anadolu macerasını anlatıyor, anlatırken de "Hak"tan, "Hakkı sarih'ten söz ediyordu. Arkadaşı da sanki: "— Hak mı?" diyordu, "...hakkı sarih mi? Hangi hak ? Hangi hakkı sarih ulan ? Herifin karısından mangırları tırtıkla, bileziklerini falan al, metresini ayarla. Sonra da herif son birkaç gece daha yatacak belki, onu çok gör, hakkına el atılmış, hakkı sarihin gaspedilmiş say. Aşkolsun oğlum palavracı!" Arkadaşları kısaca, "Palavracı" derlerdi. Yüzü gene nefretle buruştu. Onlar neydi ya? Asıl palavracı onlardı. Meserret kahvesine sabah sabah toplanılır. Gazeteler açılır. Herbiri bir kurt, gözler projektör gibi, taranır tekmil gazeteler. Daha çok da işyerlerindeki iş kazaları üzerinde falan durulurdu. Bir yerlerde bir duvar mı yıkılmış. ? Bir ameşe mi ölmüş? Tamamdı. Bayram sevinci içinde kahveden çıkılır, pırıl pırıl taksilere dolunur, atlanırdı iş kazası olan yere. Kalıbı, kıyafeti milletvekili, bakan, müfettiş benzeyen Kudret Yanardağ başta, ötekiler derece derece arkasında, "Teftiş heyeti" gibi, düşülürdü iş kazası olmuş yere.

"— Sakatlanan işçinin sağlık durumu ne merkezde?"

Her işyerinde eksik bir şeylerin, kanunsuzlukların bulunduğu kaide halinde olduğundan, "İşveren" ya da sorumlu mühendis, mimar, hık, mık'a başlardı. Derken yalvarıp yakarmalar, ardından da "Allah ne verdiyse", "Miktar-ı münasip dercep edilir", gene teftiş heyeti edasiyle taksilere dolunup ver elini gazinolar, randevu evleri!. Uykusu gene piç olmuştu. Karyoladan indi. Gazinolara, randevu evlerine de pek para vermezlerdi. Gene hep o "Teftiş heyeti" çalımını içinde, Palavracı önde, teftiş heyeti reisi, ya da kimbilir, belki de Belediye Sağlık Ekibi sanılarak, korkulur, çekinilir, en iyi yerler onlara ayrılır, kadınların en güzelleri, yiyeceklerin, içkilerin en pahalıları onlara ikram edilirdi. Yerler, içerler., yeyip içerken sık sık çatal, bıçak, peçete, tabak beğenilmez, bardaklar -lâf olsun diye- kirli, canım balıklar bayat bulunur, garson azarlanır, şef garson kovulur, patron çağırılırdı. Patron çokluk süklüm püklüm gelirdi. Korku içinde. Korkunun derecesine göre, ona da bağırılır çağırılır, üstü örtülü tehditler savrulurdu ki, yeyip içtikten başka bolca bir cep harçlığıyla körkütük çıkılırdı gazinodan. Esnedi. "Kenef uyku!" dedi sesli sesli. "Karyolaya girsem kaçarsın, yatmayıp kalksam gelir, beni esnetirsin.." Pencereye gitti, perdeyi hafifçe açtı, dışarıya baktı: İkinci plân caddenin bozuk parkeleri, sıra sıra elektriklerle aydınlanmıştı. Kimseler yoktu. Perdeyi kapayıp çekildi. Yarın parayı karısına, İdris'e postayla mı, yoksa banka yoluyla mı gönderseydi ? İkisini de mahsurlu buluyordu. Takip ediliyorsa? Adresi tesbit edilip enselenirse? Cart-curt'unu yemezlerse? Eski sabıkası da meydana çıkınca cezası katlanarak içeri atılırsa? Bu sefer içerde yeni, candan bir İdris bulabilecek miydi bakalım? Sedir üzerindeki çantasından sigarasıyla kibritini çıkarıp, yaktı bir tane. İstemiyordu, yeniden hapse girmekten korkuyordu. Şayet "kenef karısı" ile "boktan arkadaşları" olmasa, bu palavra işlere de son verir, çekilirdi kenara. Sigarasından aldığı dumanlar tavana doğru ağır ağır yükseliyor, sonra da odaya yayılıyordu. Daha şimdiden odayı açık mavi, açık gri bir duman tülü kaplamıştı. Evet evet, "kenef karı"yla "boktan arkadaşları" olmasa, şu şimdi pantolon cebindeki üç binden çok parayla İstanbul'un dışında, altı kahve, üstü iki odalı bir evcik yaptırır, anacağını yanma alır. İdris'le birlikte...

Ne zaman bunları düşünse canlanırdı. Gene öyle oldu. Cigarasından keyifli bir duman aldı. İdris, kendisi, annesi, "Helâ-i münallah" kazanacakları paralarla... Kafasında gene İdris canlanmıştı. İstanbul'da, İdris'in Cağaloğlu'ndaki büyük iş hanlarından birinin üçüncü katındaki yazıhanesinde çok konuşmuşlardı bunu. Kısa beyaz külotu, tire ten fanilâsı, etli, büyük kocaman kocaman ayaklarıyla sedire ilişmişti. Sonra sarı çantasından yıllar boyu hayalinde yaşattığı altı kahve, üstü iki odadan ibaret evinin çeşitli açılardan iştahla çizilmeğe çalışılmış plânlar tomarını çıkardı. Kendi çizdiği, hepsi de hemen hemen ezberindeki bu karakalem plânlara kimbilir kaçınıcı sefer yeniden, teker teker göz attıktan sonra, bunlar içinde en beğendiğinin üzerinde durdu. Bu plân, altta kahveden başka bir de küçük bakkaliye sıkıştırılmış, üstü iki odalı yapılardan biriydi. Kendisi, ya da İdris kahvede oturur, gene kendisi, ya da İdris bakkal dükkânına bakardı. Oh be, ne güzel olurdu, ne güzel! Büyük oğlan Tıb'bı bitirmiş, küçük Hukuk'u, biri avukat olmuş, öteki doktor. Kız da eczacı. İsterlerse babalarını defterden silsinler, zaman zaman başına kaktıkları gibi, babalarının "Palavra"dan para kazanmasına dayanamayıp, ilgilerini kessinlerdi. Öyle memnun olurdu ki! "Kenef anaları"nı yanlarına alsalar, artık sabahlara kadar poker, briç partileri, çaylar, toplantılar, geziler... Analarına at, spor araba alsınları isterse.. Karısından, çocuklarından, herkesten bucak bucak sakladığı yalnız anacığıyla İdris'in bildiği ev plânlarını sarı çantasına kaldırdı, her ihtimale karşı, İstanbul merkez postahanesinden tomarla alınmış, sırasına göre, zaman zaman kullanılmış para kâğıtlarından ikisini ayırıp, tükenmeziyle doldurmağa başladı. Karısına bir binlik, İdris'e de ikiyüz elli posta etmeliydi. İdris'ten çok karısı.. Şimdiye kadar yollamadığı büyük hataydı.. Eve gidince gene açardı iğrenç ağzını: "_ Eee.. Kudret Yanardağ beyefendi hazretleri, hasır eskileri çöp tenekeleri., iki haftadır keyfince gezdin tozdun. Tabî yanında Şehvar yok, kalıbını kıyafetini yaya yaya, fakir fıkara kendini sata sata rakılar içtin, zıkkımlıklar yedin, karılara kızlara kırım kırım kırıtın, değil mi? Burada Şehvar dokuz doğurdu parasızlıktan. Senin umurunda mı?" Daha fazla düşünmek istemedi, gözlerinin önünde karısının burun köklerine akmış şaşı gözleri, kuru yüzü, sözümona berberde yaptırılmış, ama "bir boka benzemiyen" saçları... Posta kâğıdını doldurmağa koyuldu.

Tam bu sırada otelci de tuvalete kalkmıştı. Geç yattığı, üstelik de genç metresiyle boğuştuğu için yorgundu, gözlerinden uyku dökülüyordu, öyle olduğu halde, üst katın misafir odasındaki lâmba söndürülmemiş, hiç olmazsa kısılmamış olacaktı ki. lâmbanın sarı ışığı merdivenlere vurmuştu. Yoksa "Beyefendi" yatmamış mıydı? Tuvalete girip çıktı. Sakın rapor mapor düzenliyor olmasındı? Uykusu falan dağılıverdi. Aklından "Mâil-i inhidam" oteli, otelin pis örtüleri, kirli helâlan şusu busundan başka, kâtip tarafından teklif edilen iki yüz liralık rüşvet geçince, uyku muyku kalmadı. Yolunu üst katın merdivenlerine yöneltti. Ayağındaki terlikler gecenin bu ileri saatindeki sessizlikte bir münasebetsizlik yapabilirlerdi. Eline aldı. Ayaklarının uçlarına basarak, kedi sessizliğiyle, merdivenleri çıktı. Sofa üzerindeki pencereye iyice yaklaşmağa lüzum kalmamıştı. İndirilmiş tülün ötesindeki "Müfettişler müfettişi"nin masa başında, bir şeyler yazdığını seçti. "Eyvah!" diye geçirdi "...herif yatmamış. Ne yazıyor acaba ?" Pencereye az daha sokuldu. Evet evet, yazıyordu, harıl harıl bir şeyler yazıyordu, hem de. "Mâil-i inhidam" otel, otelin sağlık kurallarına taban tabana zıt yatakları, yorganları, yatak yorgan örtülerinden geçtim, kaçak yatırılan müşterileri, kâtipin verdiği ikiyüz liralık rüşvet, nikâhlı karısının yanında zorla tuttuğu metres., aklından sıkıntıyla geçti. Bütün bunlar onu bir değil, birçok sefer suçlu duruma sokabilirdi.

Ne yapmalıydı ?

Ani bir kararla kapıyı vurup bekledi.

"Müfettişler müfettişi" ürktü ilkin. Kapısı mı vurulmuştu? Evet. Niçin? Sakın âhu bakışlı Semâ gelmiş olmasındı? Kapının vuruluşu Semâ gibi bir kadının kibarlığını hatırlatacak biçimde, hafifti. Dudağında memnun bir tebessüm, kalktı, çarpan kalbiyle kapıya gitti, yavaşça açtı. İçerden vuran karpuzlu lâmbanın bol, sarı ışığında âhu gözlü Semâ yerine, kart otelciyi görünce tepesi attı:

— Ne var? Ne istiyorsun?

Otelci korktuğuna uğramış gibiydi ? Galiba. Uğramayacak olsa ne diye bağırsın? Herhalde raporunu hazırlıyordu, niyeti kötüydü ki, hatıra gönüle falan bakmıyordu, bakmayacaktı.

— Zâtı-âlinizle biraz görüşebilir miyim efendim?

Otelcinin belki de rüşvet vermek isteyeceği ihtimali kafasından şimşek hızıyla geçtiği için, gerekli azametini çalımıyla:

— Gecenin bu saatinde?

— Evet beyefendi.

— Tuhaf, çok tuhaf, hem de...

— Rahatsız ettim, özür dilerim ama, suçlarımız o kadar çok ki, bir türlü uyku tutmadı!

— Pekâlâ, konuş bakalım!

Otelci kırıtı bir iki, gülümsedi, ciddileşti, hafifçe öksürüp yutkundu ama, ağzından tek lâf çıkmadı.

— Konuşsana bee!

— Rapor tanzim ediyordunuz değil mi beyefendi?

Anlaşılmıştı. Memnun, ama bunu belli etmeden:

— Sana ne? dedi.

— Hiç beyefendi. Bana göre şu ki...

— Evet?

— Ocağınza düştüm yani. İsterseniz çanıma ot tıkar, beni mahvedebilirsiniz!

— İstemezsem?

— İstemezseniz hayatımı bağışlarsınız!

"Müfettişler müfettişi" yalın, kocaman ayakları, kısa beyaz külotu, kalın kıllı bacakları, tire fanilâsı, kocaman göbeğiyle odada ağır ağır dolaştı. Öfkeli, kolay kolay yola gelmeyecek, gelse bile epeyce bir şeyler koparmadan adamın yakasını bırakmıyacak gibi davranmalıydı. Arkasında elleri,

otelcinin tam karşısında durdu:

— Şehrinize geldim, tesadüf yolum senin berbat oteline düştü. Göreceklerimi gördüm. Hem de Emniyet'ten gizli, kaçak yatırılan insanlara kadar herşeyi. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, bir de utanmadan kâtibin ikiyüz liracıkla işi kapatacağını sandı. Sorarım: Ben Çingene miyim be?

Otelciyi gözleriyle uzun uzun tarttı, sonra ardını getirdi:

— Demek, elli lira, yüz lirayla müfettiş, kontrol, belediye görevlilerini falan idare edip uyutmağa alışmışsınız ki, bana ikiyüz liracık teklif ettiniz?

— Hâşa beyefendi..

— Sus, hadi sus. Bana iyi bak. Ben senin bildiğin avanaklardan değilim, biir; rüşvet müşvetten anlamam ikii.. Üçüncüsüne gelince..

Sokak kapısı çalındı. Otelci şaştı. Bu saatte, gecenin bu saatinde kim olabilirdi ? Elindeki terlikleri yere attı, giydi. Merdivenleri koşarak indi, taşlığı geçti, kapıyı açtı: Kâtibiydi:

— Bütün gece sivillerin biri gitti beşi geldi patron!

— Niye?

— Akşamki kodamanı arıyorlar.. Şehirdeki bütün otelleri, hanları aramışlar yok yok. Koş dediler bana, sakın senin patronun evinde olmasın? Ben de...

— Ne dedin?

— Patronumun âdeti değildir, evine yabancı insan kabul etmez, dedim.

— İyi demişsin.

— Yok değil mi ?

— Ne işi var benim evimde be?

— Biliyorum patron, öyle söyledim zaten.. Gidip yokmuş diyeceğim..

— De!

Kapıyı kapadı, ama, pişman da olmuştu yok dediğine. Şehrin âsaişiyle görevli makamlara karşı yalancılık etmekle suç işlemiş olmayacak mıydı? Şiddetle aranan birini evinde saklıyor, sorulunca da "Haberim yok!" diyordu. Onlardan geçtim, bu, evinde sakladığı "Müfettişler müfettişi"nin de dikkatinden kaçacak mıydı bakalım? Bir çuval inciri berbat etmişlerin süklüm püklümlüğüyle yukarı, "Müfettişler müfettişi"nin yanına çıktı yeniden. Bundan önceki suçlarına bir de bizzat bir müfettişi evinde sakladığı halde, görevlilere yalan söyleme suçu binmişti. Yarın nasıl olsa evinden çıkacak, hazırladığı raporla belki de Valiye dayanacak. Herşeyi sayıp döktükten başka, "Beni evinde sakladı.

Görevlileriniz sorduğu zaman da inkârdan geldi.Otelinde de kaçak insanlar görmüştüm teftişimde. Demek ki bu adamın devlet makamlarından hem pervası yok, hem de her türlü gayrikanunî işlere yataklık edegelmeğe yatkın bir karakteri var. Gereken işlemi hemen uygulayın!" derse?

"Müfettişler müfettişi", beline dayalı yumruklarıyla sanki onu bekliyordu. Kaşları da bir çatıktı ki!

— Kim o? diye sordu.

— Benim kâtip, efendim.

— Şu, bana ikiyüz liracık veren mi?

— Beyefendi, yalvarırım..

— Niçin gelmiş?

— Şehir birbirine girmiş beyim. Zâtınızı arıyorlarmış!

— Kimler?

— Siviller...

— Niçin?

— Zâtınızın büyük bir memur olduğunuzu anlamışlar herhalde, başlarından korkmuş olacaklar..

"Elbette büyük memurum. Onlara yarın sorarım ben!" anlamı taşıyan bir sözde reddedişle:

— Zâtımızın büyük bir memur olduğumuzu neremizden anlamışlar?

Otelci gülmedi, kıırttı:

— Aman beyefendi, bunu anlamıyacak ne var?

— Tuhaf...

— Size şöyle bir bakan, hemen anlar büyük, çok büyük bir memur, bir âmir olduğunuzu!

— Neyse, geç bunu şimdi. Bani niçin arıyorlarmış?

— Bütün otelleri, hanları dolaşmışlar. Size rasgelmeyince..

— Burada yattığımı mı çıkarmışlar ?

— Çıkarmamışlar. Bir ihtimal olarak...

"Müfettişler müfettişi'nin tepesi gerçekten bir müfettişler müfettişi gibi attı:

— Sen ne dedin?

— Yoklar burada dedim efendim..

— Neee???

— Yoklar dedim.

— Neden? Niçin? Ne için sakladın efendi? Devletin görevlilerinden hakikat gizlenir mi?

Otelci kireç kesilmişti, titriyordu. Beriki avazı çıktığı kadar bağıyordu:

— Demek ben ya kaçakçıyım, ya da herhangi kanuna aykırı, gizli işlerle meşgul, bu işlerde seninle ortak birisiyim ki...

— Beyefendiciğim! Kulağına söz girmiyordu:

— ... birisiyim ki, beni gizlemek mecburiyetini duydun! Bundan bin türlü mâna çıkar efendi. Demek gizli kapaklı işlerin oluyor kanun dışı insanlarla ve böylelerini sık sık saklıyorsun ki, kâtibin bu alışkanlıkla evine bu saatte gelip beni aradı ?

— Vallahi, billahi yok böyle bir şey beyim!

— Sonraa.. beni ne diye arıyorlarmış ? Ben neyim? Kimim? Hapishane kaçağı bir kaatil, bir zehir kaçakçısı, bir casus muyum? Yoksa, evet yoksa, Türkiye Cumhuriyeti kimliğini taşıyan, yurt içinde dilediği seyahati yapmakta serbest bir vatandaş mı ? Bu memlekette herhangi bir vatandaş, misaki millî hudutları dahilindeki herhangi bir şehir veya kasabaya gidip, otel veya handa değil, herhangi bir ahababının evinde geceyi geçiremez mi? Geçirirse suç mu bu? Kanunda, daha açıkçası Anayasa'nın ihtiva ettiği vatandaş hak ve hürriyetleri muvacehesinde idarî makamlar hangi hak ve selâhiyeife...

Sözünün ardını çokluk olduğunca gene unutuvermişti:

— Efendim?

Otelci ne diyeceğini şaşırılmış, hayır kalmamıştı. Ağzını açtı mı, oy avına çıkmış milletvekili adayı patırtısıyla konuşan bu kalın kaşlı, gümrah bıyıklı, semiz insana sığınmaktan başka çare olmadığını anlamıştı.

—Beyefendi, dedi, ocağımıza düştüm. Elinizi ayağımızı öperim, bir halttır ettim, yarın mesele anlaşılınca beni mahvederler. Yalnız bırakmayın beni!

Bu herif de lâfi amma uzatıyordu..

— Kısa kes! dedi.

— Peki beyefendi, emredersiniz. Yani diyeceğim şu ki...

— Ne?

— Beni yalnız bırakmazsınız...

"— Size bir binlik.." falan mı diyecekti ?

— Evet?

— Kurtulmuş olurum.!

—Bana ne faydası var senin kurtulmanın?

— Yani, şey., evet, öyle ya, size ne faydası— Çok doğru.. Ama beyefendi, sizce de malûm ki, biz bu şehirde kontrolsüzlüğün başıboşluğuna alıştık. Bundan sonra ilk fırsatta yıkıldım yıkılacak otelimi yeniden yaptıracağım. Yatakları, yorganları, yatak yorgan çarşaflarını..

Ortalık ağarıyor, lâf sa uzadıkça uzuyordu. Dayanamadı, gene bir:

— Kısa kes! çekti.

— Otelimde hiçbir surette kaçak müşteri yatırmıyacağım!

— Sana kısa kes dedim!

— Metresimi tavsiyenize uyararak başka eve...

— Ulan sana kısa kes demiyor muyum ? Otelci gece, "Müfettişler müfettişi"ni misafir odasına uğurlayıp metresinin yanına döndükten sonra, hattâ metresiyle boğuşup, kadın hafifçe horlamağa başlayınca kalkıp, uygun bir sıra bir yolunu bulup avucuna sıkıştırmak için hazırladığı bütün bir beşyüzlüğü pijamasının cebine sokmuştu. Şayet az bulur, patırtıyı göklere çıkarırsa, gıcır gıcır bir beşyüzlük daha tutuşturabilmek için bir başka beşyüzlüğü de öbür cebine yerleştirmişti. İlk beşyüzlüğü çekinerek uzattı:

— Beyefendi, kâtibin cahilliğini affedin! Parayı eline aldı, sordu:

— Kâtibin hangi cahilliği?

— İkiyüz vermişti ya?

Anlamıştı. O, hiç olmazsa bir binlikle kapamak istiyordu bu işi. Beşyüz, ikiyüz de kâtibin verdiği, yediyüz. Hiç olmazsa üçyüz daha vermeliydi ki, öfkesi biraz yatışsın!

Elinde gıcır gıcır beşyüzlük, içini hırsıyla çekti:

— Bu cahillik bu gece ikinci sefer tekrarlandı. Arkadaş şunu unutma, her ağzı olan mutlaka yemez! Kaide değildir bu. Beni burada çok yanlış anladınız. Hayatımda hakkım olmayan hiçbir şeye tenezzül etmedim. Devlet, millet aleyhine, saçı bitmedik yetimlerin hakkını gırtlığımdan geçirmedim,

geçirmem de! Tenezzül etmem buna arkadaş!

Otelcinin verdiği gıcır gıcır beşyüzü tehdit edercesine salladı:

— Bu, suçtur. Seni yıllarca hapis yatırabilir. Ne yaptığının farkında mısın? Aklınla düşünüp, iz'ân edebiliyor musun? Çeşitli suçlarını affettirebilmek için bana rüşvet veriyorsun! Ne korkunç şey! Ben şimdi bunu mevki muameleye koyayım mı ? Seni mahkemeye verip hapishane köşelerinde sürüm sürüm süründüreyim mi?

— Sizin âlicenap vicdanınızdan...

— Vazifede âlicenap vicdan yoktur. Vicdan vazifedir ve bir vazife mukaddestir!

Otelciyi gözden geçirdi, sonra:

— Cevap ver, dedi. Ben şimdi bu paraları ne yapayım ?

Otelci boynunu büktü:

— Ha? Ne yapayım?

Birden bir şey hatırlamışçasına başını salladı:

— Evet, en iyisi.. Emretti:

— Bana bir beşyüz daha ver bakayım!

Otelci öylesine etki altındaydı ki, öbür beşyüzlüğü de çıkarıp uzattı: Aldı beriki:

— Bin oldu. İkiyüz de eşek kâtibinin verdiği, bin ikiyüz. Bu bin iki yüzü ne senin suratına fırlatacağım, ne de mevki muameleye koyup seni hapishane köşelerinde süründüreceğim! iki beşyüzlüğü adamın suratına suratına salladı:

— Ben bu paraları Ankara'ya döndüğüm zaman Çocuk Esirgeme Kurumuna bağış edeceğim, anladın mı ?

Sonra hemen ekledi:

— Tek şartım, metresini ayrı bir eve çıkaracaksın!

Otelci ferahladı. Paralar ondan çıktıktan sonra, ister "Müfettişler müfettişi"nin kursağına gitsin, isterse Çocuk Esirgeme Kurumu kasasına.

— Oldu mu?

— Emredersiniz beyefendi.

— Fakat unutma ki, benden başkaları benim gibi anlayışlı davranmaz. Neden? Talihin varmış. Bir

ara hafifçe uykuya geçmişim, rüyamda rahmetli beybabamı görmüştüm. Biz, paşa dedem yoluyla Saray-ı hümâyun'a dayanırız!

İçini dertli dertli çekti:

— Haydi, marş! dedi. Anan kadir gecesi doğurmuş...

Otelci yerden temennalarla uzaklaşıyordu:

— Allah ömürler versin beyefendi. Allah her tuttuğunuzu...

Kapıyı yüzüne kapadı.

Otelci, âhu bakışlı metresinin yanına dönerken, bahçedeki kümeste horoz sabahın müjdecisi gibi, uzun uzun ötmeğe başladı.

*

Sabah sabah gene başlamıştı millet:

— Ben bu memlekette bunca yıldır esnafım,, böyle alımlı çalımlı, böyle tok sözlü ne müfettiş gördüm, ne de büyük adam!

— Mebus adaylarından daha mı patırtılı konuşuyor yani ?

— Mebus adayları ne ki yanında? Konuşmak yakışıyor herife şerefsizim..

Daha bir başka semtte, daha başka bir esnafa soruyorlardı:

— Peki, anladık. Niye gelmiş buraya?

Bunu bilen yoktu işte. Onların anladığına göre, Ankara'dan büyük adamlar sık sık gelirdi vilâyetlerine ama, bunun gibi Vali'yi falan aşır, memleketin büyüklerine haber vermeden değil. Geleceği bir hafta önceden bilinir, başta Vali, derece derece öteki büyük memurlar, istasyona giderler, adamı fabrikatörlerle öteki iş adamlarının pırıl pırıl otomobilleriyle alır şehire getirirlerdi. Ondan sonra gelsin ziyafetler, gitsin nutuk. Buysa... bu, şimdiye kadar gelenlerden belki de çok daha heybetli olduğu halde, usullacık gelmiş, kimliğini, niçin geldiğini saklamış, sağdan soldan öğrenildiğine göre, doğrudan doğruya şehrin eteklerinden başlamıştı memleketi teftişe.

— Ee.. her Firavun'un bir Musa'sı var oğlum!

— Doğru. Herif demek memleketi esaslı şekilde teftiş edip...

— Tabiî yahu, raporunu verecek..

— Ondan sonra seyreyle sen gümbürtüyü! Biri, yanındakilere fısıldadı:

— Vali sabah sabah makamına gitti!

— Deme?

— Şerefsizim ki ha!

— Yarası olan gocunur!

— Gocunur ki gocunur...

Akşam poker, bezik partisinde gene avuç dolusu kaybederken. "Herifin geldiği haberi" üzerine daha fazla kaybetmekten kurtulan fabrikatörlerden biri, Vali'yi hiç sevmeyen, her zaman el altından aleyhinde atıp tutan karşı partili bir müteahhide:

— Lâf aramızda, haber Vali üzerinde yıldırım tesiri yaptı! dedi. Neye uğradığını bilemedi. Eli ayağı çözüldü..

Müteahhit birçok taahhüt işlerindeki suiistimalde Valiyi baş suçlu görmekten özel bir zevk alırdı:

— Tabî, dedi. Arttırma eksiltmelerde kapalı zarfların içindekileri adamlarına fısıldar mı? Sonra da komisyon alır mı? O müfettiş gelsin de benimle konuşsun..

Koca göbekli, astımlı Vali, vilâyetteki odasında, makamına henüz gelmiş, soluğunu toplamağa çalışıyordu, öyle erken bir saatti ki, değil irili ufaklı memurlar, odacılar bile gelmemişti. Yalnız vilâyetin, daha çok da Vali beyin odasının bulunduğu tahta koridoru her sabah erken erken yıkayıp silen kara entarili Zeynep ana gene faaliyetteydi. Vali beyi erkenden vilâyete gelmiş görünce, gözlerine inanamadı. Ayağa kalktı, toparlandı. Ellerini yanlarına birleştirerek, beyefendiyi başıyla selâmladı. Sonra gene işine büyük bir şaşkınlıkla koyuldu. Vali beye karşı özel bir saygısı olmakla bsraber, gene de, elinde olmayarak, "Evden mi kovdular sabah sabah babam?" diye geçirmişti. Bir ara Vali beyin kalın sesi:

— Zeynep anaa!

Koridor tahtalarını silmekte olduğu bezi atıp, yaş ellerini de kara entarisinin kuru eteğine kurularak koştu:

— Buyurun beyim!

— Bana yarım bardak su alıver.

— Başüstüne.

Rengi de renk değildi bugün Vali beyin. Vali beyin renginin renk olmaması birden önemini yitirivermişti. Odacı olacak o sırık herif kahve takımlarıyla su sürahisinin bulunduğu daracık odayı gene kilitlemiş, anahtarı da birlikte götürmüştü. Şimdi ne yapacaktı? Suyu hemen koşturmazsa adamın öfkelenip belki de işine son vermesinden korkuyor, telâşı artıyordu. Aklına birden Baytar Müdürlüğü geldi. Zaman zaman su sürahisini Baytar Müdürünün masasında görürdü. Koştu. Alt katta, yarım

karanlık bir başka salonda masaları, duvardaki Atatürk levhası toz içinde, perdeleri yarı inik bir odaydı. Adamın, yani Baytar Müdürünün on gündür izinli olduğunu bilmediği için, odasına "tû lanet" etti. Sonra her zaman gördüğü tozlu sürahiden, tozlu bardağa bayat suyu doldurup, daha sonra da Vali beyin yarım bardak istediğini hatırlayıp yarısını Baytar Müdürünün tozlu tahtalarına dökerek, koşturdu.

Vali bey, odasının çivileri laçka tahtalarını gıcırdata gıcırdata dolaşıyor, bu şehirdeki karşı partili bir kısım tüccarla müteahhitleri düşünüyordu. Bunları o kadar iyi tanıyordu ki, aklından boy sırasıyla teker teker geçiyorlar, geçerlerken de dişlerini gıcırdatıp yumruklarını sıkarak:

"— Biz biliriz müfettişe diyeceklerimizi!" demek istiyorlardı.

Odaya yarım bardak suyla giren Zeynep anaya bir süre, anlamsızca baktı. Bu kadın da gene ne istiyordu? Sonra elindeki yarım bardak suyu gördü, hatırladı. Hatırlayınca da astımı, damar sertliği, kalb yetersizliği, romatizmaları aklına geldi. îlâcı elindeydi zaten, suyu aldı, ilâcını içti. Yüzü buruşarak:

— Ne berbat su bu ? dedi.

Uzatılan bardağı alan Zeynep ana, kaç vakittir sırasını beklediği taşı gediğine koyuverdi:

— Odacımız odacı değil ki beyefendi!

— Niçin?

— Bizim bildiğimiz odacılar Vali beyin suyunu taze taze doldururlar. Bu, kendi havasında..

Vali beyin bunları düşünecek zamanı mıydı? Esnedi.

Zeynep ana:

— Uykunuzu iyice alamamışsınız beyefendi, dedi.

Birden bütün geceyi, bütün geceyle de "Müfettiş" midir ne karın ağrısıdır herifi hatırladı. Efendim deve dişi gibi, koskoca adam Ankara'dan sallana sallana geliyor, şehrin lokantalariyle otellerini teftiş ediyor, sonra bir dilim ekmek oluyor da, Vilâyetin âsayişiyle görevli koca Emniyet teşkilâtı adamı bir türlü, ele geçirmek şöyle dursun, nerede kaldığını, geceyi nerede geçirdiğini tesbit edemiyordu.

Birden Zeynep anaya dert yandı:

— Yok efendim, yok, emniyet diye bir şey yok bu memlekette, ister misin herif şehrin asayişi bakımından emniyeti kontrol ediyor olsun?

Zeynep ana hiçbir şey anlamamıştı.

Vali bey endişelerini dile getirmeye koyuldu:

— Yalnız Emniyet Müdürünü suçlasa neyse. Bir de tutar, Vilâyetin en büyük mülkî âmiri sıfatıyla beni de işe karıştırıverir. Üstelik poker, bezik partileri, bilmem taahhüt işlerindeki, ihalelerdeki yolsuzluklar, şunlar, bunlar da artık çorap söküşü gibi gider! ,

Ankara'da, Zat İşleri'ndeki hasmını hayalledi.

— O namussuz da fırsatı ganimet bilerek... Hayır, bir şey değil, merkez-i hükümette derdimi dinletirim ama.. Çevresine korkuyla baktı. "Merkezi hükümet" teki arkasının sıkı tenbihini hatırladı: "Bu seferlik önledik. Fakat dikkat et. Zat İşlerindeki herif çok ağır basıyor. Bir daha sefere vallahi emekliye ayrılırsın!"

Geğirdi.

Her ne pahasına olursa olsun, şu gecedenberi arayıp da bir türlü yeri tesbit edilemeyen müfettiş midir, ne Allahın belasıdır herifi bugün, kabil olursa sabah sabah bulmalıydılar.

Telefona gitti, numaraları Öfkeyle çevirdi:

— Aloo.. sen misin?

Emniyet Müdürü evinde, pijamalarını çıkarmış, pantolonunu bacağına yeni geçirmişti. Bel kayışını olsun bağlamaya vakit bulamamıştı ki, telefon çaldığı için koşmuştu. İçinde bir his, bir önsezi, Valinin onu sabah sabah, erkenden arayacağını biliyordu.

— Benim beyefendi.. Efendim? Hiçbir haber yok beyefendiciğim. Bütün gece şehrin her tarafını defalarca taradık âdeta. Maalesef beyefendi. Ne oteller kaldı, ne de hanlar..

Kulaklık kulağında, boyuna söyleniyordu:

— Evet beyefendi, doğru, çok doğru., maazallah... haklısınız. Geliyorum efendim, çeyrek saate kadar!

Kulaklığı yerine koydu, yanibaşında dikilmekte olan genç, güzel karısına göz kırptı, sanki söylediklerini Vali bey duyarmış gibi, ağzını yaklaştırıp fısıldadı :

— Herif fitili fena almış!

Akşam, arabacı Kel Mıstık'ın haberi getirdiği andan beri esmeğe başlayan havanın içinde olan genç, güzel kadın, merakla sordu:

— Neden bu kadar korkuyor? Gene fısıltıyla :

— Yarası olan gocunur karıcığım! Kravatını duvar aynasında bağlamak üzere o yana giderken, gözüne ayna yanındaki duvar takvimi ilişti. Dokuz yüz elli yediyılının Ağustos on ikisini gösteriyordu. Bugünse on üçüydü ayın. Bir gün önceyi gösteren yaprağı koparıp karısına uzattı. Genç kadın aldı:

— Peki, ne olacak şimdi?

Aynada kravatını bağlamakta olan yakışıklı adam:

— Ne? diye sordu.

— Adam bulunmazsa?

— Hiç canım, ne olacak? Herif belki de bir tanıdığı, yahut akrabasının evinde kalmıştır.

Cehennem dibinde kalsın canım. Polisin, emniyetin de haber alma imkânları bir raddeye kadardır..

İçeriden tatlı bir çocuk sesi:

— Babacığınım!

Genç Emniyet Müdürü, on yaşındaki kızının tatlı sesiyle Valiyi de, akşam şehire düşüveren "Müfettiş"i de unutarak, koştu:

— Efendim yavrum?

Sarı saçlı, annesini hatırlatan, taşbebek kadar güzel kız, karyolasında, kısacık mavi geceliğiyle sırtüstü yatıyor, çıplak kollarını babasına uzatıyordu :

— Beni öpmeden mi gideceksiniz?

KIZINI kollan arasına aldı, sıktı, saçlarını öptü öptü...

— Seni öpmeden gider miyim hiç?

— Peki nereye böyle erken erken?

— Vali bey amca çağırdı!

— Amaaan Vali bey amca da... kahvaltı yapmadan mı gideceksiniz?

— Ee, bugün öyle...

— Bana sütümü kim içirecek ya?

— Anneciğin.

— Ben sizin içirmenizi istiyorsam ya? KIZINI karısına uzattı:

— Anneciğin darılır ama sonra, öyle değil mi? annesi?

Genç kadın başının bir hareketiyle alnındaki bir tutam saçını arkaya attıktan sonra:

— Ben dargınım ona! dedi.

Çocuk sofada lastik topuyla oynarken zarif bir vazoyu masadan düşürüp kırmıştı. Gözlerini önüne indirdi. Zaten babasının da böyle şeyleri düşünecek vakti yoktu. Ceketini sırtına geçirdi. Hava çok sıcaktı. Daha şimdiden terlemişti.

— Gel öpeyim seni yavrum.

Annesinin kucağındaki kızını öptü. Kız da babasını. Sonra:

— Öğleye gelirken unutmazsınız değil mi? Unutmuştu bile genç baba:

— Neyi?

— Tom Miks'imi..

— Ha, evet. Unutmam, unutmam. Haydi bay baaaay!

Çevik adımlarla sofaya geçti, merdiveni inerken, sokakta Kel Mıstık'ın şakırtısı. Sahi, akşam bir şeyler gevelemişti. "Herif" bir oteli teftiştikten sonra sırta kadem bastığına göre, sakın o otelin sahibinin evinde geceyi geçirmiş olmasındı? Kel de böyle düşünerek, sabaha karşı otelcinin evine gideceğini söylemişti. Arabaya binerken kızıyla karısı balkondan el sallıyorlardı. O da onlara el salladı. Yolda:

— Ne yaptın? diye sordu arabacıya.

Kel Mıstık, onu sabaha kadar üzüp yoran karısından koparabildiği ikiyüz liranın ne de olsa neşesiyle, hayli ferahtı, ama, bütün gece hemen hemen yarım saat olsun uyumamıştı.

— Neyi beyefendi?

— Otelcinin evine gittin mi? Birden hatırlayarak:

— Haa.. hayır. Kâtibi gönderdim..

— Orada mıymış?

— Yokmuş beyim.

— Şaşılacak şey, diye geçirdi Emniyet Müdürü. Kel Mıstık:

— Teşrif vilâyete tabî ?

— Evet. Vali bey sabah sabah bekliyor!

Kel Mıstık o sıra Emniyet Müdürünün evine şu meseleyi, "Herifin otelcinin evinde de olmadığını bildirmek için gelmiş, ne yapmaları gerektiğini öğrenecekti. Vali beyin bu kadar erken vilâyete gelmesine şaşıtı:

— Demek Vali bey bu saatte makamında ?

— Öyle.

Yarım sağla arabanın içine döndü:

— Niye?

Emniyet Müdürü az kalsın "Yarası var da gocunuyor" diyecekti, kendini tuttu. Ne olursa olsun, memleketin en büyük mülkî âmiriydi!

Yeni bir yarım sağ, yeni bir göz kırpış:

— Niye?

— Ne niye?

— Ee.. bazan öyle icabeder..

— Neden icap eder?

Emniyet Müdürünün birden tepesi attıysa da terslemeyi uygun bulmadı. Kel Mıstık çok işlerine yarıyordu sırasına göre. Baştan atmak için:

— Hikmet-i hükümet derler buna Mıstık efendi, dedi.

Hiçbir şey anlamayan arabacı, kırbacını hayvanlarının yeleleri üzerinde şaklattıktan sonra, kendi kendine mırıldanmağa başladı:

— Hikmet-i hükümet... hikmet-i hükümet... hikmet-i hükümet...

Vilâyetin üç katlı, harap ahşap yapısı önünde beyefendiyi indirdi. Emniyet Müdürü geç kalmışçasına, âdeta koşarak yapının tahta merdivenini çıkarken, meraklılar arabacıya sokuldular. İçlerinden kravatlı, efendiden biri sordu:

— Emniyet Müdürü neden böyle erken erken geldi Mıstık?

Kendini kasarak:

— Vali bey çağırılmış!

Başta soruyu soran kravatlı, şaştılar:

— Vali bey mi ?

— Bu saatte?

— Çok mühim bir şey mi var acaba?— Belki de seferberlik?

— Olur olur...

Gene kravatlı, Mıstık'ın az önce arabada Emniyet Müdürüne sorduğu gibi bir göz kırpmıyla: — Niye? dedi. Mıstık çalımına:

— Ne niye?

— Vali bey niye bu kadar erken gelmiş makamına?

— Emniyet Müdürünü hatırlayarak:

— E... bazan öyle icap eder..

— Niye? Neden icap eder? Arabasına atlarken:

— Hikmet-i hükümet derler buna, dedi. Dizginleri toparlayıp, kırbacını hayvanların yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheeeeeeyü!

Orada kalanlar, en çok da kravatlı, efendiden adam şaştı arabacı Mıstık'ın "Hikmet-i hükümet" ine. Yıllardır tanıdığı, ayyaş, geveze, üstüne vazife olmayan şeylere burnunu sokan, içip içip kaldırımlara sızan biri ne biliyordu "Hikmet-i hükû-met"i?

— Herif diplomatlıktan da çakıyor, dedi.

— Çakar. Onun çakmadığı var mı?

Tam bu sırada akşam, Emniyet Müdürlüğünde Müfettiş'in kimliğini, kendisine çaktırmadan öğrenme görevi verilen "Sivil" geliverince, sözü kestiler. Merakla, genç adama bakıyorlardı. O, hiçbiriyle ilgilenmeden merdiveni ciddî ciddî çıktı, Bütün gece imanı gevremiştii koş oraya, koş buraya. Hani şu herif "Müfettiş" değil de, herhangi zararlı biri olsa, şu anda eline geçse... İlk katın insansız loşluğunu geçip ikinci kata çıkılan merdivene yöneldi. . . . Eline geçse, itoğlu itin anasından emdiğini burnundan getirirdi. Ulan anlamıştı işte müfettiş mi ne Allahın belâsı olduğunu.. Buraya da ne için gelirse gelsin. Yattığı, zıbardığı yeri saklamakta ne mâna vardı? Sonra, müfettiş, bilmem ne? Teftiş edecek de ne olacaktı? Otellerin pisliği, lokantaların sağlık kurallarına uymaması, sokaklar, esnaf, A dan Z ye kadar herşeylerin bozuk olduğuna dair düzenleyeceği rapordan da ne çıkacaktı? Düzelecek miydi ? Bütün bunları Ankara bilmiyor muydu ? İkinci kat. İkinci kat, birinciye bakarak az daha aydınlıktı ve çok iyi tanıdığı Zeynep ana tahtaları siliyordu.

— Kolay gelsin, dedi.

Geveze kadın hemen ayağa kalktı, haber verdi:

— Vali bey erken erken geldi!

— Bizimki yanında mı?

— O da az önce geldi.

Sivil, kravatını düzelterek üçüncü katın merdivenine yöneldi. A dan Z ye kadar bütün bozuklukları düzene sokabilecek miydi sanki vereceği rapor? "— . . . ohoooo..." diye geçirdi. ". . .şimdiye kadar nice raporlar verilmiştir. Bu da onların yanına gider, ebedî uykusuna varır!"

Üçüncü kat Artık ne "Müfettiş", ne vereceği raporlar, ne de verilecek raporla işlerin düzene girip girmeyeceği..

Valinin kapısına geldi. Vurdu, bekledi. Emniyet Müdürünün tanış sesi:

— Geel! Girdi.

Vali bey elleri arkasında, odada sıkıntıyla dolaşırken kapı vurulmuş, kimin geldiğini merak etmişti. Sivil her ikisini başıyla kibarca selâmladıktan sonra:

— Maalesef, nerede kaldıklarını tesbit edemedim efendim, dedi.

Valinin birden öfkesi taşarak:

— Neden? Neden tesbit edemiyorsun? Vazifen ne?

Emniyet Müdürü de kızmıştı bu soruya. Lâf mıydı yani? Herif kalkmış Ankara'dan özel olarak buraya gönderilmişti. Kimbilir ne maksadı vardı gelişinde? Şehrin otelleriyle hanlarından başka yerde yatıyor da, bunu, yani kaldığı geceyi, geçirdiği yeri bilhassa saklıyorsa, ne yapsındı emniyet? Memlekette davul çaldırıp, tellâl çağırtacak değillerdi ya!

Vali ise bildiğini okuyup, duruyor, akşamdan beri birikenleri âdeta kusuyordu:

— Emniyet demek, bir memleketin A dan Z ye kadar her türlü âsayaşiyle ilgili ve bu asayaşın tanziminde birinci derecede görevliler ocağı demektir. Bir emniyet, önceden haber alma vasfını haiz olmalıdır. Haber, haberin sıhhatini tevsik, sonra da kanun çerçevesi dahilinde suçu suçsuzluktan ayırt etmek, Emniyetin birinci vazifesidir. Halbuki siz...

Emniyet Müdürünün sabrı da taşmak üzereydi. Valinin sözünü keserek, sivile: .

— Ona dair hiçbir haber alamadınız mı ?

Vali Emniyet Müdürüne içerlediyse de, belli etmedi. Bakalım başka ne gibi bilgi toplamışlardı...

Sivil, az önce Validen yediği zılgıtın isteksizliğiyle:

Vali bey merakla sokuldu:

— Meselâ?

— Meselâ... Akşam saat dokuz sularında şehrin kıyı bir şaraphanesine uğramışlar, şaraphaneyi çok

pis bulmuşlar ama, asıl kızdıkları, şaraphanenin kirli duvarlarında çirişle asılı iktidar partisi büyüklerinin, pardon, büyüklerimizin taş basma resimlerini görünce, bu saygısızlığa öfkelenmişler, bağırıp çağırılmışlar şarapçıya..

Vali ferahlıkla:

— Öyle mi? dedi. Demek beyefendi iktidar partisini tutuyorlarmış?

Emniyet Müdürü de memnun:

— Öyle anlaşılıyor efendim, dedi. Sivile döndü:

— Kimden öğrendiniz bunu ? Sivil, "ifşaeceği" sırrı bir yabancıнын işitmesinden korkarcasına çevresini kolladı, sonra:

— Şaraphane garsonu adamımdır efendim, dedi.

— Peki, şarapçıyı çağırıp bizzat dinlemediniz mi?

— Dinledim efendim.

— Neler anlattı?

— Şarapçı pek bir şeyler anlatmadı ama, garson ve müşteriler arasında o sıra orada bulunan bir yakınımızın anlattığına göre, şaraphaneyi çok pis, çok kontrolsüz bulmuşlar, sağlık ekibinin gelip gelmediğini sormuşlar efendim..

— Sonra? dedi Vali.

— Sonra, bir bardak şarap istemişler, bir tek yudum almışlar, çok berbat bulmuşlar ve milletin sağlığı pahasına kazanç sağlamanın vatanperverlikle alâkasını sormuşlar..

Valinin korkusu büsbütün artmıştı. Emniyet Müdürüne hazin hazin bakarak başını salladı:

— Adam, işi, demek, çok sıkı tutuyor? Sivile sordu:

— Bütün bunlardan belediye reisi olacak kendini beğenmiş bahsettiniz mi?

Sivil, haklı olarak Emniyet Müdürüne çevirdi gözlerini, öyle ya, belediye reisiyle ne ilgisi olabilirdi? Yahut da ne sıfatla uyarmağa kalkardı adamı?

Emniyet Müdürü:

— Bunu bizim bildirmemiz lâzım, dedi.

Vali de hatasını anlamıştı, örtmek için emretti:

— Ne duruyorsun ? Aç telefonu, ikaz et! Emniyet Müdürü telefonda şehrin Belediye Reisinin ev

telefon numaralarını çevirdi:

— Alooo...

Hizmetçi kızıdan başka Belediye Reisi beyefendi, hanımefendi, küçük hanımlar, küçük beyler uykudaydılar. Telefondaki "Emniyet Müdürü"nü önemi üzerine bilgisi olmadığından:

— Uyuyorlar, dedi.

Emniyet Müdürü:

— Uyandır!

— Uyandıramam.

— Niçin?

— Akşam geç yattılar. Hanımefendi sıkı sıkı tenbih etti, kim ararsa arasın bizi sakın uyandırma, dedi.

Emniyet Müdürü, hizmetçinin delibozuk biri olduğunu anlamıştı:

— Kızım, çok mühim bir şey söyleyeceğiz Reis beye. Sen uyandır!

Kart hizmetçinin erkeği hatırlatan yüzü karıştı:

— Uyandıramam dedim ya be! Aaa... ne lâftan anlamaz insanmışsın! Bir insana bir lâf bir sefer söylenir. Uyandıramam, o kadar! Nee? Maaşımı sen vermiyorsun, anladın mı? Uyandırmayacağım işte! Kulaklığı hırsla yerine bırakıp, bulaşıklarının başına giderken telefon yeniden çalmağa başladı. "Dert!" diye geri döndü. Belki başkasıydı. Kulaklığı aldı:

— Alooo.. kim? Gene mi sen? Hayır, uyandıramam!

Emniyet Müdürü yumuşaklıkla:

— Bak, Vali bey konuşacak, dedi. Hizmetçi inanmadı:

— Hadi hadi, beni kandıramazsın. Vali bey bu saatte horul horul uyur. Senin karşında çocuk yok. Zır zır edip durma, vallaha Reis bey uyanınca derim, cünhalı düşersin! Telefonu yeniden, daha büyük bir hırsla kapadı. Allah Allaah.. ne lâf anlamaz insanlar vardı şu dünyada be! İnsan olan bir insana bir lâf bir sefer söylenirdi. "Uyandıramam!" demişti, ne diye zorlayıp duruyordu yani? Uyandır'mış. Uyandıramazdı! Hanımefendinin de bir bildiği vardı herhalde. Koskoca bir Belediye Reisinin karısıydı, bilmem ne müdürününkü kadar akli yok muydu? Mutfağa girdi. Telefonun kimbilir kaçınıcı sefer çalması, önce hanımefendinin uykusuna girip uyandırmış, sonra da Belediye Reisi beyefendinin ağır uykusunu tırmalayarak onu, uykunun derinliklerinden yüze çıkarmıştı. Koyu uykuyla uyanıklık arası... Hanımefendi delibozuk hizmetçisinin sesine kulak vermişti:

— Aloo... kim? Vali bey mi? Bana bakın, karşınızda eşşek yok sizin. Ben bugüne bugün koskoca bir Belediye irezinin hizmetçisiyim. Bana kül yutturamazsınız. Deminki ses bilmem ne müdürü dediydi, şimdi sen çıktın karşıma Valiyim diyorsun. Vali bey bu saatta değil, bundan iki saat, üç saat sonra bile uyanmaz. Hayır, uyandıramam! Ekmeğimi siz vermiyorsunuz, maaşı sizden almıyorum. Uyandırıp da sizin yüzünüzden ekmeğimden olamam!

Hanımefendi karyoladan atladı. Dekolte geceliğinden taşan çıplak, löp löp göğsü, kollan, varisli bacaklarıyla telefona gitti.

— Kiminle konuşuyorsun kız?

Kalın kara kaşları, erkek yüzüyle kadından çok kocaman elli, ayaklı bir erkeği hatırlatan Fatma, zaman zaman Belediye Reisinin kızlarıyla arkadaşlarını gerçekten erkek heyecanları içinde sarar, kucaklayıp sıkar, hatta altına alıverirdi. Hanımefendi üstüne gelip de, "Kiminle konuşuyorsun kız?" demeseydi telefonu Valinin yüzüne şırak diye kapatacaktı.

— Kim olacak? Delinin biri hanımcığım... Hanımefendi kulaklığı aldı:

— Ver bakayım. Alooo... kim? Vali mi? Siz misiniz beyefendi ? Hay Allah kahretsin. Aman efendim, özür dilerim, çok afedersiniz. Bizim delibozuk hizmetçi, Fatma ayol. Kusura bakmayın beyefendi... Hanımefendi nasıllar? Eksik olmayın efendim. Bizimki mi? Uyuyor henüz. Akşam biraz fazla kaçırdı viskiyi. Mani olmak mı? Bilmez misiniz, hanım sözü dinler mi hiç? Sağ olsun, iyidir hastır ama, söz dinlememesi olmasa. Kim dediniz efendim? Müfettiş mi? Lokantaları, otelleri mi teftiş etmiş? Yaaa!Hemen, hemen uyandırayım beyefendi, bir dakika...

Kocasının, "Bu memleketin pisliğiyle başa çıkmak imkânsız. Sağlık müfettişlerinden, belediye memurlarına kadar herkes kendi dalgasında. Bir gün Ankara'dan suret-i hususiyede bir müfettiş gelirse de bizden habersiz bir teftiş yapsa, hepimiz şapa otururuz!" dediğini hatırlamıştı. Heyecanı telâş halinde artarak kocasını uyandırmaya koşarken, küçük kızı, kavuniçi geceliğinin fazla açık yakasından taşan zengin göğsüyle, uykulu uykulu sordu:

— Kim o telefon eden sabah sabah, anne?

Kızına cevap verecek durumda değildi. Kocasının yanına telâşla gitti, sarsarak uyandırmaya başladı:

— Bey, bey hişt, bey...

Saçlarının yarısından çoğu ağarmış Belediye Reisinin iri gövdesinden içinin derinliklerine sanki elektrik dalgaları yayıldı. Karısı tekrar, sonra tekrar sarsıp: "Bey, bey hişt, bey"lere devam edince, yarıbuçuk uyanarak:

— Hık!

— Korktuğunuza uğradınız galiba. Ankara'dan bir müfettiş gelmiş, akşamdan beri lokantaları, otelleri teftiş ediyormuş...

Doktor ısrarla: "Sakin yataktan sıçrayarak kalkmayın, fazla heyecanlanmayın" dediği halde, sıçrayarak kalktı, yere heyecanla atladı, üzerleri kıllı kocaman ayaklarına rugan terliklerini heyecanla giyerken:

— Telefonda mı? Bekliyor mu?

— Telefonda, dedi hanımefendi.

Küçük kız niçin telefon edildiğini öğrenmişti sabah sabah. İki ablasıyla ayrı karyolalarda yattığı yatak odalarına koştu. Ablalar da uyanmıştı. Haberi verdi:

—Ankara'dan bir müfettiş gelmiş!

Ablalara neydi?Mavi dekolte geceliklisi:

— Eee, n'olmuş gelmişse? diye sordu, öteki hepsinden güzeldi:

— Genç miymiş? Yakışıklı mıymış?

Yeşil geceliğinin göğsünden fırlamış sağ memesini çevik bir el hareketiyle içeri itiverdi. Küçük bayağı sinirlendi:

— Ne bileyim genç mi, yakışıklı mı?

— Git öğren, emrediyorum sana!

Küçük, bir erin esas vaziyetiyle toplanıp selâm çaktı:

— Emredersiniz bayan!

Büyük de güzeldi, ama boyluydu bir parça. Boylu olmasa bir, bir de yüzünde, daha çok da çenesinde sivilceler olmasa.

— Gece rüyamda kimi gördüm bilin bakalım, dedi.

Ortanca:

— Bilmeyecek ne var? Küçük:

— Bozacı Nejat'ı mı ?

En büyük karyolasına sırtüstü uzandı, elleri başının altında. Traşlı koltukaltları görünüyordu Gözlerini kırmızı gece lâmbasının hâlâ yanmakta olduğu tavana dikmişti. Her zamanki gibi, aklında iri yarı, bir kız kadar güzel eczacı Nejat. Günde birkaç sefer lâf olsun diye eczaneye uğrar, lâf olsun diye çeşitli kremler, losyon alırdı. Genç, yakışıklı eczacı çakıyordu ama, ortancaya bitiyordu o asıl. Ortanca memlekette bir taneydi onca. Eski güreşçi mi, boksör mü ne, bir doktorla kırıştırdığını doktorun kıza abayı yaktığını bilmeseydi hemen balta olacaktı ama, çekiniyordu. Çünkü delibozuğun

biriydi doktor. İkide bir, "Yumruklarım kaşınıyor, dağıtılmak ihtiyacında olan çene var mı?" diye meydan okurdu sağa sola. Şayet kırıştırdığı ortancaya asıldığını duysa, kasman yumruklarıyla...
Ortanca:

— Bizim boksör, dedi, bugün gene benimle boks antrenmanı yapacak!

Küçük:

— Fena mı?

— Canımı yakıyor kız!

Büyük hâlâ tavana dalgın dalgın bakıyordu. Ortancanın dikkatinden kaçmadı:

— Ne o abla hanım, pek romantik bir poz içindesiniz gene!

Küçük hınçla:

— Nejat'çığını düşünüyordur...

Ablasının ne dediğini duymadı, öyle sinirleniyordu ki. Nejat ona göreydi işte, ona göre. Ne diye ablası daha önce tanışmış, kırıştıрмаğa başlamıştı? Korkmasa, ablasının elinden almağa kalkardı ama, korkuyordu. Hem de beybabasından. Gençliğinde kırdığı ceviz kırkı değil, belki de yüz kırkı geçmiş babasının gözü hâlâ çöplükte olduğu halde, kızlarını sıkmaktan yanaydı. Yok koskoca Belediye Reisiydi, yok herkesin gözü onların üstündeydi, yok karşı parti, muhalefet vardı memlekette. Herkesin yaptığı göze batmazdı da, kendilerinininki...

Annesi oda kapısında peydahlanıp da, "Uyandınız mı?" diye sorunca, düşüncelerinin zinciri koptu.

— Uyandık, dedi.

— Babanız korktuğuna uğradı.

Üç kızın üçünü de ilgilendirmezdi ama, gene de lâf olsun diye sordular:

— Ne oldu?

— Ankara'dan bir müfettiş gelmiş gizlice. Şehrin lokantalarını, otellerini teftiş ediyormuş!

— Babama ne? dedi büyük.

— Hiiç, dedi anne. Babana göre hava hoş ama, Vali bey pek telâşlanıyormuş!

Ortanca:

— Niye ? diye göz kırptı.

İri yarı, ama genç baba, karısının omuzu üzerinden cevapladı:

— Yarası olan gocunur, kızım!

Belediye Reisi ellinin üstünde, ama yaşından çok genç gösteren bir adamdı. Akşam fazla kaçırıldığı viskinin, daha doğrusu şeytana uyup viski arasında yuvarladığı rakı, votkaların karışmasıyla berbat haldeydi.

— Bana çabuk bir Alka! dedi. Hanımefendi yeşil sabahlığıyla bir koşu gitti, yarım bardak su, bir Alka tabletiyle geldi. Reis bey tableti mavi kabuğundan soyup yarım bardak suya attı. Beyaz tablet suyun içinde döne, kıvrana, fısıldaya erimeğe başlamıştı. Biriken suyun içinde âdeta ihtilâl oluyordu: Küçük küçük kabarcıklar cızırtılarla suya başkaldırarak atmosferlerini parçalamağa çalışıyor, ama suyun havayla birleştiği yere gelince patlayıveriyorlardı. Sonunda her şey bitti. Yarım bardak su, ihtilâlcı, afacan, yaygaracı Alka'yı eritmiş, kendileştirmişti. Reis bey buzdolabından getirilmiş Alka'lı suyu sıcak midesine indirip boş bardağı karısına uzattı:

— Ooooh! Sonra gülerek:

— Demek eşek Fatma... ha? Hanımefendi gülmedi, kızdı:

— Gülme şu sersem kıza!

— Ne olmuş anne? diye sordu büyük kız.

— Emniyet Müdürünü azarlamış telefonda. Sersem! :

Kızlar birden meraklandılar:

— Azarlamış mı ? Nasıl ?

— Adam, Vali beyle birlikteymiş. Babanı aramışlar. Hani akşam tenbih etmiştik ya, babanı kim ararsa arasın uyandırmasın diye? Sen tut..

Kızlar katıla katıla güldüler.

Reis bey:

— İyi yapmış, dedi. Aferin benim Fatma'ma.» Seslendi:

— Fatma!

Suçlu bir karşılık:

— Efendim beyefendi?

— Hanıma bakma sen. Vali beyle, Emniyet Müdüründen başka kim olursa olsun, sabahleyin beni uyandırma olmaz mı?

Mutfak kapısında durmuştu, bulaşık sulu elleriyle: "Peki beyefendi..." diyecekti, hanımın çatık

kaşları, asık yüzünden korktu. Gözlerini önüne indirdi. Fakat şu beyefendi... "Olsun, saçları ağarmış olsun. Yakışıklı adam ya sen ona bak! Boy, pos, endam, kırpık bıyık..." İçini çekti. Nerdeee... imkân mı vardı? Erkek suratlı hizmetçisinin aklından geçenlerden habersiz Belediye Reisi, sırtına ceketini isteksizlikle geçirdikten sonra, karısının düzelttiği kravatını aynada kontrol etti, mırıldandı:

— Öyle de uyukum var ki! Hanımefendi sinirlendi:

— Bu Vali de deli midir nedir? Saat dokuz yok daha. Ne diye herkesi tatlı uykusundan uyandırır, bilmem ki!

— Efendim, dedi Reis, kafam kızarsa gitmem, mecbur değilim. Bana ne müfettişten, otelleri teftiş ediyormuş. Ediyorsa varsın etsin. Rapor mu verecek, pis diye, sağlık kurallarına uymuyor diye? Versin. Ankara ne yapacak bana? Saçlarımdan tutup tavana mı asacak? Kafamı kızdırırlarsa al atını ver tımarımı der çıkarım işin içinden! Büyük toprak sahibi, inadına zengin bir adamdı. Hattâ Belediye Reisliğini "Fahrî" yapıyor, lâf olsun diye alıyordu maaşını. Tutkuları vardı: İçinde oturduğu şehrin bu birinci sınıf caddesindeki aşî "boyalı konak, dededen kalmaydı. İstese bir değil, beş, on apartman yaptırır. Gerçi apartmanları vardı ama, oturmuyordu. Kiradaydılar. Dedesinden kaldığını sık sık, sağda solda anlattığı bu ev bir dede ocağıydı; burayı bırakıp başka yere taşınmayı dede ocağına saygısızlık telâkki ediyordu. İsteksizlikle evden çıktı, kapıda onu bekleyen 956 model Cadillac'ına atladı.

Valinin odasında Emniyet Müdürü, emniyetin irili ufaklı memurları, çeşitli lokanta, içkili yerler, oteller sahipleri toplanmıştı. Vali bey her zamanki Vali bey değildi. Rengi kireç kesilmiş, yarı sinirli, sorup soruşturuyor, "Adamın" geceyi nerede geçirdiğini, şu an nerede bulunduğunu tesbit edememenin korkulu öfkesini taşıyordu. Belediye Reisinin içeri girdiğini görünce esnafla, Belediye ve Emniyetin irili ufaklı memurlarını bırakarak :

— Gel birader, dedi, neredesin yahu? İnadına esneyen Belediye Reisi:

— Rahatsızım da, dedi.

— Geçmiş olsun. Neyiniz var?

— Akşam karışık, çeşitli içkiler almışım da...

— Geçer, dedi Vali.

Sonra Belediye Reisinin, "Yok geçmiyecekti ? Geçer'miş. Bu yaşta bu zekâ" gibilerden düşünebileceğini hesaba katmadan, durumu kısaca anlattı: Anlaşıldığına göre, Ankara'dan gizlice bir müfettiş gönderilmişti. Adamın bütün gece arandığı halde bulunamayışı, bir yerlerde gizlenmiş olmasındandı Bütün mesele, gizlendiği yeri tesbit edip... Geceyi evinde geçirten uzun boylu otelci korkuyla bakındı çevresine. Şurda burda, daha çok da Emniyet'te falan adamı otelde gördüğünü, fakat sonra ayrıldıklarını söylemiş, geceyi evinde geçirttiğini, hattâ avanta verdiğini saklamıştı.

Vali bey:

— Haydi, gidebilirsiniz. Bir şartla: Adamı nerede görürseniz en yakın karakola haber verin. Fakat

anlıyorsunuz ya? Herif Ankara'dan buraya gizlice, memleketimizi teftiş etmek için gönderilmiştir. Sakın kendisine bir şey...

İrili ufaklı, toplu, zayıf bir alay esnaf:

— Merak etme beyim, dediler. Müfettiş değil, şeytan olsun isterse...

Nekreliğiyle tanınmış lokantacı Çakal Ali kaçırıverdi:

—O tilkiyse biz kuyruğuyuz beyim! "Kodaman"ı evinde saklayan uzun boylu otelci endişeyle oradan ayrılmıştı. Vilâyetten çıktı. Kel Mıstık bekliyordu. Otelciyi görünce göz kırparak sokuldu:

— Ne haber?

Üzerindeki şüpheleri büsbütün silip atmak için:-

— Vali, Emniyet Müdürü, derken Belediye Reisi... ulan amma da cayırdattı memleketi herif be! dedi.

Arabacı Kel Mıstık başını önemle salladı: -

— Eee... tabiî. Hikmet-i hükümet aslanım!

Otelci duymadı. Kel'in arabasına girdi. Kel yerine atladı, dizginleri toparladı, kamçısını hayvanlarının yeleleri üzerinde her zamanki gibi şaklattı:

— Deheeeey!..

Yolda hiçbir şey konuşmadılar. Kel Mıstık anlıyordu işin dehşetli önemini.

Araba içine yarım sağla hafifçe eğilerek:

— Ne adam olduğumu anladınız mı? dedi. Otelci, böyle bir adamı evinde gizlice misafir edip, sonra da bunu ilgili makamlardan saklamış olmanın korkusuyla:

— Ne?

— Ne adam olduğumu anladınız mı?

— Ne gibi?

— Herifi keşfeden ben oldum. Sırası gelip de kırk yıllık arabacıyım, gözümünden şeytan bile kaçamaz dedim mi, basıyorsunuz kahkahayı. Nasıl? Kaçar mıymış, kaçmaz mıymış? Otelci ne kaçır dedi, ne de kaçmaz. Üzerinde durmadı hattâ. Bir an önce eve gitmek, "Herifin durumuyla ilgilenmekten başkasını düşünmüyordu. Peki ama, enine, boyuna, yüz kılının üstünde, üstelik ayakkabıları da zıtt zıtt zıtt eden bu koca herifi evinden nasıl çıkaracak, nasıl komşulara falan çaktırmadan savacaktı? Yolda Kel Mıstık'ın boyuna işleyen çenesiyle ilgilenmeden, eve korkuyla

geldi. Anahtarıyla kapıyı açtı, girdi. O ne? Derinlerden bir horultu geliyordu. Bu horultunun ne işi vardı evinde? Bunca yıllık evde şimdiye kadar böyle bir horultu...

Kafasında şimşek çaktı: Sakın "Müfettiş bey" horlamasmdı ?

Üst kata, "Müfettiş bey" in misafir edildiği odaya heyecanla gelince anladı: Horlayan gerçekten de "Müfettiş bey" di. Sağa baktı, sola baktı., ne yapacaktı şimdi ? Kapısını vurup girse, sarsarak uyandırır da "fecî şekilde" horladığını söylese... çok ayıp kaçacağından başka, herif belki de kızardı. Uyandırmasa, bu makaralı horultu mahalleye yayılabilir, şimdiye kadar mahallenin tanımadığı bu horultu, evinde sakladığı adamı ele verebilirdi. Sesli sesli öksürdü. Pencerenin tül perdesinden içeri baktı: "Herif" sırtüstü yatıyordu, camız gibi. Açık ağzıyla kalın kalın horluyor, dünyayı umursamıyordu. Emniyet'te, şurda burda adamın kendi evinde misafir olmadığını söylemeyip, saklamasaydı zarar yoktu. Varsın makaralı, makarasız... dilediği gibi horlasında. Ama şimdi., yeniden öksürdü, sonra tekrar. Tınmıyordu bile herif. Karısının odasına koştu. Yoktu. Sağa sola arandı, yok yok yok. Metresinin katına indi, odasına girdi. Uyuyordu. Minyon vücuduyla çok iri bir virgülü hatırlatarak tatlı tatlı kıvrılmıştı. Dayanamadı. Yanına gitti. Çıplak bacaklarını, kocaman virgülün iri eğrisini okşamaya başladı. Genç kadın neden sonra uyandı, döndü. Uykulu uykulu baktı. Birden tanıyamadı otelciyi. Düşünde "Müfettiş bey" le birlikteydi. Boğaz'daki bir otelde. Bu pis herif de ne diye okşayıp tatlı rüyasından uyandırmıştı sanki?

— Ne var sabah sabah be? Otelci karyolanın ucuna ilişti:

— Bir halt ettik ki sorma!

— Ne haltı?

— Horultuyu duymuyor musun?

— Düşümde onun.

— Bir şey değil, mahalleye yayılırsa yandık!

— Niçin?

— Bildiğin gibi değil, herif memleketi altüst etti. Demin beni vilâyete çağırmışlardı, gittim. Hemen hemen bütün esnafı toplamışlar. Emniyet Müdürü bile ordaydı. Derken Belediye Reisi de geldi. Herifi aratmışlar bütün gece. Bulamayınca deliye dönmüşler!

— Bizde misafir kaldığını niye söylemedin'

— Ne bileyim ben? Eşeklik işte. Sakladım peşin, sonra da öyle gitti. Şimdi düşünüyorum, herif uyanacak, çıkıp gidecek. Mahalleli de görecektir. Nasıl yapsak bilmem ki ?

Odanın içinde dolaşmağa bağladı. Gerçekten, nasıl defedecekti herifi? Tam bu sırada nikâhlı karısının geniş kalçalarıyla merdiveni çıkıp, sofayı odasına doğru geçtiğini gördü.

Az sonra da gitti, odasında buldu.

— Nerdeydin?

Hani yıllardır unuttuğu kıskanç kocalara mahsus bu soruştan memnun:

— Karşı terzilerdeydim, dedi.

— Horultu dışardan işitiliyor mu? Kadın farkında bile değildi. Kulak verdi:

— Yoksa Müfettiş bey mi horluyor?

— Canım bırak gimdi bunu, duyuluyor mu komşulardan, duyulmuyor mu?

Şaşırdı: .

— Ne?

— Herifin horultusu! Ferahladı:

— Duyulmuyor.

— Aman duyulmasın da. Sakın orda artık eksik bir lâf etmeseydin!

Endişeyle:

- Herifin bizde geceyi geçirdiğini falan...

— Ne gibi?

Bir an buz gibi olduysa da, kendini toparladı:

— Edilir mi? dedi. Deli miyim? Aklımı peynir ekmekle mi yedim?

Oysa neler de neler konuşmuşlardı terzinin bilgiç, ağzı kara, yarısı yerde bodur karısıyla! Kocasını kâtibin erkenden alıp götürmesinden faydalanarak koşmuştu. Bodur karı mutfakta bulaşık yıkıyordu. Otelcinin karısını görünce, akşamki böğürmeleri hatırladı. Kadın ne zaman dayak yese böyle böğürür, kıyametleri koparırdı. Sormağa kalmadan bağlamıştı anlatmağa:

"— Sorma gülüm sorma, neler oldu bu gece!"

Terzinin karısı çok önemli şeyler geçtiğini anlayarak bulaşıkları bırakıp, mutfak kapısının eşiğine oturmuş, koynundan cigara paketiyle kibritini çıkarıp bir cigara yakıvermişti. Bayılırdı cigara içerek dedikodu yapmağa.

"— Allah tarafından olacak, geceyarısı bizimki bîr Müfettiş getirdi eve. Baktım tahtalar, merdiven basamakları gıcır, gıcır, gıcır... Şeytan dürttü. Yavaşça atladım yataktan, kapıyı aralayıp baktım ki, ne bakayım, enine, boyuna, kapı gibi bir adam. Elinde sarı çantası, mebus şapkası... Nasıl yakışıklı, hani lâf aramızda, tam senlik!"

Terzinin ufak tefek karısı gülmüştü:

"— Kaşu gözü yerinde hı?"

"— Tam senlik dedim ya!"

"— Bıyığı?"

"— Kız tam senlik dedim işte.. Yüz kilodan fazladır eksik değil.."

Terzininkinin içinden baygınlığa benzer bir şeyler geçmişti:

"— Rakılı rakılı, cigaralı cigaralı kokar o kurban olduğum ha?"

"— Dur, dinle. Baktım içeri dışarı girip çıkıyorlar. Hele orospuyu görme. Zaten aylardır yerde miyim gökte mi, bilmiyorum, bir de merdiven başında bizimkiyle sarılıp gapur gupur öpüşmesinler mi?"

"— Kim?"

"— Orospu!"

Terzininki heyecanla kımıldanmıştı:

"— Eee???"

"— Deli kafam bir hükmetti, ne oldum, nasıl oldum bilmem. Allah tarafından bir cesaret geldi, başladım bağırmağa!"

"— Ne diye kız?"

"— Müfettiş beey, müfettiş bey diye. Şöyle bir hatırlıyorum. Bizimki de orospu da bir telâşlandılar.. Çenem durur mu? Ver yansın. Artık ne bileyim? Saydım döktüm: Adaletini göster, evimde, namuslu evimde nikâhsız avrat taşıyor aylardır. Kanuna sığar mı? Hak mı, adalet mi?.. Beni kendir kement zaptedemezdi. Uzatmayalım, müfettiş geldi, susturdu beni. Kurban olduğumda bir eller var kız,, tombul, kıllı kıllı. Sıcacık!"

"— İnsanı o ellerle sıkı sıkı tutup canını acıtmalı ki..."

"— Dinledi, dinledi... Sonra ne dedi biliyor musun?" ;

"— Ne dedi?"

"— İstersen derhal muameleye geçeyim ama, kocan hapse girer, dedi. Halbuki sen ikisi birden girer, sonra da karıdan kurtulursun dediydin. Karı nikâhsızmış, girmezmiş. Girse bile, bizimkini de attıktan sonra, ha girmiş ha girmemiş... öyle değil mi?"

Terzininkinin yüzünden bozulmanın esmer gölgesi geçmişti:

"— Ne bileyim? Ben de başkalarının yalancısıyım. Öyle biliyordum. Demek ikisinin içeri düşmesi için nikâhlı olmaları lazım mı ha?"

"— Öyle dedi müfettiş bey.."

"— Neyse... sonra?"

"— Sonra, adam iyi adam, bilgili adam, ağırlığınca altın eder. Beni bir kenara çekti..."

Terzininki, yerinde gene iştahla kımıldandı:

"— Eee??? Kenara çekti demek?"

Otelcininki de memnun, hattâ gururlu:

"— Sorma!"

Göz kırpmış, atmağa başlamıştı:

"— Bileğim sıcacık avucunda. Demek herif üstüne ortak getirdi, dedi. içim bir kabarsın, bir ağlamaya başlayayım.. Çenemden tutup başımı kaldırdı, sus dedi, sus ağlama. Gözü çıksın o midesiz herifin. Senin gibi mayalar gibi kadını bırakıyor da, yazının çirozlarına tapıyor ha, dedi."

Terzininkinin içinden bir kıskançlık geçmişti.

"— Sağına baktı, soluna baktı. Görünürlerde kimseler yok. Beni kucakladı, kendine çekti, gözlerimin yaşını sildi avuçlarıyla!"

Yoo, terzininkinin bu kadarına tahammülü yoktu. Kocaman elli, ayaklı, bastığı yeri cızırdatan, üstelik boylu poslu, yakışıklı, kara bıyıklı bir erkek güzelinin, şu yağ tulumunu sarıp gözyaşlarını avuçlarıyla kurulaması... inanmamıştı, inanmamıştı ama, renk vermemeğe çalışmış, onu "Orospu'yla" kıyaslamıştı. "Orospu" nerdee, bu yağ tulumu nerdeydi!

"— Sonra?"

"— Sonra, dedi ki; sen hiç merak etme şekerim, dedi. Biraz fedakârlık yapabilir misin, - dedi. Ne gibi dedim. Böyle böyle, para, bilezik falan. Ben onu buradan çekip gitmeğe razı ederim, dedi. Hemen sıyırdım bileziklerimi, birikmiş paralarımı da..."

"— Herife mi verdin?"

"— Herif değil, müfettişe. Orospuya verip burdan aşıracak!"

Adamın bütün bunları "Orospu"ya verip vermeyeceği de önemliydi ama, asıl önemli olan, yağ tulumuna "Şekerim" demesiydi adamın. Doğrusu aşk olsundu. Boylu, poslu, yakışıklıydı ama, hiç

mide yoktu demek? Terzininki tabî bütün bunları da belli etmemiştir. Tam bu sırada kocasının arabayla geldiğini duyarak koşmuştu eve. Kocasını yanından düşünceli düşünceli ayrılmadan önce sıklıkla yenibaştan:

— Sakın kimseye kaçıрма herifi evimizde misafir ettiğimizi ha!

— Deli miyim? dedi. Kaçırılır mı?

Adam hızla gittikten sonra geçti karyolasına oturdu. Gerçekten de, delilik etmişti terzininkine açılıp saçılmakla. Bin kere kendi kendine yemin, and eder ağzından bir şeyler kaçırmamak için, duramaz, hemen koşardı terzininkine. Terzininki de hani dost yüzlü düşmandı ya, düşünmek istemezdi bir türlü. Geveze, ağzında mercimek ıslanmaz, kıskanç... O sıra evlerinin penceresinde, kıskançlığın kararttığı esmer yüzüyle otelcilerin sokak kapısına bakıyordu. Adamı pek merak etmişti. Bakalım yağ tulumunun anlattığı gibi yakışıklı, iri yarı, tuttuğu yeri kopartıp morartacak kadar güçlü müydü? Birden karşı pencereye çıkıveren otelciyle karşılaşınca, içeri çekildi. Otelci de evinin terzilere bakan penceresinden çevreyi kontrol etmek isteyerek, pencereye gelmişti o sıra; terzininkiyle karşılaşmış, kadının onlara bakmakta olduğunu anlamıştı. Sakın "Herifin horultusunu duyduğu için pencereye çıkmış olmasındı?"

Metresi yanına geldi:

— Ne o? Kime bakıyorsun? <

— Hiç, diye pencereden çekildi.

— Seni senii.. bilmem mi ben seni?

— Neyimi bilirsin?

— Terzinin bodurunu dikizliyordun, değil mi?

— Vallahi değil, billahi değil.

— Sus sus haydi, midesiz. Bana bak: Bana çok çabuk, ama çok çabuk bir ev tutup, beni bu iğrenç, üstelik suyuyla oynayan alçak karının yanından ayırmaz, vaadettiğin bileziklerle küpeyi, mantoyu satın almazsan, vallahi de durmam burada, billahi de anladın mı? Bilezikler, küpe, manto, şu bu önemli değildi. Önemli olan; genç kadının, müfettişin yanında da kaçırdığı, suçu meselesi. Gerçi nikâhlısını sevmiyor, suçudan değil, hiç kimseden kıskanmıyordu ama, gene de çevreye karşı, nikâhı altında bir kadının oynaması, oynayabilmesi kanına dokunuyordu.

— Bırak bunları, dedi. Bilezikler, küpe, manto kolay. Şu suçu meselesi...

Genç kadın gene kızdı:

— Ay ay... yalan mı sanıyorsun? İftira mı ediyorum yani ? Vallahi de doğru billahi de. Karın, karşı terzinin boduru, öbür taraftaki avukatınki... bunlar yere bakan yürek yakan cinsten. Haftadan haftaya sinemaya giderler. Niye? Hepsinin ayrı ayrı birer tane var da ondan! Otelcinin öfkeden kaşı gözü

oynamağa başlamıştı. Bu sırada birden evi âdeta temellerinden sarsan kaim bir öksürük top gibi patlayınca, kendine gelerek karısını falan unuttu. "Herif" uyanmış olacaktı. Koştu. Pencerenin tülü ardından içeriye yavaşça baktı: Kısa külotu, tire fanilâsı, kocaman göbeğiyle falan karyoladan atlamıştı. Sofaya bakan pencerenin tül perdesi ötesindeki ince, uzun gölgeyi gördü. Otelci olduğunu anladığı halde, gene de gürlledi:

— Kim var orda? Otelci yerlere geçerek:

— Benim beyefendi! diye koştu.

İçerden sürgülü kapı açıldı. "Kodaman", kocaman göbeğiyle:

— Saat on bire geliyor be, dedi. Ne diye uyandırmadınız beni bu saate kadar?

Ellerini önünde uğuşturan otelci kekeleydi:

— Ce... cesaret edemedim beyefendi!

— Niçin?

— Horul horul uyuyordunuz da!..

— Haa, evet. Horlarım biraz ama, hiç kimseyi rahatsız etmem. Demek horultum dışardan duyuluyor?

Otelci, "Hem de nasıl. Sokaktan duyulacak diye ödüm koptu!" diyemeyeceği için:

— Biraz, dedi.

Duymadı bile. Gece gene düşünde "Kenef kan" sıyla uğraşmıştı. Bugün ne yapıp yapıp ya banka, ya da posta yoluyla beş yüz mü olur, bin mi... bir şeyler yollamalıydı. Aksi halde, İstanbul'a döndüğü zaman kıyametleri koparırdı lanet! Pantolonunu bacağına çabucak geçirdi.

Otelci gene çekinerek sordu:

— Sütün yanına, tereyağı, reçel de emreder misiniz?

Akları kanlanmış iri gözlerini öfkeyle çevirdi:

— Ne?..

— Sütün yanına diyorum efendim...

— Ne olmuş sütün yanına?

— Tereyağıyla reçel emreder misiniz?

— Deli misin sen be?

Bileğindeki saati otelcinin göğsüne sokarcasına:

— Görmüyor musun? Saat on bire geliyor! öğle olmuş. Bu saatte süt ne demek? Tereyağı, reçel ne demek?

Zııt zııt zııt... dışarı çıktı. Sofanın sağına baktı, soluna baktı, gene gürledi:

— Aptes bozacak, el yüz yıkayacak bir yer yok mu?

— Var efendimiz, buyurun!

Maşayı hatırlatan otelci merdivene koştu, alt kata hızla indi.

— Semâ!

Genç kadın odasında boyanıyordu:

— Ne var?

— Beyefendi el yüz yıkamağa iniyor, yeni havlu çıkar!

Semâ hiç de otelci gibi telâşlanmadı. Ne diye telâşlanacaktı? İnce, uzun, geniş, alımlı çalımlı, zengin, fakir... efendi, bey, beyefendi, paşa, âlim, cahil... ne olurlarsa olsunlar; erkek değiller miydi? Gene ne olurlarsa olsunlar güzel, aklı başında bir kadının karşısında kırılıp dökülmeğe mecbur değiller miydi? işte şu merdiveni zııt zııt zıııt inmekte olan sayın bay meselâ. Adres vermiş, fırsat bulsa ayaklarını öpmeyecek miydi? Otelci korkup çekinsindi, ona ne?

— Orada, dedi, sandıkta. Al götür!..

Otelci sandığa gitti, kaba tüylü, mavi, yeşil, sarı, kırmızı işlemeli beyaz havluyu aldı, koştu.

"Kodaman" iri göbeğiyle sofada hırslı hırslı dikilmekteydi :

— Hani? Nerde?

— Burada beyefendimiz, buyurun! Önden koştu, tuvaletin kapısını açtı.

— İyi, anladık. Benimle beraber mi gireceksin kenefe ?

— Aman efendim, rica ederim.

— Ver şu havluyu. Haydi, yallah!

Otelci tekme yemiş köpek gibi metresinin odasına döndü. Genç kadın hâlâ boyanmasını bitirememişti. Gülerek:

— Ne o? dedi. Kovuldun mu? Canı burnuna gelmişti otelcinin:

— Ne yapsak yaranamıyoruz birader, dedi. Bu büyük adamların hiç yüzlerinde gözleri olmuyor. Bir şey değil, evden nasıl çıkaracağız bakalım... Odanın içinde gitti, geldi, metresinin tam arkasında durdu. Genç kadının aynada boyanmakta olan hayaline bakıyor, görmüyor, görse bile anlamıyordu.

— Buna Vali'den maliden de bahsedilmez, dedi.

Genç kadın boyalı dudaklarıyla bir an döndü:

— Niye?

— Öyle ya, şehir çalkanıyor. Koca vilâyette, yediden yetmişe herkes müfettiş beyin geceyi nerede geçirdiğini merak ediyor. Buna desem ki, evden usullacık çıkın. Sorarlarsa geceyi benim evimde geçirdiğinizi söylemeyin... kızar mı, kızmaz mı?

Semâ:

— İstersen ben söyleyeyim, dedi.

— Sana kızmaz mı?

— Belki kızmaz. Kızsa bile nihayet kadınıym. Dağdan inme ayı değil ya bu!

Sonra gene boyanmasına koyulurken:

— Hooş, dedi. Ayılar bile kadınlara karşı nazik...

Otelci de kaç sefer okumuştı kadınlara, kızlara âşık olan ayıları gazetelerde. Gülecekti, "Herif" in tuvaletten çıkmakta olduğunu, kapıyla sofa tahtalarının gıcırdamasından anlamıştı, koştu. Tuvaletin önünde, kurulanıyordu. On bire kadar uyumuştı ama, doğrusu uykusunu da tem almıştı hani. Koca gövdesinin her yanından rahatlık, dinlenmişlik, sağlık dereler gibi akıyordu. Demin şu herif süt, tereyağı, reçelden söz açmıştı. Bir de iştahı vardı ki. Allah ne verdiyse gövdeye indirse hani hiç de fena kaçmayacaktı ama, öğle olduğu da muhakkaktı. Peki ama, hemen sokağa çıkıp da ne yapacaktı?

Sordu:

— Reçel dedin demin, ne reçeli?

— Marmelât beyefendi.

— Bal yok mu?

— Âlâsı var emrederseniz.

— Süt nasıl süt? Katıksız mı bari?

— Kendi ineklerimden sağlıyor efendim. Hiç lüzum yokken bilek saatine gene baktı:

— Vakit de öğleye yakın ama... Otelciye bakışlarımı çevirdi, kesinlikle:

— En iyisi, şehrinizin pis lokantalarında mideyi bozmaktansâ...

Emretti:

— Süt, tereyağı, marmelât ve... Elini cebine attı, buruş buruş bir on liralık çıkardı:

— Yarım kilo yağsız pirzola... Fakat, sahanda ve tereyağında kızaracak anladın mı?

Otelci buruşuk onluğa falan bakmadan fırladı:

— Emredersiniz efendim! Adam silinip gitmişti bile.

"Kodaman" onluğu pantolon cebine sokarken mırıldandı:

— Ne yapalım? Para almadı...

Gözleri oda kapısında Semâ'ya ilişince kaynayıp taşmakta olan bir cezve kahve gibi heyecanlandı.

Son derece kibar:

— Günaydın hanımefendi! diye eğildi Kırmızı dudakları, göğsünü geren memeleriyle alev alev genç kadın, çapkınca:

— Günaydın! dedi.

Sonra gene fevkalâde çapkın bir göz kırpması:

— Geceyi rahat geçirdiniz mi ?

— Çok, diye adım adım yaklaştı. Siz?

— Ben...

Gülüverdi. .

"Kodaman" anlamıştı kadının düş gördüğünü. O da bütün gece genç kadınla uğraşmıştı zaten:

— Evet, siz?

— Nasıl söyleyim bilmiyorum ki...

— Biraz cesur olun canım..

— Utanıyorum.

— Benden mi?

Çevresine bakındı.

Genç kadın anlayarak odasına bir adım geriledi ama, öylesine davetkârdı ki. "Kodaman" da bir adım ilerledi. Genç kadın bir adım daha gerilerken:

— Sakın haa! dedi.

Durdu beriki. Gene çevresini kolladı. Tam içeri dalacaktı, yakınlarda betona düşüp parçalanan bir bardak sesi. Nikâhlı kadın, kahvaltı sofrasını hazırlarken kapı aralığından onlara dalmış, sonra da adamın kadınla birleşmesini önlemek için, elindeki bardağı yere mahsustan düşürmüştü. "Kodaman" hızla uzaklaşarak yukarı kata, odasına çıktı. Bu, tam zamanında kırılan bardaktan şüphelenen Semâ, mutfığa öfkeyle gitti:

— Ne var? Ne oluyor?

Nikâhlı, buldoğu hatırlatan yüzüyle sertçe:

— Sana ne? dedi.

— Mahsus kırdın, değil mi?

— İşine mi mâni oldum?

— Olamazsın ki!

— Oldum işte!

— Hiçbir işim yoktu ki olasın.

— Evet yoktu.

— Ben sen değilim kızım!

— Ne olmuş bana?

— Sucu., anlarsın ya? Fazla konuşursan, sinema numaralarınızı da açarım. Bak, defolup gideceğim buradan. Kes sesini!

Semâ, tereyağda çıtır çıtır kızarmış bir tabak pırzolayı "Beyefendi"nin önüne koyarken:

— Başta Vali, Emniyet Müdürü, memleket telâştaymış! dedi.

Az önce koca bir kâse sütü tereyağlı beş dilim ekmekle gövdeye indirmiş, Kudret Yanardağ, hâlâ kanlı gözleriyle genç kadına biraz geri çekilerek baktı:

— İyi ama, sebep?

— Sebep siz, dedi Semâ.

— Yani benim geceyi nerede geçirdiğim mi dert olmuş heriflere?

Otelci cesaretle:

— Evet beyefendi, dedi.

Bu "evet'i otelci değil de Semâ söylese, adam kızmayacaktı. Çıldırıldı âdeta:

— Evet beyefendi ne demek? Bu memlekette ne zamandanberi misâk-ı millî hudutları dahilinde seyahat serbestisi vatandaşa tahdit edildi?

Otelciyi mahvedip, yerinde küçülttüğü küçülten bakışları üzerine dikmiş, bu münasebetsizliği yapan sanki oymuş gibi, sorusuna ondan karşılık bekliyordu. Otelciyse araya girdiğine pişman, gözlerini önüne indirmiş, bakamıyordu. Semâ, gene hafif Şanuvar kokusuyla, söze karıştı:

— Canım bu ne bilsin ? Sabah sabah yatağından kaldırıp götürdüler adamcağzı!

Sağındaki bahar gibi genç kadına baktı:

— Nereye?

— Vali bey çağırtmış..

Elindeki çatala bıçağı bıraktı: :

— Kimi?

— Bunu canım işte, bizimkini! Otelciye döndü:

— Vali mi çağırtmış?

— Evet efendim.

— Niçin?

— Zât-ı âlinizin geceyi nerede geçirdiğini öğrenememişler. Bütün otelciler meyanında bendenizi de...

Birden her şeyi kavramıştı. Yaa, demek is adamakıllı önemli bir hal almıştı? Bunca yıl hep bundan kaçmış, sakınmıştı işte. Şimdi ne yapacaktı? Ne yapması gerekiyordu? : "Kendini toplayarak:

— Peki, dedi. Peki!

Az önce bıraktığı çatalıyla bıçağını yeniden aldı, pirzolalara girişti. Gerçekten de fevkalâde kızartılmıştı. Şunu evde, "Kenef karı"sına bin kere söyler, yaptırılmazdı. Bırak karısını, karı onu dinlemezdi ya, oğlanlar da, kız da. Yalnız anacığı... Aklından kısa, tonton, ama kızdı mı da çirkefleşiveren anası geçti. Bir ucun saraylara, padişaha dayansın, paşa konaklarında, paşa babanın,

paşa dedenin gak dedikçe et, guk dedikçe suyuna alış, sonra da gözleri burun köklerine akmış, çirkin, kuru bir karının dırdırına... Ama, önemli olan bu değildi. Demek korktuğuna uğramıştı sonunda? Çatalı, bıçağı bırakıp, elle girişti pırzolalara. Genç kadın da, otelci de sütlerini bırakmış, bu alabildiğine iştahlı adamın yeyişine dalmışlardı. Hattâ otelci kendini bile unutuvermişti o an. Öyle ya, herifin müthiş kızdığı susuşundan belliydi. Hırsını önündeki çıtır çıtır pırzolalardan alıyordu. Şimdi kalkar gider, bağırır çağırırsaydı ya? Geceyi nerede geçirdiğini açıklasaydı ? Beyefendi yarım kilo pırzolayı gövdeye çıtır çıtır indirdikten sonra iskemlesinin arkalığına yaslanarak:

— Demek geceyi nerede geçirdiğime pek meraklandılar

— Evet beyefendi, yalnız bir istirahatda bulunacaktım...

Yağlı parmaklarını teker teker yaladı:

— Ne gibi?

— Geceyi burada geçirdiğinizi.

— Evet?

Ürken otelci, metresine baktı. işi anlayan genç kadın:

— Söylemeyin, dedi. Otelciye sertçe:

— Niçin? Gene metres:

— Burada kaldığınızı saklamış da... Hop oturup hop kalktı:

— Neden? Neden saklıyorsun efendi? Otelim, yataklarım pisti, temiz bir vatandaşı ağırlayacak temizlikte şehrimizde de otel bulunmadığından, efendim? Geçirdi, geçirişine de ayrıca kızarak, daha öfkeli:

— Vatandaşı evime davet ettim neden demedin de, sakladın?

— Çünkü alışmışsınız kaçak iş görmeye, gizlenip sakınmaya alışmışsınız da ondan. Damarlarımızdaki kanda mertlik kalmamış, erkeklik kalmamış, uyuşmuşsunuz! Gümbürtüyle kalktı. Kalkarken de bacağı masaya çarpmış, birtakım tabak, bardak, fincan şangırtısı yükselmişti, Tuvalete girdi, elini ağzını uzun uzun sabunlayıp yıkadıktan sonra çıktı. Tek kelime söylemeden üst kattaki odasından çantasını, rölöve şapkasını aldı, ceketini giyindi. Aşağı indi. Genç kadına:

— Efendim, gösterdiğiniz yakınlığa ve zahmete çok teşekkür ederim, dedi.

Bilek saatine baktı:

— On ikiye geliyor, ama zarar yok. Ben şimdi gider onlara sorarım!

Otelci arkasında, daha arkada Semâ, merdivenleri zııt zııt zııt, indi. Semâ merdiven başından

seslendi :

— Güle güleee!

Beyefendi bu sesleniştten "Pek beğendim seni, çalımına diyecek yok. Tam erkeksin. Yakında gelip seni İstanbul'da bulacağım!" demek istendiğini anlamış, ya da bu anlamı çıkarmakta özel bir zevk duymuştu. Merdivenin en alt basamağında durdu, döndü, üst baştaki kadının etek altından tâ derinlere doğru gözüken nefis bacaklarına bakarak şapkasını çıkardı, genç kadını kibarca selâmladı:

— Çook merci!

Genç kadın da, bundan, "Seni pek beğendim. Verdiğim adreste seni mutlaka mutlaka bekliyeceğim. Elini çabuk tut!" demek istendiğini anlamıştı. Kapı kapanınca caddeye bakan pencereye koştu: Kaldırımında gidiyorlardı. Otelci yarım adım sol gerisinde, ötekiyse kaldırımın kenar taşlarına sağlam sağlam basarak... Birden gözü karşı konağın penceresindeki terzininkine ilişti. O da bakıyordu adama. Camı sıkılarak pencereden çekildi, kanadı hırsla çaat, kapattı.

— Ne oluyor gene? diyen bir ses, nikâhlının öfkeli sesi.

Bakındı, göremedi. Göremedi ama, altta mı kalacaktı?

— Derdin dibi!

— Karnına!

— Senin karnına!

— Sıska..

— Yağ tulumu!

Otelci az sonra ayrılmış, "Beyefendi"yi kendi haline bırakmıştı. Zaten onun istediği de buydu. Ama, dikkat ediyordu, yollarda süpürgeciler habire caddeyi süpürüyordu. Derken bir arazöz parke taşlarını sulayarak geçti. O, yani "Kodaman", dükkânları önünden geçtiği esnafın selâmlarını "Kodaman" ca alıyor., zııt zııt zııt yürüyordu. Bir ara şöyle bir konuşma çalındı kulağına:

— Hayrola, gene neye sulanıyor yollar dersin?

— Kimbilir. Belki de Angara'dan iri biri gelecek..

Sertçe baktı. Konuşmalarını şıp, kestiler, şapkalarını çıkardılar:

"Kodaman"bir an durdu:

— Demek Ankara'dan iri birisi gelmezse bu cadde sulanmaz, ha?

Okşayıcı, baygın bir bakıştan sonra geçti. Arkada kalanların kanı dönüvermişti sanki. "Kodaman"

köşeyi dönüp kaybolduktan sonra, kurusu:

— Ulan tam da baltayı taşa vurduk ha! dedi. Öteki başını salladı:

— Vurduk ki vurduk.

— Dedikleri müfettiş bu herhalde?

— Tamam, bu, bu!

Arazöz, yolları sulayarak geri dönmüştü. "Beyefendi'nin hizasına gelince yavaşladı, beyefendiyi ıslatmamak için sağ musluğu kıstı. Zaten caddenin parke taşlarında da Kel Mıstık'ın araba şakırtısı kopmuştu, geç kalmışçasına geliyordu. Tam hizasında durdu, saygıyla yere atladı:

— Buyurun beyefendi! Tepesi attı:

— Gene mi sen? Hayır, binmeyeceğim!

Sarı, kocaman ayakkabıları, ona çok yakışan, yakışmaktan başka bambaşka bir heybet veren çizgili kahverengi kostümü, rölöve şapkası, arkasındaki ellerinde sarı meşin çantasıyla zııt zııt zııt, yoluna koyuldu. Yoldan gelip geçenler, daha çok da dükkânları önündeki esnaf ateş almış ispirto gibi ilgilenerek kasketlerini çıkarıyor, onu yerlere kadar eğilerek selâmlıyorlardı. Kırılan kırıldığı yerde kalsındı. Milyonlarca yurttan biriydi. Anayasa'nın bütün yurttaşlara tanıdığı gezi hürlüğünden faydalanarak bu şehre gelmişti. Ne için gelmiş olursa olsun, gelebilir, otellerinde yatar, yattığı, karnını doyurduğu yerleri pis, sağlık kurallarına aykırı bulabilirdi. Bulabilince de, yurdunu seven bir medenî insan gibi buralara Belediye Sağlık Ekiplerinin uğrayıp uğramadığını da öğrenmek isteyebilirdi. İşgilliler dingilderlerse suç onun muydu ? "Herifin cızırdaklı ayakkabısı, alımı çalımı şehir halkını mest edivermiş, adama hemencecik "Müfettişler müfettişi, büyük adam!"lığı yapıştırıvermişlerdi.

Aklı, elinde olmayarak, yıllarca öncenin gene böyle 930'lardan önceleri hatırlatan bir il'inin kırmızı kiremitli bir orta okuluna kaydı. 927, ya da 92S'lerdeydi. O zamanlar "Orta okul" dediği, henüz "Orta mektep" deniliyordu. Orta okullara. Hık deyip burnundan düştüğü babasının aşkıyla hâlâ yanıp tutuşan annesi ağlamış, yalvarmış, hiç olmazsa bir "Orta mektep diploması" almasını sağlamak için, gözünden çok sevdiği biricik oğlu Kudret'ini dışardan sınava girmeye razı edebilmişti. Sınav ayları Eylül başlarına rastlıyordu. Orta Anadolu'nun 930'lardan çok öncelerini hatırlatan il'ine trenle gitmiş, istasyondan şehre faytonla inmişti. Sırtında lâcivert kostüm, boynunda zarif kolalı yaka, gene böyle zııt zııt zııt, sarı iskarpinler, üstelik elinde gri eldivenler, beyaz perdesü ve içi orta okul kitaplarıyla birkaç defter dolu, babadan kalma sarı, büyük meşin çanta. Çarşı içinde inmişti arabadan. Gene böyle, esnaf hemen saygı gösterilerine başlamış, kim, ne, neci olduğunu bilmeden, hattâ o devirde bilmeye de lüzum görmeden, başlamışlardı saygıyla selâm durmaya. O zaman anlamıştı ki, İstanbul'un kendisini, daha çok da annesinin babası, paşa dedesini tanıyan halkının gösterdiği saygıyı paşa dedesiyle dedesinin paşa babasına vermemeliydi. Öyle olsa, şu hayatında ilk geldiği Orta Antdolu il'i halkının onları tanınması gerekirdi. Demek ki, bu saygı sırf kendisine, alımı, çalımı yüzündendi. Çevresinin selâmlarını ala ala şehrin ana caddesinde ilerlerken, çevrenin ona nasıl dikkatle baktığını, selâma durduklarını, geçtikten sonra da onun üzerine nasıl konuştuklarını görüyor,

göremediklerini de kestiriyordu. Bir ara durmuş, birinden orta okulun nerede olduğu sormuştu. Adam tarif etmekle kalmamış, şöyle demişti:

"— Buyurun götüreyim, müfettiş bey!" Bozmamıştı. Adamın ardına takılmış, orta okula gitmişti. Adam okulu gösterdikten sonra geri dönse ya! Hayır, önden koşmuş, okul yöneticilerine, "Bir müfettiş geldiğini" söylemişti. O, bütün bunlarla zerrece ilgisiz, bu kalıp kıyafetiyle anasını paşa dedesinden âdeta zorla çekip alan erkek güzeli babasını hatırlatarak, merdiveni zııt zııt, çıkmaya başlamıştı. Sınav sırasıydı, irili ufaklı öğrenciler, ellerinde kitapları, defterleri, merdivenlerde, sofada dolaşüyor, sınav sıralarını bekliyor, ya da sınavdan çıkmış arkadaşlarının çevresini alarak içerde neler sorulduğunu öğrenmek istiyorlardı. Yürürken zııt zııt zııt eden ayakkabılara, geniş bedeni, o zaman da şimdikini hatırlatan bıyığı, kolalı yaka, kravatıyla önemli biri kanısına vardırıveren bu "Kalantor"un, hariçten orta okulu bitirme sınavına girmeye gelmiş olabileceği kimsenin aklından bile geçmemişti. Hele o sıra bir de çocuklar arasında "Müfettiş gelmiş!" diye yayılınca, şıp, yapıştırıvermişlerdi müfettişliği.

"— İmtihan salonu burada müfettiş bey!"

"— Buyurun efendim!"

öne düşülmüş, sınavın yapıldığı salonumsu geniş oda gösterilmişti. Tam kapıda okul müdürü âdeta komut vermişti:

"—Dikkat!"

O zamanki adıyla "Mümeyyiz", yani sınav görevlileri, kadınlı erkekli, ayağa güür kalkmış., "Müfettiş bey"i selâmlamışlardı.

O, hiç bozmamıştı:

"— Buyurun, devam edin!"

Sınava devam edilmişti. "Müfettiş bey için" yapılacak başka şey yoktu. Sınavı bir süre izlemiş, sonra da geldiği gibi çıkıp gitmişti.

O sıra, işte o sıra anlasaydı ya kalıbının kıyafetinin en yüksek diplomadan daha işe yararlığını! Anlamamış, anlasa bile bunun verimli meyvelerini toplamayı düşünmemiş, düşünememişti. Gene hasta annesinin zoruyla illâki memur olmak hevesine kapılmıştı, öyle ya, annesi tarafından çeşitli paşalar torunuydu. Otuz bir mart'la birlikte bu "Paşa"lar birer utanç vesilesi olmuş, babasıysa o "Nazırlar", "Dâmad-ı şehriyârî"ler kalıbını Tatavla'lı bir Rum dilberinin peşinde Yunanistan'a sürüklemiş, sonraları da "Nâmı nişanı" silinip gitmişti. >Silinip gitmekle kalsa gene iyi, kocasına çılgıncasına âşık karısının çeşitli paşalar bulunan soyundan kalmış "Emlâk, arazi, altın avadan"ını da satıp satıp Eleni'ler, Leylâ'lar, Melâhat'lara yedirmişti, Kadıncağızsa henüz gençti. Ne olursa olsun "Rahmetli kocası"nın yadigârı Kudret'inin okuması, paşa dedelerine lâıyk şekilde yetişmesi için çırpınıyordu. Gel gör ki, elde avuçta pek bir şeyler kalmamış, akrabalar hayırsız çıkmışlar, hepsinden kötüsü de "oğlan", o zamanki orta okul demek olan "Rüştiyye" ikiden ayrılmış, işi haylazlığa vurmuştu. Böyle giderse elde avuçtakileri silip süpürdükten başka, ortalara düşecek, para için

hırsızlık, uğursuzluğun daniskasını yapacaktı. Onun için, artık kendilerine eski itibarı göstermeyen bu İstanbul semtinden çıkıp gitmeliydiler. Sonra da Kudret'e iyi kötü, az maaşlı da olsa bir memuriyet uydurmalıydı. O zamanlar henüz "Memurin kanunu" uygulanmadığından, Ankara'daki vefalı bir baba dostu marifetiyle Ç. şehrinde bir nüfus kâtipliği bulundu. İstanbul'dan, İstanbul'daki suya batmaz arkadaşlarından ayrılmak Kudret'e hayli ağır geldiyse de, anacığını kıramadı. Daha kasabadan içeri girerken başlamıştı fasıl. Gene böyle, hemencecik "Kodaman, kalantor, müfettiş, büyük adam" sanılmış, alelade nüfus kâtipliği eriyivermişti. Eriyivermemişti belki ama, halk nazarında o, basit bir nüfus kâtibî değil, "Kudret beğ"di, Kudret Yanardağ! Ufak tefek Nüfus Müdürü dururken, "Erbâb-ı mesalih" ille de gelir "Kudret beğ"i bulur, derdini saygıyla ona döker, çokluk da en önemsiz işlerini bile görüşmek için ilçenin içkili lokantasında beklerdi. O, büyük bir saflıkla giderdi. Gittiği her akşam, cin gibi İdris, kasabanın "İstidacı İdris"i oradadır. Çevresinde "Kudret beğ"in hastaları; "Kudret beğ"e verilmek üzere getirilmiş yağlar, ballar, yumurta, peynirlerin en tazesisi... Bu arada masa altlarından, gene işlerini görüvermesi için, tabî Kudret beye takdim edilmek üzere verilmiş paralar da olurdu elbette ama, istidacı İdris "Beğ"e çokluk söz açmazdı bu paralardan. Yalnız yağları, balları, peynir, kaymakları akşam lokantadan çıktıkları zaman İdris alır, eve götürürdü ki, "Beğ", bunların hemen hemen yarısını ona bırakır, üst yanını anacığına verirdi. Gün geldi kasabada bir "Kudret beğ"dir aldı yürüdü. Müdürünün de gözünden kaçmıyordu bu. Kızıyor ama, kimselere lâf anlatamıyordu. Daha çok da köylü, "Kudret beğ" diyordu, başka bir şey demiyordu:

"— Doğrusu ipten adam alır kurban olduğum!" "—Doğru vallaha. Ağırlığınca altın eder!" "— O İdris var ya, istidacı İdris ?" »

" — O da ondan geri kalmaz diyecen biliyorum ya, nirde Kudret beğ, nirde istidacı idris!"

"— Töbe di laan. İdris, Kudret beğ'in kesip attığı dırnak olamaz.." "— Tâbi canım.." "— Kudret beğ di, orda dur!"

Kudret bey dilediğince her şeyleri bilsin, yapsın çatsın, köylünün dediğince, konuşurken ağzından yağ bal aksın. Eşşekten büyük at, attan büyük deve, deveden büyük fil vardı, ve: "— Muamelât-ı resmîye, öyle beş paralık kâtipler, dilediğince muamele görmez, işler onun keyfince tedvir bilemez!"di. İyi ama, Kudret Yanardağ'ın böyle bir iddiası olmadığı gibi, buna heves bile etmezdi. Akşamları kendi kesesinden iki kadeh atmak üzere gittiği şehrin biricik içkili lokantasındaki her zaman oturduğu masayı İdris ve "Erbâb-ı mesâlih"le dolu bulur, o lokantadan içeri girerken de, başta lokanta sahibi, garsonlar,hattâ başka masalardaki müşterilerle "Erbâb-ı mesâlih", güredek ayağa kalkarlar, masanın köşesini ona ikram ederlerdi. Ne yapabilirdi ? "Hayır, olmaz. Bana bu ikramı göstermeyin. Ben bu kadar iltifata lâyük değilim. Benden büyük, bizim müdür, sonra kaymakam var. Onlar benden daha iyi bilirler her şeyi. Bu ikramı onlara yapın!" mı desin? Dese bile kim dinler? Askerlik şubesinde bir işleri mi var?.. Gitseler herhangi bir istidacıya, iki satırlık bir istida. Sonra başvursalar şubeye, işleri oluverecekken gitmezler, "Kudret beğ"i lokantada küçük tereyağı kebeleri, peynir tulumları, taze mevsimlik meyve sepetleriyle bekler, o gelince dinsel bir saygıyla ayağa kalkar, küçük bir iltifatına kavuşmayı cana minnet bilirlerdi. Sonra da başlarlardı:

"— Kudret beğ.. Esgerlik şubesinde böyle bi işimiz vaa.. Zâtiniz ne dirdiniz ola bu işe? Ne tevir dutsak işi acep?"

İster askerlik şubesi, isterse tapu, kaymakamlık, bankalar, vergi memurlukları... Kudret

Yanardağ'ın tutumu hemen hemen hiç değişmezdi: İri gözleriyle karşılarda bir noktaya uzun uzun bakar, kendi kendine ölçer biçer, ceketinin mendil cebinden küçük defterini çıkarır, bir şeyler not eder, daha olmazsa iş sahibinin adını sanını sorar, defterini yerine korkun istidacı İdris'e:

"— Yarın sabahleyin bana gel, müsveddeleri al. Tebîz et!"

Derdi. Hinoğlu hin İdris de, ufacık gözlerinin cıva kadar oynak, şimşekli ışıltularıyla hiç mi hiç bozmazdı:

"— Bâşüstüne beyefendi!"

Sonra yenilir, içilir, sırasına göre çalgıcılar dinlenir, eller çırpılır, oyunlar oynanırdı. Herkes, istidacı İdris bile zivanadan çıkardı da, Kudret bey sadece gülümserdi. Öyle ki, herkes onun gözünün içine bakardı.

"— Ee, artık vakit hayli geçti. Kalksak fena olmaz.."

Dedi mi, her şey mayna, evlerin yolu tutulurdu. Kudret bey kazara o gece lokantaya gelmedi mi? Masasındaki boş yere hiç, ama hiç kimse oturamazdı. Böyle bir gün, kaymakamla arkadaşları gelmiş, o masaya oturmak istemişlerdi de, lokanta sahibi, özür dileyerek, o masanın önceden tutulduğunu İleri sürmüş, koskoca kaymakamla arkadaşlarını başka masaya oturmuştu. Oturtmuştu ama, az sonra bir kıral, bir hükümet, devlet reisi edasıyla giren, önceden tutulduğu söylenen masaya geçince, kaymakam hop kalkmış hop oturmuş, o günden sonra "kâtip parçası'na kancayı takmıştı. Hele millî günlerden birindeki bir olay'sa bu kancaya tüy dikmişti : Şehrin kurtuluş yıldönümlerinden biri kutlanıyordu, geçit resmi vardı. Başta kaymakam, jandarma komutanı, ilçenin sıra sıra, irili ufaklı memurları yerlerini almışlardı. Kudret Yanardağ da bu mutlu günü heyecanla kutlamak için siyah elbisesini giymiş, küçük memurların arasına katılmıştı ama, hakçası, onun bulunuşu, küçük memurlar kuyruğunu büyük memurların bulunduğu baş taraftan daha heybetli kılmıştı. Merasim kıtası geçiyordu. Komutu verecek komutanın gözü Kudret Yanardağ'a takılmış, bu kelle kulak yerindeki adam onu âdeta büyüleyip çekmişti. Nitekim kaymakamın falan değil de, Kudret Yanardağ'ın hizasına gelince, komutu patlatmıştı: "— Dikaaaat... sağaaaa bak!" Mersim kıtası şırak, sağa bakarak Kudret Yanardağ'ı selâmlayıp geçerlerken, kaymakam küplere binmiş, tepinmiş, yanbaşındaki kara, kuru Nüfus Müdürünü kıyıya çekip açmıştı ağzını, yummuştu gözünü:

"— Ben sana bu pezevenğin merasime katılmasına mâni ol dememiş miydim? Bu ne rezalettir? Bu ne lâubaliliktir? Neden, neden katıldı merasime bu meşşodunu?"

Kara, kuru Nüfus Müdürü kekelemişti: "— Nasıl mâni olabilirdim beyefendi? Herhangi bir vatandaşa, bu kutsal günden hisse almıyacaksın nasıl diyebiliriz?"

"— Ukalâlık etme karşımda, bana vatandaş hürriyeti üzerine ders mi vereceksin?"

"— Estafurullah beyefendi. Arz etmek istediğim..."

"— Kes, kes haydi ötüp durma!"

Kaymakamdan yediği zılgıtlı Nüfus Müdürü de kaymakamın gözünden düşmüş, ama en çok da

Kudret Yanardağ, ilçeli memurların kıskançlık, hırs yıldırımlarını üstüne çeker olmuştu. Memurlardan pek çoğunu kıskandıran, Kudret Yanardağ'ın gerçekten "erkek güzeli" oluşuydu. Alımlı, çalımlı, lâfi sözü yerindeydi. O kadar ki, nâmı sâni evlerde, kadınlar arasında bile yaygınlaşmıştı. Hattâ bir gün Kaymakam evde, karısını bu yüzden misafirlerin önünde adamakıllı haşlamıştı. Boş bulunan kadın, sokakta gördüğü bir köylü delikanlısının yakışıklılığını övmek için: "— Tıpkı Kudret bey gibi!" demişti. Bir kıyıda masada arkadaşlarıyla bezik oynamakta olan Kaymakam duymuş, küplere binmiş, oyun kâğıtlarını falan fırlatıp kalkmış, avazı çıktığı kadar bağırmağa başlamıştı:

"— İnadına mı yapıyorsun hanım? Beni çıldırtmak için mi? Bilmiyor musun, o kepazenin nazarındaki kıymetini ? Neden, neden ismi geçiyor bu evde? Hem de karımın ağzında?"

Kadın özür dilemekle kalmamış, yalvarmış yakarmış... sonunda Kaymakam kesip atmıştı:

"— O öküzün adı geçmeyecek bir daha evimde!"

*

Saat on ikiyi beş geçiyordu.

Vali, Vilâyetin en üst katındaki odasının penceresinden caddeye bakıyordu ki, birden Kudret Yanardağ gözüne ilişti: Arkasındaki ellerinde sarı çantası, sırtında çizgili kahverengi kostümü, kolalı yakası, kravatı... Tamam, buydu işte. Böyle anlatmışlardı. Geliyordu, hem de Vilâyet'e geliyordu "Herif!"

Pencereden hızla çekildi, zile bastı, içeri giren odacısına:

— Vali muavini bayi çağır bana! dedi.

Vali muavini gelinceye kadar da gene bir koşu pencereye gitti, aşağıya baktı. Vay anasını, amma heybetli adamdı be! Peki ama, Vilâyet'e ne diye geliyordu? Hani halkın nabzını yoklayarak şehir üzerine bilgi toplayacaktı?

Telefon çaldı. Koştı kulaklığı aldı:

— Aloo.. ha, sen misin? Evet? Gördüm, geliyor. Peki peki...

Telefonu kapattı. O sırada Vali muavini de gelmişti. Kulaklığı yerine bıraktı. Vali heyecanla:

— Geliyor, dedi.

Vali muavini, "Kim?" diye sormadı, biliyordu.

— Öyle mi efendim?

— Peki ama, neden geliyor? Maksadı ne olabilir? Hani halkın nabzını yoklamak suretiyle Vilâyetimiz hakkında gereken bilgiyi alacak diyorlardı?

Vali muavini az kalsın Vali'yi soluksuz koyacaktı:

— Efendim, dedi, tedbirsizlik neticesi, kendisini araştırdığımız kulaklarına gitmiş olabilir!

Aklına fena halde yattı Vali'nin. Olabilirdi.

— Bana bak, dedi, kuzum., sen karşıla şunu, ben bir kenardan dinleyeyim. Biliyorsun, çok heyecanlıyım.

— Sizi görmek isterlerse?

— Yarım saat evvel çıktığımı söyle. İstersen rahatsızlandı de!

Vali muavini genç., sağlam yapılı bir adamdı. Bu meseleye pek öyle önem vermemişti. Müfettişe, Ankara'dan özel olarak bile gönderilmişse, ne çıkardı yani? Vali çekinip korkmakta haklı olabilirdi belki ama, ona neydi? Odasına geçti, belirli bir sinirlilikle masasına oturdu. Zile bastı. Odacıya:

— Vali bey yarım saat önce rahatsızlanıp gittiler, dedi.

Sözünü bitirmeye kalmadı, odacı heyecanla:

— Odasında beyim! Vali muavini kızdı:

— Ukalâlık etme be! Ne diyorsam onu dinle!

— Bâşüstüne beyim.

— Yarım saat önce gitti. Arayan olursa bana gönder!

— Emredersiniz!

Bütün bunları Vali muavininin odasına açılan bir ara pencereden dinleyen Vali, muavininin enerjik davranışından memnun, heyecanla bekliyordu. Bakalım ne için geliyordu adam ? Maksudı neydi ? Çünkü iş çatalanmıştı birden: Şehre, şehrin Valisinden en küçük memuruna kadar soruşturma yapmak için gelmişse, kendini ısrarla gizliyorsa, ne diye elini kolunu sallaya sallaya Vîlâyet'e gelmişti? Kudret Yanardağ arkasında arabacı Kel Mıstık, ilk katın merdivenlerini zııt zııt zııt, çıkmıştı. Durdu, çevresine iri gözleriyle baktı. Birden Kel Mıstık'ı gördü. Kızmadı. O da heyecanlıydı ama, hiç, belli etmiyordu heyecanını. Mırıldandı:

— Valinin makamı nerde? Tereddütler içindeki Kel Mıstık koştu:

— Ne buyurdunuz beyefendi ?

— Valinin diyorum, makamı nerde?

— En üstte beyim, en üst katta!

Artık perhiz bozulmuş, takılmıştı adamın ardına. İkinci katın merdivenini beyefendinin sol gerisinde çıkarken mağrur, arkalarındaki meraklı kalabalığını düşünüyordu. Kredisi birden yükselivermişti gene. öyle ya, akşamdanberi memlekete cayırtıyı vermiş bir insanın yâveriymişçesine, adamlarla hemen hemen yanyana Vali'nin makamına çıkıyordu. Lokantacıdan alıp, karısına kaptırdıktan sonra ancak iki yüzünü geri söktürebildiği parayı "Herife verse miydi acaba? "Herif'se zıt zıt zıt çıkıyordu. İkinci kat. Durdu. Geniş bir salondur. Çok eski bir yapı. Camlar yer yer kırık, kirli pencereler, aşınmış tahtaları çivililerinden kurtulu kurtuluvermiş döşeme, badanalardan dökük duvarlar... Üçüncü kata hemen çıkmadı. Arkasındaki ellerinde büyük sarı çantası, başında rölöve şapkası... Tam bir müfettiş edasıyla salonu ağır ağır sona doğru geçerken, odacılar falan kapı önlerindeki iskemlelerinden kalkıyor, neden, niçin bilmedikleri, ellerinde olmayan bir saygıyla adamı selâmlıyorlardı* öyle ki, arabacı Kel Mıstık sanki adamın gerçekten muaviniydi de, memleketi teftişe çıkmış bir devlet reisinin yanında, işin ciddîliğini kavrayıp toparlanmayan gafilleri kaş, göz, baş, el işaretleriyle uyarıyordu. Bir ara gene kendi kendine mırıldandı:

— Hükümet binasından başka her şeye benzer!

— Çok doğru beyefendi...

— Bak oraya buruşturulmuş bir kâat atmışlar.. Al ordan!

Kel Mıstık'a meydan vermeden, bir odacı hızla gitti, kâğıdı aldı. Meraklı bir halk kalabalığı ikinci katın merdiven başında omuz omuzaydı. Bakalım Vali'ye nasıl çıkışacaktı

İçlerinden biri:

— Vali mali takar mı böyle adam dedi.

— Bakalım kalıbının adamı mı?

— Kel Mıstık da muavinimi ne?

— Allah canını ala Kel Mıstık'ın. Tatavacı!

— Yan gözle de bize bakıyor ha!

— Herif gittikten sonra dinle gayri fort atmasını...

"Kodaman", üçüncü katın merdivenini çıkmaya başlamıştı. Her basamakta heyecanı az daha artıyordu ama, ya devlet başa, ya da kuzgun leşeydi. Bir zamanlar İstanbul'da Borsa Kıraathanesinde maceralarını hazla dinlediği, hattâ belki de hayatında ona rehber olmuş bir Niyazi bey vardı. "Mücadele-i milliye mücahitlerinden ve eski valilerden" diye kart kullanırdı. Kahvenin baş köşesine kurulur, dostları, ahbabları, daha çok da Ankara ile işleri olan "Erbâb-ı mesâlih" toplanır. Niyazi beyin bire bin katışlarını gerçekmişçesine dinlerlerdi. Birinde Ankara'ya gitmiş, bilmem hangi Bakanlıkta, birinin işini kovalayacakmış. Başkaları gibi ezile büzüle değil, gerçekten bir "Mücadele-i milliye mücahidi", yurdun kurtuluş savaşını, bu savaşın tertip ve kazanılmasında başrolü oynamış büyüklerle birlikte çalışmış, bu vatanda yüzde yüz hakkı olan ünlü biri edasıyla. Ayaklarında zıt zıt zıt, iskarpinler, elde budaklı kalın baston, başta rölöve şapka... Asık yüzü, çatık kaşlarıyla sanki o

günleri, hâlâ o günleri, "Mücadele-i milliye" günlerini yaşıyormuşcasına, Bakanlığın koridorlarındakilerin şaşkın, hayran, çekimser bakışları önünde Bakanın odasına gelir. Odacı ayağa fırlar. O, yani Niyazi bey, odacıya falan, hattâ Bakana makana aldırış etmeden, kapıyı nardeyse tekmeyle açarak dalar içeriye. Vekil, ne de olsa gençten biri, masası başında, önündeki evraklarla meşgul, içeri girene pek de dikkat etmez, hattâ başı evraklarından kalkmaz. Niyazi beyse Bakan şoke edecek. "— Oh oh oh oh," der. "... çok şükür, Allaha çok şükür... demek döktüğümüz kan, verdiğimiz emekler boşa gitmeyecek, bugünlere kavuşacaktık?" Bakanın hayreti önünde masa yanındaki koltuğa kendini bırakır. Şapkasını çıkarıp yanındaki iskemleye kor, budaklı bastonunu bacakları arasına alır, bir eski "Mücadele-i milliye"ye yaraşır kocaman bafon tabakasını çıkarır, başlar kalın bir cigara sarmaya.

"— Nasılsın bakim Bakan bey evlâdım, iyi misin?"

Bakan hâlâ şaşkın:

"— Teşekkür ederim efendim. Fakat..."

Şıp, sözünü keser Bakan'ın:

"— Sen bana bir yorgunluk kahvesi söyle bakim..."

Bakan zile basar, odacıya:

"— Bak oğlum, der, "... beyefendi kahveyi nasıl içiyorlar?"

"— Sade!" der, "yalnız söyle kahveciye, cezveyi, fincanı iyice yıkasın kahveyi pişirmeden önce. Şekerin zerresi baş ağrısı yapar!"

Odacı saygıyla çıkarken, Niyazi bey, itinayla sardığı sigarasının kâğıdını ağır ağır yapıştırır, sonra derin bir iç geçirir:

"— Rahmetli de böyle içerdi kahveyi!" der.

Bakan "Rahmetli"nin kim olduğunu düşünedursun, o yaylım ateşe devam eder:

"— Galiba Afyon cephesindeydik.. hani canım şu Yunanlıları soba borularıyla korkuttuğumuz sıralar..."

Bakan'a önemle bakar:

"— Sen hatırlamazsın bunu. Allah gani gani rahmet eylesin, sormuştu bana, Niyazi demişti, düşman bizden çok kuvvetli. Ne yapacağız? Tereddütsüz cevaplamıştım: Blöf yapacağız paşa hazretleri. Nasıl? Gayet basit: Soba borularını top namlularımız gibi kullanıp, uzaktaki düşmana toplarımız hakkında fikir vereceğiz!"

Gözleri yaşarmışçasma elinin tersiyle sildikten sonra, gene derin bir iç geçirmiş:

"— Öyle yaptık. Afyon şehrindeki bütün soba borularını toplattık, boyattık, sonra da... malûm. Efendim gerçekten dâhiydi, erişilmezdi. Onu anlatıyordum, başım ağrıdı işte o gün. Alâkadar oldular. Ve derhal sordular: Sakın kahveyi şekerli içmeyesin Niyazi? Kahveyi az şekerli içerdim o güne kadar. Sade, buyurdular, sade!"

Orta parmağının büküm yeriyle Bakan'nın masasına hafif hafif vurur:

"— Leülhamd, o gün bugün..."

Kahvesi gelir, yavaş yavaş içer, Bakan gene kim, ne, neci olduğunu soracak olur. O, "Rahmetli" üzerine yeni yeni olaylar anlatır ki, hiç kimsenin o güne kadar duyup işitmediği şeyler. Allem eder kallem eder, Bakanlıktaki işi koparır. Aklından gene Niyazi beyin bu macerası geçince, hafifçe güldü. Niyazi bey koskoca bir Bakan'a yedirmişti, kendisi ikinci derecedeki bir Vilâyet'in Valisine mi yediremeyecekti? Üçüncü kat. Hep aynı aldırış etmez, üstten üstten tavırlar. Arkadaki ellerde kocaman sarı çanta, başta rölöve şapka, ayaklarda zııt zııt zııt ayakkaplar, bıyıkta, kalın kara kaşlarda çalım.. Vali de, Vali muavini de odalarının hafifçe aralık kapılarından "Herifi görünce fitili almışlardı. Düpedüz gelse, isterse Devlet Başkanı olsun, çekinmeyeceklerdi. Herifin ne olduğu belli değildi. Öyle bir konuşma tuturmaları gerekiyordu ki, ne şiş yansın, ne kebab! Vali'nin odacısı adamı görür görmez çarpılmıştı âdeta. İskemlesinden ayağa saygıyla fırlamış, ellerini önünde kavuşturmuştu.

O, kalıbına, kıyafetine uygun biçimde odacıya gürlledi:

— Nerde Vali?

Vali muavininin tenbihini hatırladı:

— Yarım saat önce gittiler efendim.

— Vali muavini de yok mu?

— İçerdeler efendim.

Zaten Vali ile Vali muavininin odaları yanyanaydı, kapıları üzerindeki siyah zemine sarı yıldız harflerle VALÎ, VALÎ MUAVİNİ yazılı küçük tabelâlar durumu açıklıyordu.

— Haber ver, dedi odacıya, görüşmek istiyorum! Odacı dolaşan ayaklarıyla koştu, haber verdi. Vali muavini kendini sert, otoriter göstermeğe zorlayarak:

— Kimmiş? Ne istiyormuş?

— Bilmiyorum efendim.

— Gelsin bakalım!

Odacı kapıyı saygıyla açtı, kıyıya çekildi."Kodaman" içeri heybetle girdi. Bütün sert ve otoriter görünmek hevesine karşılık, Vali muavini bir an tokat yemişçesine, adamın heybetiyle âdeta çarpılarak, iskemlesinden kalktı:

— Buyrun efendim, buyrun!

Vali de aynı şeyleri görmüştü ara pencereye gerili perdenin aralığından. Yüreği hızlı hızlı çarpıyordu, soluğunu tutmuştu, konuşulanlara kulak verdi.

— Vali beyden şunu öğrenmeye gelmiştim: Anayasa'nin teminat altına aldığı, yurt içi seyahatler ne zamandan beri tahdit edildi? Bizim bilmediğimiz yeni bir kanun mu çıktı acaba?

Vali muavini hafifçe öksürdü:

— Anlayamadım?

— Açıkçası, akşamdanberi ısrarla takip ediliyor, geceyi nerede geçirdiğim merak buyuruluyormuş. İşte, geldim. Buyurun!

Vali tam da böyle düşünmüştü adamı, öyle ya, "yurt içi gezileri yapmağa çıkmış bir vatandâş"ım derse, takip ediliyor, rahatsız oluyorum diye dertlenirse? İşte dertlenmişti!

Vali muavini:

— Kim takip ediyormuş efendim? dedi. Kim merak duyuyormuş?

— Orasını sizin bilmeniz lâzım beyefendi. Hüviyetimi mi istiyorsunuz? Onu da buyurun! önceden ceketinin iç cebine yerleştirdiği "Kimlik" cüzdanını Vali muavininin önüne açtı. Vali muavini çabucak bir göz atışla şunları okudu: İstanbul doğumlu, Behiç oğlu, Firdevs'ten doğma; tevellüt 82

Ama bütün bunlardan hiçbir şey anlayamazdı ki.

— Buyurun beyefendi, sinirlenmeyin, rica ederim. Yurttaşın yurt içi gezileri tahdit edilmemiştir ve böyle ne yeni, ne de eski bir kanun yoktur, çıkmamıştır.

Tatlılıkla sordu:

— Kahveyi nasıl emredersiniz?

— Mersi, dedi Kudret Yanardağ. Ankara trenine yetişmem lâzım! "Ankara" sözü öte yanda Vali'yi, bu arada da Vali muavini ürkütmediyse bile, "Herifin müfettişliği üzerine çıkmış şayiayı kuvvetlendirdi.

Canını dişine takan Vali muavini, öte yandaki Vali'nin merak edip durduğu soruyu sordu nihayet:

— Ne işle meşgulsünüz beyefendi?

"— Maksudınızı anlıyorum. Beni yakalamak, sonra da kısıvrak bağlamak istiyorsunuz ama, yağma yok!" demek isteyen bir gülüşten sonra:

— Farzedin herhangi bir müteahhit! dedi. Vali muavininin aklından geçenleri anlamışçasına gene

sordu:

— Bununla ilgili belgelerimi görmek ister misiniz?

— Aman efendim, rica ederim.

— Belki de öğretmenim!

— Olabilir.

— Yahut celep!

— Rica ederim.

— Düpedüz tüccarsam ne buyurulur?

— O da pekâlâ mümkün beyefendi!

Vali muavininin masası yanındaki rahat koltuğa kuruldu. Artık teşebbüsü eline almıştı.

— Bir orta şekerli içerim, dedi.

Odacı kapıda duruyordu zaten, kapı da açıktı. Kel Mıstık'ın başı uzanıp çekiliyor, her uzanıp çekildikçe de gururu artıyor, Vali muavininin kapı önünü doldurmuş meraklılar kalabalığına durumu anlatıveriyordu:

— Hah, bakın, Vali muavinini şaşırttı!

— Hah, oturdu.

— Ulan ne lâflar söylüyor herif be, pravo!

Bütün bunların farkında "Kodaman"sa, koltuğa yayıldıkça yayılıyor, gittikçe artan bir önemle bastırıyordu: İster müteahhit, ister öğretmen, isterse tüccar olayım. Bir kelimeyle vatandaşım, değil mi?

Vali muavini iyice etkisine girmişti:

— Şüphesiz beyefendi!

— Şehrinize geldim, lokantalarınızda yemekler yedim, otellerinizde yatmak istedim. Fakat...

Vali muavini bu yanda, Vali de öte yanda anlamışlardı leb denince ardından gelecek leblebiyi. Lokantalar, oteller sağlık kurallarına aykırı, bir kelimeyle pistiler. Adam, bir vatandaş olarak yerden göğe kadar haklıydı.

Kısaca:

— Hak-kı âliniz var beyefendi, dedi.

Ama karşısındaki adam yumuşayacaklardan değildi. Tam bir müfettiş, tam bir görevli haliyle ardını getirdi:

— Fakat, yatamadım. Sonraa... dikkat edin, çok dikkat edin, otellerde beyannamesiz, hattâ hiçbir kayıt kuyuda dayanmadan kaçak birtakım insanlar yatırılıyor ve ilâ maşallah, bu işlerle görevli makamlar uyuyorlar!

— Hangi otellerde rastladınız beyefendi ?

— Bunu bilmek sizin vazifeniz, benim değil! Vali muavini bozuldu.

— Burada oturup, evrak imzalamakla memleket hizmeti görülmüş olmaz beyefendi!

Ve artık açıldı:

— Bu vatan, bu aziz vatan, ne sizin, ne benim, ne de başkalarının. Ama hepimizin, anlıyor musunuz?

Vali muavini öyle etkisine girmişti ki:

— Anlıyorum efendim, dedi.

— Bu yurdun lokantaları, otelleri, esnafının sattığı emtia sağlık kurallarına aykırı olmamakla kalmaz, satılan yerler de aynı sağlık kuralları anlayışı içinde... Çokluk olduğunca gene sözünün ardını unutuvermişti:

— Efendim?

— Hak-kı âliniz var beyefendi.

— Sonra... küçük, basit bir şaraphane gördüm. Pisliği, şarabının berbatlığı bir yana, partimizin sayın büyüklerinin taş basma resimlerini müstekreh duvarlarına çirişle yapıştırarak, bu saygıdeğer zevatı âdeta manevî bir azaba mahkûm etmişti. Sorarım size: İktidarda bulunan bir partinin çok çok saygıdeğer büyüklerine karşı böyle saygısızca bir muamele reva mıdır?

Ve yeni bir tokat:

— Yoksa sizler de muhalefet'e sempati mi besliyorsunuz?

Valinin de, Vali muavininin de akılları başlarından gitti, öte yandaki Vali az kalsın, "Hâşâ!" diye bağıracaktı.

Vali muavini:

— Rica ederim, dedi. Kaabil mi ?

— O halde, hemen emir verin, o resimler oradan indirilip, duvarlar badanalansın, ve büyüklerimizin daha gösterişli resimleri kendilerine en lââyık şekilde çerçevesiz...

— Duvarlara asılsın beyefendi. Not ediyorum...

Kahvesi gelmişti, önüne konurken, o, âdeta görmedi bile bunu. Sağ elinin üzeri kıllı kaim parmağını Vali muavininin not etmekte olduğu bloknota sertçe uzattı:

— Yaz, iki. Bazı mâil-i inhidam binalara rastladım. Turistik bölgelerde oldukları, yahut da olmaları lâzım geldiği halde hâlâ istimplâk edilip yıktırılmamış, yahut da sahiplerine, semtin şerefiyle mütenasip şekilde yeniden yaptırılması için emir verilmemiş...

— Not ediyorum beyefendi...

Kahvesini aldı, yudumladı. Vali muavininin yazısını bitirmesini bekledi.

— Evet efendimiz...

— Sonra, bu bina, Vilâyet'in bulunduğu hükümet binası...

Vali muavini de biliyordu binanın eksikliğini, yetersizliğini.

— Hak-kı âliniz var beyefendi, ama bu iş... malûm-u âliniz...

— Evet?

— Bütçe meselesi ?

— Evet, orası öyle ama, yazdınız mı? Ankara'ya yazdınız, durumu bildirdiniz mi?

Şahlandı:

— Bu millet, gemilerini altından, yelkenlerini de atlastan yapacak kadar kudretli bir mazinin devamıdır arkadaş! Vali muavini iskemlesinde kalkıp oturdu:

— Hak-kı âliniz var efendim.

— Onun için, yaz, yazın, bağırıp çağırın., ne demek? Bütün Türkiye muazzam bir şantiye halinde bugün. Masalarınızın başında, önünüzdeki evraklara imza atmakla işlerin görülemeyeceği bir devre, dinamik bir devre geldiğinizin farkında değil misiniz ? Silkinin bir parça. Gemilerini altından, yelkenlerini atlastan yaptırabilecek gücü kendinde görmüş dedelere lââyık torunlar olduğunuzu hatırlayın! Kapı önünde Kel Mıstık sevinç ve gururdan âdeta oynuyordu.

— Yaşasın, yaşasın anam avradım olsun. Ne sözler be!

— Demek müfettişler müfettişi ?

— Daha büyük, dedi. Şerefsizim daha büyük! Sonra başladı övünmeğe:

— Trenden indi efendi, baktım taksiye gidecek, hemen yolunu kestim, dedim; beyefendi böyle buyur. Bir baktı, akıllı adam tabî, anladı derhal, geldi, bindi bizim arabaya ya, herif sağlama var bir yüz on, yüz yirmi kilo!

İri yarı biri:

— Ben doksan kiloyum, dedi. O, yüz yirmiden aşağı değil!

İçerden Vali muavininin sesi:

— Mıstık! Mıstık toparlandı:

— Efendim beyim?

— Ankara'ya ekspres kaçta?

— Birde.

"Kodaman" kahvesini sallayıp sallayıp tepesine diktikten sonra, kalktı. Bilek saatine baktı:

— Yirmi dakika var. Bana müsaade, dediğim gibi, kudretli bir mazinin mirasını taşıyan insanlarsınız. Unutmayın bunu. Ecdat bize bakıyor, bizi seyrediyor; tarih gözlerini bize dikmiş!

— Hak-kı âliniz var efendim..

Kapıya kadar yolcu ettikten sonra masasına döndü, kendini iskemlesine bıraktı. Her yanı terlemişti sıkıntıdan. Adamın kim, ne, neci olduğunu uzun uzun düşünmek bile istemiyordu. Kim olursa olsun, neci olursa olsundu.

Valinin sesi:

— Gelsene biraz!

Kalktı, isteksizlik, hattâ öfkeyle gitti.

*

Otelcinin, şehrin tâ öbür başında tutup döşediği evde bir haftadan çok kalmaya lüzum görmeyen Semâ, bir gece valizi ve çantasıyla eksprese atlamış, İstanbul'un yolunu tutmuştu. Sabahleyin Haydarpaşa'da trenden inen genç ve güzel kadın, İstanbul'un yabancısı olmadığından, Tepebaşı'ndaki bir otele inmiş, sonra da hiç vakit kaybetmeden "Müfettiş beyin" verdiği adrese koşmuştu. Verilen adres, Cağaloğlu'ndaki büyük iş hanlarından birinin üçüncü katında, küçük, gösterişsiz bir yazıhaneydi. Kapıyı vurdu, bekledi.

Az sonra içerden kalın bir ses:

— Buyurun!

Girdi. Yoğun bir sigara dumanı yüzüne tembel, gri bir yel gibi çarpıp geriletti. Ama, aldırmadı. Tam karşısındaki geniş tahta masanın başında birbirine yakın, ufacık ufacık gözlü, ama bakışından cin mi cin, kurt mu kurt olduğu belli biri oturuyordu. Yanıbaşındaki iskemlede, daha çok erkeği hatırlatan, kırkın üstünde gösteren, yaşıyla kıyaslanamıyacak biçimde, daha çok gençlere özenmişe benzeyen bir kadın, kalın siyah çerçeveli gözlüğü ardından, şaşı şaşı bakıyordu. Masanın bu yanında da kocaman elli, ayaklı, iri kulaklı, saçları hemen tamamıyla ağarmış, geniş omuzlu biri, iskemlesine yatar gibi uzanmıştı. O kadar ki, içeri yabancı bir kadının girmesi bile onu bu sallapati uzanışından davrandırıp, hiç olmazsa derleyip toparlatamamıştı. Kapı yanında, ötede, oturmuş, ayakta, tilki bakışlı, kravatlılar. Semâ'nın gözüne geniş tahta masa üzerinde, yeni basıldıkları, mürekkeplerinin yaş yaş parlamasından belli, iki ayrı yığın halindeki iki gazete ilişti. Biri ESNAFIN SESİ, öteki İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ, Semâ için ne o, ne de öteki önemli olmadıklarından, üzerlerinde durmadı. Çevresindekilere şaşkın, şaşkın bakarak sordu:

— İdris beyi arıyorum!

Geniş tahta masa başında ufacık gözleriyle, cin gibi oturmakta olan adam:

— Ben'im, dedi. Bir emriniz mi vardı ?

— Müfettiş bey, kendilerini burada bulmamı söylemişlerdi de..

Cigara dumanı yüklü havada bir an alaya, matrağa benzer bir şeyler uçuşur gibi oldu. Kocaman elli, ayaklı, iskemlesine yatarcasına uzanmış adam, gülümseyerek ensesini kaşırken, yanmdakine göz kırptı, bir başkası arkadaşına bir şeyler fısıldadı. Çakmışlardı "Manzara"yı. Bıyık altından gülüyorlar, bunu kadından saklamaya çalışıyorlardı ama, saklıyamamışlardı. Yalnız, İdris Bey'in sağında oturmakta olan erkek suratlı, genç özentisi içindeki kırk beşlik kadın somurtmuş, somurtunca da, alabildiğine gudubetleşmişti.

Yıllarca öncenin "İstidacı İdris"i:

— Müfettiş bey, dedi, henüz teftiştan dönmediler.

— Ne zaman dönecekler? Gudubet kadın dayanamadı:

— Çok mu lâzım?

Genç kadın, kart bir erkeği hatırlatan gudubet kadına şöyle bir baktı, sinirlenmişti:

— Sizi neden alâkadar etti?

— Aynı suali ben de size sorabilir miyim?

— Nasıl?

— Müfettiş beyi nereden tanıyorsunuz? Niçin arıyorsunuz? Onunla ne alâkanız var?

Semâ, kadına dudak büküp, İdris beye döndü:

— Ne zaman gelecekler acaba?

Kocaman elli, kocaman ayaklı adam, kaba kaba güldü:

— Teftişleri ne zaman sona ererse!

Tam bu arada kapı sertçe açıldı, yirmi yaşlarında bir genç içeriye bomba gibi girdi:

— Vâldanım, haydi, tütüyoruz!

"Müfettiş bey" in çizgili kahverengi kostümünün kumaşmdandı elbisesi. Ceketinin sol yakasında bir hukuk rozeti taşıyordu. Gözü birden Semâ'ya ilişince safi dikkat kesilmiş, kulaklarına kadar kızarmıştı. Genç kadın da ona bakıyordu hayretler içinde. Hem tıpkı tıpkısına "Müfettiş bey" in bir başka modeli, hem de çok yakışıklıydı. Üstelik kapkara bıyığı da tıpkı tıpkısına "Müfettiş bey" e benziyordu. İçeri girerken: "Valdânım, haydi tütüyoruz!" demişti. Sakın "Müfettiş bey" in oğlu, gudubet kadın da "Müfettiş bey" in eşi olmasındı? Gudubet kadınsa şu, az önce sorusunu karşılıksız bırakan şırfıntıya bunu anlatmak istiyordu. Oğluna:

— Beyban gene kayıplara karıştı Tunç, dedi Arayan arayana!

Genç kadın anlamıştı:

— Siz hanımısınız galiba?

— Başka sahibi çıkmazsa..

— O halde özür dilerim hamfendi. Bana, bekâr olduklarını söylemişlerdi..

Kocaman elli, ayaklı adam gene lâfa karıştı:

— Ah Müfettiş bey, ah! Bir başkası:

— Sakın evlenme falan teklif etmiş olmasın?

Genç kadın birden genelleşiveren matrak konuşmadan rahatsız olmuş, şaşırılmıştı. Bir süre dinledi.

— Erkek değil mi? Neden etmesin? — Yoo.. arkadaşım yamandır!

Semâ ağlayacak kadar hırslı, gudubet kadına: — Bir dakika müsaade eder misiniz hanımefendi? Gudubet kadın merakla kalkarken, genç üniversiteli:

— Bizim moruk gene baltayı taşa vurdu gibime geliyor! dedi.

Kocaman elli ayaklı:

— Babanın zenaatı oğlum! Köşeden kupkuru biri:

— Yahu, dedi, fazla uzadı bu sefer. Gelecekse gelse de...

— Dalgamıza baksak, diye iskemlesinde kıvıldandı tahsildar yapılı daha bir başkası.

Kocaman elli ayaklı adam, genç üniversiteliye:

— Çıkıp baksana ananla ne konuşuyor karı? dedi.

Üniversiteli çıkacak oldu, vazgeçti:

— Boşver..

— Niye?

— Kocakarı sevmez sırrının öğrenilmesini: Gerçekten de, Semâ, gudubet kadına, yani Kudret Yanardağ'ın, paşa soyundan gelmiş eşine, onu öfkeden kudurtup çıldırtacak sırrı veriyordu: Anadolu ilinde, bir otelcinin evinde tanışmışlardı. Hani söylemesi ayıp ama, kaza kader kurbanı oldu mu insan, başına gelenler pişmiş tavuğun bile başına gelmiyordu. Aslına bakılırsa o da, İstanbul kıyı mahallelerinden birinin aşçı boyalı bir evinde dünyaya gelmiş, okullara gitmiş, sonra da deli gençlik,kendini bir sarı saçlı, mavi gözlüye ziyan ettirmişti. Bütün bunlar da bir şey değildi belki. Baştan çıkanın önüne düşen, yol göstermekten dem vuranı çok olurdu, önce akrabalar, sonra komşuların uçarı hovarda oğlanları... sesi de güzeldi azbuçuk, geneleve düşeceğine, okuyucu olmağa karar vermiş, Anadolu'ya turneye çıkan truplardan birine katılmıştı. İşte o sıra tanımıştı otelciyi.. Oda, tıpkı tıpkısına "Müfettiş bey" gibi, bekâr olduğunu söylemiş, alıp evine götürmüştü. Sonradan öğrenmişti adamın evli olduğunu ama, iş işten geçmiş, çaresiz adamın boyuyla beraber çocuklar yetiştirmiş karısının üstüne kuma olmuştu. Aylar geçmiş, hergün hır-gür.. derken bu "Müfettiş bey" bir gece evlerine misafir gelmiş, durumu öğrenince işe karışmış, otelcinin nikâhlısına bir türlü, ona bir türlü, otelciye de bir türlü... Hani alınmasın hanımefendi ama, kocası bir parça... Gudubet kadının genç kadına kanı kaynayıvermiş, aklından, "Ahret kardeşi", komşu "Ebe Hayriye" geçmişti. Kaç vakittir genç, güzel, eli yüzü düzgün bir tane bulalım deyip duruyordu. Hazır ayaklarına gelmişti işte!

— Ne alınacağım şekerim, dedi. Bilmem mi ben güttüğüm domuzun huyunu?

— Boylu, boslu, yakışıklı ama...

— Bakma boylu bosluluğuna, yakışıklılığına... Sır verircesine fısıldadı:

— Ben ondan daha erkeğim!

Genç kadının gözlerinin içine öyle bir baktı ki, genç kadın azgın bir erkeğin bakışıyla karşılaştığını sandı bir an.

— O gece bileziklerimle küpelerimi teslim ettim ona. Otelcinin hanımından da, bana verilmek üzere kadının bilezikleriyle küpelerini, bilmem kaç lira parasını almış, sözde bana verecekti. Hiç. Ortalardan silindi gitti. Onun için, siz madem eşisiniz..

Gudubet kadın:

— Hiç merak etme şekerim, dedi. Ben herşeyleri tereyağından kıl çeker gibi hallederim.

Yarı açık yazıhane kapısına gitti, seslendi:

— İdris efendi!

— Efendim?

— Bir dakika gelir misin?

Gözleri cin gibi parlayan İdris, mavi kravatını düzelterek geldi. Gudubet kadın onunla içli dışlıydı. Tabiî Kudret Yanardağ bilmiyordu bunu.

— Buyurun, dedi İdris.

— Semâ hanımın gelip yazıhanede Kudret'i aradığını kendisine sakın söyleme!

İdris merakla:

— Niçin?

— Bizim gemi aslanı gene dolap çevirmek isteyecek bana kalırsa!

— Ne gibi?

— Şimdilik bırak ne gibisini. Sonra anlatırım. Duydun mu? Semâ hanımın gelip onu aradığını söyleme. Arkadaşlarına da söyle, onlar da kaçırmasınlar ağızlarından. Oldu mu?

— Bâşüstüne, dedi İdris. Sonra oğluna seslend: Tuuunç

Genç üniversiteli yazıhaneden fırladı:

— Hoop!

Semâ gülüverdi. Ne şeker çocuktur. Annesi:

— Haydi gidiyoruz.

İçerdekilere toptan bir: "Allahaismarladık çocuklar!" dedikten sonra, çekimserlikle dikilmekte olan genç kadına:

— Haydi şekerim, dedi. Yürüsene! Semâ şaştı:

— Ben de mi? Nereye?

— Bize gideceğiz!

— Aa...,

— Neden?

Tunç'la karşılaştı bakışları, yeniden kızardı. Gözlerini önüne indirdi. Sonra:

— İyi ama, eşyalarım...

— Hangi otelde?

— Tepebaşı'nda. İsmi unuttum.

— Zarar yok. Atmanız bir taksiye, almanız eşyalarınızı, Sonra doğruca bize. Çünkü sen bana çok lâzımsın. Bizim domuz müfettiş, altınların üstüne yatacak gibi geliyor bana! Genç kadını elinden çekti, üçü, merdiven karanlığına yürüdüler.

İdris dirseklerini masaya dayamış, yüzünü avuçlarına almış, gidenlerin ardından bakıyor, "Müfettiş bey"i düşünüyordu: Nasıl olsa dönüp, dolaşıp gelecekti. Tilkinin kürkçü dükkânına yolunun eni-konu düşmesi gibi. Gelecek, kafasında kimbilir neler parçalanacaktı! İçini çekti. Kocaman elli, ayaklı adam, İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ gazetesini ağır ağır katlayıp geniş tahta masanın bir kıyısına bırakıyor, bir başka arkadaşı bantlıyor, daha bir başkası da abone defterindeki adreslere göre, bantların üzerlerini yazıyordu. Kocaman elli ayaklı adam, içini çeken İdris'e baktı:

— Ne o? Niye içini çektin?

— Fıkara Müfettiş bey aklıma geldi de...

— Niye?

— Niyesini bilmem ama, Şehvar bir çorap öreceğe benziyor fikaranın başına!

Bantlanmış gazetelerin üzerlerini yazmakta olan yeşile çalan mavi gözlü, kırkbeşlik adam:

— Ne gibi? dedi.

— Ne gibisini de bilmem. Durum, Müfettiş bey için hiç de iç açıcı değil. Karı gene şipşak bir plân hazırlamış olacak, Kudret buraya uğrarsa, bu kadından bahsetmeyin dedi!

— Anlamayacak ne var bunu ? Genç kadını kocasından kıskandı. Ebenin evine zula edecek!

Oradakilerin aklına yatmıştı:

— Sahi ha! dedi biri. öteki ekledi:

— Hiç düşünmedik. Doğru.. Kocaman elli ayaklı:

— Fakat karı da kıyak karı ha!

— Şehvar ineklik etmese de...

— Değil mi ya? Kocaman elli ayaklı:

— Ben o maksatla söylemedim, dedi. İdris!

— Ya?

— Bu yazıhaneye bir kadın lâzım değil mi?

— Teftişlerde mi?

— Tabî! İdris'in aklına "Teftişler" gelince, kaç vakittir Anadolu içlerinde dolaşıp duran, elbette "Tahsilat" yapan Kudret Yanardağ'ın bunca zamandır neden para yollamadığını hatırladı.

— Yazıhane kirası, benim ev kirası, bakkal borcu... şerefsizim eve hangi sokaklardan gideceğimi şaşırdım gene!

Kocaman elli ayaklı adam:

— Ya ben? dedi.

Ötekiler de hemen hemen aynı durumdaydılar:

— Annemin reçetesi bir haftadır cebimde!

— Benim köroğlu doğuracak, bekle diyorum. Kudret âbin teftiş ve tahsilattan dönsün!

İdris gene içini çekti:

— Evine de yollamamış, dedi. Baksana, Şehvar canavar gibiydi...

— Oğlanlar? Oğlanlar ya?

— Kız?

— Fakat birader, Kudret'inki de hayat değil şerefsizim. Biryandan kenef karı, öte yandan oğlanlar, kız... Milyon geçmeli eline ki, belki!

Kocaman elli ayaklı adam:

— Milyon geçse eline gene hava, dedi. Değil mi ki o karının pokeri, beziği, seviciliği var? Bırak.

— Doğru.

— Deve dişi gibi adamı almış avucunun içine!

— Ona da müstahak. Neden gitti de paşazadedir diye yedi denizin dışarı attığını aldı? Çeksin pezevenk!

İdris:

— Yoook, dedi. Bakın bunda günahını aldınız adamın. Ben içindeyim evlenmesinin. O, ensesine vur, ağzından lokmasını al annesi yok mu annesi?

— O mu sebep?

— Ben biliyorum, içindeyim dedim ya! Bütün sebep o. Neymiş ? Soy, sop, hesap, nesep sahibiymiş.Koca Anadolu şehrinde bir talibi çıkmamış da, zavallı Kudret'e daskalladılar.!

Kocaman elli ayaklı:

— Almasaydı efendim, dedi. Almasaydı!

— Olur mu yahu? Annesi. Sonra bilirsiniz annesine ne kadar düşkün olduğunu!

— Kaç para? Şehvar bu. Anne manne dinler mi?

— Oda doğru..

— Lâf aramızda, şuraya geldi mi ben bile korkuyorum!

— Şerefsizim ben de. —Ya ben?

— Ödüm kopuyor anam avradım olsun...

Cağaloğlu durağında, Tunç:

— Dolmuşa binelim anne, dedi.

Şehvar kaim çerçeveli gözlüğünün ardından oğluna öyle bir baktı ki, delikanlı yuttu.

— Taksi!

Kap kara, kocaman bir taksi önlerinde durdu:

— Evet?

— Bizi Tepebaşı'na götüreceksin. Bir otelden bavulumuzu, valizimizi alacağız. Oradan da... İstanbul'un Maçka, Şişli, Nişantaşı falan gibi eski ve çok ünlü semtlerinden hemen sonra gelen bir başka büyük semtinin adını söyledi. Şoför kart karının pazarlık edeceğini sanmıştı.

— Götürelim bayan, dedi.

"— Kaç para vereceğiz ?" denmesini bekledi ama, kart karı sormadı. Arabanın arka kapısını açtı, yanındaki genç, güzel, cıvıl cıvıl kadına kibarca:

— Buyur şekerim! dedi.

Genç kadın arabaya girerken, genç üniversiteli de annesine çaktırmadan genç kadına bakıyordu. Arabaya girerken eğilmişti. Eteği kalkmış, bacağına büküm yerinden yukarısı bir an bembeyaz meydana çıkmıştı. Genç üniversiteli orasını dişleyebilmenin hasretiyle yandı. Her yanı gerilmiş, kanı damarlarında kurşun gibi dolaşmağa başlamıştı.

Annesi de girdi arabaya, oğluna:

— Sen öne geç! dedi.

Şoförün yanına geçerken içi içini yiyordu. Anne manne, ne inek karıydı şu be! Araba yürüdü. Genç kadın, gudubet karının solundan öndeki genç, üniversiteliye bakıyordu göz ucayla, "Göz ucayla", çünkü anlamıştı sevici annesinin kendisini oğlundan kıskandığını.

— Demek sizin bilezikler, küpelerle, otelcinin karısından aldıkları onda?

— Evet

— Peki. Bana rastladığımız çok iyi oldu.. Arabanın içine doğru yarım sol yapmış genç kadına yiyecek gibi bakmakta olan oğlunun bakışını yakalayarak kan tepesine çıktı:

— önüne dön!

— Ee.. sen de be, dedi. Kadın kızdı:

— Ee.. mi? Sen de be mi?

— Kes yahu..

Hırsıyla önüne döndü, tâ Tepebaşı'na kadar bir daha arkaya bakmadı. Genç kadın, ya da kızların yanında kendini kaybediyordu annesi. Babası mı vardı karşısında? Ona bağırır, çağırır, ortalığı süpürtür, kap yıkatır, çöpçüye çöp tenekesini koştururdu ama, Tunç, babası Kudret Yanardağ değildi! Tepebaşı'nda otelin önünde durdular. Semâ arabadan çabucak indi, koşarak otel merdivenini çıktı, kapıda kayboldu. Tunç arabanın arkasındaki annesine döndü:

— Bakıyorum gene kendini kaybettin karının yanında? dedi.

Kart karı gözlüklerinin ardında kıpkırmızı kesildi:

— Elin karısına yiyecek gibi bakıyorsun. Ayıp değil mi?

— Karının yanında bana fiyaka yapmak ya?

— Kes şimdi de evde konuşuruz bunları! Şoför güldü:

— Yaşa delikanlı!

Semâ valizi, bavuluyla geldi. Şoför bunları arabanın bagajına soktu. Sonra hareket ettiler. Trafik

gereğince araba Galatasaray'a, oradan Tarlabası'na geçecek, sonra Aynalıçeşme önünden Tepebaşı, Şişhane, Unkapanı Cadde üzerinde, sıra sıra, kocaman apartmanlardan birinin önünde durdu araba.

Şehvar:

— Sen eve git, Tunç, dedi. Tunç hırsıyla sordu:

— Sen nereye gidiyorsun gene?

— Ebânım teyzene uğrayacağım biraz...

— Ebânım teyze, ebânım teyze..

Araba tam hareket etmişti, oturdukları apartmandan ağabeyi çıktı.

— Vay, Tunç., nerde kocakarı? Tunç alıp alıp veriyordu zaten:

— Bırak yahu, dedi.

— Niye?

— Ebânım teyze, ebânım teyze..

— Babamdan haber yok mu?

— Yok., Yok ama... öyle kızıyorum ki şu kocakarıya!

Ağabeyi de Tunç'un az iri bir başka modeliydi ki, ikisi de babalarının hıh demiş, burnundan düşmüşlerdi. Onun sırtında da beyaz çizgili kahverengi bir kostüm. Bu kostümlerin kumaşlarını Kudret Yanardağ, bir arkadaşının kefaletiyle bir taksitçiden almış, üç kostümün üçü de aynı taksitçinin terzisinde, ayda belirli taksitler karşılığında diktirilmişti ki, şimdiye kadar bir tek taksidi bile ödenmemişti. Tunç'un iki yaş büyüğü Yalım, kardeşinin, "Yok. Yok ama., öyle kızıyorum ki şu kocakarıya!" demesiyle ilgilenerek sordu:

— Niye?

— Yazıhanedeydik. Bir karı geldi ki, görme, şerefsizim Marilyn Monro haltetmiş yanında!

— Atıyorsun?

— Allah belâmi versin ki ha!

— Nerden gelmiş ?

— Peder bey teftiş sırasında ayarlamış, öyle anlaşılıyor. Idris amcadan babamı sordu. Aksiliğe bak. Kocakarı bombok oldu tabii.. Ben dışarıdaydım, bir geldim, Allah., çarpıldım!

Sonra?

— Sonra, çıktık ordan, taksiye bindik. Karıya kesiliyorum. Görsen bitersin. Beni öne oturttu. Vardır ya hani boktan numaraları., genç kadın, genç kız oldu mu bize çıkışır falan. Gene öyle. Öne geç, önüne dön...

— Karıyı ebânım teyzeye mi götürdü?

— Oraya götürdü..

Birden gözüne karşı kaldırımdaki hoppa kızıkardeşi ilişti:

— Bak bak, dedi, Alev'e bak!

Yalım baktı, güldü:

— Ulan ne hergele kız be!

— Şerefsizim tam sekiz oğlan arkasında!

— Boşver. Demek karıyı ?

— Ebânım teyzeye götürdü.

— Maksadı bizden kaçırmak...

— Nâmuuuuus!

Yalım "Nâmus"a sövdü.

— Ben Aksaray'a iniyorum..

— Haminne evde mi?

— Evde.

—Kayıntı var mı? Öyle acıktım ki...

Yalım karşılık vermeden, karşı kaldırıma beş, altı adımla geçti. Vızır vızır geçen taksi, dolmuş, otobüs,kaptıkaçtı, trolleybüslerin arasından çevik zikzaklarla sıyrılmıştı. Kızıkardeşiyle karşılaştı:

— Eve git! dedi.

Oğlanlar Yalım'ı görünce bozulmuş, gerilemişlerdi.

Alev:

— Sana ne? dedi.

— Bir tane atarsam? — Anlamadım.

Yalım sözde vuracak gibi üstüne yürüdü. Alev çevreyi baktıran bir çılgınlıkla oğlanlara tutunarak arkalarına kaçtı. Delikanlılar yaygaraya benzeyen kahkahalarla güldüler. İçlerinden biri:

— Yaşa Alev! dedi.

Alev, ağabeylerini hatırlatır kalıpta, ama çok güzel bir kız, İstanbul Kız Liselerinden birinin hâlâ orta son sınıfındaydı. Bu yıl da kalırsa belge alacaktı ki umurunda bile değildi. Oğlanların gevezeliği yeniden başlamıştı:

— Alev, şist Alev!

— Bu ne çalım be?

— Boşveriyor şerefsizim. Ben olsam..

— Ne olurdu?

Alev şıp, durdu, önünden akmakta olan taşıt kalabalığını gözleriyle tarttıktan sonra, az önce ağabeysinin çevik davranışlarını hatırlatarak apartmanlarının bulunduğu karşıya geçti. Kıl payıyla kurtulmuştu bir dolmuşun çamurluğundan. Şoför klaksona kuvvetle bastı. Araba vahşi bir hayvan gibi bağırdı. Şoförün kaba küfürüne nanik yapan Alev, küçük ağabeysinin yanına gelmiş, şoförü de, arabasını da unutmuştu. Küçük ağabeysi, "O oğlanların" kim olduğunu sormadı. Aklından bile geçmedi. Semt delikanlılarıydılar. Kızkardeşleri vardı onların da. Tunç da, Yalım da, onların kızkardeşleriyle dalga geçer; Şakalaşırlardı.

— Kayıntı var mı, kayıntı?

Alev omuz silkti:

— Babamdan haber var mıymış ?

— Yokmuş, ama, kocakarı...

Ağabeysine anlattığı kadını kızkardeşine de anlattı:

Alev:

— Demek çok güzel? Yaşadınız., peder beyse tabî avucunu yalıyacak!

Tunç göz kırptı:

— Valdanımdan fırsat bulabilirse..

Yanlış anlayan Alev:

— Tuh, dedi. Terbiyesiz.. Ben ebânım teyzeye gidiyorum.

Tunç'un karnı gerçekten zil çalıyordu. Şu moruk da ne diye mangır yollamazdı sanki ? Apartmandan içeri daldı. Otomatiği yaktı. Yarı karanlık merdivenler aydınlandılar sarı sarı. Mangır yollasaydı gider Çiçekpazan'nda iki kadeh atardı kocakarının şu aynasızlığı üzerine. Ulan ne inek karıydı be annesi. Babası genç kadını herhalde biçimlemiş olacaktı. Karının namusunu korumak ona mı düşmüştü ? Birden birinci katın kapısı açıldı, gür bir ışık seli otomatiğin hafifçe, sarı sarı aydınlattığı merdivenleri yıkayıp sildi âdeta. Altmışa yakın, kırış kırış ama sürmesi, rastığı, dudaklarının boyası yerinde Dürdâne hanım teyze, genç bir kadınmişçasına kırıtarak:

— Tunç paşa... ne haber? dedi.

Kocakarının yiyecek gibi bakışı, zaman zaman pişirdiği tatlıları ya da yemekleri ikram etmek için ağabeylerinden gizli bir çağırışı, parası falan olup olmadığını soruşu., "karta kaçmış" olmasa iyi ama, haminnesi yaşındaki kadını da..

— İyilik be Dürdâne hanım teyze.. — Beybabanızdan ne haber?

— Valla bu sefer teftiş uzadı biraz.. — Karnın aç mı?

— Teşekkür ederim.!

Gençlik özentisi içindeki kocakarının hayran bakışları ardında sürükliyerek ikinci, sonra üçüncü, kendi katlarına çıktı. Zile uzun uzun bastı. Babaannesi yarım saat önce Tahtakale'deki tuzcunun yanından, çuval dikmekten gelmiş, çok yorgun olduğu için odasında, sedirin ayakucuna çökmüş, hemen de kendinden geçmişti. Zilin üçüncü mü, dördüncü mü çalışında uyanıp, ağır ağır kalktı, gitti kapıyı açtı.

Tunç baruttu gene:

— Ne o kocakarı? Gene kulağına kurşun mu aktı?

Muftağa hızla yürürken babaannesinin vereceği karşılığa kulak bile asmadı. Babaanneyse, ne olursa olsun, çok sevdiği ortanca torununu cevapsız bırakamazdı. Paşa dedesi, sonra da paşa babasının konağında böyle görmüş, böyle alışmıştı.

—İşten döndümdü de yavrum, sedirin ayak ucunda gözlerim şöyle bir kirlenivermiş..

Tunç, buzdolabını falan karıştırmış, yiyecek bir şeyler bulamamıştı. Öfkeyle dışarı çıktı: ; — Yiyecek bir şey yok mu yahu ?

Babaanne gene şaşırılmıştı, mutfağa seğirtti. Sağa baktı, sola baktı. Buzdolabını açıp kapadı. Onu öfkeyle seyretmekte olan ortanca torun gene parladı:

— Şaşkın ördek gibi ne dönüp duruyorsun mutfakta be?

Yaşlı kadın büsbütün şaşırdı:

— Sana yiyecek arıyorum yavrum..

— Baktık, yok. Yalancı pehlivan gibi sen de... Mangırın varmı, mangırın?

Babaanne tuzcudan aldığı parayla geçinirdi. Günde, sabahın sekizinden, akşamın dördüne, beşine, bazan iş olursa altısı, yedisi, hattâ sekizine kadar çuval dikmek, tuz paketlerinin ağızlarını kapamak işinde altı lira gündelikle çalışır, pek pek üçünü yer, geriye kalan üçünü de saklardı. Çünkü "Yedi denizin dışarı attığı" gelin, aydan aya ondan oturduğu küçücük odanın kirası olarak elli lira alırdı ki, oğlu. "Sağ olsun, taş deyi tuttuğu altın olsun, Kudret'çiği" bu elli lirayı karısından gizli verirdi annesine. Gelinin odayı, odadaki "Hırtı pırtı" karıştırıp para aramak âdeti olduğunu bildiği için, biriktirdiklerini köşe bucağın saklar, zaman zaman torunlarına verirdi. Ortanca torununun, "Mangırın var mı, mangırın?"! üzerine, odasına geçti, sedirin altına sakladığı kırk lirasının onunu getirdi verdi:

— Al yavrum.

— Kaç para bu ?

— On lira.

— Bir onluk daha olsa...

— Ne yapacaksın? Kitap mı alacaksın?

— Yok yahu, başlarım şimdi kitabından defterinden ha!..

Suratına haykırdı:

— Rakı içecem rakı!

Babaanne kırış kırış, ufacık yüzü, süt mavisi gözleriyle ürktü, sonra da, "Allah sen gösterme Yarabbi..." diye mırıldandı. Rakı değil de kitap alacak olsaydı, birikmiş kırk lirasının kırkını da verirdi. Ama rakı? İçen kadar, içki parasını verenin de günaha gireceğine inanan yanı ağır basıyordu. Tunç, Aznavur'dan bir şarkının melodilerini ıslıkla çalarak apartman merdivenlerini hızla inerken, babaanne torununun ardından üç Kulhüvallahî bir Elham okuyup üflemiş, sonra da kapıyı usulcacık kapamıştı. Gelininin bile ardından okur, üflerdi o. Paşa dedesi, paşa babası... Haminnesi, annesi... sonra çeşit çeşit halalar, teyzeler, dayılar, amcalar, hala, teyze, amca, dayı kızları., bayramlar, seyranlarda renk renk giyilerek koca konağın içinde fır dönülürken, yemin yiyeceğin sözü mü olurdu? Bu yem yiyecek derdi yeni çıkmıştı. Eskiden fakir fıkara gelse, kapıyı çalmağa kalmaz, uşaklar, hizmetçiler koşar, dolu dolu verirlerdi. Odasına geçti. Saklı yerden bir on lira daha ayırdı. Ortancaya vermişti, büyüğün de hakkı vardı. Torundu bunlar. Hattâ bir on lira daha ayırmalı, onu da kıza vermeliydi annelerinden gizli. Fazla olsa, kıza fazla verirdi. El malıydı o. Yarın gittiği yerde iyisine mi düşer, kötüsüne mi, belli olmazdı. Ne görürse baba evinde görürdü kızlar ama, ne baba babaydı, ne de anne anne. Hele anne içini derin derin çekti. Ne bilirdi paşa soyunun bile bu devirde böylesine azacağını? Azmıştı işte. Oğlunu, gak deyince et, guk deyince suya alışmış Kudret çiçeğini ne hallere sokmuştu! Zavallı yavrucuğu, böylesine beş paralık karının elinde oyuncak olacak, çöpçülere çöp tenekeleri koşturacak bir dedeyle babanın çocuğu muydu? Mezarlarından başlarını kaldırıp da

görmeliydiler yavrucuklarını! Devrilen akşam güneşinin soluk renginde bir hüznün çöktü içine. Oracığa, demin uyuyakaldığı sedirin önüne yeniden bıraktı kendini; başını sedirin kıyısına dayadı, gözlerini yumdu. Yetmiş yakın bir kadındı. Ayağa kalkıp ortalarda dolaşınca bir baş dönmesi... Yumulu gözlerinin ardında koca apartman fırıl fırıl dönüyordu sanki.

*

Tren Ankara garına girdi, durdu. Kudret Yanardağ hemen hemen en önce inen yolcuların arasında, sarı çantası, kocaman ayakkaplarıyla hızlı hızlı gardan çıktı. Niyeti bir taksiye atlayıp "Bakanlıkların yolunu tutmaktı. Hiçbir işi yoktu oysa "Bakanlıklar"da. Sırf, Valisi, Emniyet Müdürü, Belediye Reisi, esnafını falan cayırtıya verdiği bu şehirden ayrılırken peşine takılan "Sivil"i şaşırtmaktı maksadı. Çünkü, zaman zaman tren koridorundan geçerken kompartmana göz atıyordu. Gerçekten herhangi bir "Sivil" miydi? Öyle sanıyordu. Hele istasyona getiren arabacı Kel Mıstık'ın en son dakikada eline tutuşturmağa çalıştığı paralar..

Gardan çıktı, durdu, bir cigara yaktı, bekledi.

"Sivil" de çıkmış, "Beyefendi"nin durduğunu görünce o da duraklamıştı. Tamamdı canım, sağlam ardına takılmıştı. İyi ki arabacının verdiği paraları almamıştı. Bu paralar herhalde bir suçüstü için önceden numaraları tesbit edilmiş paralardı ki, canına okuyacaklardı. Bıkmış usanmıştı bu türlü yaşamaktan. Ölse, ölebilsen... çoluk çocuk... Tunç'la Yalım'a acımıyordu.. Erkekteler onlar. Fakat Alev'e? Ortayı bile bitirememiş bir kız çocuğu... o öldükten sonra kendi havasında anaları, çocukları okullarından alır, hayata atardı. Alçak karı, pokeri, birici için..

Bir taksiye çabucak girdi:

— Bakanlıklar'a!

Araba yolu tuttu. Arka pencereden yavaşça baktı. Tam arkalarından bir başka araba geliyordu. Sivil bu arabada olmalıydı. Hiç önemi yoktu. Sivil, siviller vızgelirdi, hepsini atlatırdı evelallah, sırf evdeki kart karıyı atlatamıyordu. Günlerdir tam bir esenlik içindeydi ama, zavallı anacığı ne yapıyordu acaba? O karı, o kart, çirkin, yelloz, eli bayraklı karı zavallıya belki de kan kusturuyordu. Hele şimdi, para da yollayamamıştı ki, deli olmuştu musibet! Arka pencereden gene baktı. Geliyordu, hem de izlercesine! Ama ölmeğe lüzum yoktu şu sıra.. Semâ'nın bilezikleriyle küpelerini verir, otelcinin karısından aldıklarını kendine ayırır, daha yaşlandığı zaman başını sokacağı ev için şehrin dışında, Çekmece mi, olur, Bakırköy mü, daha başka bir yerler mi, şimdiden bir arsacık uydururdu. Cigarasının külünü arabanın açık penceresinden dışarı silkeyim derken, küller suratına, gözlerine geri tepti. Hay Allah belâsını versindi. Ulan amma da pis gitmeğe başlamıştı işler be! Hiç de hayra alâmet değildi bu küllerin gözüne kaçması, işaret kötüydü. Olabilirdi ki "Sivil" bir punduna getirip başşehir'de tevkif ettirmek emrini almıştı! Aklına birdenbire yatarak, hâlâ elinde tuttuğu lanet cigarayı dışarı fırlattı. Peki ama, nasıl bir gerekçeyle tevkif ettirebilirdi? Bundan önceki şehir, ya da kasabalarda buna benzer hiçbir şeyle karşılaşmamıştı. Neden? Neden karşılaşmamıştı da, burada... Aklına sıska arabacı Kel Mıstık geldi. Tamam.. bu mendeburun yüzünden olacaktı. Ne diye binmişti sanki onun arabasına? Bakanlıklar'da indi. Sivil'in arabası da gelmiş, adam inmişti. Bir ara bekledi. Hattâ adamı yakasından tutup yaygarayı basmak geçtiyse de aklından, yeni bir maceraya lüzum yoktu. Elinde sarı çantası, kocaman ayakkaplarınının zııt zııt zııt'larıyla büyük kapıdan içeri; daldı. Kimbilir

hangi işleri için memleketin dört bucağından kopup gelmiş çeşitli iş adamları bu zııt zııt zııt geçen heybetli adamı birbirlerine gösteriyor, ne Bakanı olabileceğini kestirmeye çalışıyorlar, kapı önlerindeki odacılar, ellerinde olmayarak iskemlelerinden ayağa kalkıyorlardı.

O, aklında "Sivil" İçişleri Bakanlığına geldi. "Sivil" merdiven başında kalmıştı ama, bakıyordu.

"Özel Kalem"e daldı. İş sahipleri Bakan'ın yanına girebilmek için sıralarını bekliyorlardı. Herkes kendi âleminde, düşünceli bir sıkıntı içinde sırasının bir an önce gelivermesini bekliyordu. Onun içeriye zııt zııt zııt girmesi, başta Özel Kalem Müdürü, oradakilerin dikkatini çekmiş, hattâ sağdan soldan ayağa kalkanlar olmuştu.

— Rahatsız olmayın evlâdım, rahatsız olmayın!

Özel Kalem Müdürünün masasına önemle gitti. O da bu hiç tanımadığı, ama şu kalıp kıyafetine bakılırsa herhalde çok önemli biri olması gereken beyefendiye ayağa kalkmıştı:

— Buyurun beyefendi!

— Vekil beyefendi çok meşguller galiba?

— Çok. Ama arzu buyurursanız... Leb demeden leblebiyi anlamıştı:

— Yoo yooo, dedi,. Kendileriyle görüşeceğim çok önemli bazı meseleler var. Akşam Ankara Palas'ta görürüm. Selâm söyleyin!

— Başüstüne beyefendi.

O, gene oradakilerin hayran bakışlarını ardında sürükleyerek, zİt zııt zııt odadan çıktı. "Sivil" kapıdaydı, tahmin ettiği gibi, Özel Kalem Müdürüyle yaptığı konuşmayı görmüş, duymuştu. O kadar ki, "Beyefendi" çıkarken kapıda saygıyla yol verdi, yerlere kadar eğilerek onu selâmladı. Lâf mı? Herif, hayır, "Beyefendi", koskoca bir Bakanla çok önemli şeyler konuşacaktı ve akşam onu Ankara-palas'ta özel olarak görecekti. Demek bu adam, söylendiğince sadece bir "Müfettiş" değil, daha çok daha büyük bir şeylerdi ama, ne? Ardından gene de koştu. Adam gene bir taksiye binmişti. O da bir başka taksiye binmeliydi ama, taksi yoktu ortalarda. Sağa baktı sola baktı... "Beyefendi" ise, "Sivil" in bu halini arka pencereden memnurlukla görüyordu. Şoföre: — Karpiç'e çek! dedi. Araba, sağa sola koşan "Sivil" in şaşkınlığı arasında hızla yolu tuttu. Akıl edip arabanın numarasını alsa da, sonrada nereye götürdüğünü sorsa bile gene de hiçbir faydası olmazdı. Arabada rahat bir soluk aldı, bir cigara yaktı. Evet, otelcinin karısından aldığı altınları İstanbul'da, Kapalıçarşı'da kuyumculardan hemen paraya çevirtip... hayır hayır, beğenmedi. Ne olur ne olmazdı. Birkaç gün beklemeliydi! İçinde tuhaf bir önsezi, bu altınların kendisinde kalmıyacağını sandırıyordu. Nedenini, niçinini bilmemesine karşılık, öyle geliyordu gene de. Sanki Semâ işleri arapsaçına çevirecekti de, sonunda kabak dönüp dolaşık Kudret Yanardağ'ın kafasında patlayacaktı. —.....ne olabilir?" diye geçirdi. "Semânınkini geç ,fakat ötekileri Semâ'ya vermek için otelcinin karısından aldığını kim gördü? Hiç. Bir ben, bir kadın, bir de Allah! Başka? Hiç kimse..." Ferahladı bir parça.

"— Diyelim ki biçimsiz bir iddia oldu. Ne çıkar? İnkâr yiğidin kalesi. Yok canım, kendi kendine

evham. Şimdi bırak bunları da, altınları nasıl satacağım?" Aklından İstanbul'daki Kapalıçarşı hızla geçiyordu. Kapalıçarşı, kalabalık, Vitrinleri küme küme altın, bilezikler, yüzükler içindeki kuyumcu dükkânları... En baştan birincisine dalıyor. Bileziklerden bir çiftini gösteriyor:

"— Şunada bakar mısınız?"

Adam, ya da kalfası saygıyla alıyor:

"— Bakalım beyefendi.."

Eviriyor, çeviriyor:

"— Çok güzel. Ne yapmak niyetindesiniz?"

"— Satmak istiyorum."

Dükkân sahibi ya da, kalfa söyle bir gözden geçiriyor. Bilezikleri satmayı hiç yakıştıramadığı belli. Bir pazarlık, bir çekişme...

"— Olmaz!" diye sesli sesli söylendi. ". . . satmak olmaz. Belki de işin bombası patlamış, iş polise aksetmiştir? Semâ'da da adresim olduğuna göre... İstanbul polisi şıp diye bulur İdris'i. Beni sorar. Gerçi İdris, ötekiler ham halat değiller, ağızları sıkıdır ya, gene de belli olmaz, boş bulunabilirler!"

Araba Karpiç'in önünde durunca şaştı, ne çabuk geldiklerine. Taksiyi savdı, her ihtimale karşı Karpiç'e girdi. Gिरerken kapıdakiler önemle:

— Buyursunlar beyefendi!.

Diye, yerlere kadar eğildiler. Böyle nice nice beyler, beyefendiler görmüşlerdi. O, zııt zııt içeri girdi, sağa sola bakındı. Bahçe bölümündeki masalarda seyrek gruplar... Çıktı. Kapıda bir an durdu: — Beni İçişleri Müsteşarı beyefendi arayacak, dedi. Akşam, dokuzdan sonra Ankarapalas'tayım!

Yerlere kadar eğilenler:

— Başüstüne beyefendi!

Adam çıktıktan sonra da birbirlerine bakarak şipşak konuşuverdiler:

— Kimdi bu?

— Ne bileyim ben?

— Hangi müsteşar arayacaktı?

— Onu da bilmem.

— Müsteşarların alnında yazmaz ki birader..

— İŖin mi yok yahu? Tasa ettiğin Ŗeye bak!

"Beyefendi" hiç vakit geçirmeden yeni bir taksiye atlamıŖ, artık takip falan edilmediğinden emin,istasyonun yolunu tutmuŖtu. Bir saat sonra tren vardı İstanbul'a. "Sivil" kaynayıp gitmiŖti ama, gene de tedbiri elden bırakmamalıydı. Gar lokantasının kuytu bir köŖesine yürümeğe kalmadı, Ŗef garson,garsonlar saygıyla koŖuŖtular:

— Ŗöyle buyurun beyefendi!

— Beyefendi, bu köŖe daha ferah..

atık kaŖları, geniŖ omuzlu ağır bedeni, sarı çantası zııt zııt zııt, gösterilen yerler arasında en göze çarpmayacak köseye gitti, masaya oturdu. Çevrenin gözü ondaydı. Hattâ birbirlerine bir Ŗeyler anlatanlar, bu zâtın kim olabileceğini kestirmeye alıŖanlar...

— İki double Kulüp rakısı, soda ve... — Evet beyefendi?

— Beyaz peynir, domates, hıyar, söđüŖ, kavun! Ŗef garson, yerlere kadar eğildi: — Emredersiniz efendim!

Ne olursa olsun, gözleri lokanta kapısında idi. Sanki suç işlemişti. Öyle ya, özel kalemde Ankarapalası'tan söz açmış, bunu Karpiç'in kapısındakilere tekrarlamış, âdeta perçinlemişti. Madem perçinlemişti, ne işi vardı gar'da? Haydi diyelim ki, akşamın dokuzuna, onuna kadar vakit öldürecek, olabilir, o halde "Sivil" de beklerdi sonucu. Buradan kalkıp Ankarapalası'na gitmesi gerekirdi ki hem imkânsız, hem de geceyi Ankara'da geçirmekle İstanbul'a bir gün daha gecikecek, lanet karısının öfkesini büsbütün kabartırdı.

Rakısı, söğüş, beyaz peynir, kavunu geldi.

— Başka bir emriniz?

Başını "büyük adamlar gibi" iki yana sallamakla yetindi.

Şef garson çekilirken rakısını yudumladı... Oooh... dünya vardı. "Kenef karı"dan uzak şu günler, hattâ şu saatler ne güzeldi! Çocuklarıyla anacağı orada, bir çeşit "Yedibaşlı dev" demek olan karısının yanında olmasalardı. Yeni bir yudum. Olmasalardı, nasıl büyük bir iştahla "işine" yeni baştan sarılır, Anadolu şehir, kasabalarını nasıl soyar, nasıl kırk, elli bin vurup İstanbul kıyı semtlerinden birinde uyduracağı bir arsaya çantasındaki ev plânlarından birini yaptırır, "Bu pis iş"e son verirdi! Üçüncü yudum, soda, beyaz peynir, kavun. Ama düşündükleri bu gidişle olamıyacaktı galiba.. Ölmeden kurtuluş yoktu. Karısını saymasa. bile, İdris'le ötekiler vardı. Hem de öyle bir vardılar ki... İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ ile ESNAFIN SESİ gazetelerinin sahipliğini ona yüklemişlerdi. Sağda solda çeşitli baskınlar yapıp, "Teftiş heyeti" rollerini oynarlarken, "Teftiş heyeti reisliği"ni Kudret Yanardağ'a vermekle topun ağzına onu itmişlerdi. Şayet onlardan ayrılacak olursa, her türlü kötülüğü yapar, mahvetmek için evini bile cayır cayır yakarlardı. Yüzünden sıkıntının karanlığı geçti. Dördüncü yudumla rakısını tamamladı. Kurtuluş yoktu "Kenef kan"yla, "Kenef arkadaşlar"dan! Tren saatine kadar "Sivil" falan gözükmedi. Biletini alıp, birincinin تنها kompartmanlarından birine girdi. Eh, şimdilik rahattı. Hele tren hareket edince, "Sivil" falan Ankara'da kaldı. Hafif bir çakırkeyif içinde, mahmur, başını vagon penceresinin tahtasına dayadı, hemen de uykuya geçti Düşünde evini, karısını gördü. Taksi ile eve gidiyordu. Karı, oturdukları katın balkonunda, elinde sopa, onu bekliyordu. Arabadan inerken koşuyordu aşağıya:

"— Ulan nerdeydin deyyus? Ha? Nerdeydin, cevap ver bakalım!"

"— Karıcığım, dur karıcığım, anlatayım karıcığım..."

Ter içinde uyandığı zaman karşısında, tam karşısında gene "Sivil"i görünce, beyninden vurulmuşa döndü. Adam sırtıyordu:

— Rüya gördünüz galiba beyefendi? Şaşkınlıkla:

— E evet, dedi, evet.

— Hanımefendi fazlaca mı titiz?

— Peki ama, ben sizi..

— Tanıyamadınız mı?

— Yoo..

— Nasıl olur beyefendi? Ankara'ya aynı trenle gelmedik mi?

— Farkında değilim.

— Sonra siz Bakanlıklar'a uzandınız.

— Evet.

— Bendenizin de bir işi vardı. Tesadüf, Özel Kalem'de, aynı Bakanlığın Özel Kaleminde yani... hattâ siz Bakanı gece, dokuzdan sonra Ankarapalas'ta göreceğinize dair not bıraktınız müdüre.. Neredeyse nefesi tıkanacaktı.

— Evet, bütün bunlardan size ne?

— Bana mı? Hiiç. Sadece memleketimize şeref verip, birkaç gün için işleri yoluna sokan bir beyefendiye hayranlık hislerinin iblâğı ihtiyacıyla..

Herif deli miydi neydi?

— Devam edin!

— Bizim vilâyet Allaha emanet edilmiş bir vilâyettir beyefendi. Sayenizde birkaç gün caddeler süpürülüp sulandı. Otelleri, lokantaları gezdiniz, dolaştınız. Ne kadar pis, nasıl kontrolsüz olduğunu gözlerinizle gördünüz. Hattâ otellerin pisliğinden, otelcinin evinde kalmayı münasip görmüştünüz.

— Siz bütün bunları nereden biliyorsunuz?

— Bendeniz, misafir kaldığınız otelcinin ev komşusuyum. Ağabeyim terzidir. Bendeniz vilâyette mingayrihaddin memurdum, bu Vali, bu astımlı, tıknefes Vali beni işimden atmıştı. İçişleri Bakanlığına bu sebepten başvurdum. Zât-ı âlinize dert yanacaktım, otelci mani oldu. Cesaret de edemedim.

Adamın "Sivil" olmadığını anlayarak ferahladı. Ferahlayınca da gene hemen "Beyefendi"liğini takındı:

— Neden edemiyorsun? Senin işin, benim işim, bizim işimiz. Bir kelimeyle memleket işi!

— Hak-kı âliniz var beyefendi ama, zât-ı âliniz bizim oraya gizli gelmişsiniz. Valiyi falan el altından sorup soruşturmak için. Fakat asıl hayran olduğum icraatınız, otelcinin evindeki o musibet karıyı defetmeniz! Kadıncağız altınlarını falan feda ettiğine yanmıyor, size nasıl dua ediyor bilemezsiniz! Namuslu aile içinde böyle şeyler olur mu beyefendi? Bırakın kanunu, dinimize sığar mı? Zaten bu yüzden değil mi dinin gevşediği ? Dini gevşek bir milletin de payidar olmasına imkân var mıdır? Farkında değildi ama, herifin gerçekten de "Sivil" olmadığına inanmıştı. Evet evet, altınları bozdurmamalıydı. Herhangi bir aksilik çıkar da karı gelir, ister, edepsizlenirse, "Adresi

boşuna vermedim sana, Al!" diyebilirdi. Diyebilirdi ama, canavar karısından nasıl gizleyecekti bakalım?

— Hele son gün vilâyete gidip de Valiyi makamında bastırmak istemeniz, bütün şehirde memnurluk yarattı. Fakat, size oyun ettiler beyefendi. Bendenizden duymuş olmayın, Vali bey makamında olduğu halde, sizi atlatmış, muaviniyle görüşürmüş. Gerçekten muavin beyle mi görüştünüz?

— Evet.

"Evet" ama, mesele altınların saklanması. Eve gidince, yakasına "Para!" diye yapışacaklardı her zamanki gibi. İdris'e uğrasa önce, tren gece varıyordu İstanbul'a. O saatte İdris yazıhaneyi kapamış olurdu. Terzinin gadre uğramış memur kardeşi, Kudret'in "Teftiş ettiği" şehre gelince, kalktı. "Beyefendi"nin elini öptü:

— Hayırlı yolculuklar beyefendiciğim.

— Güle güle evlâdım.. Hemşehrilerinize selâmlarımı götür, hepsinin gözlerinden ayrı ayrı öptüğümü söyle!

— Emredersiniz beyefendi.

İndi. Arabacı Kel Mıstık oralardaydı. Heyecanla:

— Mıstık, dedi, Mıstık!

Arabacı Mıstık, "Beyefendi'ye vermeyip kendisinde kalan iki yüz liranın hızıyla hergün kafayı çekiyordu. Gene sarhoştı:

— Ne var? dedi.

— Seninki trende!

— Kim benimki?

— Müfettiş bey!

Birden coşkun bir heyecana kapılan arabacı Kel Mıstık, sordu:

— Hani? Nerede?

— Bak, orda, nah... Birincinin penceresinde!. Mıstık koştu. "Beyefendi"nin bulunduğu kompartımana girdi, iki yüzü almayıp kendisine bıraktığı için daha çok, ellerine sarıldı:

— Allah çoluğunu çocuğunu bağışlasın beyefendi, Allah taş deyi tuttuğunu altın etsin...

Şu pis herife gene nereden rastlamıştı!

— Peki peki.. Çok yaşa haydi...

— Beyefendi sen benim babamsın, şerefsizim ki babamsın!

— Teveccühün, peki...

Kel Mıstık öyle sarhoştı ki, "Teveccüh"ün avradına sövdü yanlışıyla. Sonra toparlandı:

— Affet beyim, Allahını seversen affet!

— Canım efendim affedecek bir şey yok..

— Ne demek yok? Senin gibi bir beyefendi'nin huzurunda ben kim oluyorum da meselâ...

— Meselâ ben kim oluyorum da...

— Peki peki..

Kampana çaldı da kurtuldu. Arabacı Kel Mıstık trenden atlamış, yavaş yavaş hareket eden trenin yanında koşuyordu:

— Allah yolunu açık etsin beyim, Allah taş deyi tuttuğunu...

Tren hızlanmıştı. Mıstık gerilerde kaldı. Sonra büsbütün artmış sarhoşluğuyla geri döndü, "Beyefendi"nin "Sivil" sandığı terzinin kardeşinin yanına geldi:

— Ulan ne adamdı be! dedi. Ne adamdı yahu..

Ağlamağa başladı. Ağlaması sevinçtendi. Lokantacıdan aldığı beş yüzün üç yüzünü karısına kaptırıysa, iki yüzü de kendine nasip olmuştu ya!

— Ben hayatımda böyle namuslu, böyle erkek müfettiş görmedim. Böyle adam insanı çekip vursa, insan kanını helâl eder be! Arabaya girdiler.

Terzinin kardeşi:

— Nereye gidiyor buradan acaba? dedi. Kel Mıstık düşünmeden:

— Teftişe, dedi.

— Doğru. Ankara'da Bakanlıklar'a gitti, şipşak raporunu verdi. Gözümle gördüm şerefsizim..

Arabacı Kel Mıstık'ın canı sıkılıvermişti birdenbire : Sakın şu beş yüzünü aldığı lokantacı hakkında da rapor vermiş olmasındı? Canı büsbütün sıkıldığı halde gene de bozmadı. Her zamanki gibi kırbacını beygirlerinin yeleleri üzerinde şaklattı:

— Deheeeey!..

İş sarpa sararsa, "Görmedim, bilmem, duymadım, haberim yok. Hem ne, ben lokantacıdan beş yüz, meş yüz de almadım!"

*

Şehvar, kaim siyah çerçeveli gözlüğü, gözlük ardında âdeta burun köklerine akmış gözleri, gene bir genç kıızı hatırlatmak istercesine aşırı boyalı dudaklarıyla semt bakkalına geldi, içeriye her zamanki çalımıyla girdi:

— Pazar ola bakkal başı!

"Bakkal başı", otuzla otuz beş arası, dinç, semt kızlarıyla daha çok da semtin fakir kadınlarının yüzünden hemen hemen pusulayı şaşırılmış bir adam, yüreği hop ederek, çirkin olmaktan çok acayip kadına baktı:

— Buyursunlar hamfendi..

— Bizim kocakarıya neden istediklerini, vermediniz ?

Bakkal yutkundu, güldü, sonra ciddileşti:

— O kadın gerçekten beyefendinin annesi mi?

Bunu lâf olsun diye sormuştu. Yıllardır dükkâna pek uğramasa da, biliyordu Kudret beyin annesi olduğunu. Lâf olsun diye, daha doğrusu çirkin karının bombardımanından kurtulmağa yarar diyesormuştu işte.

Çirkin kadın şaştı:

— Aa...

— O maksatla sormadım efendim. Biliyorum annesi olduğunu ama, çok pısrılık. Sonra bir hayli de geveze!

Çirkin kadının gözleri dört açıldı:

— Yoksa dedikodu mu yaptı ?

— Efendim, lâf aramızda, ebe Hayriye hanımlara bir misafir getirmişsiniz, genç bir kadın., doğru mu?

Çirkin kadının dikkati büsbütün arttı:

— Onu ne alâkadar edermiş?

— Mesele burada işte. Diyor ki: Oğlumun kesesinden gene viskiler içiliyor, pokerler bezikler oynanıyor, Emirgân gezileri, Sipahiocağı atları, otomobiller gırla. Bu saltanatın sonu bakalım nasıl

gelecek, diyor. Ben de...

Şehvar'ın tepesi iyice attı, açtı ağzını;

— Pis bunağın sözüyle postayı kestini öyle mi ? Aşk olsun sana! Şunu iyi bil ki, bakkal efendi ben, Kudret'in bugüne bugün nikâhlı karısıyım.. Anasının üzerimizde hiçbir hukukî önemi yok. Kapımda Allah rızası için tutuyorum. Kafamı kızdırırsa vallahi de, billahi de kolundan tutar kapı dışarı ediveririm! Konuşurken gözleri burun köklerine büsbütün akıyor, yüzü çarpılıyordu.. Ardını getirdi:

— Pis, seciyesiz, âdi insanlar.. Kadın misafir dediği, âdi oğlunun marifeti. Bir köşelerde kıvrılıp kalmazsa nasıl olsa gelecek, soracaklarım var ondan. Kadın kendisiyle ilgili, kendisiyle!

Sonra sakinleşti:

— Sen şimdi ver bana iki şişe viski daha...

Bakkal yutkundu.

— Neden vermiyorsun?

Ellerini ovalıyarak:

— Vallahi hamfendi, dedi. Borç biraz aştı da. Malûmu âliniz, başka müşterilere de veresiye fazlaca takıldı...

— Ben başka müşteriler gibimiyim?

— Onu demek istemedim efendim. Yalnız, Tekel'e para yatırmam lâzım. Tüccara, vergiye...

— Hadi hadi. Bu gece değilse yarın gelir, borçların temizlenir. Sonra, a... ne ayıp! Biz her zaman böyle veresiyeler yapmaz mıyız Akif efendi? Ben senden biraz da para isteyecektim!

Bakkal Akif, tezgâhı yanındaki ahbabına hazin hazin baktı:

— Kaabil değil hamfendi bu sefer, dedi. Vergi ve Tekel'e yarın para yatırmayacak olsam kolaydı ama...

— Peki peki., ver viskilerimi!

Bakkal Akif istemiye istemiye viskileri getirdi verdi. Şehvar aldı, dükkândan çıktı. Daha pirzola yaptıracaktı kasaptan, manavdan domates, havuç falan alacaktı.

Bakkal ardından:

— Allah belâsını versin böyle karının! dedi. Kırkın üstünde ahbap:

— Niye?

— Kocası fazla açılırlarsa postayı kesersin, dedi. Halbuki bunlar...

Veresiye defterini sinirli sinirli çıkardı, açtı:

— Şuna bak birader. iki bine yaklaştı. Adam teftişe giderken, bini aşmasın diye tenbih etmişti. Karıya lâf anlatamıyorum ki... Bu sırada Kudret Yanardağ'ın kızı Alev, dükkândan içeri bomba gibi girdi:

— Bana bir paket ciklet, on lira para! dedi. Bakkal ciklet paketini yanındaki vitrinden alıp verdi:

— Para yok...

Alev ciklet paketinin kâğıdını yırtmıştı bile:

— Şimdi kafana bir şey indiririm ha!

— Anneniz dedi ki...

— Uuuuf, annemden başlatacaksın şimdi. Hadi be!

Tepinip duruyordu.

Bakkal, yanındaki ahbaba baktı. Ahbaba göre, "değil bir onluk, insan bu yavruya beş, on, yüz onluğu feda eder, düşünmezdi bile!"

— Ver, ver, veeer! dedi. Küçük hanımı boş çevirme. Kimbilir belki de sinemaya gidecektir?..

Alev dudak büktü:

— Sinemaya para vermem ki. Demir âbinin canı sağ olsun...

Bakkal tertemiz, gıcır gıcır bir onluk çıkarıp uzattı. Genç kız parayı kaptı, dükkândan ciklet çiğneyerek hopyaya zıplaya çıktı. Bakkalın da, ahbabının da akılları gitmişti.

— Ulan Akif, dedi ahbabı. O çirkin karıya iki şişe viskiyi verdin de, bu yavruya on kâğıdı mı çok gördün?.. Ulan canımı istesin vereyim be!

Bakkal göz kırparak:

— Canım, dedi, dallandırma. Sen varsın diye biz de ağız yaptık. Şu arka deponun dili olmalı da...

— Allahını seversen?

— Ohooo...

— Kız değil mi?

— Kız, kız ama, anasının kızı!

Bakkalın ahababının aklından içeriki depo, depoda az önceki kızın savrulmuş etekleri geçti. Bakkal:

— En az yarım düzine sevgilisi var, dedi. Karşıda üniversiteli talebeler oturur. Geceleri, gündüzleri, yanına arkadaşlarını da alıp oğlanlara...

— Ne yapıyorlar?

— Eteklerini kaldırıp bacaklarını gösteriyorlarmış da, kasap sinirlenmiş, geldi bana dert yandı...

— Dert mi yandı? Genç kız bacaklarına mı sinirlenmiş enayi?

— Canım, herif yetmişlik.

— Bunlar değil yetmişlik, ölüyü canlandırırırlar be!

Gülüştüler. Sonra ahabap:

— Peki, dedi. Oğlanlar ne yapıyor?

— Ne yapacak? dedi bakkal. Bu semt çok verimli bir semttir. Bu çocuklar, Anadolu'nun şurasından burasından geliyorlar üniversiteye. Üçü beşi birleşip kat, oda kiralyorlar. Anlarsın ya?

— Vallaha bu zamanda talebe olmak varmış!

Dükkâna başka müşteriler gelip gidiyorlardı. Semtin en azından kırk yıllık bakkalıydı bu dükkân. Otuzluk bakkal, babasının sağlığında da gelir gider, çevrenin genç kızları, daha çok da yoksul kadınlarıyla kaynatırdı ama, babası on yıl önce ölüverince, dükkâna temelli yerleşmişti. Hiç değilse günün on beş, on altı saatini burada semtin çeşitli dedikodularını dinlemekle geçiriyordu. Ahabap sordu:

— Bu kızın babası ne iş yapıyor? Müfettiş falan mı?

Bunca yıldır o da gerçek işini bilmiyordu Kudret Yanardağ'ın. Enine, boyuna, kapı gibi adam. Kocaman bıyığıyla semt kadınları, daha çok da kocası öleli yıllar olmuş, ölüverince mal, mülk, akar bırakmış hamfendiler pek ilgileniyorlardı. Bir İfakat hanım vardı, altmışlık.. Eski valilerden birinin on beş yıllık dul hanımı. Ne zaman dükkâna gelse, Kudret beyin çirkin karısını sorar, sonra da başlardı :

"— Şehvar mı? Ayyy... evlere şenlik... o ne yenmez yutulmaz şey öyle ayol! Allah sabırlar versin Kudret beye. Doğrusu hazâ erkek. Yere çak çakılır. Öyle beyefendinin küfvü mü o postal?" Bakkal, ahababına tam bu İfakat hanımdan söz açacaktı ki, İfakat hanım, inceltilmiş kaşları, boyanmış saçları, kimbilir ne çeşit kremlerle saatlerce ovulmuş pırıl pırıl yüzüyle dükkândan içeri girdi. Tam: "Pazar ola bakkalbaşı? Kudret beyden ne haber?" diye soracaktı, bakkalın yanındaki ahabap gözüne ilişince kendini tuttu. Ama bakkal anlamıştı:

— Arkadaş yabancı değil İfakat hanımcığım, dedi. Ne haber ebelerdeki genç kadından?

İfakat hanım bunu beklermiş gibi: — Ah sorma Akif efendiii, sorma, dedi. Gene iki şişe viski ile gidiyordu gudubet... Bakkalın dertleri debreşti:

— O yaprağı hiç açma. Versen bir türlü, vermesen bir türlü. Kudret beyin annesi gelmişti, açtı ağzını yumdu gözünü!

— Ben gönderdim ayol. Verme, kes veresiyeyi efendim. Mecbur değilsin ya!

— Demek siz gönderdiniz?

— Ben gönderdim ya.. Zavallı kadıncağz tâ Tahtakale'lerde, tuzcu yanlarında çalışsın, üstelik paşazadeliğiyle, öteki gudubet postal, yazının ne idüğü belirsizleriyle sevicilik yapsın, viskiler, pokerler oynasın. Eee... Cenabı Allanın parmağı yok ki soktuğu gibi insanın gözünü çıkarsın. Pis kadın. Bulmuş kapılardan sığmaz, aslanlar gibi beyefendiyi, takmış yuları...

Elinde zeytinyağı şişesiyle genç bir kadın girdi dükkândan içeri. İfakat hanımı görünce âdeta sevinerek sokuldu:

— Ablacığım, haberiniz var mı Şehvar'dan?

Altmışlık kadın, çokluk öykündüğü genç kızların o, başlarının bir davranışıyla, alınlarına düşmüş saçlarını arkaya atışlarını hatırlatan bir davranıştan sonra, sordu:

— Yoo.. ne olmuş?

— Viskiler, pokerler, gençlerle gene Sipahi Ocaklarına gidip atlara binmeler, otomobil kullanmağa kalkışmalar...

İfakat hanım gene bir genç kızı hatırlatır biçimde : . — Şekerim, dedi. Şehvar'ın eski zenaati o!

— Doğru ama, Semâ mıdır nedir, o karıyı kıskanmalar ya?

— Kimden?

— Küçük oğlundan ayol!

— Tunç'tan ha?

— Benim kayınbirader söyledi. Geceleri çocuk ebenin evi etrafında dolaşıyormuş. Semâ da pencereden kibritle işaret veriyormuş. Hattâ birinde kapıya inmiş. Gecenin dördünde mi, üçünde mi ne...

— Sonraaa???

— Sonrası, annesi derdine yansın!

— Ebe? Ebe ya?

— Ebenin neden haberi var ki? Haa, dur dur., asıl haberin koyusunu unuttum. Semâ var ya Semâ?

— Evet?

— Bizim komşuların görümcəsi tanıyor. Kumkapılıymış!

— Burada ne geziyor ya?

— Belli değil. Anası da varmış karının, babası da ama, konuşmuyorlarmış. Karı birine mi takılmış, Anadolu'ya okuyucu olarak mı kaçmış ne. Babası müslüman, mütediyyin adammış!

Dükkâna Kudret Yanardağ'ın büyük oğlu girince iki kadın dedikoduyu kestiler. İfakat hanım kırıtı:

— Ooo... maaşallah Yalım. Nasılsın bakayım?

— Teşekkür ederim İfakat hanım teyze...

— Bey baban gene uzun uzun gitti...

— Ne yapsın be İfakat hanım teyze? Vazife..

Bakkala sağ elinin şahadet parmağıyla "Bir onluk.." demek istedi. Bakkal yanbaşındaki 'ahbabına baktı, sonra kadınlara. İfakat hanım anlamıştı:

— Ayol versene delikanlının istediğini! dedi.

Bakkal, çaresiz, çekmeceyi çekti, kirli bir onluk çıkarıp uzattı. İfakat hanım hemen lâf sokuşturdu :

— Aaah, ah. Senin gibi oğlum olaydı da Yalım, apartımanımı satıp yeseydi. Ana ana değil ki!

Yalım, bir yandan onluğu koparma, öte yandan da gururunun okşanmasından coşarak İfakat hanımın boynuna sarıldı:

— Ah teyzeciğim, teyzeciğim. Farzedin oğlunuzum!

— Aa.. farzedemem Yalım. Her zaman söylüyorum, gelirsin yanıma, benim katımda benimle oturursun... feda olsun!

Kapıda küçük:

— Yoo.. İfakat hanım teyze, ağabeyime pas vermek yok, şerefsizim kan çıkar!

İfakat hanım "Kah kah kah" güldükten sonra:

— İlâhi Tunç, dedi. Sen çok yaşa e mi? Yalım:

— Kıskanma oğlum, kıskanma. El elden üstündür!

Bakkal:

— O kadar, dedi.

Tunç, ceketinin yakasında hukuk rozetiyle içeri girdi, İfakat hanımın boynuna sarıldı:

— Canım sevgilim benim, şeker sevgilim, biricik sevgilim...

İfakat hanım sözde kızdı:

— Yooo... bana numara yok!

— Neden? Ne oldu? Göz kırptı:

— Çakarsın ya?

— Anlamadım ki..

— Getir kulağımı.

Genç adamın kulağına "Semâ"dan söz açtı. Tunç:

— Susss.. dedi. Kimden duydun?

İfakat hanımın az önce dedikodu yaptığı genç kadın zeytinyağı şişesiyle oradan kaçarcasına uzaklaştı ama, Tunç anlamıştı:

— Bu inek mi söyledi? Sonra sırrı açıkladı:

— Ona da kayını söylemiştir ama, o kayınıyla olan dalgasını mahalleliden saklasın.

İfakat hanım yepyeni bir dedikodu konusu yakalamıştı :

— Allasen? diye genç adamın koluna girdi. Demek...

Genç adam bakkala, tıpkı tıpkısına ağabeyisi gibi işaret ederek bir onluk istedi. Bakkal çaresiz, onun da gönlünü gördü. Hep birlikte dükkândan çıktılar. Bakkalla ahbabı yalnız kalmışlardı.

Ahbab:

— Vay anasını, dedi. Ulan senin dükkân amma da eğlenceli be!

Bakkal içini çekti:

— Arasına olursa eyvalla. Ama benim gibi yıllar yılı aynı yerde patriğin eşeğini işte o biçim olursa, çekilmiyor. Dünya kadar para taktım sağa sola. Evet, kazanıyorum, kazanıyorum ama, kârın yarısı karı kancığa gidiyor. Bu yüzden peder rahmetli elli beşine varmadan... Ahbab:

— Amaaan sen de, dedi. Atm ölümü arpadan olsun be Akif!

Bir kıyıda ki fötr şapkasını alıp çıkarken:

— Haydi ben tüyüyorum!

— Güle güle. Canın festival isterse uğra. Akşam üzerleri uğrarsan daha eğlenceli olur.

Kapıya kadar gidip ahababını yolcu etti. Sonra dükkân kapısında durup güneş dolu caddeye bakmağa başladı. Dalmıştı. Birden kendine gelerek safi dikkat kesildi: Hızla geçen taksilerden biri, Kudret Yanardağ'ın oturduğu apartmanın önünde durmuştu. Sarı çantası, kocaman sarı ayakkapları, iri gövdesiyle adam taksiden indi. Çevreye pek de aldırış etmeden apartmandan içeri girdi. Bakkal ellerini birbirine memnunlukla sürdürdü. Ee... iki bine yaklaşan borcun sahibi gelmişti! Kudret Yanardağ, evine yaklaştıkça yürek çarpmaları artmıştı. Günler, haftalardır Anadolu şehirlerinde ne iyiydi. "Kenef karı"nın korkusundan uzak, çevresine dilediğince cart curt edip, cart cur tuna karşılık saygı toplayarak rahat günler geçirmişti. Ama şimdi galiba işler çatalanacaktı. İdris'e uğramış, herif ağzının içinde bir şeyler gevelemiş, sonra da, "Semâ'nın geldiğini, karısıyla karşılaştıklarını" anlatmıştı. Ama Kudret Yanardağ şimdi bütün bunları bilmiyordu, sözde. İlk katı, çarpan yüreğiyle suçlu suçlu çıktı. Durdu biraz. "Kenef karı" evde miydi acaba? Evdeyse nasıl karşılayacaktı? Nasıl karşılayacağını biliyordu. Neden bunca zamandır para göndermediğini ilk plânda ortaya atacaktı, sonra da Semâ'dan lâf çakacaktı ki, meydan vermeyecek, kadının altınlarını ortaya çıkarıverecekti. Artık ondan sonrası ne olurdu, bilmiyorum ama, ilk fırtınayı böylece geçirirdi herhalde. İkinci kat. Bıkılmış usanmıştı şu hayattan. Anadolu'yu bölge bölge gez, dolaş. Cart curt et, paralar sızdır, yanlış bir davranışla da yakayı ele verdin mi gir içeri. Ve tabii "Kendi düşen ağlamaz. Ona kim dedi milleti dolandır diye?" karşılığını al, almazsan bile şundan bundan duy. Çantasındaki ev plânları aklına gelince ferahladı. Otelcinin nikâhlı karısından Semâ'ya verilmek üzere aldığı altınları hatırladı. Ne Semâ'nın ona emanet ettiği altınlar, ne de topladığı "Tahsilat" paraları... Belki sadece otelcinin nikâhlısından aldığı altınlar kendisine kalabilecekti. İşte bu altınlarla, Şehvar'dan gizli bankaya koyduğu bir, iki bin lira ona ömrünün sonunda şehrin dışında üstü iki oda bir salon, altı kahve bir evcik yaptırabilirdi. O zamana kadar Tunç, Hukuku, Yalın, Tıbbı bitirirler, kız da kocaya giderdi. Anacığıyla yalnız kalırlar, kafasını dinlerdi. Üçüncü kat. Yüreğinin çarpıntısı dayanılmaz bir hal almıştı ki, üzeri kıllı, kalın parmağını zile uzattı, beyaz düğmeye bastı. Başını dönüyor, gözleri kararıyordu. Bunca yıl gezip dolaştığı memleketlerde ne Vali'ler, ne de Emniyet Müdürleri'yle çeşitli memurlardan korkmamıştı şu az sonra karşılaşacağı karısından korktuğu kadar. Kadın değil, Allanın belâsıydı. Bir tane vursa yamyassı edebilirdi İfakat hanım teyzenin dediği gibi ama, olmazdı ki. Karı "Teftiş ve tahsilat" işinin içyüzünü biliyordu. Hele vursun! Burun köklerine akmış şaşu gözleriyle kıyametleri koparırdı. Kapı açıldı: Annesi anneciği! Boynuna sarılmak, yanaklarını öpmek öpmek geçti içinden ama, acaba Şehvar evde miydi? Sütlâç kırışıkları içindeki bembeyaz yüzüyle annesi:

— Gel yavrum, dedi. Hiç kimse yok!

Ancak o zaman girdi, anneciğinin boynuna sarıldı, kırışık yanaklarını öptü öptü öptü. Yaşlı kadın çok sevdiği oğlunun geniş göğsüne başını yaslamış, hıçkırıyordu.

— Anneciğim, dedi Kudret Yanardağ.

— Yavrum, yavrucuğum...

— Niçin ağlıyorsun?

— Nasıl ağlamam yavrum, ah nasıl ağlamam? Şehvar gene gemi azıya aldı. Senin yokluğundan istifade, ne ata binmeler, ne otomobil kullanmalar, ne de şu ahlâksız ebenin evine genç kadınlar kapatmalar... Ayol viskiler sel gibi aktı. Mahallelinin diline iyice düdük olduk. Arımdan, namusumdan kimselerin yüzüne bakamıyorum. Nihayet dayanamadım, gittim bakkal Akif efendiye, oğlum dedim, veresiyeyi kıs bir parça. Neden vâlde hanım? dedi. Nedeni var mı yavrum? Can mı dayanır o borçları ödemeye? Onları yarın benim oğlum ödeyecek! Neyse ki sen geldin... Anne'nin odasına geçtiler. Kudret Yanardağ, annesinin sedirine oturdu:

— Benim gelmem neyi değiştirir ki, anneciğim?

Annesi dikildi:

— Ne demek neyi değiştirir oğlum? Bu evin erkeği sensin!

Kudret Yanardağ, işin içyüzünü bilmeyen annesine bomboş gözlerle bakıyordu. Evin erkeğiydi ama, kadın bütün sırlarını biliyor, erkeğinin erkekliğini sıfıra indiriyordu. Bütün bunları anacığınan anlatmak o kadar zordu ki! Yaşlı kadın durmamacasına akıl vermeye çalışıyordu oğluna:

— Bundan sonra çöpçüye teneke meneke götürme Kudret. O paşa soyundan geldiyse, sen de paşazadesin. Neden kendini bu kadar alçaltıyorsun ? Kazık gibi oğlanlar ne güne duruyor? Kız ne güne duruyor? Kendisi götürsün, yazının Çingene maşası. Sonra... o kızın da gemlerini kıs birazcık!

— Neden? Ne var?

— Azgın Mart kedileri gibi evlâdım. Dün terasa çıkmıştım. Allah vermeye, arkasında en azından sekiz, on oğlan. Herbiri de kazık gibi kazık gibi. Oğlanlarsa onlar da başka âlem. Karına gelince... Kudret Yanardağ üzeri kıllı kocaman elini havaya kaldırarak annesinin sözünü kesti:

— Bırak şimdi bütün bunları. Seninle konuşacaklarım var! Çantasını yerden iştahla aldı, dizleri üzerinde açtı, içinden en yeni ev krokisini çıkardı:

— Bak anneciğim, üstte şöyle şöyle iki oda, ortada salon, arkada mutfak, yanında tuvalet... Odalardan birinde bir şömine. Hani bey babamın sağlığında oturduğumuz köşkün şöminesi gibi? Yaşlı kadın artık bir daha hiçbir zaman geri gelmeyecek kocasının eski günlerini hatırlamış, yüreği kabarmıştı. Gözlerinden sıcak sıcak yuvarlanmaya başlayan yaşlar kırışık yanaklarından yere düşüyorlardı. İçini dertli dertli çekti. Aaaah ah, nasıl hatırlamazdı o köşkü? Paşa kayınbabasından kalma, saçakları dantelâlar gibi işli, çingır çingırdı. Kudret'in babası, paşa babasının lândo'suyla gelirdi eve. Başında hasırlı, vişne çürüğü fes, ayaklarında kaloş potin.. ya bıyıkları? "Sülüs vav" gibiydi. Kapıdan karşıları onu. Koynu koltuğu lâti lokum, akide şekeri, tahin helvası paketleriyle dolu, salına salına merdiveni çıkar, merdiven başında dururdu. Elinden alırdı kocasının, paketleri. Sonra yatak odasına geçilirdi. Sadakor geceliğini değiştirirken, kocasına yardım eder, elbiselerini itinayla askıya asardı. Nerdeydi gelini Şehvar, nerdeydi o. Onların zamanında kocaya karşı "Sen-

senin, ben ben!" yoktu. Haddine mi düşmüştü kocasına çöp tenekesini verip çöpçüye koşturmak!

— Sen beni dinlemiyorsun ama, anneciğim... Kafasındaki sinemanın şeridi koşturdu:

— Ben mi yavrum? Eski günlere gitti aklım da...

— Şu altınları sakla iyi bir yere. Şehvar'a, oğlanlara, kıza sakın gösterme ha!

— Nerden aldın bunları?

Attı:

— Birisinin işini yaptım, karşılığında bunları verdi. Ne yapacağız biliyor musun?

— Ne yapacağız, yavrum?

— Zamanı gelince bozdurup, bankadaki paramızın üzerine ekleyip, evimizi yaptıracağız!

Yaşlı kadın bu işin ne zaman, nasıl olabileceğine aklı hiç ermiyordu.. Bu karı, bu oğlanlar, bu kız bulmuşlardı bir "Küşneli ahır", ders, _okul, üniversite hak getire, zavallı adamcağız; .çalış, kazan, didin, getir ver, hazır yesinler!

Gene de altınlarla kalktı, onları Şehvar'la çocukların bulamayacakları bir kıyıya sakladı.

— Aman sakın haberleri olmasın ha anneciğim!

— Olmaz evlâdım, olmaz.. Daha olmazsa, işe gidip gelirken, yemek sepetimin altına saklarım, biter gider.

— Tamam, bu daha iyi..

İçini çekti. Annesiyle çokluk başbaşa kaldıkları zamanki gibi başladılar tatlı tatlı konuşmaya:

— Bu oğlanlardan da, kızdan da hayır yok bana anne, biliyorum. Bütün sıkıntım, Tunç'un Hukuku, Yalım'ın Tıbbı, Alev'in de Orta'yı bitirmeleri. Alev ortayı bitirdi mi, varsın okumasın isterse. El malı. Nasıl olsa çekip kocaya gidecek. Benim beklediğim, oğlanların birer külah kapması. Külah kaptılar mı, anaları yanlarına gider yamanır!

— İyi ama oğlum, bakalım oğlanlar isterler mi?

— İstesinler efendim, anaları!

— İyi doğru.. Gelinler? Gelinler kaynanayla oturmaya yanaşsalar âmenna. Fakat hiç aklımın işi değil Şehvar'la bir çatı altında oturacakları... Kudret Yanardağ'ın geniş, yakışıklı yüzünden sıkıntının esmerliği geçti. Biliyordu, biliyordu ama, öyle farzetse ne olurdu annesi sanki? Yoksa Şehvar onu bırakır mıydı hiç? Başının belâsıydı. Onu mezara kadar takip edecek, ondan sonra da oğlanların, arada da kızın başına belâ olacak, ağızlarının tadını kaçıracaktı. Gene biliyordu ki, yıllarca sonra bile

belki de ulaşamayacağı eve annesinin ömrü yetmeyecekti Zaten nerdeyse yetmişin eşiğinde, her sabah işe giden bir kadındı.

Birden kat zili deli deli çalmaya başladı. Anayla oğulun arasına sanki hiç hesapta olmayan bir bomba düşmüştü. Fırladılar şaşkınlıkla. Yaşlı anne kapıyı açmaya koşarken, Kudret Yanardağ da çantasıyla filân kendi yatak odalarına geçiverdi. Şayet Şehvar geldiyse, onu annesinin odasında değil, kendi yatak odalarında görmeliydi. Gelen Alev'di. içeriye fırtınaya tutulmuşcasına bir heyecanla girdi:

— Babam mı gelmiş? Hani? Nerde?

İçerden seslendi:

— Buradayım kızım, buradayım!

Alev koştu:

— Çok para getirdiniz mi? Haminnesi oda kapısında durmuştu:

— A kızım, dedi. Paradan önce halini hatırını sor babanın. Adamcağız hasta mı, sağ mı? Ne biçim evlâtlık bu anlamıyorum ki...

Genç kız sert bir davranışla haminnesini payladı:

— Karışma sen be!

Tam bu sırada kapı gene çaldı. Haminne, gene koştu, açtı. Bu sefer de iki oğlan.

Tunç:

— Kudret beey, diye bağırdı. Kudret beyefendi!

Yalım ekledi:

— Annem bir odun kapmış geliyor, şerefsizim! Kudret Yanardağ'ın sırtında sanki soğuk terler belirdi.

— Niçin? dedi. Ne yaptım? Tunç:

— Daha ne yapacaksın? Ne diye mangır yollamadın?

Yalım ekledi:

— Bakkala dünya kadar borç oldu! Ve üç çocuk, karmakarışık başladılar:

— Annemin huyunu biliyorsunuz, değil mi?

— Her zaman böyle yapar!

— Niçin?

— Şimdi annem gelince sorar niçinini. Öğreniriz...

Üstüste birkaç sefer azarlanan haminne, gözyaşları içinde odasına geçmiş, akşam namazına durmuştu. Tam duaya başladığı sıra Şehvar, daha merdivenlerde başlayan yaygarasıyla geldi. Kat kapısı açıktı zaten:

— Nihayet teşrif edebildiler demek? Halbuki ben onu bir köşede geberip kaldı sanıyordum. Hani, nerede ?

Kudret Yanardağ çarpan yüreğiyle, buz gibi, dışarı ok hızıyla fırladı:

— Buradayım karıcığım!

Şehvar, büsbütün şaşılışan gözleriyle:

— Yaa, dedi. Buradasınız demek? Demek bir eviniz ve çocuklarınız olduğunu nihayet hatırlayabildiniz Kudret Yanardağ beyefendi, hasır eskileri, çöp tenekeleri...

Odasında haminne, sesli sesli:

— Sadakallahil'azîm! dedi.

Şehvar, oğlunu bırakıp anasına döndü:

— Ne o kocakarı? Kara çalı gibi girdin mi aramıza gene?

Seccade üzerinden:

— Ayıp ayıp, dedi. Boyunuzla beraber evlâtlarınızın arasında... Bir kadın, kocasına böyle hitap eder mi?

Şehvar kıpkırmızı kesilerek:

— Sen işine karış! dedi. Kocasına döndü:

— Ee, anlat bakalım, gemi aslanı?.. Çocuklar kahkahalarla güldüler. .

İçeriden:

— Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh...

— Kes be! diye bağırdı Tunç.

Şehvar:

— Bu bunak anandan,bıktım usandım. Evet, cevap ver, cevap: Haftalardır nerelerde boy

gösteriyordun bakalım?

Sorusunu gene kendisi cevapladı:

— Nerelerde olacak? Sağdan soldan itibar görünce başı döndü, evi, karıyı, çoluk çocuğu unuttu. Öyle değil mi?

Kudret Yanardağ tombul avucuna hafifçe öksürdükten sonra:

— Değil, dedi. Başım öyle bir derde giriyordu ki...

Birden hatırlamışçasma:

— Ha, dedi. İdris'i gördüğünüz var mı?

Şehvar anlamlı anlamlı sordu:

— Yoo.. niçin?

— Semâ diye bir kadın gelecekti...

— Ne kadını?

— Anadolu illerinden birinde tanıdığım bir otelcinin yanında metresti. Bana sığındı. Hattâ burada kendisine verilmek üzere altınlarını da bana emanet etmişti. Gelmişse verelim altınlarını diyecektim.

Şehvar hiç bozmadı:

— Geldiği zaman verirsin. Peki, kaç paramız var?

— Beş bine yakın.

— Beş bine yakın mı? Üç haftadır bu kadar mı tahsilat oldu?

— Sorma başıma gelenleri... Oyalanmamın sebebi, son vilâyette işlerimin ters gitmesinden. Az kalsın bir çuval inciri berbat ediyorduk...

— Niçin?

— Pis bir arabacı musallat oldu. Lanet herif, pireyi deve yaptı. Şehre bir cayırtı... Başından geçenleri, işine geldiği biçimde anlattı. Ne otelcinin karısından Semâ'ya verilmek üzere aldığı altınların sözünü etti, ne de Semâ'ya yaptığı evlenme teklifini açıkladı.

Sonunda Şehvar:

— Bitti mi? diye sordu. Kudret Yanardağ gayet tabî:

— Bitti, dedi.

— Demek hepsi bu kadar?

Şüphelenir gibi oldu: ';

— Bu kadar karıcığım, başka ne olsun?

— Peki ver bakalım şu beş bini! Kudret Yanardağ çıkarıp verdi.

— Semâ'ya verilecek altınları da!

Altınları da çıkardı, verirken çekimser davranıyordu. Fena şüphelenmişti birden. Karısı elinden çekip almıştı altınları çünkü.

— Peki Kudret Yanardağ... Öteki altınlar nerede ?

Kudret Yanardağ yumruk yemişçesine sarsıldı, gözlerinden karaltılar uçuşmaya başladı.

— Ha? ne?..

— Altınlar!

— İşte verdim ya...

— Otelcinin nikâhlı karısının verdiği altınları soruyorum. Hani Semâ'ya verecektin de falan...

Koca apartıman Kudret Yanardağ'ın tepesinde fırıl fırıl dönmeye başlamıştı, işte şimdi baltayı taş vurmuş, şapa oturmuştu. "Yok," demişti bir sefer, başka bir şey yok. Kalkıp da nasıl meydana çıkarabilirdi otelcinin nikâhlı karısından aldıklarını? Öte yandan haminne de, ne diyeceğini, ne yapması gerektiğini şaşırılmış, odasının karanlığında buz gibi dikiliyor, ellerini ovalayıp duruyordu. Birden bir şangırtı koptu dışarıda. Ardından Şehvar'ın sinirli sesi:

— Utanmaz, arlanmaz, âdi adam seni! Nerde o alını seccadeden kalkmayan annen? Kudret Beyefendi Hazretleri, hasır eskileri çöp tenekeleri dediğim zaman kanına dokunan saraylânım efendi? Hırsıyla haminnenin odasına geldi, elektriği açtı. Haminne ne diyeceğini şaşırılmış, odasında dikilmiş kalmıştı. Bağırmaya başladı Şehvar:

— Hani? Kayırsana oğlunu! Namus-u mücessem oğlunu kayırsana hanımefendi! Elin karısının rahatını bozan, evlenme teklif eden alçak oğlunuzun haysiyetini müdafaa etsenize!

Hırsını alamadı, geri döndü, bir başka vazoyu kaptığı gibi, "Müfettişler müfettişi"nin kafasıdır diye fırlattı. Ancak adam yana çekildiği için vazo kargı duvarda parçalandı. Sonra da kadın histerik bir nöbetle oracığa kıvrılarak köpükler saçmaya başladı. İki oğlanla kız, babasıyla haminnelerine ters ters bakarak, annelerinin başına üşüştüler. Kolonya, kekik suyu, nane ruhu... Biri nabzını ovuyor, öteki alına kolonya döküyordu.

Alev sesli sesli ağlarken babasına bağırdı:

— Ne dikiliyorsun ? Koşsana doktora!

Kudret Yanardağ iri gövdesinden beklenmeyen bir çeviklikle fırladı. Merdiveni koşarak indi. Ne olursa olsun, beş, on dakika için de olsa kasvet verici o evden kurtulmuştu. İyi ama, alını da fena ağrıyordu. Herhalde yarına kadar şişecekti. Bir şey değil, İdris öğrenmişti geldiğini. Öteki hergelelere söyler, onlar da başlarıydı matrağa.

— Hoş geldiniz beyefendi!

Ürktü birden, öylesine dalmıştı. Sonra kendini topladı:

— Ooo... Akif efendi, hoş bulduk...

— Ne oldu alnınıza?

— Alnıma mı? Hiç. Karanlıkta rafa çarptım da... Şu doktora gidiyorum. Evde mi acaba?

— Zannetmem. Sinemaya gidiyorlardı!

— Başka doktor yok mu buralarda?

— Tuncay bey var ya!

— Ha sahi...

Ters yüz, Doktor Tuncay'ın yolunu tuttu. Çeyrek saat sonra karısına gerekli müdahale yapılmış, doktor iyi akşamlar ve hayırlı şifalar dileyip evinin yolunu tutmuştu. Tutmuştu ama, çocuklarının ters ters bakışları nedendi? Ne yapmıştı? Karısı az sonra gözlerini açınca, yatakta doğrulup oturdu:

— Cevap ver; Semâ'ya neden evlenme teklif ettin? Kadına verilmek üzere emaneten aldığın öteki altınlar nerede?

Yemin üstüne yemin ediyor, Kutsal Kitabı getirsinler, abdest alıp üzerine el basacağını söylüyordu ki, annesinin bir işareti üzerine Alev usulcacık koşup gitmiş, Semâ'yı alıp getirmişti.

Genç kadın da:

— Evet, evet... Otelcinin nikâhlı karısı size altınlarını vermiş, bana verilmek üzere! deyince soluyarak bir iskemleye çöktü. Fakat bir yandan çocuklar, öte yandan Şehvar, daha öte yandan Semâ... Hele Semâ:

— Ayıp ayıp, diyordu. Kalıbınızdan, kıyafetinizden ayıp, utanın. Beni bekârım diye aldattınız. Yazık günah değil mi bana? İyi, kötü geçinip gidiyordum. Ne yapacağım bundan sonra?

Bir ara kimseye çaktırmadan Tunç'a göz attı. Tunç:

— Cık cık cık, yaptı.

Yalım, Tunç'u dirseğiyle dürttü. Çekişme bütün gece sürüp gitti. Aranmadık ne çantası kaldı, ne de ceket, pantolon cepleri. Birden Alev'in aklına bambaşka bir ihtimal geldi:

— Sakın haminneme verip saklatmasın? Tunç:

— Sahi ha! dedi. Yalım'ın da aklına yatmıştı:

— Olur olur...

Şehvar marş marş komutunu verdi:

— Arayın kocakarının odasını!

Üç torun, üç canavar gibi saldırdılar yaşlı kadının odasına. Yatmıştı oysa. Tartaklayarak uyandırdılar :

— Oğlun sana altınları vermiş. Söyle nerde? Yaşlı kadın korkmuş, ürkmüş, lâfını sözünü unutmuştu. Bakıyor, sadece bakıyordu. Yalım:

— Nerde ulan? diye bağırdı.

Tunç geri kalmamak için, çenesini dürttü:

— Cevap versene, baykuş!

Alev kıyayı köşeyi arıyordu. Ayaklarına yemek sepeti dolaştı, az kalsın yuvarlanacaktı, öfkeyle bir tekme. Sepet karşı duvara çarpıp başsağı yere düştü. İçindekilerle birlikte altınlar da yere döküldü. Üç kardeş, aç üç kurt gibi saldırdılar: Bilezikler, küpeler, para... Şehvar hınçla içeri girdi. "Kocakarı"yı sediriyle falan devirdi:

— Acuze seni, seni âdi kadın seni!

Hamine baygınlıklar geçiriyordu.

Kudret Yanardağ salonda ordan oraya don paça kaçıyor, Şehvar elinde tabla, küçük vazolar, ne bulursa arkasından atıp kovalıyordu. Çocuklarsa bağıryorlardı koro halinde.

Kudret Yanardağ için, korktuğuna bundan daha kötü uğrama olamazdı. Alnı, başı, ense kökü yara bere içindeydi. Daha kötüsü, çantasında gözü gibi sakladığı ev plânları da ele geçmiş, bir yandan Şehvar, öte yandan çocuklar başlamışlardı:

— Nedir bunlar?

Ne diyebilirdi? "Hiçbirinize güvenemediğim için, gelecek daha yaşlı günlerimi sigortaya almak maksadiyle böyle bir evcik yapıp, kafamı sokacağım!" mı diyecekti? Yoksa, "Teftiş ve tahsilat dalaveresinden korkuyorum. Keşfedilivermekten ödüm kopuyor. İçeri atılacağım. İçeri atılınca da mahvolduğumun resmidir. Bıktım bu hayattan. Beni anlayın. Korkuyorum, evet korkuyorum ele

geçmekten" mi?

Şehvar'la çocuklarsa habire:

— Cevap ver, nedir bu ev plânları, krokiler? En kestirme yol, baştan atmak, savsaklamaktı:

— Canım efendim, hiç. Lâf olsun diye çizdim boş zamanlarımda!

Sonra da aklına daha inandırıcısı gelince:

— Efendim, dedi. Teftiş'te, etrafa itimat telkin edebilmek, meselâ Fen İşleri Yüksek Mühendisi, yahut da Müfettiş'i kanaatini verebilmek için birtakım krokilere, plânlara ihtiyaç vardı. Sırasına göre, çantamı açıyor, bunları lâf olsun diye seriveriyordum masaya. Görenler...

Çocuklar inansa bile, Şehvar:

— Bunlar o biçim şeyler değil ki, diyordu. Hemen hepsi, üstte iki oda, bir salon, altta dükkân, küçük ev plânları. Bana yutturamazsın. Cevap ver. Sahtekâr seni! Cevap versene, ulan!

— Ne cevabı karıcığım?

— Nedir bunlar? Bu evi kime, niçin yaptırmayı düşünüyorsun?

Uzun uzun sakladıktan sonra kesti attı:

— Günün birinde başımı sokmak için! Şehvar, kocasının yeni bir niyetini yakalamıştı:

— Peki biz? dedi.

— Siz, yani çocuklarla sen... Oğlanlardan biri hukukçu, öteki doktor olacak. Kız evlenecek. Sen de çocuklarından ayrılmayacağına göre... Yumruklarını beline dayayıp karşısına dikildi:

— Zâtı âliniz de Semâ hanım, yahut bir başkasıyla, ooh... öyle mi? Seni namussuz, seni mendebur seni. Demek oğullarımla kızımın eli ekmek tutunca beni kapı dışarı, ha? Adamın kafasına atacak bir şeyler aranıyor, çocuklarsa basıyorlardı kahkahalarını. Kudret Yanardağ telâşla: — Tam tersi hanımcığım, tam tersi! dedi.

— Nasıl tam tersi?

— Siz beni kapı dışarı ederseniz, ortalarda kalırsam diye düşündümdü...

O gece sabaha kadar salondaki koltuğun tahtasına başını dayıyarak, yarı uyku, yarı uyanıklık içinde acı acı düşündü. Şimdi ne yapacaktı? Hemen hemen bütün paralarıyla altınları kaptırmıştı. Bankadaki iki bine yakın parasından başka tek meteliği yoktu. Eline beş bin küsuru geçiren kadının bakkal borcunu bile ödemeyeceğini biliyordu. Bir yandan öylece kalacak borçlar, öte yandan anacığının hırpalanışı... kaldı ki çocuklarla Şehvar, kadıncağızı şimdi oğluna "Suç ortağı", oğlunun suçlarında "Yatak" sayıyor, ikide birde burunluyor, hakaretin çeşitlisini reva görüyorlardı. Sabahleyin evden

yara bere içinde çıkarken, karısı, çocuklar, hattâ annesi uyuyorlardı. Annesinin iş zamanına bile daha bir saatten fazla vardı. Ayaklarında zııt zııt zııt, sarı iskarpinleri, başında rölöve şapkası, arkasındaki elinde sarı çantası. Bakkal Akif dükkânı yeni açıyordu. Kepengi kaldırırken, adamın gelmekte olduğunu gördü, sevinçle döndü:

— Vay, beyefendi... hayrola, böyle sabah sabah?

O, tam tamına yüksek bir memur, ya da milletvekili, hattâ bakan çalımıyla geldi, bakkalın yanında bir an durdu.

— Nasılsın bakayım?

— Teşekkür ederim efendim beyim.

— Hanıma para bıraktım. Gelip hesabı kapatacak!

— Aman efendim, ne acelesi var?

— Yoo Akif efendi. Al gülüm, ver gülüm. Borcumuz çok mu bari?

— Bakayım mı?

— Canım, beş aşağı, beş yukarı...

— İki bine yakın efendim...

Kudret Yanardağ bir dehşet ıslığı çaldı, sonra kendini toplayarak:

— Yandık desene, dedi.

— Canınız sağ olsun beyefendi.. Hesap bu kadar olmayabilirdi. Bu ayki viski sarfiyatı biraz fazlaca oldu da...

Kudret Yanardağ şaştı:

— Viski sarfiyatı mı?

— Evet efendim. Refikanız hamfendi hemen hemen bütün viski istokumu tükettiler!

Ne diyebilirdi? önemsizmiş gibi göstermek zorundaydı:

— Neyse, sağlık olsun. Ne yapalım? Sen de öteki bakkallar gibi, rakıyla votkadan başkasını bulundurmasan alıp içemezdi...

— Ne yaparsınız beyefendi? Zâtı âlileri gibi, kibar müşterilerim istiyorlar! Yoksa bizde âdet değildir, malûm. Bakkallar viski bulundurmaz!

— Haydi hayırlısı..

— Güle güle beyefendi...

Zııt, zııt, zııt... uzaklaştı. Karı şimdi de viskiye alışmıştı. Artık bundan böyle bir de viski masrafı ödemek zorundaydı. Değer miydi? Değer miydi ufacık gözleri burun köklerine akmış, tapon karıya bütün bunlar? İçini dertli dertli çekti. Cebinde de birkaç liradan başka parası yoktu. Oysa neler ummuştu! Beş bin küsurla hiç olmazsa iki ay, bir ay olsun, rahat bir soluk alacak, arada İdris'lerle falan İstanbul içinde, "Teftiş'lere çıksalar bile, gene de kafasını dinleyecekti. İdris'in yazıhanesine geldiği sıra yazıhanede İdris'ten başka kimse yoktu. Masa üzerinde, yerlerde, İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ gazeteleriyle şuraya buraya sokulu ESNAFIN SESİ. Yolunu hacı yolu gözler gibi bekleyen şeytan İdris, oturmakta olduğu masadan fırladı:

— Buyur. Ne o? Nedir o yaralar, bereler? Sıkıntıyla geçip bir kıyıya oturdu:

— Sorma!

İdris merakla bekliyordu. Kudret Yanardağ için dertli dertli çektikten sonra:

— Hani, dedi, felâketin bundan daha beteri olamazdı İdris! Her şeyi, hiçbir şey saklamadan bir bir anlattı. İdris, bütün paraların kadına geçtiğini öğrenmenin verdiği dehşetli sıkıntıyla mosmor kesildi bir an. Yazıhane kirası, ev kirası, arkadaşlarının ev kiralrı, bakkal, kasap, manav borçları... Sanki hacı yolu gözleyen Kudret Yanardağ'mış gibi sordu:

— Ne yapacağız? İdris biraz da öfkeyle:

— Ne bileyim ne yapacağımızı? Bir çuval inciri berbat etmişsin. Dün ben sana paranın bir kısmını burada bırak, bir aksilik olabilir demiştim. Dinlemedin. Al bakalım, şimdi çay bile içemeyiz. Çaycı da seni bekliyordu hacı yolu gözler gibi!

— İyi ama kardeşim...

— İyi aması maması var mı ? İnsan gittiği yerden hafif tertip postalamaz mıydı?

— Postalayacaktım, olmadı ki. öyle fena çapraza girdiydim ki...

— Lâf, bütün bunlar lâf...

Kudret Yanardağ oturduğu iskemleden kalktı, sarı ayakkabılarıyla odanın içinde zııt zııt zııt, dolaşmaya başladı. Ulan şu rezalet de hani aranmayla bulunmaz cinsinden bir rezaletti ki, ne yenir, ne de yutulurdu.

— Cigaran var mı?

— Sende varsa bana ver!

İçini derin derin çekti, İdris'in masası önünde durdu:

— Bir zamanlar ne iyiydi değil mi? Keşke İstanbul'a gelmeseydik. Kasaba masaba amma, terbiyeli

köylüler yağ getirir, bal getirir, peynir getirir;, erbâb-ı mesâlih hatırımızı dirhem dirhem sayardı!

İdris'in hayal kurmaya, geçmişle uğraşmaya vakti yoktu:

— Bırak şimdi bunları., ne yapacağız? Şaşırılmışcasına sordu:

— Neyi ne yapacağız?

— Para lâzım, para!

— Peki ben yokken ne yaptınız?

— Neyi? ...

— İş kazası, yahut teftiş falan olmadı mı?

— Sensiz olabilir mi?

— Var mı yeni bir şeyler?

— Deve gelsin bakalım. Bir şeylerden bahsediyordu. Levent'te bir apartıman mı çökmüş, neymiş. Sonra ötekiler de bilmem nerelerde bazı yolsuzluklar işittik diyorlardı. Şimdi gelirlerse hiç vakit geçirmeden işe çıkın da kurtulalım parasızlıktan! Sonra ekledi:

— Alnın, suratın çizikler, şişler içinde. Böyle de teftişe gidilmez ki birader!

Çeyrek saat sonra önce kocaman elli, kocaman ayaklı "Deve" geldi. Kudret Yanardağ'ı görünce:

— Vay, müfettiş bey., dedi.

Elinin yüzünün çizik, morartılarını görünce de şaştı:

— Karı gene tımar mı etti? Nedir o suratının hali be?

Kudret Yanardağ:

— Bırak, dedi. Dünden beri anamdan emdiğim burnumdan geliyor!

— Niye? Dolaşmasına koyulurken:

— İdris anlatsın..

Kocaman elli, ayaklı Deve, masası başındaki İdris'e sokuldu, fısıl fısıl konuşmaya başladılar:

— Karıdan mariz mi yemiş gene?

— Bırak yahu, görmüyor musun suratını?

— Mangır?

— Kaptırmış!

— Kime?

— Kenef karıya..

— Demee?..

— Şerefsizim ki...

— Peki ne yapacağız?

— Ne bileyim ben?

Deve, İdris'in masasından hırsla kalktı:

— Ulan iki elinle bir şeyi doğrultamazsın be. Gördüm ama, senin kadar beceriksizini görmedim!

Kudret Yanardağ acı acı baktı. Deve, yanına yaklaştı, elinin tersiyle göğsüne hafifçe vurdu:

— Peki nasıl ödeyeceğiz şimdi ev kiralılarımızı? Bakkal, kasap, manav borçlarımızı? İdris buranın kirasını nasıl verecek? Çaycının borcu? Kudret Yanardağ kızdı:

— Yahu, bütün kaderinizi bana niye bağlıyorsunuz? Ben yokken hiç mi iş yapmadınız? Yapmadınızsa niye?

Deve:

— Şu ineğin sorduğuna bak! Ulan şefimiz sensin. Sen olmadan biz bu palavraları nasıl çevirebiliriz? Sonra, neydi o karı dalgası ulan? Karıya bekârım, evlenelim falan demişsin?..

Elinde olmayarak gülüverdi:

— Yahu, yoluma çıkmış, ilik gibi bir karı. Ne yapalım? Dedim ki: İstanbul'a, İdris'e yollarım. İdris bir yerlerde saklar. Dönüp geldikten sonra...

— Allah ne verdiyse, değil mi?

— O kadar!

— Aksi gibi de karın burdaydı. Fakat oğlun yiyecek gibi bakıyordu...

— Tunç mu?

— Ne oldu karı şimdi?

— Bir çuval inciri berbat etti, sorma! Yenibaştan her şeyi anlatırken, kısa boylu, yeşil gözlüyle ötekiler de geldiler. "Teftiş heyeti kadrosu" tamam olmuştu. Kudret Yanardağ'ın anlattıklarını tatlı tatlı dinledikten sonra:

— Mangırdan ne haber, mangırdan? Küçük çışı tutmuştu, çıkarken:

— Deve anlatsın, dedi.

Kudret Yanardağ'ın yolunu hacı yolu gibi gözlemekten hal olmuş "Efkâr-i fıkara", Deve'nin çevresini alıverdiler:

— Ne haber mangırdan, Deve?

— Tırıla benziyor, ha?

— Şerefsizim bu akşam eve dönemem. Ev sahibi postasını adamakıllı koydu!

— Ya ben? Bakkal postayı kestikten başka, ekmek alacak para bile yok. Çocukları aç acına bıraktım...

Deve:

— Bırakın ulan şu her zamanki nağmeleri. Yok, mangır yok!

Aralarına yıldırım düşmüş gibi oldu. Deve ekledi:

— Mangırları kenef karıya kaptırmış! Ufak tefek, yeşil gözlü:

— Nasıl? dedi.

— Nasılı var mı ? Filim çevireyim derken, hali filim olmuş enayinin. Suratı, alını malını görmüyor musun? Nedir o çizikler? Morartılar? Öfke gibi kapkara bir sessizlik anından sonra, küfürler, sızlanmalar başladı:

— Allahını da, kitabını da... — Yerini göğünü de...

— Ulan ne kenef karı be!

— Kaç para kaptırmış?

— Beş bin küsur!

— Beş bin küsur ha?

— Ulan amma da kelekmiş bee

— Hıyar.

— Kalıbının adamı değil vesselam!

İdris masa başında sadece dinliyordu. Sonunda baktı kî lâf uzayıp gidecek, söze karıştı:

— Hiç vakit geçirmeden teftişe çıkmamız lâzım!

Deve'ye göre de başka çare yoktu:

— O kadar, dedi.

Sonra yeşil gözlü, ufak tefek adama döndü:

— Nereye koydun dünkü gazeteyi ?

Yeşil gözlü, ufak tefek adam, rafa sakladığı gazeteyi alıp getirdi. Deve çabuk çabuk açtı: Kısa şehir haberleri sütununda, birkaç satırdan ibaret, küçük bir haberdi. Levent'teki bir apartıman inşaatında bir iş kazası olmuş, bir işçi ölmüş, birkaç işçi de yaralanmıştı. Kudret Yanardağ tuvaletten geldikten sonra,

Deve:

— Hadi bakalım, Palavracı, dedi. Kolları sıva! Kudret Yanardağ boynunu bükerek:

— Yahu merhamet, dedi. Ayağımın tozuyla mı?'

— Başka çaremiz var mı arkadaş? Millet mangırsızlıktan zil! Gazeteyi aldı, küçük iş kazasını okudu. Yaşlandı mı ne, artık rolüne karşı dehşetli bir bezginlik başlamıştı. Tuhaf bir bıkkınlık. İstemiyordu, istemiyordu, istemiyordu ama, evde karıya, dışarda arkadaşlara anlatamıyordu. Sanıyorlardı ki, onları kandırıyor. Kendi başına bir dolap çevirip, onları es geçecek!

Deve:

— Tamam mı? dedi. Bomboş gözlerle baktı

— Ne tamam mı?

— Teftişe çıkıyor muyuz?

Aklından ev, şehrin dışında, iki odalı, altı kahve ya da bakkaliye, küçücük ev geçti. Ama şu anda bu ev o kadar uzaklara kaçmıştı ki! Gözlerini Deve'ye çevirdi. Sonra ötekilere. Kara, elâ, mavi, yeşil bir alay göz, ona kinle bakıyordu. Bu kinden kurtulmanın tek çaresi, isteklerine uymaktı.

— Çıkıyoruz, diye mırıldandı.

Kısa boylu, yeşil gözlü odadan fırlarken, kapıda bir an durdu:

— İki taksit çağırayım, değil mi?

— Evet, dedi Deve. Yalnız, arabalar yeni olsun !

— Tabî, tabî...

Kudret Yanardağ kendini rahat bir iskemleye bırakmış, taksileri getirmeye giden arkadaşının az önce çıktığı kapıdan yarı karanlık koridora bakıyordu. Görmüyordu. İçinde titreyen bir korku vardı günlerdir. Aslında günlerdir değil, yıllardır sallanıp duruyordu ama, bu son günlerde büsbütün artmıştı. Yakalanıverecek, bileklerine kelepçe takılıp hapse atılverecek gibi geliyordu. Korkuyordu hapsolünmaktan. Yıllarca önce, nüfus kâtipliği yaptığı kasaba hapishanesinden biliyordu hapisliğin tadını. Günler değil, saatler, hattâ dakikalar geçmez, cansıkıntısı yağmur yüklü, ağır, kara bulut yığınlarıymışçasına içine çöker, bunalıyormuş gibi olurdu. Bağır, bağıramazsın; deli derler, ağla ağlayamazsın alay ederler, konuş, ne konuşacaksın? İçeriye düştüğün ilk günler bütün konuşacaklarını bol bol konuşmuş, tüketmişsindir. Başkalarının konuşmalarını dinlemek. Buna da doymuşsun, kanıksamışsındır. Bir anlatan en azından beş, on, yirmi sefer anlatmıştır. Her seferinde de değişik değişik. Yalan, diyemezsin. Dersen kızar, küfrederler, arkandan atar tutarlar. Buysa hemencik düşmanlıkların büyüüp şişmesinden başka bir işe yaramaz. Düşmanlıklar büyür, şişer, genişler. Hiç yoktan sebepler, büyük ağız dalaşmalarına döner. Bıçaklar çekiliverir, insanlar şişleniverirler...

— Ee, Palavracı., anlat bakalım! Gözlerini Deve'ye çevirdi. Yelken kulaklarıyla kocaman kocaman bakıyordu. Bu herif de öyle sinirine dokunuyordu ki. Yalnız bu mu? O da, öteki de, beriki de, hattâ hattâ cin bakışlı İdris de. Evde karıyla çocuklarının, yazıhanede arkadaşlarının sağmal ineği, dolap beygiri olmuştu yıllardır. Hele bu Deve! Ulan Kadırğa'da yaptırdın kocca apartımanı. Nerden? Orasına Rufailer karışırdı. "Nerdeyse nerden oğlum. Sana ne?"

Geldi, elini omuzuna koydu:

— Anlatsana be!

Onun yerinde olsa, yani Kadırğa'daki apartımanı gibi bir apartımanı olsa, karıyla çocuklara bıraksa, basıp gitse canım Anadolu'nun hatır, gönül, insanlık bilen kasabalarına. Ne, "Palavracı" diyenler, ne de kafasına öteberi atacak kadın. İğrenç karı, bakkala da iki bine yakın borç yapmıştı. Vermezdi, kaabil değil vermezdi. Katır inadı tutmasın bir sefer. Tutmuştu gene işte. Hem de ne inat! Deve, İdris'e yaklaştı, usullacık:

— Seninki gene kara kara düşünüyor! İdris başımı salladı, gülerek:

— Ee, karıdan marizi yedi mi böyle düşünür arpacı kumrusu gibi!

— Fakat hayat değil bununki be..

— Kulağına gitmesin...

— Herifi fena kıstırmış!

— Çok söyledim zamanında, dinletemedim. O annesini görüyor musun, o annesini?' Bu Şehvar'ı nerden bulmuşsa bulmuş, tâ hapishaneye getirdiydi. Neymiş, paşa kızımı. Ulan enayiliği bırak, bekârlık sultanlık dedim, dinletemedim. Bekâr olsaydı şimdi... ha?

— Bekâr olsa parayla oynardı şerefsizim..

— Ne karıdan güldü fıkara, ne de çoluk çocuktan !

— Bir erkek yuları evlâd-ü eyâle teslim etti mi, bırak!

Kısa boylu adam, yeşil gözleriyle telâşlı, geldi:

— Haydin, arabalar tamam! Deve:

— Yeni mi? Pırıl pırıl mı? Kral mı?

— 956 model Şevrole ikisi de anam avradım olsun, kız gibi!

İdris ciddileşerek:

— Haydin, gidiyoruz! dedi.

Kudret Yanardağ, Belediye mi, Hükümet mi, yoksa Devlet mi, her neye bağlı olursa olsun, yüksek yetkili, anî teftişler, kontroller yapabilen bir heyetin başkanı çalımını alıvermiş, yüzündeki tirmiklarla, alnının morartılarını unutmuştu. Deve bu heyetin ağzı kalabalık bir memuru. Arabaları getiren, kocaman siyah çantasıyla "Teftiş heyeti'nin tahsildarı", ötekilerden herbiri yetkili bir memur, sekreter, doktor falan. Yazıhaneden ağır ağır çıkıldı. Koridor, merdiven ağır ağır geçildi, alt kata inildi, sonra iş hanının kapısına. Arabalar gerçekten de son model, pırıl pırıl şeylerdi. Biri kapkara, kocaman; öteki de kocamandı, pırıl pırıldı ama, lâcivert.. Her iki şoför de, başlarında zıt zıt zıt ayakkabılarıyla Kudret Yanardağ'ı "Teftiş heyeti reisi" sanarak, direksiyonlarından heyecanlı birer saygıyla indiler. "Beyefendi"yi selâmladılar. Ötekilerin davranışı zaten zorunlu kılıyordu şoförleri böyle saygıya. Deve, kocaman boyu, kocaman elleri, ayaklarıyla koştu, öndeki taksinin kapısını açtı:

— Buyurun beyefendi!

O, yani Kudret Yanardağ, sarı çantası, rölöve şapkasıyla arabaya girdi. Şoför geç kalmış bir aceleyle direksiyona geçti:

— Nereye emir buyuruluyor efendim? Beyefendi'nin muaviniymişçesine şoför mahalline geçen Deve, saygılı, kısık bir sesle:

— Levent, dedi.

İdris, kara çantalı ve ötekiler arka arabaya binmişlerdi, îki araba birbirinin ardından caddeyi hızla geçti. Kudret Yanardağ sıkıntısından hâlâ kurtulamamıştı. Kurtulamamak şöyle dursun, sanki ölüme hükümlü biriydi de, asılmaya götürülüyordu. Bunu anlamıyordu hiç kimse. Karısı sanıyordu ki, çok kolay, kendiliğinden oluveren işler görüyor kocası, binler, on binler kendiliğinden cebine akıyor, "Herif" se namussuzluğundan, para saklıyordu. Kudret Yanardağ'ın parası olmadığına, hiç değilse on beş yirmi bininin bulunmadığına karısı değil sade, arkadaşları, hattâ İdris bile inanmıyordu. Yalnız annesi... Ne iyi kadındı bu anne! Oğlunun, velev yalan, her dediğine hemencecik inanır, fırsat

buldukça da yavrusunun, yıllarca öncenin "Tonton Kudret'i gibi, babasını hatırlatan iri, ama çok biçimli başını dizine alır, saatlerce okşar okşardı. Yavrusunun bu iğrenç kadının elinde bu hallere gelmesinden kendisini sorumlu tuttuğu için, Kudret, içinde bir acıma kaynağıydı. Artık yetmişe yaklaşmış, ömrünü tamamlamaktaydı. Bir gün "Emr-i Hak" vâki olur da, gözlerini yumarsa... ölmekten korkmuyordu. Kendisi de ortaldan silinince, "bu gudubet karı" nın yavrusunu ne hallere sokacağından korkuyordu!

"— Kudreeet! Ne cehennemdesin? Çöpçü geldi, çöpçü!"

Koskoca, kapılardan sığmayan Kudret, Kudret'i, Kudret'çiği, biricik yavrusu; iki gözü, tuvaletteyse bile palas pandiras koşar, paslı, pis tenekeyi kapar, çöpçüye koştururdu. O sıra isterse "Kazık oğlanlar" orada olsunlar. Ne anne bu işi onlara teklif eder, ne de onlar babalarının elinden çöp tenekesini alırlardı. Caddelerden ardarda hızla geçmekte olan arabalar çevreyi telâşa vermeseler bile, çevrenin dikkatini çekiyorlardı. Trafik memurlarıyla yol kavşaklarındaki lâmbalarda zaman zaman durularak caddeler açılıyordu. Birinde trafik görevlisi, kendini alamamış, sanki arabalardan öndeğinde Başbakan, ardındakinde de Başbakan'ın adamları varmışçasına selâmlamıştı. Kudret Yanardağ farkında bile olmamıştı polisin bu selâmının. İçine kapanmış, hep o, "Asılmaya götürülen"in aysız, yıldızsız karanlığına kendini kaptırmış, çökmüştü taksinin köşesine. Başka zamanlar neyse ama, şu an, şu an ne için rahat bırakılmıyordu? Canı çalışmak, birtakım insanları kandırmak istemiyordu işte. Bambaşkaydı şu an. Çocuktuk, korkak, ürkek, aç, beş parasız bir hamal, beceriksiz bir hırsızdı. Dünyanın bütün miskinliği üzerine çökmüş, palavrasıyla kandırıpverdiği her zamanki insanlar sanki büyümüş, büyümüş, büyümüşlerdi. Neden zorluyorlardı sanki? İçinden gelmiyordu. Geldiği zamanlar ne olmuştu? Bütün ustalığını toplayıp kafese soktuğu esnaftan sızdırdığı paralar ne olmuştu? Alt tarafı bir apartıman katında oturmak, çeşitli taksitçilere borçlanma, borçlarını ödememe, borçlarını ödememenin verdiği utançla köşe bucak kaçıp, yol değiştirme karşılığı yediği bir, pek pek iki kab yemek değil miydi ? İşte yıllardır kafasında çimlenip, dallanan, budaklanan "Ev"ciği bile ona çok görülmüş, özene bezene çizdiği, gecelerini verdiği, hayallerinin en tazeleriyle bezediği şeyler hoyrat ellerde yırtılıp parçalanmıştı. Bir sigara yakmak geçtiyse de içinden, üşendi. Ne olacaktı? İçse de, içmese de değişecek olan neydi? En iyisi ölmektir galiba. Bir depresyon falan olurse de anacıyla dizdize otururken, yıkıntılar altında kalıp... İçi kabardı. Anacıyı onu bu insafsız dünyanın, insafsız insanları içinde bırakıp gitmemeliydi. O da giderse kendini daha bir yalnız, daha bir dayanaksız bulacak, yaşama gücü daha da azalacaktı. Derin bir iç geçirdi, arabanın geçtiği çevreye korkuyla baktı. Eyvaaaah, sol gözü de seyirmeye başlamıştı. Çok denemişti sol gözünün seyirmesini. Birinde gene böyle, ama bunun yarısı kadar bile sıkılmıyordu o zaman, arkadaşlarıyla bugünkü gibi "Teftiş ve tahsilât'a çıkmışlardı. Oysa rolünü nasıl da oynamıştı da, teftiş ettikleri yerin sahibi yememiş, diklenmişti. Ya gene öyle olursa? Ya adam diklenirse? İş uzatırsa? Diklenip işi uzatmaz da polise başvurursa?

— Beyefendi şu kahvede mola verelim mi?

Uykusundan uyandı sanki. Deve'ye baktı. Fena olmazdı ama, kim inecekti arabadan? Kahvenin tahta iskemlelerine kim oturacak, kahveyi kim içecekti ? Bütün bunlara gücü yetmeyecek gibi geliyordu. Kolu kanadı kırılmış, içindeki güç, heves, istek, iğneyle delinmiş bir balon gibi içinden uçup gitmişti.

Gene de:

— Hayır, dedi. TeftiŖe geç kalırız!

Ŗoför, "Haa... müfettiŖ" diye geçirdi, gaza bastı. "Nereyi teftiŖ buyuracaksınız beyefendi?" diye sormak isterdi ama, adamın sıkıntılı ciddiliğinden ürkerek vazgeçti. Yoksa "Büyükler"e her zaman, öyle sık sık rastlanmazdı. Deveden büyük fil olduğu gibi, çoğu zaman ince eleyip sık dokumakta dibine yakan trafik memurlarından yakınmak isterdi. Onların yüzünden vazgemiŖti dolmuŖçuluktan. Nasıl geçmesin ki, yolcu aldın ceza, indirdin ceza, sağa baktın ceza, güldün ceza,...

— Dur delikanlı!

Deve, bilmem kaçıncı Levent'in sınırında durdurmuŖtu arabayı. İndi, "MüfettiŖ bey" in kapısını saygıyla açtı. Arka araba da gelmiŖti bu sıra. öndeki arabadan inen "TeftiŖ heyeti başkaniyle yardımcısı"nın yanına saygıyla geldiler. "Sayın başkan" önemle yürüdü. Taksiler bekliyeceklerdi besbelli. "Sayın başkanın" ardından seğirten Deve aklederek durdu, geri döndü, Ŗoförlere resmî bir ciddilikle:

— Bekleyin, döneceğiz! dedi.

Apartımanın çöken bölümü olduğu gibi bırakılmıŖtı. Henüz iskelet halindeki yapı insansız, bomboŖ dikiliyordu, öne doğru kaykılmıştı azıcık. Deve önden yürüdü yapıya. Durdu. Sağa sola baktı... Görünürlerde kimsecikler yoktu. Seslendi:

— Heeey, kimse yok mu burada be ?

Öne kaykılmış yapının kaykılmışlığında hiçbir davranıŖ olmadı. Kudret Yanardağ memnun, hattâ sevinçliydi. İnŖallah kimseler yoktu yapıda. Buna sevinirdi işte. Sevinince de üzerine çökmüŖ beceriksizliğin koyu griliğinden kurtulabilir, ferahlardı.

— Allah Allaaah...

Kudret Yanardağ'a döndü, saygıyla:

— Bendeniz içeriye girip etrafi kolaçan edeyim mi efendim?

"— İnŖallah kimse yoktur" diye geçirirken:

— Gir, dedi.

BeŖ dakika sonra geri dönen Deve:

— Allahını kitabını, diye sövdü. Hiç kimseler yok!

Kudret Yanardağ ferahlamıŖ, sırtından sanki dağlar kalkmıŖtı. Tâ uzakta ardarda beklemekte olan arabalara bakarak:

— Ne yapacağız ? dedi. Deve kızdı:

— Ne demek ne yapacağız ? Burada kimse yoksa, çekip gideceğiz Boğaz'a

— Boğaz'da ne var ?

Deve gene sövdü:

— Ulan başlarım sinsile sülâlerden ha, Palavracı!

Gayet sakin:

— Niye?

— Niye mi ? Sende bugün tam bir aptallık var. Niye diyor herif be! Ulan, taksiler canavar gibi bekliyor. Vazgeçtik bizim ev kiraları, bakkal borçlarından. Taksileri savacak küçük bir voli bulalım da, yarına Allah kerim!

İdris:

— Şoförler uzaktan kurt gibi bakıyorlar! dedi.

Ufak tefek, yeşil gözlü:

— Çakal olmasınlar, basıp gidelim arabalara!

Kudret Yanardağ sordu:

— İyi, gidelim ama... Teftişi gereken bir yer var mı bildiğiniz? .

Deve:

— Allah kerim, dedi. Yoğurthane, mandra, bir şeyler bulur teftiş ederiz...

*

Arabacı Kel Mıstık'ın mahallesi, gecenin bu ileri saatinde gene teknil antenlerini germiş, herifin, karısıyla yaptığı kavgayı dinliyordu. Hem de hazla. Kadının bileğindeki "üç yüz liralık altın bilezik" le, Kel Mıstık'ın günlerden beri kafa çekip sağda solda cart curt ederek övünmesinin sebebi anlaşılıyordu galiba bir dereceye, kadar:

— Allah eşşeklerin yokluğunu vermesin. Eşşekler, enayiler olmasa benim gibi açığözler nasıl yaşar?

Kadının cırlak sesi hesap soruyordu habire:

— Cevap ver cevap: İki yüzü götürüp virmedin miydi müfettişe yani?

— Belle ki vermedim. Sana ne?

— Nasıl bana ne? Bsn senin neyim?

— Avradımsan Allah olmadın ya!

— Peki, yarın biliyom ben yapacağımı...

— Ne yapacan? Beni bilmem neyimden tavana mı astıracan?

— Bilmem neyin batsın, uğursuz herif. Yarın olsun hayrı da beraber gelsin. Gidip Zeynep Anaya bunları bir bir anlatmazsam bana da Kör Dursun dimesinler!

Mahalle kavrar gibi olmuştu meseleyi: Arabacı Kel, Müfettiş'e verilmek üzere aldığı beş yüzün üç yüzünü karısına kaptırmış, iki yüzüyle de günlerden beri kafayı çekiyordu demek? Bunları bütün mahalleliyle birlikte Zeynep Ana da işitmişti. Ertesi sabah Vilâyet'in kurt yenikleri içindeki eski tahtalarını silerken, yanına Vali beyin odacısı ince, uzun adam geldi, öyle dalmıgtı ki. Dalgın ve sinirli:

— Kolay gele Zeynep Ana. Ürktü. Sonra yatışarak esnedi.

Vali'nin odacısı:

—Ne o? dedi. Gece çocuk mu emzirdin? Yaşlı kadın içini çekti:

—Yok canım, ne çocuk emzirmesi? Arabacı Kel, gene çekmiş çekmiş kafayı, gece yarısı, karısıyla tutuştular. O ona o ona. insanda uyku mu bırakıyor deli cenabetler?

Odacı üzerinde durmayacaktı ki, Zeynep Ana:

— Karı da itin, uğursuzun biri, dedi. Ulan herif tutmuş sana üç yüz lira vermiş. Sen de gitmiş bilezik almışsın bu parayla. Daha ne dırdır edersin? İki yüzünü de varsın o harcasın. Hayır. Günlerden beri adamı gagalıya gagalıya kel tavuğa çevirdi!

—Beş yüzü nerden almış Kel?

Zeynep Ana şöyle bir düşündü: Gerçekten de nerden almıştı beş yüzü? Günlerdir süregelen kavgayı şöyle bir hatırladı. Bir müfettiş lâfıdır dönüp dolaşıyordu ortada. Bıçak bileyicisinin karısı komşulara şu geçenki Müfettiş'ten söz açmış, bilmem nerden Müfettiş'e verilmek üzere aldığı beş yüzü vermemiş de, karısıyla mı paylaşmış? Yoksa, Müfettiş kabul mü etmemiş? Anlattı bunları yalan yanlış. Vali'nin odacısı, "Müfettiş" sözüyle safi kulak kesilivermişti. Vali beyin günlerdir indirip kaldırdığına göre, "Herif", yani "Müfettiş bey" Ankara'ya gitmiş, İçişleri'ne raporunu vermiş. "Herifin Ankara'da Bakanlığa girişini görenler bile varmış. Odacı, Vali beyle Emniyet Müdürüne kahve, su götürüp getirdikçe kulak vermişti konuşmalarına. Pek tedirgindiler. Hattâ Vali bey, emekliye sevkedilmesinden korkuyordu. Emniyet Müdürüyle Vali Muaviniyse teselli ediyorlardı emekliye değil, belki de başka bir vilâyete tahvil edilebileceğinden söz açarak. Odacı bütün bunları yeniden düşünerek kahve ocağına gitti. Astımlı Vali çok titiz olduğundan, kahvesini özel olarak pişirtir, hattâ rastgele şeker yerine, şeker hastalarının küçük beyaz haplarından kullanırdı. Saat on bire doğru sıkıntıyla gelince, odacı koştu. Vali bey şapkasiyle bastonunu verdi. Aldı, askıya saygıyla astı. Sonra

da masası önünde ellerini birleştirerek bekledi. Vali beyin hali hal değildi. Sıkıntısı her günden daha çok, rengi de her günden daha soluktu.

— Kahve emrediyor musunuz beyefendi? Dalgındı da. Bakıyor, kalın kaşlarıyla dimdik bakıyordu da, "Yap", ya da "İstemem" demiyordu. Neden sonra:

— Ne? dedi.

— Kahve emrediyor musunuz?

— Bana Vali muavinini çağır... Odacı koştu, haber verdi.

Vali muavini de akşam fazlaca kaçırdığı pastırmalı yumurtadan rahatsız olmuş, geceyi hemen hemen uykusuz geçirmişti. Sabah sabah gene Vali'nin kendi derdinden söz açacağını sanarak canı sıkıldıysa da, odacıya:

— Geliyorum, dedi.

Biraz geç gitti. Vali'yi odasında, kurt yeniği tahtaları gıcırdata gıcırdata dolaşır buldu. İçeriye Vali muavininin girdiğini görünce durdu:

— Yeni bir şey yok, değil mi?

Vali muavini, günlerdir huyu değişen âmirinin bunu ne için sorduğunu anlayarak:

— Henüz hayır., dedi.

Vali bu, "Henüz"ü beğenmedi:

— Sakın bir şeyler işitmiş olmayasın?

— Ne gibi efendimiz?

— Yani, emekliye sevkim, yahut başka bir yerlere naklime dair ?

Vali muavini sinirli sinirli güldü:

— Hayır efendim, endişeye mahal yok.

— Var. Benim için emekliye sevk felâket olur. Nakil de öyle. Önümüz kış, kıyamet. Yerimden oynamaya hiç niyetim yok ama, belli olmaz ki. Herif raporu aleyhimize tanzim ettiyse, hepimizi dağıtırlar. Emniyet Müdürünün kulağı deliktir. İçişlerine böyle bir müfettişin geldiğini oradaki adamı bildirmiş ama, rapordan falan haberi yok!

Odacıya emretti:

— Kahve yap bize!

Yeğinin cebinden çıkardığı küçücük bir kutudan özel şekerlerini uzattı. Odacı aldı, çıktı. Çeyrek saat sonra kahvelerle döndüğünde, Emniyet Müdürünü de yanlarında buldu.

Vali bey:

— Beyefendiye de kahve yap, dedi.

Odacı bilmiyordu Emniyet Müdürünün kahveyi nasıl içtiğini. Daha doğrusu, o an unutmuştu. Sordu. Sonra çabucak pişirip getirdi. Vali bey masasının başına geçmişti:

— Efendim, emekliye sevk bile olunsam mühim değil. Bizim bacanak İstanbul'da turistik bir otel açacak. Geçenki mektubunda, Valilikten aldığın paranın iki mislini veririm sana, diyordu. Diyordu ama, insan Valilikten, turistik otel idare müdürlüğüne indi mi, havası değişir. Ne dersiniz?

Vali muavini aynı fikirde değildi:

— Benim böyle hayırlı bir bacanağım olsa beyefendi...

Emniyet Müdürü de onun gibi düşünüyordu:

— Bastım mı istifayı... Vali:

— Bakalım, dedi. Evde hanım, kızlar, görüştük, konuştuk. Şayet bir başka vilâyete tahvil değil de, emekliliğe ayrılırsam...

— Hârîka olur beyefendi, dedi Muavin. Sonra da gevrek kahkahalar atarak başladılar:

— Turistik otel ne demek İstanbul'da?

— Boğaz'da mı, Boğaz'da mı?

— Hem de, dedi Vali, Boğaz'ın en şahane yerinde!

— Desenize dünya cenneti?

— Orası öyle. öyle ama... Emniyet Müdürü ayağa kalktı:

— İstanbul beyefendi. İstanbul! Vali muavini daha da iştahlanmıştı:

— Turistik otelde idare müdürlüğü demek, huriler, gılmanlar arasında cennet-i âlâ demek beyefendi !

— Gılmanı geç bir yaprak...

— Huriler olsun...

— Kevser şarapları...

— Yoo.. rakıdan şaşmam!

— En mühimi, canım İstanbul'un havası, suyu!

— Evet, dedi Vali. Hanım da öyle söylüyor...

— Otel büyük mü bari?

— Efendim hali inşa'da. Çok büyük. Bacanağa kalırsa, ayrıca ev tutmanıza lüzum yok, diyor. Bir daireyi bana tahsis edebilirmiş. O zaman nasıl olur beyefendi?

Emniyet Müdürü:

— Kaymaklı ekmek kadayıfı! dedi.

Odacı içeri girdi, Emniyet Müdürüne bir "Sivil"in beyefendiyi acele görmek istediğini söyledi. Emniyet Müdürü fırladı. Geçenlerde, şu kelle kulak yerinde müfettişin geldiği sıra görevlendirilen sivil'di.

Müdürüne sır verircesine:

—Müfettiş'in sahte bir müfettiş olduğu kanısı bendenizde kesinleşiyor beyefendi, dedi.

Gitti gideli "O"nun üzerine sağda solda soruşturma yapıp duruyordu. Merakla sordu:

— Yaa!

— Evet.

— Nasıl?

— Şehrin kıyısında Haydar diye bir şarapçı var. Yanında çalışan garson adamımdır.Geçende sıkıştırırken sıkıştırırken patronunun herife bir paralar verdiğini ağzından almış!

Emniyet Müdürü büyük bir ferahlıkla:

— Yaa! dedi.

— Evet.

— Gel!

"Sivil", âmirinin ardından Vali'nin odasına girdi. Odacı da merakla arkalarından. Emniyet Müdürü sevinçle:

— Müjde beyefendi, dedi. Müjde! Vali heyecanla:

— Hayrola?

— Geenki müfettişin ipliği pazara çıktı galiba.

"Sivil"e döndü:

— Anlat! : "Sivil" bildiklerini anlattı.

Vali'nin heyecanı daha da artmıştı ki, odacı da ortaya bildiğini atıverdi:

— Beyefendi, bendeniz de haddim olmayarak, bir Şeyler işittim...

Odacıya nemsizce baktılar. Bu adam, böylesine gizli Şeylerin konuşulduğu sıra yanlarında neden bulunuyordu ?

Odacı:

— Arabacı Kel Mıstık da ona verilmek zare bir lokantadan beş yüz almış, vermemiş. Hattâ bizim Zeynep Ana diyor ki, karısıyla paylaşmışlar parayı, diyor!

Odacının "nemsizliği", bir anda dehşetli önem kazanıverdi.

Vali:

— ok mühim! dedi. Emniyet Müdürü:

— Anlat, anlat!.. Odacı:

— Ben de Zeynep Ananın yalancısıyım beyim...

— Zeynep Ana kim?

— Şu, tahtaları silen, orta işlerine bakan avrat yok mu?

Vali:

— Burada mı o?

— Benim odada beyim. ağırayım mı?

— ağır!

Odacı koştu. Tulum peyniri, ekmek, çayla hem sabah kahvaltısı, hem de öğle yemeği yerini tuturmaya alışan Zeynep Ana, odacının heyecanı karşısında ürktü:

— Ulan sana bir Şey dediysek beni ne karıştırdın?

— Sana göre hava hoş ana. Kalk haydi!

— Acelen ne be? Şu lokmayı yutuyum hele.. Lokmasını yuttu, bir bardak suyu yere çömelip, elini

de başına koyarak içtikten sonra, ağzını kara iş entarisinin eteğiyle sildi, çarpan yüreğiyle takıldı odacının ardına. Öyle kızılıyordu ki şu minare kırığına. Bir sır verdiyse hemen koskoca Vali beye yetiştirmeli miydi? Bir daha ağzına sahip olma kararıyla, Vali beyin odasına girdi. Cigara dumanı içindeydi. Sordular, soruşturdular. Anlıyordu ki, bu sorup soruşturma kendisini hiçbir şekilde zararlı kılmayacak, tam tersi, bileğindeki üç yüz liralık altın bilezikle mahallede cart curt dolaşan, sağa sola caka satan, geceleri de kocasıyla kavga edip milletin tatlı uykularının canına okuyan Kör Dursun'un çanına ot tıkayacaktı. Başladı:

— Her gece kavga, her gece kavga beyefendi. Mahalleli teknil bıktı usandı. Neymiş, kocası beş yüz almış da, üç yüzünü kendine vermiş, geriye kalan iki yüzüyle de gece yaralarına kadar kafayı çekiyormuş...

Vali merakla sordu:

— Arabacı beş yüzü nereden almış?

— Orasını bilmiyorum beyim.

— Demek müfettişe verecekmiş, vermemiş?

— Ben de bizim bileyicinin karısı Hadiye'nin yalancısıyım...

Yarım saat içinde bileyicinin karısı Hadiye, arabacı Kel, karısı falan Emniyet'e çekilip sıkı bir ifadeden geçirildiler. Kel Mıstık, gene zifir gibi sarhoştı. Dikiliyordu boyuna:

— Beni Emniyet Müdürüne götürün. Ben ancak ona anlatırım her şeyi!

Emniyet Müdürü bütün bunları bitişik odada dinliyordu zaten. Dayanamadı:

— Getirin! dedi.

Kel Mıstık, Emniyet Müdürünü görünce bir ağıttır tutturdu. Bir yandan da adamın ellerine sarılmaya çalışıyordu:

— Bir hatadır ettim beyefendi. Beni koru. Bunca yıllık arabacıyım. Mustafa Kemal Paşa'nın Yunan'ı İzmir'de denize döktüğü gündən beri. Koru beni. Şuna buna yedirme. Ben, bu kel, Kel Mıstık sana her zaman lâzımım beyim!

Emniyet Müdürü:

— Sana göre hava hoş, dedi. Bizim maksadımız, o herifin gerçekten müfettiş olup olmadığını anlamak!

Kel Mıstık:

— Yoook, dedi. Herif sapına kadar müfettiş!

— Ne biliyorsun?

— Hem de müfettişler müfettişi!

— İyi ama evlâdım, ne biliyorsun müfettişler müfettişi olduğunu?

— Bilirim ben!

— Kendisi mi söyledi?

— Hı, söyler mi? Enayi mi?

— Nerden anladın öyleyse?

— Anladım ben. Bir insana şöyle bir bakayım, şıp, anlarım ne mal olduğunu. Allahtan bir his işte. Herif sapına kadar müfettiş hem de. Müfettişler müfettişi olmasa yediği yemeğin, içtiği rakının parasını verir mi?

Emniyet Müdürü kızdı:

— Zırvalama!

— Hiç mi müfettiş, görmedik beyefendi?

Emniyet Müdürü anlıyordu ki, zifir gibi sarhoş bu adamdan şu ânında bir şeyler öğrenmek imkânsız. Birden, âni bir soruyla boş atıp dolu tutmak istedi:

— Demek ondan beş yüzü aldın, herife vermedin?

Kel Mıstık boş bulunarak:

— Lokantacıdan mı? dedi.

— Evet.

— Ocağına düştüm beyim. O herif aksinin biri. Ertesi gün sordu parayı götürüp verdim mi vermedim mi diye. Verdim dedim. Duyarsa, ki vermedim, garaz olur bana. Duyurma emi?

Emniyet Müdürü hangi lokantacı olduğunu anlamamıştı ama, adama sezdirmemeliydi. Bir başka dolaylı yoldan gitmeyi uygun bularak:

— Bana bakın! diye seslendi, içeriye bir daktilo memur girdi:

— Buyurun beyefendi?

Sesini mahsustan kıstı, işe önem, daha doğrusu üçü arasında kalacak bir sır süsü vermek için kısmıştı:

— Arabacı Mıstık efendi yabancımız değil. Hattâ adamımız da sayabiliriz. Daha doğrusu benim adamım. Herkesden gizli ifadesini al...

Kel Mıstık inledi:

— Aman beyefendi... Emniyet Müdürü tekrarladı:

— İfadesini al, bana getir!

Kel Mıstık'a:

— İfade evrakı bana gelecek, dedi. Kulağına eğildi:

— Hiç merak etme. Ben hasıraltı ederim. Sonra unutma ki, sana göre hiç, hiçbir şey yok. Olsa ben kendi adamımı... haydi! Tam çıkarlarken, memuru çağırdı:

— Bilhassa, dedi, beş yüz lira rüşvet aldığı lokantacının kim olduğunu öğren!

— Başüstüne efendim...

Üç gün içinde hemen hemen her şey öğrenilmiş, "Müfettişler müfettişi"nin korkunç bir dolandırıcı olduğu kanısına varılmıştı. Düzenlenen evrak Savcılığa teslim edilmişti. Peki ama, neredeydi bu adam şimdi? Bunu bilen olmadığı gibi, elde fotoğrafı da yoktu ki, çoğaltılıp sağa sola gönderilsin. Bütün bunlar, zaten emekliliği kanunen gelmiş Vali'nin emekliye sevkini önleyemedi. Vali bey bir hafta içinde Valiliğini yaptığı memleketle bütün ilişkisini kesip, bacanağının Boğaz'daki turistik otelinde idare müdürlüğü yapmak üzere İstanbul'un yolunu tuttu.

*

Semâ'nın bir gün altınlarla falan kaçıp ortallardan silinmesi, Şehvar'ı deliye çevirdi. Belki döner gelir diye bir bekledi, iki bekledi. Baktı ki yok, sanki dünya yıkıldı, altında kaldı. Nereye gitmişti? Niçin gitmişti? Hani bir yandan ebânımın, öte yandan Şehvar'ın boyunlarına sarılıp, yanaklarından şapur şupur öptükten sonra: "Aaah ah., ben sizler gibisini dünyanın neresinde bulabilirim canım ablalarım? Erkeklerin bıyığına köpekler işesin. Bundan sonra değil şöyle böyle, dünyanın en yakışıklı erkeğine dönüp bakarsam benden âdisi yok!" diyen cıvıl cıvıl kadın yalan mı söylemişti ? Aldatmış mıydı onları? Demek bütün bıcırdaması altınlarını koparınca kadardı? Ah, cahil kafa., ne diye, ne diye "Ahret kardeşi" ebânımm sözünü dinlememişti. Kadıncağz bilirmiş gibi:

"Şehvar, canımın içi. Beni dinle, verme altınlarını şuna. Alır ya çarçur eder, ya da takılır pis bir herifin ardına. Vallahi şap gibi yanarız sonra!"

Dinlememiş, dinlememişti işte. Şimdi vurunup dövünmek neye yarardı? Atı alan Üsküdar'ı geçmişti! Ondan artakalan bir mendil, birkaç kirli bez parçası, bir saç tokası, firketeleri falan bağına basıp koklayarak ağlıyor, hemen hemen bütün gün gözyaşı dökerek, bitmez tükenmez iskambil, kahve fallarına bakıyor, baktırıyordu. Kocasını, kaynanasını, çocukları umurunda bile değildi. Kendini kapmış koyuvermişti. O kadar ki, zaman zaman tokat atacak kadar öfkelenen ebânım:

"— Yeter Şehvar, yeter!" diye bağıyordu. "... alt tarafı beş kuruşluk bir kenar mahalle kızı. Fazla bir şey beklenir mi ? Kancığı rahat tepti surda. Nesi eksikti? Rahatı beyde var mıydı? Kazık mı kakıyorduk ? Viskisine varana kadar yediği önünde, yemediği ardında değil miydi? Sırtında taş mı taşıyordu bize? Soğuktan sıcağa el mi sürüyordu? Deli! Yarın kokmuş erkekler hakkını avucuna verir, altınlarının maltınlarının üstüne bir güzel oturur, sonra da ardına bir tekme, görür gününü!"

Hemen de ekliyordu:

"— Ağlama, hiç ağlama. Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır. İşte buraya kertiyorum, Semâ, erkeklerden alımını alıp da buraya gelmez, elimize ayağımıza kapanmazsa eşşek gibi anırırım ibret-i âlem için!"

Şehvar tatlı tatlı dinliyordu. Hoşuna da gitmiyor değildi geri dönüp gelmesi ihtimali. Ah, ne iyi olurdu ne iyi!

"— Gelir mi dersin ebânımcığım?"

"— Hiç şüphen olmasın. Bu hususta tecrübelerim var. Benim elimden böyle nice nice Semâ'lar geçti. Bir Beyhan vardı Beyhan, hani her zaman anlatırım. O da bu Semâ gibi ilik ilik kadındı. Hem de bundan daha genç, daha körpe. Bir oğlanla bir gece evlerinin ardındaki bir samanlıkta başından bir kaza geçiyor. Derken babası yakalıyor, yer misin yemez misin? Bir dayak, bir dayak. Sonra da kolundan tuttuğu gibi atıyor sokağa. Ortalık kış, kıyamet. Üstte yok, başta yok. Oğlanın evine gidiyor. Oğlan nerde ? Babası annesi üstüne bir yürüyüş yürüyorlar, soluğu alıyor bizde. Baktım, karların altında soğuktan mosmor olmuş. Çeneleri vuruyor. Zaten gözüm var. Sokuyorum hamama. Yıka ha yıka. Derken pembe pembe meydana çıkıyor. Karnını doyuruyorum, üst baş alıyorum, canlanıyor. Tıpkı tıpkısına bu Semâ gibi, o da başını şöyle yapıverir, alnına düşmüş kâhkülünü arkaya atıverirdi.. Aaaah ah Şehvar, yaktı, kavurduydu beni. Neyse, bir ay, beş ay. Kış geçti. Yaz geldi. Biti kanlandı ya? Başladı oynamağa. Bunun gibi, tıpkı bunun gibi. Senin oğlanla bu da başlamadı mıydı oynaşmağa? O da öyle. Zamparaları kapıdan kovarım, bacadan içeri alır. Üzerlerine az mı bulaşık suyu döktüm? Ne yaptım sa nafiye. Bir gün de bir uyandım ki, ne uyanayım? Beyhan'ı koydunsa bul. Beyhan aşağı, Beyhan yukarı. Bir dilim ekmek olmuş kâfir. Ağladım, çırpındım, dövündüm. Fallar mı açmadım, hocalara mı baktırmadım? Adaklar mı adamadım? Yok, yok, yok. Fakat bir güüün.. hani bir gün dedimse, o bahar, yaz geçti. Kışla birlikte bir gün çat kapı gelmesin mi?"

"— Ah Yarabbi... Semâ'cığim da bir gün gelecek mi?"

"— Ama bende de Beyhan falan kalmamış, yerini Ayten almış. Hani anlatmıştım ya? O Ayten işte. Ne var Beyhan dedim ? Ellerime sarılıyor. Karın şişmiş, gebe, doğuracak. Ben ettim, sen etme ablacığım. Bundan sonra dizinin dibinden ayrılırsam... demeğe kalmadın, Ayten'ciğim yukardan işitmiş konuşmalarımızı, kartallar gibi yetişt, geldi. Kapıyı kızın suratına çaat! Sonra da döndü bana: Beyhan'cığın mutlaka geri almak istiyorsan, bana müsaade.. Deli miyim? Bin Beyhan'ı Ayten'ciğimin kesip attığı tırnağa değişir miyim? Hadi hadii, dedim, bin Beyhan feda olsun sana kızı!"

Şehvar heyecanla soruyordu:

"— Semâ döner gelirse yüzlemeyiz değil mi?"

"— Yüzlemeyiz ama, sen bana bırak!.."

Çocuk gibi telâşlanıyordu:

"— Ne yapacaksın? Sakın kalbini kırma olmaz mı?"

"— Sen bana bırak dedim ya!" Ebânım, metin görünmeğe çalışmasına karşılık, Şehvar kadar değilse bile, gene de gizliden gizliye yanıp tutuşuyor, yatağında zaman zaman gözyaşı döküyordu. Hakçası bu, Beyhan'dan da, Ayten'den de baskın çıkmıştı. Şayet Şehvar'la ortaklaşa sevmeseler, belki de aklını oynatırdı kadının kaçması üzerine.. Öte yandan mahallenin "Ağzı kara dedikoducuları" da pek keyiflenmişlerdi. Semâ'nın altınlarla falan kaçıp gitmesine. Hele İfakat gibi on parmağında on kara bulunanlarsa, meseleyi bakkal Akif'in orda, mahalle aralarındaki sokak başlarında, evlerde koşturup duruyorlardı:

"— Kah kah kah, kih kih kih... ilâhi Semâ., hiç de güleceğim yoktu.."

"— Nereye gitti dersiniz?" "— Cancağızının istediği yere ayol. Elmas parçası gibi taze. Yerde bırakırlar mı?" "— Doğru. Evlense bari!" "— Aklı varsa bir erkeğin boyunduruğuna girmez!"

"— Doğru doğru... biz girdik de ne oldu? Kıymetimiz biliniyor mu?"

"— Aklı varsa paralılarla yaşasın. Biraz eskidi de burunlanmağa başladı mı haaaydi yenisine. Öyle değilmi amma?"

"— Tabî hanım teyze. En doğrusu o.."

Şehvar bütün bu dedikodularla birlikte, evi, kocası, çocuklarının dışında, aklında Semâ, ya ebânım teyzenin orda, ya da odasına kapanıp Semâ'dan artakalan öteberilerin başındaydı. Böyle zamanlarında dünya siliniyor, sanki Semâ'nın hayali gerçek beden kadar kanlanıp canlanarak karşısına geçiyor, çokluk da âdeta konuşuyorlardı:

"— Semâ'cığım, yavrum, bir tanem., neden kaçtın?"

"— Ebânım teyzeden ablacığım.."

"— Niçin ama?"

"— Ben seni seviyorum, yalnız seni!"

"— Kaçacağına söyleseydin olmaz mıydı elmasım?"

"— Korktum."

"— Neden?"

"— Ebânım teyzenin kulağına gitmesinden."

"— Ah canım benim, bir tanem. Ben hiç duyurur muydum ona?"

"-- Akledemedim."

"— Bir daha kaçmayacaksın değil mi? Kaçma bir daha Semâ, beni çıldırtma. Sensiz olamayacağımı anla şekerim."

"—Peki Şehvar ablacığım."

Annelerinin yatak odasına kapanıp, karyolanın ayakucuna oturarak dalması, Alev'i çok korkutuyordu. Bir gün ağabeylerine:

— Çok korkuyorum, dedi.

— Neden?

— Annemin böyle birdenbire değişmesinden.. Tıp'ta okuyan Yalım, annesinin şu andaki ruhî durumunun psikanalizini yarıbuçuk yapmağa çalıştı ama, Hukuk'luyu tatmin etmedi bu açıklama:

— Olmadı doktor, dedi.

— Niye?

— Bu bence bambaşka bir olay!

Tıp'lı kızdı:

— Ulan hukuklular ne anlar bu psichiqe'ten?

— Belki ama, senin izahın da fasarya!

— Bir tane atarsam?

— O senin dediğin ebe gümecî. Baharda, kırlarda olur...

— Bok!

— Sensin.

— Ulan eşek, kendini ne sanıyorsun?

— Eşek sözüne kızmam ben!

— Eşşoğlu eşgek!

— Baba, bak seni çağırıyor!

Kudret Yanardağ günlerdenberi yatağından kımıldanamayan anacığının başucunda, dışardaki

kardeşlerin kavgasına kulak bile vermiyordu. Şehvar'ın altınlarla birlikte kaçan Semâ'ya yas tutması, meydanı boş bulan kızın gece yarıları sevgilisini apartmanın en alt katındaki merdivenin altına çekip kendini sıkıştırması, oğlanların herbirinin bir yanda çeşitli kız, ya da kadınlarla düşüp kalkması umurunda değildi. Anacığıyla beraberdi. Eli onun sütlâç kırıksıkları içindeki yüzünde, gözleri anacığının ferini yitirmekte olan gözlerinde.. Komşu doktor, Kudret beyi bir kıyıya çekmiş:

— Metin olun, demişti. Yapılacak bir şey yok. Anneniz..

Bir doktor için bile gerçeği söylemek ne kadar zordu!

— Anneniz Kudret bey..

"— Kanser" diyemiyordu, dili varmıyordu. Bu, kapılardan sığımayan "müşekkel" adamın günlerdir anacığının başucundan ayrılmaması, üzülüp zayıflaması içine dokunuyor, dili varmıyordu gerçeği belirtmeğe.

— Anneniz fazlaca üşütmüş. Sonra yaşı da hayli ileri..

Kudret Yanardağ ellerine sarılıyordu doktorun:

— Çare doktorcuğum, çare?

Doktor gözlerini yerden zorla kaldırıyor:

— Mutlak istirahat. Bir de iğnelerini her gün vurdurun!

İğneler kanser'in korkunç ağrılarını dindirmekten başka bir şeye yaramıyordu ama, olsun, anacığın ıstırapları içinde kıvrınmıyor, bağırıyor, boyuna uyuyordu ya! Sonra doktor: "Bırakın uyusun," demişti. ". . . ne kadar çok uyursa o kadar iyi!" Kudret Yanardağ anasının sarkmış elini avuçları arasına alıyor, öpüyor, okşuyor, seviyordu. Annesini hiç bu günlerdeki kadar sevdiğini hatırlamıyordu. Ölüvermesinden korkuyor, bunu aklına getirmemeğe çalışıyordu ama, inadına geliyordu aksi gibi. Anacığın ölüverirse? Ondan başka hiçbir yakını yoktu. Onsuz ne yapardı bu dünyada? O olmadıktan sonra neye yarardı birtakım yerleri teftiş, birtakım paralar tahsil etmek? O olmadıktan sonra şehrin dışındaki eve ne lüzum vardı? Annesi bazan uyanıyor, mavi gözlerini oğlunun iri gözlerine dikerek Kudret'in tıpkı tıpkısına Kudret'e benzeyen rahmetli babasını hayal ediyordu. Gerek hayallerinde, gerekse düşlerinde adam boyuna el ediyordu: "— Gel hatun. Gel artık. Ben burada pek yalnızım, sana ihtiyacım var. En çok da çekişiyorlardı: "— İyi ama bey, Kudret'i kime bırakırım?" "— Hanım, düşündüğün şeye bak. Onun da karısı, çocukları var. Sen daha çok bana lâzımsın. Sonra biliyor musun burasını? Hiç de fena değil. Vallahi rahat edeceksin. Orada gelin, torunlar başının etini yiyorlar. Gel, gel buraya, kocanın yanına gel. Hani ilk evlendiğimiz günleri hatırla. Nasıl sevişirdik? Nasıl yaşardık birbirimiz için? Toz pembe bir geceliğin vardı., unuttun mu? En çok onu giydirirdim sana. Giyerdin, güvercinim derdim. Kollarıma yatarsın. Sana arada Hacıbekir'den lâtilokum getirirdim de dünyalar senin olurdu. Unuttun mu? Gel, buraya gel karıcığım, sırtım üşüyor.." Uyanır. Bu ısrarlı düşlerin neye işaret olduğunu uzun uzun düşünür, ama gene de kocasının sırtının üşümesi içinde yara yeri gibi sızlasa da üzerinde durmazdı. Düş'tü bütün bunlar. Gerçekten elini avuçları içine almış, okşayan, öpen, seven bir oğulun yanındaydı, öyle bir oğul ki,

karısı, çocukları iliklerine kadar düşmandılar. Gün gelse de adamcağız hastalanıp yatağa düşse, bunlar, bu nankörler dönüp bakmazlardı bile. Üstelik oğlu şu yıllar yılı anacığınan anlatmakla bitiremediği "Ev"den hazla, iştahla, heyecanla söz açıyordu:

"— Ne güzel olur değil mi anneciğim? Ha? Ne güzel olur değil mi?"

"— Tabî evlâdım, olmaz mı?"

"— Eskiden olduğunca, bey babamın ölümünden sonraki gibi, gene seninle ben, yani anayla oğul... sen yemeğimizi pişirirsin, ben aşağıda kahvemde olurum. Beni yukardan yemeğe çağırırsın. Ah anneciğim, senin sardığın yaprak dolmalarına ne kadar hasretim bilsen!"

"— İyi olup kalkarsam yavrum ilk işim sana kendi elceğizimle yaprak dolması, Tatarböreği yapmak olsun. Sen Dilberdudağı'nı da severdin. Baban rahmetli de çok severdi.. Aaah ah beyim benim, beyefendim benim!" Düş'ünde gördüğü, boyuna, "— Gel, gel hanım. Arkam üşüyor. Isıt arkam!" dediğini açmazdı yavrusunu üzmemek için. Doğrucası şaşırılmış kalmıştı babayla oğul arasında. Baba gel der, oğul gitme der. Hiç yaşanacağı kalmamıştı bu dünyanın oysa. Karı karı, çocuklar çocuk olsa gitmek isterdi kocasının yanına. Ama ne karı karıydı, ne de çocuklar çocuk. Günlerdir yatıyordu da ne gelin, ne de torunlar kapıdan olsun bir, "— Nasılsın haminne?" dememişlerdi. Gelin zaten nemrutun biriydi, ondan beklemezdi ama, torunlar? Aynı kanı taşıyorlar mıydı? Aynı soydan gelmiyorlar mı? O, onlar için böyle mi davranmıştı? Soğuk algınlıklarında bile arkalarına kininli sirkeler mi sürmezdi? Şişeler mi çekmezdi? Oğlanların sünnetinde rahmetli kocasından kalma son altın kırıntılarını da Bedesten'de bozdurup sünnet elbiseleri, oyuncaklar almamış mıydı? Ama onlar., gene de sağ olsunlar, Allah acılarını göstermesindi.

Kudret Yanardağ'ın eve kapanması arkadaşlarını iyice sinirlendirmeğe başlamıştı. Deve:

— Ne hergeledir o, diyordu. Paraları karıya kaptırdım diye numara yapıyor. Karıya para kaptırır mı o hiç?

Ötekiler de herbiri bir şey:

— Karıya kaptırdım lâfi dümen!

— Dümen tabî.

— Zaten dikkat ediyorum, eski iştahı da kalmadı. Eskiden kalkıp gidecekti teftişe de, Kudret ortalığı zangırdatmıyacaktı ha?

— Herif büyük artist, büyük artist ama..

— Bıktı mı, bezdi mi nedir?..

— İyi ama, ekmeğ kapımız oğlum. Başka zenaatimiz var mı?

En son İdris karıştı söze:

— Annesi hasta, annesi! Umursamadılar bile:

— Yahu annesi dediğin, kafa kâğıdı eskimişin biri!

— Ama ne...

— Yaşı yetmiş, işi bitmiş!

— Peki kocakarının yanından ayrılmamasının sebebi ne?

Şüpheyle bakıştıktan sonra, Deve:

— Kimbilir? Tahsildar:

— Aklıma gelen gibi mi yoksa? dedi Sekreter sordu:

— Aklına gelen ne?

— Eski karı oğlum, kimbilir. Kenarda, köşede... ha?

Deve:

— Sahi ha, dedi. Bak bu benim aklıma gelmemişti. Şehvar da buralara pek uğramıyor? Ne dersin İdris?

Kocakarının kıyıda köşede altını maltını, yahut parası, veyahut da dişe dokunacak antika bir şeyleri niçin olmasındı? Niçin olmasın da Kudret karısından, karısı da Kudret'ten araklıyacak diye şüphelenmesinler ? Ne türlü düşünür, ne biçim şüphelenirlerse şüphelensinler, Kudret Yanardağ'ın içinden gelmiyordu, anacığının yanından ayrılmak. Son günlerde gittikleri "iş"lerde zoraki cart curtlar savurmuş, söktürmüş, söktürmemiş, söktürünce heriflerden üç beş tırtıklamış, paylaşmışlar, söktüremeyince de kös kös geri dönmüşlerdi. Bu sayede bakkalın iki bine yakın borcu tamamıyla değilse bile, yarıdan fazlası ödenmişti ki, bakkal yeniden veresiyeyi açmış, yeni alınanların bedellerini geriye kalan borcun altına yazmağa başlamıştı.

— Anneciğim?

— Yavrum?

— Bugün nasılsın? Biraz daha iyi gibisin., ha? "— Bundan sonra benim iyiliğimden ne olacak?" diyemiyor, demeğe dili varmıyor, pek pek:

— Çok şükür yavrum'larla geçiştirmeğe çalışıyordu.

Yoksa kocasının el edişleri öylesine artmıştı ki, adamın öfkelenmesinden korkuyordu, öfkesinin çok kötü olduğunu bilirdi. İyiydi, hastı, yumuşak başlıydı ama, kızdı mı da öyle bir tokatlar atardı ki, Allah yarattı demezdi. O gün gene eli oğlunun avuçları arasında, dalmış gitmiş, her zamanki gibi gene düş'ünde kocasını görmüştü. Görmüştü ama, adamın yanında öteki mi vardı ne? Dikkat etmiş,

"Karı"nın oracıkta bir ağacın ardına gizlendiğini seçer gibi olmuştu. Damarları mor mor fırlak, kupkuru eli oğlunun avuçları arasında, düş'ündeki kocasına sesli sesli sormuştu :

— Yaa, demek öyle ?

Adam şaşırmişti:

— Ne?

— O karı gene yanında bakıyorum,. Ayol dünyada yetmedi mi de bir de öte dünyaya çağırdın onu?

Kudret Yanardağ dehşetler içinde dinliyordu annesinin sayıklamasını:

— ... yetmedi mi beyefendi, bu dünyada yetmedi mi ? Peki benim ne lüzumum var o halde ? Evet ya ben, ya da o! Sonra da omuzlarını silkerek:

— Gelmem, istemiyorum, gelmem. O oradayken vallahi de gelmem billahi de. Üşürsen üşü. O orada, arkanı o ısıtsın. Gelmem efendi, a...

Kudret Yanardağ avuçları arasındaki elden korkarak bırakıp kalkmıştı. Evde kimseler yoktu o sıra. Şehvar gene ebânının orda, kız sinemada, sinemacı Necati abiyle diz dize, oğlanlardan büyüğü mahallenin şen duluyla Taşlık gazinosunda, küçük de Semâ'nın Kumkapı'daki babasının evi çevresinde. Çevresinde, çünkü Semâ bu iri yarı yakışıklı ama, müthiş müsrif oğlandan bıkmış, altınlarını bozdurup babasına bir mahalle bakkaliyesi açtıktan sonra, Anadolu içlerindeki çalgılı bahçelerde ses sanatçılığı yapmak üzere, Şehvar'dan kaçtığı gibi, Tunç'tan da kaçıp gitmişti. Kudret Yanardağ anasından, anasının oda kapısına kadar kaçmış, hayatında ilk, bu, canı kadar sevdiği kadından uzaklaşmak zorunda kalmıştı,

Peki, ne yapacaktı şimdi?

Yaşlı, üstelik hasta kadını nasıl bırakır da giderdi? Apartmanın önündeki caddeden taşıtlar uğultuyla gelip geçiyorlardı ama, apartmanın yarı karanlık havasında da acaip gölgeler uçuşmağa başlamış, ağır yapı yer yer çatırdar olmuştu sanki. Çocukluğundan kalma, derinlere işlenmiş, tâ derinlerden sanki yüze çıkan birtakım içe itilmiş yanlış inançlar, dinsel inançlar... belki de atalardan, ataların atalarından, binlerce yıl gerilerden birike birike toplanmış, nedenleri belirsiz inançların hayalleri, gölgeleri idi. Kimbilir hangi cenazesine ağlayan, gene kimbilir hangi başörtülü kadına yapılmış telkinlerden çocuk Kudret'in içine işlemiş şeylerdi ki, şimdi meydanı boş bulup yüze çıkıyorlardı:

"— Ruhlar.."

"— Ölüler ölmezler, yaşarlar.."

"— Bizi seyredeler her an, civarlarımızda uçuşurlar!"

"— Yalnızlık, tenhaliği severler. Yalnız evlerde, tenhalıkta insana sürünür sürünür geçerler. Geçerlerken kanatlarını bile dokundurdukları olur!"

"— Ee... kul ne biliyor ki? Ruhlar için gizli, kapaklı var mı?"

"— Bütün gizliler onlara ayan!"

"— Fatiha, dua isteyen ruhlar işaret verirler insanlara!"

İçi korku dolu, avuçlarını açtı, pıtırdayan dudaklarıyla üç Külhüvallahî bir Elham okumağa başladı. Bu kelimeler, Arapçanın hiç anlamadığı bu kelimelerinin ölümlerle, ruhlarla ilintisi olmalıydı, Şimdi çevresinde dolaşan gölgelerin çoğaldığını sanıyordu. Demek duaya ihtiyacı olan ruhların saldırısına uğramıştı ? Gölgeleler yavaş yavaş insan sureti almağa başladılar ama, yaşayan insanlardan çok, yoğunlaşmış dumanlar gibi. Korkusu arttı. Annesine baktı büyümüş gözleriyle. Sayıklaması, ya da düş'te konuşması sona ermiş, rahat bir uyku içinde, rahat rahat soluğunu alıp veriyordu. Yavaşça ayrıldı odadan, kat kapısını açtı. Alt katlardan birinin de kapısı açık olmalıydı, apartman merdivenine portakal renkli bir ışık vurmuştu. Cesareti arttı. Ne ruhlar kaldı, ne de uçan, uçarken de kayan gölgeler.

"— Mevtalar aydınlığı sevmezler!" Merdiven ışığına doğru ağır ağır indi. Işık, altmışlık taze İfakat Dürdane hanımın açık kapısından vuruyordu. Otomatığı yaktı. Kadın ya Tunç'u, ya da Yalım'ı bekliyor olmalıydı. Yukardan inmekte olan ayak seslerine kulak kabarttı. Sonra kapıya yürüdü: O... gelen babalarıydı! Kudret bey, Kudret beyefendi! Eski biçim sürmeli, rastıklı, düzgünlü yüzüyle, daha çok da bir zamanlar salaş tiyatrolarının surati renk renk boyanmış palyaçolarını hatırlatırcasına:

— Vay efendim Kudret beyciğim.. şükür görüştürene ayol..

Kudret Yanardağ çakıyordu bu kadını ama, fırsat bulamamıştı. Çok parası, tahvili, altını, elması olduğu söylenir, zaman zaman evine hırsız girerdi. Ne hikmetse hırsızlar pek bir şey çalmaz, girer çıkarlardı işte..

Şehvar: "—İfakat Dürdane hanımefendinin hususî hırsızları onlar!" diye manalı manalı gülerdi.

— Nasıl oldu valdânım, beyefendi? Kudret Yanardağ içini çekti:

— İyi olacak işallah..

— İşallah efendim işallah. İnanır mısınız, ben size çok acıyorum!

— Eksik olmayın efendim.

— İçeri buyurmaz mısınız?

— Bilmem ki, valde rahatsız..

— Küçük paşalar yukarda değiller mi?

— Hiç kimse yok.

— Vah vah vah vah., yazık değil mi size? Sizin gibi bir zevç, sizin gibi bir beybaba.. Şehvar hanım

da sizi çok ihmal ediyor hani.. Neden böyle yapıyor sanki? Siz ihmal edilecek erkek misiniz?

İçerden rahat bir koltuk getirdi:

— Buyurun efendim, buyurun beyefendiciğim.. Kahveyi orta içerdiniz değil mi?

Nasıl içeceği karşılığını vermesini beklemeden içeriye koştu, genç kadınların giydiği naylon mu, orlon mu, perlon mu mavi bir gecelikle üstündeki entariyi değiştirip geldi. Saçlarını çabucak taramış, dudaklarına kızılılık, sivri şakaklarına allık sürmüştü. Kırım kırım kırıtarak:

— Kahveden önce çikolata? Yoksa bir kadeh likör mü emredersiniz? <

Gene karşılık beklemeden:

— Yoksaaaa..

Hep o genç kadınları hatırlatan davranışlarla buz dolabına koştu, açtı, soğuktan terlemiş küçük bir Kulüp şişesiyle geldi:

— Evet, yoksa rakı mı? Bakın, nasıl terlemiş! Rakıyı masaya bıraktı. Hâlâ açık duran kat kapısını kapadı, gene bir koşu mutfığa gitti, bir tabak sardalye'yle döndü:

— Yanına güzel bir salata da yaparım. Açsanız imambayıldım da var..

Kudret Yanardağ bir an bu kadının yatak halini düşündü. Rahat rahat altmışın epeyce üstündeydi ama, şimdiye kadar ne sızılarından dertlendiğini duymuş, ne de böbrek ağrılarından sızlandığını. Zaman zaman: "Kendimi genç kadınlara değişmem ama, nerde o erkek? Beni deneyecek erkek nerde?" dediğini şurdan burdan işitmişti. İfakat Dürdane hanım bir yeni gelin iştihasıyla ordan oraya koşuyor, mutfakla rahmetlisinin iyi günlerinden kalma, çokluk akşamcılık yaptığı yuvarlak yemek masası arasında mekik dokuyordu. Gerçekten de hızını alamamış, yıpranmamış bir kadındı. Elin herifi'ne kendi kocasınımışcasına hizmet ederken, bir yandan da, "— Allah taksiratımı affetsin!" diyordu, ". . . ne yapayım? Ölenle ölünmez ya! Karımı kırkına varmadan dul bırak da dünyayı değiş diye ona kim söyledi?"

— Beyefendiciğim, imambayıldı?

— Ee, ayıp oluyor ama, hani pek de severim imambayıldıyı!

— Emredin efendim, emredin canım, gözüm, emredin..

Kocaman bir kayık tabakta imambayıldı.

— Lakerdanın yanına mor soğan emredersiniz tabî?

— Estağfurullah.. rica, rica sadece...

— Ah Şehvar hanım, ah. Böyle kuzular gibi kocayı bulmuş da bunuyor. Ayol size hanımlık yapmak

insana şeref verir şeref!

— Teşekkür ederim efendim..

— Vallahi kompliman değil beyefendi. İnanın, sizdeki sapına kadar erkeklik., ekmek bayat mı? İsterseniz gidip daha tazesini alayım?

— Aman efendim, rica ederim., ne bayatı? Pamuk gibi.. Pamuk gibi ama, siz? Siz içmeyecek misiniz?

Kırıttı:

— Ah sizi ah., demek size kadeh arkadaşlığı etmemi arzu buyuruyorsunuz?

— E, fena olmaz.

— Peki. Ne yapayım? Madem istiyorsunuz...

Mutfaktan kristel kadehlerden biriyle buz dolabından su getirip karşısına değil, bir iskemle soluna oturdu. Alışkın ellerle kadehine rakı koydu, sulandırdı, tokuşturdu:

— Şerefe beyefendi!

— Şerefiniz vaar olsun hamfendi!

İlk, ikinci, sonra üçüncü kadehler İfakat hanımın dilini çözüvermişti. Allıkların altındaki teni kızarmağa, gözleri baygınlaşmağa başlamıştı:

— Ah beyefendi tasavvur edemezsiniz rahmetliden çektiklerimi., iyi bir gününü görmedim gitti.

Hani inanın, söylemesi ayıp, hepimiz dünya evine girdik, çıktık malûm ya? Ben eşimle, gene Allah rahmet eylesin, şöyle hayal kuracak bir ânımı... Dördüncü kadeh.

— ... vallahi de hatırlamam, billahi de! Kudret Yanardağ:

— Belli demek zorunda kaldı. Hiç yıpranmamışsınız...

— Aaaaah ah beyefendi. Şu sıralar üzerinize iyilik, hafif bir soğuk algınlığı geçirdim de üzerinizden irak, kötüleştim. Mamafî, çok şükür Allahıma.. hani çocuk falan yapmadığımdan mıdır ne? Bakın şu etime! Kolunu uzattı. Kol hiç de o yaştaki bir kadının sarkık derili, porsümüş koluna benzemiyor, tam tersi, iştah bile veriyordu. Kudret Yanardağ kolu etli, kocaman avucuyla yakaladı. İfakat hanım gıdıklanmış gibi kıvrandı :

— Aaaaay...

— Ne o hamfendi?

— Gıdıklardım!

— Bayılıırım gıdıklanan kadına! Genç bir kadın gibi:

— Sahiiii???

Kudret Yanardağ işin dalgasında, bu sefer öteki kolu yakaladı. Yaşlı kadın büsbütün gıdıklanmışçasına kıvrıldı, kendini boyuna Kudret Yanardağ'ın üstüne üstüne atıyordu. Derken bir kucaklaşma, Sonra Kudret Yanardağ tam öpecekken, kalkıp masanın öte yanına kaçma. Kudret Yanardağ'ın kovalaması.

— Ay kovalamayın, n'olursunuz kovalamayın!

— Kaçma, kaçma diyorum sana..

— Yapma Kudret, Kudret'çiğim n'olursun yapma!

— Kız gelsene!

— Ama nasıl olur canımın içi? Geliveren olursa?

— Korkma, hiç kimse gelmez!

Üstüne hamle. Kadının kaçması. Kaçış birden yatak odasına yönelmişti. Kudret Yanardağ ardından. Karyolanın yanında yakaladı, kucakladı. Tam, karyolaya atarken, dışarda Alev'in sesi:

— İfakat hanım teyzee!

Kudret Yanardağ kızının sesini tanıyarak geriledi.

— Beni sorarsa burada yokum, görmedin!

— Aa, tabî., dedi kadın. Koştı, kapıyı açtı.

— Babam kat kapısını açık bırakıp bilmem nereye gitmiş. Gördünüz mü?

— Yoo, dedi. Nasıl odu haminnen?

Alev, kadının ağzından yayılan anason kokusuyla lâübalileşti:

— Ne o İfakat hanımteyze? Anlıyalım yani... Rakılar bizsiz mi içiliyor?

Durumu kurtarmak için iç geçirerek:

— Aaah ah yavrum, dedi. Yalnızlık Allaha mahsus. Ne yapayım? Dişimin lanet ağrısı tuttu gene. İlâç niyetine.. Bu sırada kızın iki ağabeyi de gelmişlerdi. Üç kardeş babalarının nereye gidebilecekleri üzerine gürültülü bir konuşma halinde yukarı çıktılar.

Çok geçmeden gelen babaları:— Cigaram bitmişti de, dedi.

Şaka maka derken, İfakat hanımla mercimeği adamakıllı fırına verdiler. Yıllardır tek başına yaşayan kadın, eline geçirdiği güçlü erkeğe öyle bir sarılmıştı ki...

"— Defet sıska Şehvarı! Kudret!"

"— Sonra?"

"— Sonra birlikte yaşayalım!"

"— Çoluk çocuk? Ev bark? Evin barkın geçimi?"

"— Sana ne? Sıska karın hazır yiyeceğine, yazının orospularını senin kesenden dost tutup paralar yedireceğine, bir yerlerde çalışsın. Oğlanlar eşek kadar eşek kadar. Kızınsa Mart kedileri gibi ayol, Allah vermeye ele avuca sığdığı yok. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Sen gerçekten de, karının dediği gibi, bir gemi arslanıdır!"

"— İfakat, sende mi?"

"— Evet ben de. Ben de ama, ben senin erkekliğini karın gibi takdir edemiyenlerden değilim, Acıyorum sana. İyi kalplisin, hep bu iyi kalpliliğinin cezasını çekiyorsun. Aç gözlerini!"

İfakat hanımın epeyce parası var mıydı acaba? Varsa, şu yıllar yılı kafasında yaşattığı, şehrin dışındaki evceğizi yaptırır mıydı? Hani buna yanaşsa, yanaşabilse de birlikte çekip gitseler, izlerini kaybetseler... Karısı çocukları kadar, parazit arkadaşlarından da bıkmış usanmıştı. Bir gün mutlaka, mutlaka çakılıp yakalanacaklar, içeri atılacaklardı. Artık ondan sonra cezaevinde geçmeyen, geçmeyi bilmeyen dakikaların gri yalnızlığında hayaller kur, günlerinin dolmasını bekle! Annesini beklerken aklına geldi gene bir gün bu, ev meselesi. Hazır kimseler yoktu, evde, annesi de rahat soluk alışlarıyla kendi kendine uyuyordu. Tam fırsat. Hemen kalktı, indi aşağıya. Kapı, aralarındaki anlaşmaya göre hemen her zaman açıktı. İtip girdi. İfakat Dürdane hanım da zaten bekliyormuş. Genç kadınları gibi toplanmış saçları, boyalı dudaklarıyla, koştu:

— Geldin mi canımın içi?

— Seninle çok önemli bir şey konuşacağım..

— Öp beni!

— Ama çok önemli!

— Bu gece karınla mı yattın?

— Yok canım.. — Yalansan?

— Gözlerim kör olsun!

— Beni kucağına oturt!

Oturttu, öptü, okşadı ama sonu gelmiyordu kadının isteklerinin.

— İfakat, yavrum, bir dakika dinlesene beni!

— Yatak odama geçelim..

— Gececeğiz hayatım. Aklımdakini söylüyeyim

— Önce yatak odama geçelim, sonra.. Çaresiz, kucakladı, götürdü, karyolaya bıraktı. Kadın hemen sırtüstü uzanmıştı. Elbiseyle falan uzanmak istedi:

— Geldim ama, asıl söylemek istediğim..

— Ceketini çıkar!

— İfakat!

— Ne o? İğrenç karına olsa soyunursun bile. Soyunacaksın, soyunacaksın efendim!

— İfakat, şekerim biliyorsun, kimseler yok annemin yanında!..

Kadın bu sefer yüzükoyun döndü, başladı şımarık şımarık ağlamağa.

Kudret Yanardağ saçlarını okşamağa başladı:

— İfakat, canımın içi, yavrum..

Genç, kaprisli bir kadın gibi sıçrayıp oturdu:

— Hayır, yalan söylüyorsun, beni aldatıyorsun, İfakat'ın değilim senin, canının içi de değilim, yavrun da. İfakat'ın, canının içi, yavrun olsam sözümden çıkmazsın!

— Çıkıyor muyum sevgilim?

— Çıkıyorsun ya!

— Ne dedin de hayır dedim ?

— Ceketini çıkar dedim çıkarmadın.

— Peki hayatım, çıkardım işte! Kart karı bu sefer de:

— Beni sıkı sıkı sar, diye tutturdu. Sardı.

— Öp! öptü.

— Daha sıkı, daha içten! Daha sıkı daha içten. Sonra ciddileşti:

— Aklıma ne geldi biliyor musun? Şehrin dışında bir evimiz olsa diyorum..

İfakat hanımın etine iğne dürtülmüştü sanki:

— Neee ? Şehrin dışında evimiz mi ?

— Evet, evimiz. Yukarıda iki oda, bir salon. Aşağıda kahve...

İfakat hanım kulaklarına inanamıyordu:

— Allahım! Ne olacak?.

— Şu benim kenef karı, ya oğlanlarıyla başını alıp gitse, ya da dünyasını değişse... ha?

— Evet?

— Seninle evlenip.. Sözüünü kesti:

— Oraya taşınısak öyle mi? Korkarım evin altındaki kahveyi de sen işletmeğe kalkardın?

Ne evet diyebilirdi, ne hayır. Kadın anlamıştı adamın niyetini.

— Senin gibi kapılardan sığmaz bir bey, beyefendiye yakışır mı kahvecilik ayol? Ben sana neden heves ettim?.. Beyefendiliğinden! Yoksa kahveci istesem bulamaz mıydım? Hayır. Gerekirse karını, çocuklarını, hattâ ananı falan atıp buraya, benim katıma yerleşeceksin. Pek pek başka bir şey yapabilirim: Satarız bu katı, İstanbul'un daha anlı şanlı semtlerinden birinde yeni bir kat alır, başımızı sokarız biter gider! Bu bile bir şeydi Kudret Yanardağ için. Böylelikle parazit arkadaşlarından kurtulur, her "Teftiş"te yakalandım, yakalanacağım korkusundan yürek oynatmaları geçirmezdi. Ama istediği ev, kahve... kahvenin bir yanında istidacı İdris. Kendisi masada. Garson, "— Çay biiir!", "— Kahve ikii. birisi yandan çarklı!!" larla kahvenin cigara dumanından denizi içinde ordan oraya koşardı. Bu bir hasretti içinde.Hiçbir zaman ulaşamayacağını sandığı bir hasret! İfakat hanım meselesini çitlatmıştı İdris'e:

"— Fakat Deve'ye falan sakın açma!"

"— Deli misin?"

"— Bir yerlerde zengin bir yağlı dul egafladım..."

"— Eee???"

"— Katı var, tahvilleri, mangırılı..."

"— Kaç yaşında?"

Altmışın üstünde diyemedi: "— Eh, var bir elli beş ama, doğurmamış sağlam karı. Mesele sağlamlığında değil, mangırlı. Çakıyorsun ya?"

"— Peki?"

"— Ben bu teftişlerden, tahsilatlardan bıktım. Korkuyorum. Ne dersin? Yakalanırsak halimiz duman olmaz mı?"

İdris'in aklından bir zamanların Anadolu içi kasabasının cezaevi geçti. Neleri eksikti? Sabahtan aksamlara kadar temyiz lâyhaları, dilekçeler yazarlar, dolu para kazandıktan başka, halli malli ama, cahil tutuklularla hükümlülerin ikramlarıyla metelik harcamadan geçindikten başka, para da biriktirirlerdi.

"— Neden duman olacakmış halimiz? Keyfimiz beyde, paşada var mıydı? Unuttun mu o günleri?"

"— Evet ama, yaşlandık şimdi. Sonra düşün, gazetelerin yazacaklarını düşün! Vallahi rezil oluruz.."

Ama arkadaşları rahat bırakmıyorlardı:

"— Palavracı, haydi gidiyoruz!"

Pırıl pırıl taksiler aşağıda beklemektedir. Kalkar. Birtakım eli çantalı, kocaman kocaman defterli insanlarla birlikte "Teftiş Heyeti Reisi" edasıyla önden arabaya girer, ardından arkadaşları, gerçek bir "Teftiş Heyeti Reisi"ne gösterilen saygıyla izleyerek çevrenin saygısını sağlarlar. Arabalar hırslı, çevik, caddelerden geçer, "Teftiş"! istenen müessesenin önünde durulur. Ondan sonrası belli...

Bir gün Deve:

— Çocuklar, dedi. Boğaz'da kıyak bir turistik otel keşfettim. İyi kullanırsak şerefsizim voliyi vurduk!

Anlattı:

— Sahipleri memuriyetten gelme.. Andavallı insanlar. Polisten, âni baskınlardan falan ödleri kopuyormuş. Anlatan iyice etüt etmiş. Karı falan da bulunduruyorlarmış. Baskın basanın. O kayartoya haber gönderin de gelsin, yarın hemen gidelim! "Kayarto" birdenbire ağırlaşan annesinin başucundaydı. Kadının rengi morarmağa başlamıştı, eli yüzü, daha çok da sütlâç kırıksıklıkları içindeki yüzü şişmişti. Kolunu kaldıramıyor, iğnesi yapılmazsa müthiş sancılarla cıyak cıyak bağıırıyordu. Doktor kimbilir kaçınıcı sefer gelmişti. Ama ağzından bir türlü baklayı çıkaramıyordu. Kadın komaya girmişti oysa. Pek pek yarın, belki öbür gün; daha öbür güne kalacağı şüpheliydi. Ama gene:

— İğnelerine devam edin, diyordu.

— Ağrılarımı kesemez miyim doktorcuğum?

— İğne yaptırmıyor musunuz?

— Yaptırıyoruz ama...

— Kâfi gelmiyor o halde. Bir buçuk ampul yapsın iğneci her seferde. Bir buçuk ampul yapılıyordu. İğneci de farkındaydı işin ama, o da farkına vardığı şeyi söylemiyor, kaçınıyordu:

— Geçer inşallah. Bakarsınız bir gün kalkıvermiş...

Kudret Yanardağ anacığının başından ayrılmıyordu ama, aklı fikri de İfakat'ta. Kadına bayıldığından değil, çamurlaşıvermesinden. O kibar, o, hatırını dirhem dirhem sayan kadın, şimdi iyice değişmiş, Kudret Yanardağ'a kapris üstüne kaprise başlamıştı :

"— Kudret, vallahi karışmam. Külahları değiştiriz!"

"— Niçin elmasım? Ne yaptım?"

"— Beni madem karına değiştin, madem sevgilimim, benim yanıma sık sık uğrayacaksın!"

"— Annem İfakat, biliyorsun!"

"— Bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum. Vallahi de billahi de çamurlaşır, seni de, kendimi de elâleme rezil kepaze ederim bilmiş ol!"

"— Ama İfakat, senin gibi bir hamfendi..." "— Ben hamfendi falan değilim artık anlıyor musun? Seviyorum ayol, dizimin dibinde istiyorum seni ötesi var mı?"

"— O da olacak bir gün, sabret!" "— Edemem." "— Hatırım için!"

"— Hatırın başım üstüne ama, edemem. E-de-meeeeem!" "— Niçin?"

"— Yalnızlıktan bıktım. Sevdiğim erkek neden yatağında olmasın bütün gece? Neden beni sarmasın, sevmesin, uykularımdan uyandırmasın? Hakkım değil mi?"

"— Hakkın elmasım, hakkın ama.." "— Aması maması yok. O kenef karıyı, çocuklarını, ananı mananı atıp bana geleceksin, benimle olacaksın, o kadar!"

Bakkal Akif:

"— İfakat hanım teyze, size teyze demeğe dilim varmıyor. Son günlerde bu ne gençlik? Bu ne güzellik? Sakın âşık falan olmıyasınız?"

Belki de yirmi yaş gençleşmiş, eti berraklaşmış, cıvıl cıvıl bir kadın olmuştu:

"— Neden olmasın Akif efendi? Kokmuş Şehvar gibi, kadına âşık olmadım ya!"

"— Ya?"

"— Erkeğe ayol, erkeğe. Canım sağ olsun!"

Mahalleye yıldırım hızıyla yayılmaktan geri kalmadı İfakat hanımın sevdası.. Gençler, yaşlılar, delikanlılar söylenip söylenip gülüyorlardı.

"— Demek aşıkmiş ha?"

"— Hem de sırılsıklam!."

"— Kime acaba?"

"— Saklıyor kardeş..."

"— Bu mahallede mi?"

"— Belli değil.."

Bir gün Alev:

"— İfakat hanım teyze, işittiklerim doğru mu?" dedi.

İfakat hanım her zamanki "İfakat hanım teyze" değildi. Zaten içerleyip durduğu Şehvar'ın piçine:

"— Nedir işittiğin?" diye sertçe sordu:

"— Âşıkmişsiniz, doğru mu?"

"— Anneniz hanımefendi gibi karılarla, kancıklara âşık değilim ya!"

Alev bozuldu, Ne diyebilirdi? Öfkeyle yukarı çıktı, yatak odasında Semâ'nın öteberileriyle kapanmış annesine ağlıyarak başladı:

— Yeter artık, yeter!

Kadın neye uğradığını şaşırmişti:

— Nedir yeter olan?

— Git de İfakat teyzenin dediklerini sor ona! Senin yüzünden yerlere geçiyoruz!

Şehvar bir an Semâ'nın yapışkan, cıvık anılarından kendini kurtarıp kızına eski günlerin çamur Şehvar'ı öfkesiyle baktı:

— Ne demek istiyorsun?

— Ben bir şey demek istemiyorum, İfakat hanım teyzeden sor!

— Ne soracaktım kokmuştan?

— Kokmuş mu, genç taze mi? Kadın sıırılsıklam âşık.

Şehvar kalktı, öfkeyle İfakat hanımın yolunu tuttu. İfakat hanım zaten bekliyordu. Hırslı hırslı çalınan zilden Şehvar'ın geldiğini anlamıştı. Açtı kapıyı. Şehvar karşısındaki kadının gençleşmiş, değişik yüzünü görünce şaştı. Ama gene de:

— Alev'e neler demişsin İfakat hanım? diye sordu.

— Neler demişim? Karşılığını aldı.

— Bilmem. Kız ağlayıp duruyor!

İfakat hanım, bendlerini yıkmış deli bir nehir azgınlığıyla:

— Bana bak Şehvar! dedi. Ben bugüne bugün tek başına, erkek gibi yaşayan bir kadını! Allahtan başka da hiç kimseden ne korkum var, ne de pervam. Bir karış bacağıyla karşıma geçip de bana, İfakat hanım teyze işittiklerim doğru mu? diye soramaz!

Şehvar:

— Neymiş işittiği?

Annesiyle İfakat hanımın çekişmelerini merdivenin üst basamağında sinirli sinirli dinlemekte olan Alev:

— Koskoca kadın aşıkmiş, dedi. Aşıkmiş!. İfakat hanım çılgın gibi kapıdan fırladı. Şehvar'ı mehvarı bir itişte geçivermiş, nerdeyse merdiveni hızla çıkacak, kızı ayaklarının altına alacaktı:

— Elbette âşığım, canım sağ olsun. Senden, sizlerden neyim eksik? Ben senin gibi fittini fittoni'leri daha çok cebimden çıkarırım, mart kedisi !

— Mart kedisi sensin, dedi Alev. Kart kedi!

— Ne var sokak süpürgesi? Şehvar karıştı:

— Aşk olsun İfakat hanım. Kızın değil, torunun yaşındaki şeyle... aşk olsun yani!

Bu sefer ona döndü:

— Anasına bak kızını al, astarına bak bezini al!

— Yaa...

— Yoğurt!

— Beğenmedin mi anasını?

— Beğenilecek yerin kalmamış ki!

— Senin maşallahın var... şuna bak, anam yaşında karı, düzgünler, sürmeler, rastıklar...

— Evet ama, hem seviyorum, hem de seviiliyorum kokmuş!

— Nee? Kokmuş mu? Bana ha? Bana mı söylüyorsun?

— Tabiî sana!

— Ben senin gibi altmışımdan sonra azmadım anladın mı?

— Doğruu. Semâ'nın ardından yas tutan, fal fal üstüne baktıran, gözyaşları döken benim değil mi?

— Seni alâkadar etmez. Mahalleye rezil oldun haberin yok.

— Hah hah haaay... aynaya bakıp söyledin galiba bunları.. Ayol ben tutuldumsa aslanlar gibi erkeğe tutuldum. Sen? Sen ya?

İyice komaya girmiş anacının başucunda aşağıdaki çekişmeyi endişeyle dinlemekte olan Kudret Yanardağ'ın cezvesi iyice bulanmıştı, İfakat'ın "— Ayol ben tutuldumsa aslanlar gibi erkeğe tutuldum" demesi üzerine yerinden fırladı, çabuk çabuk giyinmeğe başladı. Çekişmenin kendi başında patlayacağına inanan yanı ağır basıyordu. Annesinin ağırlaşan soluk alışlarını falan unutarak evden fırlamayı düşünüyordu. Bu iş de nasıl olacaktı bilmiyordu ama, bir kolayını bulup cızlamı çekmezse, iki kadın işe onu karıştırabilirlerdi. Apartmanın öteki katlarında oturanların gene kadınlı, erkekli, don paça merdivene biriktikleri kahkahalarından anlaşılıyordu. Bir kavga olmasın, sanki komedi tiyatrosundaymışlar gibi, alttan alta kışkırtır, sonra da basarlardı kahkahalarını..

— Çiroz çiroooooz!

— Ne var aşağı mahalle çaçası?

— Bana mı? Bana mı söylüyorsun? Komşulaar, şahit olun komşulaaaaar!!!

Derken kapışan kadınların birbirlerini yolarkenki cıyaklamaları arasında, Şehvar'in kart horoz sesi:

— Kudreeet, Kudret beeeey!!! İfakat'ın sesi:

— Kurban ol Kudret'e de, Kudret beye de, ;Sen o aslanlar gibi adamın eline su dökemezsin su!

— Doğru. Ben dökemem... sen dök!

— Eh, bir gün o da olur!

— Yaa!

— Evet.

— Demek kocamda gözün var? — O senin kocan değil ki!

— Ya?

— Açtırma benim ağzımı Şehvar, komşulara daha fazla rezil olmayalım!

— Aç aç... açılacağı kadar açıldın zaten, rezil olmaya gelince, bana göre hava hoş nineciğim..

— Nineciğin mineciğin. Beni sana değiştirdi ya! Merdivenlere birikenlerin hayret çığılığı! Yaa, demek İfakat hanım teyze, Kudret beye âşıkı? İşte bunu bilmiyorlardı. Ee, doğrusu aşk oldu o erkek güzeli Kudret bey amcaya da!

Aşağıda çekişme süredursun, "Kudret bey amca" titreyen elleri, ayaklarıyla zorla giyinmiş, merdivenden inmeğe başlamıştı. Tam da zamanıydı. İki kadın iki yandan üzerine atıldılar:

— Demek bu kokmuş karıyla mercimeği fırına verdin öyle mi?

Adam şaşırılmıştı:

— Şehvar, karıcığım.. öteden İfakat:

— Nee? Şehvar mı? Karıcığım mı?

— Şey, İfakat hanım, İfakat hanımcığım..

— Hani, şekerindim? Hani elmasındım? Kudret neler işitiyorum, Kudret?

İki kadının çekiştirmesi, komşuların kahkahaları arasında fırsat bulup kendini sokağa attı. Oooh, dünya vardı. Ortalık günlük güneşlikti. Aklında ne annesi, ne de Şehvar'la İfakat... Bakkal Akif'e de görünmeden, hep o zııt zııt zııt iskarpinleri, sarı çantası, rölöve şapkasıyla cadde kaldırımında durdu.

Ulan amma da felâketti be!

— Taksi!

Araba dolmuşta çalışıyordu oysa, durdu. Girdi.

— Nereye emrediyorsunuz beyefendi? Soluk soluğa:

— Cağaloğlu, dedi.

Eveet, işler şimdi çatallanmıştı işte. Bu rezaletten sonra o eve nasıl dönerdi ? Dönse, karısı bir yandan, İfakat öte yandan didiklerlerdi. Sonra iki oğlu, kızı... Oğlanlar zaten memnun değillerdi. İkisi de üniversite öğrencisi oldukları halde, bir kaşık suda boğmağa bakıyorlardı. Şehvar'a gelince, herhalde bu rezaletin üzerine onu artık eve almak istemezdi., İfakat'se.. ulan amma da çatmıştı be! Karıyla işe şakadan başlamış, sonra da kuyruğu adamakıllı kaptırmıştı.. Kurtarabilirsen kurtar! Ne olursa olsun, şimdilik yazıhanede arkadaşlarına çaktırmamalı, "Teftiş ve tahsilât'a kendini

vermeliydi. Vermeliydi ki, cebine birkaç para girsin!

Yazıhanede arkadaşları da aynı şeyi görüşüyorlardı. Deve:

— Yahu bıraksın anasının başında beklemeyi de gelsin, dalgamıza bakalım, diyordu. Ana bu, Elbette ölecek. Başucunda beklemekle canına can katacak değil ya!

İdris, Boğaz'daki otel üzerine Deve'yi boyuna sorguya çekiyordu:

— Demek kadın da bulunduruyorlar? Kocaman ayaklarıyla yazıhaneyi köşeden köşeye adımlamakta olan Deve:

— Yahu, dedi. Yıllardır bu meslekten ekmek yiyorum. Yaş tahtaya basar mıyım?

Bir başkası:

— Hayır, bir şey değil, otelin sahipleri memuriyetten gelmiş insanlar diyorsun. Memuriyetten gelmiş olanlar bizim dümenimizi yerler mi ?

Deve kızdı:

— Enayiye bak. Ulan yedirmesini bildikten sonra, hazreti Allah'a bile yedirir insan!

Boğaz'ın şahane bir yerindeki otel, pek o kadar kocaman değil ama, zarıftı, şirindi. Yeni açıldığı, işletmeye yeni açıldığı için fazla kalabalık değildi. Güneş altında sakin, rahat bir mavilik içindeki Boğaz'ın sularına bakan terasında otelin sahibi emekli hâkimle, emekli vali karşılıklı tavla oynuyorlardı. İkisi de iri yarı, ikisi de göbekliydi. Emekli vali zarları salladı salladı attı:

— Ne o bacanak?

— İki bir.

— Dubara gibi geldi bana! '

— Yoo.. mızıkçılık istemem! Oyna...

— Peki, şu iki, şu da bir. Oldu mu ?

— Olmayacak ne var mîrim? Al düşeşi. Tuh, şeşbeş. Ulan orada sıkıştık kaldık be...

Boğaz'ın deniz kokusu sessizliği içinde hızla yaklaşır, belki de otel kapısında duran iki arabaya dikkat bile etmediler. Oteldi burası.. Belki de yeni müşteriler gelmişti.. Emekli Vali, otelin İdare Müdürüydü ama, kendisi koş oraya, koş buraya gidecek değildi bu yaştan sonra. Üstelik astımı, şekeri, susu busu... Süreyya vardı yerine sağa sola koşturan. Bacanağının damadı. Doğrusu açıkgozdü. Polis, Belediye, şu bu işlerinden hınzır gibi anlıyor, gereğini gerektiğince yaparken ne şişi yakıyordu, ne kebabı!

— Evet bacanak., bu se, bu da penç!

— Bir çift, marssın, ona göre!

— O çifti atmak, ah mîrim ah... Bilek ister ona bilek!

Emekli Vali zar tutmakta olan elinin bileğini gösterdi:

— Ne bu?

— O mu? Lahana sapı lahana!

Kah kah kah kah... güldüler. Emekli Vali zarları attı, iki bir. Emekli Hâkim:

— Ee, dedi, geçmiş olsun bana!

— Yak öyleyse bir cigara!

— Sağ ol!..

Hâkim'in damadı şip-şak aşağıya inip iki gıcır gıcır taksiyle otel kapısına dayananların kimliğini kestirmeğe çalışmadan önce, adamlarına emir verdi:

— İçerdeki kadınlarla zamparalarını arka kapıdan... çakıyorsunuz ya?

Gözleri yuvalarında fıldır fıldır dönen, otuz altı yaşlarında eski bir otel işletmecisiydi. Kayınbabası emekliye ayrılıp, eline de toplu bir para geçince kaç vakittir tasarladığı bu otel işini ihtiyarın kafasına sokmuş, ne yapmış yapmış, bu oteli aldırmişti. Arabadan inenlerin davranışlarından, kimliklerini kestirmeye çalışıyordu ama, pek bir şey anlayamamıştı. Bakıyordu, sadece bakıyordu: Öndeki arabadan inen sarı çantalı, zııt zııt zııt sarı iskarpinli, boylu poslu adam, heyetin ya reisi olacaktı, ya da.....velhâsıl kestiremiyordu işte. Heyetin belki de reisi olması mümkün, zııt zııt zııt adam arabadan inmiş, arkasında elleri, ellerinde çantası, rölöve şapkası, aşağıdan yukarı otele bakıyor, yanbaşındaki uzun boylu, kocaman elli ayaklı adam da kırıla döküle, büyük bir saygıyla ona bir şeyler anlatıyordu, ötekiler önemsiz, küçük memurlar olmalıydılar. Biri kara çantasıyla herhalde tahsildardı, öteki de... Doktor diyecekti ama, hayır, doktorluk kılık yoktu adamda. Hem ne diye doktor olsundu? Doktor olsa, Belediye'nin sağlık ekibi diyebilirdi ama, sağlık, fen işleri ekipleri gelmiş, herşeyleri görmüşlerdi. Kalıyordu polis. Polisten miydiler acaba? Polisten olsalar... yok canım, polis böyle gelmezdi.. Hooş, polisin nasıl geleceğini de Allah bilirdi ya... Baskına gelenler daha çok gece yarısı, yahut da sabaha karşı gelirler, baskın verirlerdi. Hayır, hayır, bu otelde henüz böyle bir şey olmamıştı. O, bunun daniskalarını, çalıştığı çeşitli otellerin idare müdürlüklerinden biliyordu. Uzun boylu, kocaman elli, kocaman ayaklı adam "Deve"ye benziyordu. Sarı ayakkapları zııt zııt zııt eden rölöve şapkalı, çantalı "Âmir"e yol gösterirken :

— Buyurun beyefendi, diyordu.

"Beyefendi" ağır adımlarla otel kapısına geldi, durakladı. İçeri girdi. Kapı yanında elleri kavuşuk bekleyen saygılı adama bakmadı bile. Bu, emekli hâkimin tecrübeli damadı üzerinde korku yaratmıştı.

"Heyet" otele girmiş, otelin incecik kırmızı kum yolunda daha içerlere ağır ağır ilerliyorlardı. Süreyya en arkadaydı. Kimlikleri üzerine hiçbir fikri olmadığı için, yüreği çarpıyorsa da, kadınlarla zamparaların şimdiye kadar arka kapıdan aşırılmış olacaklarını sandığı için de ferahlık duyuyordu. İster Belediye, ister Polis, isterse de hiç hesapta olmayan herhangi bir "Teftiş" Kurulu üyeleri olsunlardı. Polis defteri düzenliydi; sağlık kurallarına dehşetli bir titizlikle riayet ediyorlardı. Ondan ötesine gelince..

Deve, alt katın tuvaletlerinden birinin kapısını itti:

— Bakın!

"Beyefendi" şöyle bir baktı sonra:

— Hafif koku var! dedi.

Deve hemen hû çekti:

— Haklısınız beyefendi, var! ötekilere de bakalım mı ?

Kudret Yanardağ iri gözlerinin küçümseyen bakışlarıyla Süreyya'ya şöyle bir baktı:

— Öteki helaların hepsi de böyle mi ? Ellerini önünde ovalayıp duran Süreyya:

— Hayır beyefendi, dedi. Üst kattakiler alafrangadır!

— Bunlar neden alaturka?

— Efendim bunlar müstahdeminin olduğu için..

— Yaa. demek müstahdemin insan değil? Kocaman defterli adama döndü:

— Not al! Sonra parladı:

— Necisin sen bu otelde?

— İdare müdür yardımcısıyım efendim,

— Tahsilin?

— Orta beyefendi.

— O halde, mikrop denilen şeyi bilirsin?

— Biliyorum beyefendimiz..

— Sâri hastalıkların mikroplardan geçtiğini, mikroplarınsa otelin asıl müşterileriyle müstahdemin diye bir ayırım yapmıyacaklarını da bilmen lâzım!

— Hak-kı âliniz var ama beyefendi.. Kocaman eli havaya kalktı:

— Sözümlü bitilmedim daha!

— Özür dilerim efendim..

— Mikroplar hem müşteri, müstahdemini diye bir ayırım yapmazlar, hem de... Sözümlü ardını unuttuymuştu. Aklında annesi, kavga, mahallelinin kahkahaları.. Sözümlü ardını unuttunca çokluk yaptığı gibi: __ Efendim? dedi.

— Hak-kı âliniz var beyefendi..

— Onun için.. Kocaman defterliye döndü:

— Not aldınız değil mi? Kocaman defterli:

— Aldım beyefendi..

— Pekâlâ... Üst kata çıkalım!...

Süreyya önden koştu. Ardında Deve. Deve:

— Dur dur, dedi. Acele etme!

Süreyya bozularak durdu. "Herifler" sağlık ekibi mi, polisten miydiler?

Kudret Yanardağ zııt zııt zııt'larla önden merdivene yürüdü. Yarım adım sol gerisinde Deve, Deve'nin ardında kocaman defterli, onun ardında kara çantalı, daha arkada ufacık ufacık yeşil gözleri cin gibi parlayan bir kravatlı. Süreyya bu adamla anlaşabileceğini kestirdiği için, yanına sokuldu, konuşma kapısı aradı:

— Abiciğim, affedersiniz.. Ne heyeti bu acaba?

Ufacık ufacık yeşil gözlü adam öyle bir baktı ki, Süreyya tekme yemiş köpek gibi geriledi. Ulan ne tuhaf heyetti bu be! Bunca yıllık otelciliğinden gelen denemelerle biliyordu ki, ne heyeti olursa olsun, müessese sahibiyile anlaşma yoluna giderdi, gidebilirdi; gitmese bile kimliğini belirtirdi. Bir şey değil, yukarıda bacanağıyla tavla oynamakta olan kayınbabası emekli hâkim'e durumu anlatsa... Olmazdı ki! Emekliye ayrılması hiçbir şey değiştirmemişti. Herif kendini hâlâ hâkim saydığı için, cart carta bağliyacık, hele emekli vali bacanağı da işe tıpkı tıpkısına emekli hâkim kaymbabası gibi, kendini hâlâ vali sayarak karıştı mı, bir çuval inciri barbat edecekti. En iyisi, işi oluruna bırakıp, şişi de, kebabı da yakmamaktı!

Arkalarından seğırtti.

"Heyet" ikinci kata çıkmıştı.

Deve önden koştu. Sanki otelin köşesini, bucağını, girdisini çıktısını biliyormuş gibi, tuvaletlerden

birinin kapısını rastgele açtı:

— İşte beyefendi.. Buyurun!

"Beyefendi", zııt zııt zııt, geldi, kapıda durdu. Duvarları, zemini beyaz fayans tuvalete baktı. Gerçekten de modern tuvalet tekniğine uygundu. En küçük bir eksiklik bulamazdı istese bile. Kafasında şimşek çakararak:

— Bana otelinizin tarifesini getirin dedi. Süreyya hiçbir şey anlamadıysa da:

— Emredersiniz beyefendi, diye koştu. Deve sesini alçaltarak:

— Ulan çuvalladın, dedi. Neyin tarifesini istedin adamdan?

— Ne bileyim ben?

— Bugün tam dalgınlığın üzerinde. Ne oluyor sana?

İçini derin derin çekti:

— Anam, anam ağır hasta..

Kafasından anacığı geçti gene: Ağır hastaydı gerçekten de. Anacığı, herşeyi. Bu dünyaya onu bağlayan tek insan! Gözlerini yumuverirse, Kudret Yanardağ için, yaşamının hiçbir anlamı kalmazdı. Hele karısıyla İfakat'in takışması da tüy dikmişti.Süreyya, zııt zııt zııt adamın, "— Bana otelinizin tarifesini getir!" emri karşısında o an "Hangi tarifeyi?" diye sormamanın verdiği acz içindeydi. Öyle ya! Otelin ne tarifesi? Yatak ücreti mi? Yoksa lokanta kısmının yemek fiyatları tarifesi, yani liste mi? Üst kattaki terasa koştu. Kayınbabasıyla emekli vali bacanak tavla partisini kızıştırmışlardı:

— Kesme zarımı!

— Keserim bacanak, bu kadar zar gelmesi..

— Vallahi bırakırım!

— Partiler sende kalır!

Süreyya elini tavlanın ortasına koydu: — Bırakın şunu da gelenlere bakın biraz! Emekli vali içerledi:

— Oğlum lâubaliliği sevmem!

Süreyya da bu "vali eskisi"ne ilk gündenberi İçerleyip duruyordu. Kayınbabasının bacanağıysa ne olmuştu yani? Süreyya olmasa, kayınbabası, herifi ailesi ile birlikte otelin bir dairesinde alıkoyacaktı. — Bey amca dedi, Birileri geldi, benden otelin tarifesini istediler! Ne kayınbaba hâkim, ne de kayınbabanın bacanağı emekli vali, "otelin tarifesi"nden hiçbir şey anlamamışlardı. Hâkim emeklisi:

— Otelin ne tarifesi ? dedi. Emekli vali, bir parça da öfkeyle:

— Öyle ya, ne tarifesi? Süreyya kırıtı döküle:

— Orasını ben de anlayamadım, dedi.

— Git sor, öğren, gel oğlum! Emekli vali içini çekti:

— Bu mu tecrübeli otel işletmecisi, bacanak? Süreyya kızdıysa da renk vermedi:

— Bir zahmet siz kalkıp baksanız..

Emekli vali hem Süreyya'nın şefi, hem de haftalardır otele yanlamış olmanın verdiği rahatsızlıktan kurtulmak için, ondan beklenmeyen bir çeviklikle yerinden fırladı. Hâkim emeklisi, bacanağına:

— Bir dakika, dedi. önden yürüdü. Ardında Süreyya, alt kata indiler. Emekli vali, bütün emekliliğine karşılık kendini gene de vali saymaktan gelen bir alışkanlıkla, kolalı yakasıyla kravatını hiç lüzum yokken düzeltip, gene hiç lüzum yokken öksürdüktan sonra, bir adım sol gerisindeki Süreyya'ya bakmadan sordu:

— Neredeler?

— Aşağıdalar efendim..

"Efendim" sözü emekli valinin gururunu okşamış, yeni bir güç vermişti. İşte böyle zamanlarda belli olacaktı hizmeti. Emekli hâkim bacanak anlasındı tecrübeli idare müdürü damadının en gerekli bir yerde işe yaramayacağını! Bir kat daha indiler ve vali emeklisi uzaktan gözüne çarpan 'Müfettişler müfettişi'yle durakladı. Vay anasını, o muydu bu? Şu, hani en son valiliği zamanında şehri allak bullak eden sahtekâr? Hani savcılıkta tamamlanmış evrakı bekleyen adam ha? Bir anlık duraklamada hatırladı ki, "Müfettişler müfettişi" onu tanııyordu. O gün vali muaviniyle konuşmuşlar, valinin rahatsızlandığı için yarım saat önce evine gittiğini kendisine bildirmişti. Yani vali emeklisi onu tanıyordu da, o, vali emeklisini tanııyordu. Vali emeklisi kendini toparlayarak yaklaştı: "Müfettişler müfettişi" ona şüpheyle bakıyordu! Vali ne yapmalıydı da ürkütmemeliydi adamı? Yanına iyice yaklaştı, ellerini ovalıyarak:

— Hoş geldiniz beyefendi, dedi.

Başta Kudret Yanardağ, hiçbiri durumu olağanüstü bulmadılar.

— Hoş bulduk, demedi Kudret Yanardağ. Doğrudan doğruya sordu:

— Otelinizde kadın da bulunduruyor musunuz ?

— Hayır, katiyen.

— Bize yapılan ihbar, bulundurduğunuz merkezinde!

Süreyya'nın aklı gitmişti, ama, emekli valinin kafasında da şimşek çakmıştı. Süreyya'ya döndü:

— Beyefendileri neden lokanta kısmına buyur etmedin?

Süreyya, hayretler içinde şaşaladı. Bu, kayınbabasının nekes bacanağı mıydı? Şimdiye kadar gerek belediye, gerekse polis, ya da başka yerlerden çeşitli görevliler gelmiş, hiçbirine böylesine bonkör davranmamıştı da, bunlara neden, niçin?

Gene de:

— Buyurun beyefendi, dedi.

Kudret Yanardağ önden zııt zııt zııt yürüdü. Yarım adım solunda Deve, Deve'nin hemen arkasında İdris, İdris'in yanında kocaman defterli, kocaman defterilinin yanında da ufacık ufacık yeşil gözlü. Deve yolda:

— Nasıl? dedi. Yalan mıymışım? Kudret Yanardağ kızdı:

— Sırası değil şimdi! Deve'nin çenesi durmuyordu ki:

— Bi binlikten aşağı kurtarmaz ha!

— Ulan kessene be!

Lokanta kısmına geçtiler. Kavuniçi, mavi dilimli deniz şemsiyelerinin altlarındaki masalarda çiftler, daha çok bira içerek, konuşuyorlardı.

Deve:

— Tâ karşıdaki masaya geçelim, pazarlık daha iyi kızışabilir orda!

Kudret Yanardağ gene bir:

— Kes! dedi.

Çünkü dalgasına taş atıyordu boyuna. Anlamıştı otel sahiplerinin korktuğunu. Korkan her müessese sahibinin mutlaka kanuna aykırı bir yanı vardı, ya da olmalıydı. Elbette temiz bir binlik kaldıracaktı. Boğaz'ın pırlantası bu otel. Daha fazla da kaldırabilirdi belki, ama, falsoları neredeydi acaba? İşte bütün mesele bunu yakalamaktaydı! Tâ uçtaki masaya geçtiler.

Süreyya:

— Ne emir buyuruyorsunuz efendim? dedi. Deve:

— Büyük bir Kulüp getir herşeyden önce! Kudret Yanardağ:

— Bol miktarda buz. Sonra.. Istakoz var mı?

— Emredersiniz beyefendiciğim!

Kocaman defterli defterini yanındaki iskemleye bırakmıştı:

— Tarama, dedi. Kara çantalı:

— Havyar!

Garsonlardan herhangi biri değil, siyah ceketiyle şef garson not ediyordu istenenleri. Süreyya:

— Başka efendimiz? İdris en son karıştı lâfa:

— Neyi uygun görüyorsanız getirin, dedi. Süreyya ve şef garson çekildikten sonra, Deve:

— Bana bak Palavracı, dedi Kudret Yanardağ'a. Pazarlığı bana bırak!

İdris:

— Hayır bana, dedi.

— İyi ama, sen ufakcısın kardeşim. Burada beş kişiyiz. En azından birer yüzlük geçmeli elimize, yiyip içtikten sonra!

— Yüzlük az, dedi Kudret Yanardağ.

— En azından dedim.

— Yiyip içtikten sonra ikişer yüzlük nasıl, ikişer yüzlük?

— Eh, fena sayılmaz!

İstenen büyük Kulüp rakısı geldi. Buzdolabında terlemişti üşümekten. İstakoz, karides, havyar, ançuez, iri siyah zeytinlerle işli domates salatası, pilâki, bolca buz, şişe şişe maden suları..

Süreyya:

— Başka bîr emriniz beyefendiciğim ? Kudret Yanardağ çalımlla:

— Olursa sesleniriz, dedi.

Süreyya elini belli etmediği bir sevinçle emekli valinin yanına gitti. Adam telefonda birtakım numaraları çevirdikten sonra:

— Alooo, dedi. Kimsiniz efendim?

Biraz kekeledi, sonra üstün saygılarını sunmak için hazırlanarak:

— Bendeniz Ç. vali emeklisi beyefendiciğim. Hani şu tekemmül etmiş bir evrak vardı..

Hatırladınız mı? Evet beyefendi, burada, Boğaz'da, benim bacanağın otelindeler. Öyle yaptık beyefendiciğim, otelin lokanta kısmındalar şimdi. Evet evet, merak buyurmayın efendim. Elbette efendim. Yalnız biraz çabuk. Hayhay beyefendiciğim!

Kulaklığı yerine koydu:

Bir şeyler sezen Süreyya:

— Ne oluyor yahu? dedi.

Emekli vali, bu "Ne oluyor yahu?" ya da müthiş içerliyerek, sanki bu lâubaliliğin öcünü almak istercesine:

— Bir şey yok, dedi.

— Kime telefon ettiniz?

— Az sonra öğrenirsin!

Süreyya iyice öfkeli, terasa, kaynatası emekli hâkimin yanına gitti. Emekli hâkim, elinde zarlar, bacanağının dönmesini bekliyordu. Hep böyle yapardı, bacanak, mars olmak üzereyken... Mutlaka bir bahane bulur, sıvışır, emekli hâkime mars yapmanın zevkini tattırmak istemezdi. Süreyya hep o sinirli haliyle bir iskemle çekti:

— Yahu çok tuhaf adam bu senin bacanak be beybaba!

Emekli hâkim mars olacakken gene bir punduna getirip kaçan bacanağı için aynı şeyi düşündüğünden:

— Çok, dedi.

— Herifleri hiç sebep yokken içkiye davet ettirdi. Ne mecburiyetimiz var? Şerefsizim hesap en azından var yüz elli, iki yüz lira! Emekli hâkimin gözleri büyüdü:

— Yüz elli, iki yüz?

— Tabîî ya!

Sonra ekledi:

— Ne mecburiyetimiz var? Hiç kimseye haraç vermek zorunda değiliz. Şayet resmî görevlilerse, gerekiyorsa, varsa bir falsomuz, tutsunlar tutanaklarını !

Emekli vali telâşla geldi. Bacanağına:

— Çabuk on tane yüz liralık, dedi. Süreyya bir şeyler sezer gibi olmuştu. Emekli hâkim de:

— Ne olacak?

— Siz dediğimi yapın, vaktimiz yok. Paraların numaralarını tesbit edelim, sonra da Süreyya bunların vermenin yolunu bulsun!

Süreyya anlamıştı işi ama, çok tehlikeliydi. Görevlilere oyun oynamaya, hele onları faka bastırmaya gelmezdi. Ne yapıyordu bu adam? Otelin adı bir sefer kötüye çıktı mı, bir daha en önemsiz işinde bile gözleri dört açarlar, kahveni bile içmedikten başka, sık sık teftiş, müşteriye rahatsız ederlerdi ki, bu da bir sefer yayıldı mı, artık müşteriden elini yıka!

— Bana kalırsa boşverin bu dalgaya! dedi. Emekli vali kızdı:

— Neden o?

— Otelimizin adı çıkar, sonra her Allahın günü baskın, kontrol, şu bu. Bu da müşterinin işine hiç gelmez. Koca İstanbul'da, koca Boğaz'da başka otel yok değil ya! Emekli valinin kulağına söz girmiyordu:

— Bu otelin idare müdürü ben miyim?

— Orası öyle..

Bu "orası öyle"ye kızdıysa da, kendini tuttu:

— Öyleyse dediğimi yap!

Süreyya istemiye istemiye gitti, otel kasasından on tane yüz liralık alıp geldi. Paraların numaraları tesbit edildi, imzalandı, Süreyya'ya teslim edildi. Süreyya istemiye istemiye lokanta bölümüne geçti. Beş kişi yiyor, içiyorlardı.

Deve, Süreyya'yı uzaktan görünce:

— Geliyor, dedi. Hep baktılar.

— Deminki koca göbekli kimdi? diye sordu Kudret Yanardağ.

— Otel idare müdürüyüm dedi ya!

— Bu?

— Bu da yardımcısı olmalı.. Süreyya yanlarına sokulmuştu:

— Başka bir emriniz var mı? Deve:

— Deminki beybaba idare müdürü mü? diye sordu.

— Evet, dedi Süreyya,

— Siz?

— Ben yardımcısıyım efendim. Bir dakika rica edebilir miyim?

Deve kalktı, yanına gitti Süreyya'nın. Bir şeyler sezmişti. Sezerdi be. Bu işlerde yeni miydi? En azından on beş yıldır geziyordu bu yollarda. Demek tam da üstüne basmışlardı? Herhalde, ona anlattıkları gibi, bal gibi randevuculuk yapıyorlardı.

Ayrı bir masaya geçtiler. Süreyya'nın lâfi uzatıp, döndürüp dolaştırmasına lüzum kalmadı. Deve hemen senli benli oluverdi:

— Çakıyorum otelinizi aslanım.. burada dönen fırıldaklardan haberim var. Fakat sen, deminki gebeşe benzemiyorsun, hoşuma gittin. Seninle anlaşırsak bundan sonra rahat edersin!

— Tamam, dedi Süreyya.

— Aksi halde başınız ağrır!

— Biliyorum beyim. Söyledim ama, herif bu işlerin adamı değil ki. Emekli validen otel idare müdürü olur mu? Güya iş yapacak. Sizinle bin liraya mı anlaştı?

— İki bin dedik, o illâki bin üzerinde durdu.,

— Bence bu da yanlış. Böyle müesseselerin sahipleri paradan kaçmıyacaktılar. Fakat benim bildiğim, sizlere kata-küllü olmaz!

Deve şüpheyile sordu:

— Ne kata-kullisi? Süreyya sır verircesine:

— Benden duymuş olmayın, yüzlüklerin numaralarını tesbit etti aklınca!

— Yaa! dedi Deve. Ver sen onları bana. O gitsin derdini Marko Paşa'ya anlatsın..

On tane yüzlüğü aldı, pantolon cebine indirdi, kalktı:

— Gel, makbuzları al!

Arkadaşları masada merakla bekliyorlardı. Kocaman defterliye:

— Beşer yüz liralık iki makbuz kes, dedi Sinirli görünüyordu.

Kocaman defterli, önce ESNAFIN SESİ gazetesine otelce verilen bir yıllık reklâm bedeli olarak beş yüz liralık bir makbuz kesti. Sonra da İŞ VE İŞÇİ HABERLERİ gazetesine bir yıllık reklâm bedeli olarak ikinci bir beş yüzlük makbuz.

— İmzala şurasını aslanım!

Süreyya imzaladı. Bu suretle, alınan bin lira, iki ayrı gazetede otelin iki ayrı ilâm için birer yıllık reklâm ücreti olmuş oluyordu:

— Yırt makbuzları ver beye., haah, tamam! Süreyya, elinde makbuzlar, dikiliyordu. Deve rakısını aldı, kaldırdı:

— Sen çok hoşuma gittin. Şerefe:

— Afiyet olsun beyefendi.

— O gebeşe söyle, paraların numaralarını noterden tasdik ettirsin. Oldu mu?

Süreyya makbuzları götürdü otel kasasına soktu. Az sonra gelen görevliler, baskını yapıp numaraları önceden tesbit edilmiş paraları Deve'nin pantolon cebinde buldularsa da hiçbir şey lâzım gelmedi. Çünkü bu paralar, otelin birer yıllık reklâm bedeli olarak iki ayrı gazeteye verilmişti. Makbuzlar vardı, makbuzların altları da otel idare müdürü yardımcısı tarafından imzalanmıştı. Yalnız Kudret Yanardağ..

— Kudret Yanardağ hanginizsiniz? "Müfettişler müfettişi":

— Ben, dedi.

— O halde lütfen buyurun..

Bembeyaz bir İstakoz parçasını çatalıyla ağzına atarken:

— Sebep? Görevli:

— Gittiğiniz yerde öğrenirsiniz! Masadan öfkeyle fırladı:

— Siz kimsiniz, ne hak ve salâhiyetle beni.. Görevli kimliğini çıkarıp gösterdikten sonra:

— Patırdıya boşverin lütfen, dedi. Buyurun!

Bir anda bütün palavrası tuzla buz olmuş Kudret Yanardağ, ağzını peçetesıyla düşünceli düşünceli silerken, aklında da, hayli uzaklarda kalmış, gölgelenmiş birtakım resimler canlanıyordu: Küçük şaraphane, altmış yedi buçuk, sonra arabacı Kel Mıstık, lokanta, derken uzun boylu zayıf otelci, nikâhlı karısı, nikâhlı karısının altınları...Yoksa Semâ mı bir şikâyette bulunmuştu? İçini çekti. Arkadaşlarının yüzlerine hazin hazin baktı. Deve gülmüyordu. İdris düşünceli, ötekiler şaşkın. Demek ortada sırf kendisini ilgilendiren, yalnız onunla ilgili bir suç vardı? Bu gidiş sakın tevkifhaneye olmasındı? Peki ama... annesi? Anneciği? hastaydı, yatıyordu. İğnelerinin vurulması lâzımdı. Onu içeri atarlarsa, iğnelerini kim vurdururdu? Şehvar mı? Kaabil değil, düşünmezdi bile. Sonra kadının yanında kim kalıyordu? Ah, şimdi, şu anda anacığının yanında olsa, damarları mor mor fırlak, kuru elini avuçları arasına alsın... Damarları mor mor fırlak kuru el, o anda yatmakta olduğu sedirdeki yatağından aşağı sarkmıştı. Bu el onun mu? Bu eli oğlu avuçları arasına alıp okşar mıydı ? Hiç hatırlamıyor. Böyle bir şeyin olup olmadığını bile. Hem onun bir oğlu var mıydı? Adı Kudret mi? Yanardağ mı soyadı? Tuhaf şey. Böyle birini hatırlamıyor ki. Yalnız oğlunu değil, gelinini,

torunlarını da. Şu anda İstanbul'da mı? İstanbul'un hayli ünlü bir semtinin bilmem ne adındaki apartmanının, üçüncü katında mı oturuyorlar? Bir zamanlar tuzcuda mı çalışırdı? Aydan aya oğlu ona elli lira verirdi usullacık da, o da bu parayı gelinine mi verirdi? Hiç, hiç hatırlamıyor. Peki birkaç saat önce geliniyle saçsaça başbaşa kavga edip karakolluk olan alt kattaki İfakat Dürdane hanım ya? Onu da hatırlamıyor. Hiç tanımadı ki. Kim o? Karanlık sulara ağır ağır batmakta olan yarı aydınlık bir gemi sanki. Yalnız, kocası. Düş'lerindeki gibi net değilse de, gene de titrek bir gölge. El ediyor, "— Gel!" diyor. "... çok yalnızım, üşüyorum, donuyorum. Gel beni ısıt karıcığım!" Gidecek gidecek., ondan başka kimi var? Elbette gidecek. Arada zil-zuma içip içip kalbini kırsa da,kocası. Gidecek elbette. Nasıl gitmez? Kızır sonra, bağırır çağırır. Bir zamanlar bir Rum karısıyla kaçıp Atina'lara gitmesi de önemli değil. Erkeğin elinin kınası. Kocasının uzanan eline uzatıyor elini. Eller tutuşuyor. Çekiliyor elinden. Kocasına doğru sarsıntısız, yağ gibi, gri bir kayışla bir bakıma çok hızlı, bir bakımayla çok yavaş gidiyor. Ama gidiyor...

— Ayy.. anne, kulakları sapsarı! İçerlerden Şehvar'ın hırçın karşılığı:

— Gebersin!

Duyuyor. Duyuyor duymasına, anlamıyor. "— Ayy.. anne, kulakları sapsarı!" diyen kim? "— Gebersin!" karşılığını veren? Biri torunu, öteki gelini mi? Oğlu, yavrusu, paşa soyundan gelme Kudret'çiğine özenbazene aldığı gelini mi? Az önce karakolluk olduğu kadınla kanlı kinli mi şimdi? Kayıyor, hep kayıyor kocasına doğru! Alev'se gözlerini dikmiş haminnesine bakıyordu. Gün gelecek o da mı böyle bir haminne olacaktı? Onun kulakları da mı böyle sararacak? Elinin damarları böylesine mor mor mu fırlayacaktı? Fakat hayır hayır, o hiçbir zaman böyle olmayacak. Neden olsun canım? Olmak istemiyor, zorla mı? Alnına düşen saçını başının bir hareketiyle arkaya attı. Sonra geniş, ağır, rahat soluk alıp vermeleri içindeki haminnesini bırakıp, seslendi:

— Anne!

Yatak odasında gene Semâ'nın firketeleri, saç tokası, bez parçalarıyla başbaşa annesinin karşılığı:

— Ne var?

— Gidiyorum,

"__ Nereye?", ya da, "— Cehennem beri sen daha öte!" falan demesini bekledi, demedi. Dese ne olacaktı, demese ne? Kat kapısından fırladı. Merdiveni koşarak inerken, İfakat hanımın aralık kapısından içeri gözü kaydı. Kadın yoktu görünürlerde. Yoktu ama, amma da çamurdu ha!

"— Komser bey, komser bey.. Ben bugüne bugün seyyibe bir kadını. Arkamdan koşan erkeklere canım isterse yüz de veririm astar da. Hiç kimse keyfimin kâhyası değil! Zaten bunlar karmakarışık bir aile. Şu kız, şu Alev, bir karış bacağına bakmadan geçmiş karşıma, "İfakat hanım teyze, işittiklerim doğru mu?" "Âşıkmişsiniz!" "Âşıkım, değilim, ona ne? Kız başıyla. ona mı kaldı benim gibi bir kadının âşıklığını kurcalamak? Ben de insanım komser bey oğlum, benim de hissim, nefsanियetim var. Hani söylemesi ayıp, kendimi genç kızlara değişmem. Böyle olmasaydı Kudret bey.. Canım efendim, Şehvar adam olaydı da kocasını komşulara muhtaç etmiyeydi, doğru mu eğri mi Allahaşkına? Hem efendim adamcağız yalnız karısından değil, çocuklarından da dertli. Bana birlikte

kaçmak teklif etti ayol, kaçmak! Şehrin kıyısında bir ev yaptırılım İfakat'çığım dedi. Kaçalım seninle. Kurtar beni şunlardan!"

"— Ooooşt köpeek! Altmışın üstündesin altmışın üstünde. Bense daha kırkımı yeni bitirdim kokmuuuş!"

"— Hah hah haay... görenler Allah için söylesinler kimin kokmuş olduğunu. Altmışımın, üstündeyim ama ,senin gibi kırkımda suyu çekilmiş çarığa dönmedim!"

"— Suyu çekilmiş çank sensin!"

"— Ben daha genç kız gibiyim genç kız. Senin gibi kazık kazık oğlanlar, kızlar yetiştirmedim. Ben hiç doğurmadım ne haber?"

"— Onun için evine hırsız dümeniyle... açtırma benim ağzımı!"

"— Canım sağ olsun. Elin kancıklarına tutulmuyorum ya! Tutulmuşsam kapılardan sığmaz, karısı tarafından ihmal edilmiş erkek güzeli bir beyefendiye tutulmuşum. O da bana tutulmuş. Ayıp mı ?

"— İnsan ol da aradan çekil, kumrular gibi sevişelim!"

"— Yırtık karııı!"

"— Ne var kuru bamyaaa???"

Alev gene başının o her zamanki hareketiyle saçını arkaya atarak bakkal Akif'ten içeri giriverdi:

— Merhaba Eddi Konstantin! Bakkal yalnızdı:

— Vay Marilin, ne haber?

— Çiklet ver bana, çiklet!

— Ne oldu kocakarıların meselesi?

— Komser barıştırmış, dâvalarından vazgeçtiler. Hadi be, çiklet istedim ya!

— Bir cikletlik konuştuk mu kız?

— Ee... hadi!

Bakkal camekândan aldığı Amerikan cikletini hemen vermedi:

— Demek barıştılar?

— Semte de rezil oldular ama!

— Baban? Babandan ne haber?

— Başlarım Şimdi babamdan ha!

— Amma da midesizmiŐ değil mi? ikleti bakkalın elinden kaptı:

— ok!

Jelâtinli kâğıdından soyarken:

— Bir de...

— Bir de?

— Beş lira!

— Beş lira mı ?

— Beş lira, ne var?

— Yoksa?

— Fazla konuşma!

— Peki, ne yapacaksın beŐlięi?

— Pasta yiyeceğim.

— Ben de seni yemek istiyorsam ya? Yanağını uzattı.

Bakkal çevresini kolladıktan sonra kızın yanağını öptü. Fısıldadı:

— Kilere gesene!

— Amaan.. hadi be!

— Ne?

— Beş lira!

— Kilere geçeceksin ama? Geersen beş yerine on veririm, hesabınıza da yazmam!

Deftere geçmemesi de önemli değildi, geçmesi de. Şimdiye kadar geçenleri o ödememiŐti ki!

— Sen beŐlięi ver, deftere geç! dedi.

Ertesi gün gazeteler: "Kendisine müfettiş süsü veren Kudret Yanardağ adında kerli ferli birinin bir Anadolu ilinde içkili yerlerle lokanta ve otelleri teftiş ederek sahiplerinden paralar sızdırdığı için İstanbul'da, Boğaz'daki otelin lokanta kısmında arkadaşlarıyla keyif atarken yakayı ele verdiğini" irili ufaklı manŐetlerle yurt çapında yaydıılarsa da, böyle Őeylerle adamakıllı kanıksamıŐ yurttaşlar

üzerinde pek bir etki yapmadı bu. Uydurma doktor, uydurma hâkim, uydurma subay olayları gazetelerde sık sık okunur, gülünür, sonra da unutulurdu. Bu arada: "— Vay namussuz vay!" diyenlerin yanında, "— Ulan aşkolsun herife be, bravo:" diyenler de olurdu. Gene öyle. Yurdun çeşitli bölgelerine yayılmış gazetelerde Kudret Yanardağ'ın resmine bakılıyor: "— Ulan herif sahiden de kerli ferli" deniyordu. "— ... böyle işlere gireceğine, partilerden birine mebus adayı olsa da halka bol bol nutuk atıp sonra da mebus olsa, vekil olsa olmaz mıydı?"

Şehvar:

"— Allah kahretsin yüz karasını" demişti. "... anası yaşındaki karıya tenezzül eden, her türlü şerefsizliğe tenezzül eder. Benim böyle kocam yok. Yaptığımı çeksin!"

Gözyaşı döken İfakat hanımsa:

"— Adamcağızı bu hallere hap o karı düşürdü!" diyordu. "Benim kocam olsaydı, vallahi de billâhi de kuş sütüyle beslerdim!"

Deve:

"— Akılsız pezevenk! Kimbilir ne kadar tahsilat yaptı da bizden sakladıydı. Ee... Allahın parmağı yok ki sokup gözünü oysun! Arkadaşlarına ihanetinin cezasını çekiyor, meheldir!"

Arabacı Kel Mıstıksa şehrin içinde şakır şakır dolaşıyor, önüne gelene veriyordu cayırtıyı:

"_ Nasıl? Demedim miydi ben? Ulan bir baktım herife, hacı gözü yok. Koştum Emniyet Müdürüne, dedim böyle böyle beyim. Sabret Mıstık dedi, ekini belli etme. Tam zamanında..."

Şehir antenlerini germiş "Müfettişler müfettişi" ni bekliyordu. Hangi saatte geleceği bilinse, çürük yumurta, domates, tenekelerle beklenecekti ama, hangi gün, hangi saatte geleceği belli değildi. Şehrin kıyısındaki küçük şaraphanede gene toplanılmıştı o akşam. Şarapçıdan başka hemen herkes ağzına geleni söylüyordu. Şarapçıysa sadece dinliyor, söze karışmıyordu. Çünkü Savcılık'ta ifade vermiş, "Herif'in ele geçmesinde tuzu karışmıştı ama, hâlâ bilmiyordu Savcı'ya bu haberin nasıl uçtuğunu.

— Trenden inince candarmaların elinden alıp...

— Ee?

— Ağzını, burnunu bir güzel kırmalı!

Tâ öbür bastan kısık bir ses:

— Niye?

— Kendine müfettiş süsü vermiş

— Vermişse yutmayaydınız!

— Sen yutmadın mı?

— Yuttum, helâl olsun. Siz de yuttunuz, şimdi kusmağa çalışıyorsunuz. Marifet, hiç yutmamakta, hemen inanmamaktaydı. Her önünüze çıkana inanıverirseniz böyle olur işte!

Bir başkası:

— Amaaan... dedi, inansak da, inanmasak da ne değişiyor? Bu dünya bir dolap dünyası. Dolabını döndür de nasıl döndürürsen döndür!

Hepsinin kafasında o, o geceki gelişi: Gecenin dokuz buçuğu muydu ne?.. İçeriye zııt zııt zııt girmişti. Sarhoşlar, aşırı sarhoşlar, hattâ zom'lar toparlanmış, kendilerine gelmişlerdi: Vay anasını, kimdi bu? Vali mi? Milletvekili mi? Yoksa Parti Başkanı, ya da Bakan mı? Kahverengi şapkası, siyah çizgili kahverengi kostümü, kolalı yakasına irice bağlı, siyah siyah damarlı kırmızı kravatı... Kompartımanda gene böyle oturuyordu. Siyah çizgili kahverengi elbisesinin yakaları epeyce yağlanmış, kolalı yakası kirlenmiş, sakalı uzamıştı. Ne olursa olsun gene de belliydi, gene "Büyük adam" etkisi yapıyor. "Suçlu"luğuna inandıramıyordu kimseyi. Tüfekli iki candarmadan soldakine göre, "— Besbelliydi ki, iftiraya uğramıştı. Bu kalıp, bu kıyafet,.. kimbilir hangi mekteplerde, ne türlü dersler okumuştun? Bileklerindeki kelepçeyi çözseler, ne lazım gelirdi?" Sağdaki candarmanın kaim kaşları öfkeyle çatılmıştı: "— Görüyordu herifin bey, beyefendi olduğunu, iftiraya da uğramış olabilirdi ama, kelepçesini çözmeğe gelince... Komutan sıkı sıkı tenbih etmişti, dikkat edin kaçır, demişti. Kaçmasa bile. bir âmirin sıkı tenbihi..."

"— Canım âmir tâ İstanbul'da kaldı, ne haberi olacak?"

"— Olmasın. Emir emirdir!"

Kudret Yanardağ'sa candarmalara değil, vagon penceresinden zifir karanlığı içindeki geceye bakıyordu. Herkes bir yana, annesi duymuş muydu bu rezaleti acaba? Hasta kadının şekeri, tansiyonu yükselir, ağırlaşabilirdi. Allah vere de duyurmasalardı. Sonra, iğnesi... Şehvar, oğlanlar, kız... aklederler miydi acaba? Yanında kalırlar mıydı? Şimdi yanında olsa, mor damarları fırlak elini avuçları arasına alsa, okşasaydı. Fakat tuhaftı Boğaz'daki otelde yalnız onu tevkif edişleri... anlıyordu, demek bombası patlamıştı o sönük, o caddeleri hayvan pislikleri içindeki şehirde yaptığı "Teftiş" ve "Tahsilatın. Kim? Nasıl haber vermişti? Tevkif edilip, suçu işlediği yere yollanmasından anlaşılıyordu ki, hakkındaki deliller kuvvetliydi demek? Başını vagon penceresinin kenar tahtasına dayadı . Altındaki raylarda tık-tık-tık'lar... Gece derinleşerek uzayıp gidiyordu. Tam uykuya geçecekken soldaki candarma:

— Bey, dedi. Beyefendi!..

İsteksizlikle döndü, baktı:

— Söyle evlât, ne var?

— Uzat bileklerini de kelepçeni çözeyim! Müthiş bir yıkıntı içindeydi. Ne çıkardı kelepçesinin çözülmesinden?

— Sağ ol evlât. Çözüp de ne olacak?

— Neden be bey amca?

— Anan var mı anan?

İki candarmanın da anaları vardı.

— Var, dedi soldaki

— Hasta mı?

— Değil şükür...

— Anan hasta olsa, bugünlük yarınlık. Koyup yola çıksan, yahut da çıkarsalar. Ne yaparsın?

İki candarma bakiştılar. Köydeki analarını hatırlamışlardı.

Sağdaki candarma ilgiyle sordu:

— Senin anan hasta mı bey?

— Hem de ölümcül, oğul! Soldaki:

— Vay bey vay.. Senin cünhan ne?

— Uzundur oğul.

— İftira mı ettiler sana?

— Ne sayarsan say.

İki candarma tekrar bakiştılar.

Tren düdük çalarak küçük bir istasyona girdi, durdu, az sonra gene hareket etti. Candarmalar kelepçelerini çözdüler. Bu adamdan zarar gelmezdi. Belliydi ki, iftiraya uğramıştı.

— Sağ olun çocuklar, dedi. Evlâtlarım sağ olun!

O kadar zarar gelmezdi ki, tüfeklerini vagonun file rafına yatırıp dışarı çıktılar. Kudret Yanardağ'ın başı hep vagon penceresine dayalı, gözleri yarı örtük, yarı örtük gözlerinde annesi. Bir cigara yakmak geçti içinden, yoktu. Cigarasını İstanbul'da peşpeşine içip bitirmişti. Yenisini alacak parası da yoktu. Ama bir cigara, ah bir cigara olsaydı!

İki candarma, vagon koridorundaki pencereye abanmış, bozkır gecesine bakarak cigara içiyorlardı.

Gidip isteyemezdi ki!

SON